సాహిత్య భారతి రథ సారథులు

[illegible] : శ్రీ వెలమవర్ల గోపాల కృష్ణమాచార్యులు

అధ్యక్షులు : డాక్టర్ కె.వి. సుందరాచార్యులు, ఎం.ఏ., పి.హెచ్.డి

ఉపాధ్యక్షులు : డాక్టర్ బి. జయ రాములు ఎం.ఏ., పి.హెచ్.డి

ప్రధాన కార్యదర్శి : శ్రీ బిజుమళ్ళ శ్రీనివాస్, ఎం.ఏ., (ఎల్)

సంయుక్త కార్యదర్శి : డాక్టర్ పింగళి జగన్నాథ రావు, ఎం.ఏ., పి.హెచ్.డి

కోశాధికారి : శ్రీ ఎం. రాఘవేంద్ర రావు, బి.కాం.

డాక్టర్ కె.వి. సుందరాచార్యుల రచనలు

1.	అప్పు తెలుగు కృతులు-పరిశీలనం	రూ. 100
2.	అప్పు తెలుగు రామాయణంలో భాషా విశేషాలు	రూ. 60
3.	శ్రీ కల్యాణ రామ సుప్రభాతం అధ్యయనోల్లాస వర్ణనం	రూ. 20

పై మూడు పుస్తకాలు ఒకేసారి కొనుగోలు చేస్తే రూ. 150 కే లభ్యం.
అంటే రూ. 30 ఆదా.

పుస్తకాలు దొరుకు చోటు : కె.వి. లక్ష్మణ స్వామి, ఎం.ఏ
ఇం.నెం. 23-6-121/2, హరిబావులి,
హైదరాబాద్ - 500 065

పతిత పావని

కాకాని చక్రపాణి కథలు

సాహిత్య భారతి
(సాహితీ, సాంస్కృతిక సంస్థ)
859, సీతారాంనగర్
సీతాఫల్‌మండి, సికింద్రాబాద్ - 500 061
1998

PATITA PAVANI
Kakani Chakrapani Kathalu

First Edition
April 1998

Published by
Sahitya Bharati
859, Sitaphalmandi
Secunderabad - 500 061.
Phone : 761 6334

Produced by
Mahathi Creations
Hyderabad. Phone : 760 7177

Cover Design
Mohan

for Copies
Kakani Chakrapani
561, Flat No. 101, Viswambhara Apartments,
Padmaraonagar, Secunderabad - 500 025
Phone : 760 1409

Visalandhra Book House
Hyderabad, Vijayawada, Visakhapatnam, Kakinada
Guntur, Anantapur, Tirupathi & Hanamkonda

Price : Rs. **50/-**

అక్షరాల అంతస్సుల వెనక ...

శ్రీమతి కాకాని సావిత్రి
(9-9-46 :: 29-4-93)

స్మృతికిది అంకితం

కాకాని చక్రపాణి

ఆమెకు...

ఇద్దరు అపరిచిత వ్యక్తులు కాలపు ఒక కూడలిలో కలిశారు. 'తోవ దుర్గమం. కలసి తరించండి' అన్నారు ఆప్తులు. ఆ సుదీర్ఘ ప్రయాణంలో వారి మధ్య స్నేహం క్రమక్రమంగా గాఢమైంది; ఎలవలు పలవలు తొడిగింది.

ప్రయాణం ఇద్దరికీ కొత్తే. పొరపాట్లు జరిగాయి కాని పొరపొచ్చాలు రాలేదు. అతను పైకి చూసి నడిచేవాడు. 'మనం నడిచేది నేలమీద; చూసి నడవకపోతే ఎదురు దెబ్బలు తగిలే ప్రమాదం వుంది' అనేది ఆమె. 'ఆమె వుందిగా, తనకేం భయం, అన్నీ ఆమే చూసుకుంటుంది' అన్నది అతని ధీమా.

ఎన్ని ఎత్తు పల్లాల్ని గమించారు వాళ్ళు. 'దేవుడి వైకుంఠపాళిలో నిచ్చెనలే కాదు, పాములూ వున్నాయట.' ఎప్పటినుంచి పొంచి వుందో, ఓ 'శుక్లసర్పం' - కాటేసిందామెని. ఆమె ఒరిగిపోయింది. అతను సురిగిపోయాడు. భుజం తట్టి నిలబెట్టారతన్ని ఆప్తులు; 'అనివార్యమైన దానికి వగచి ప్రయోజనం లేద'న్నారు. 'బతుకు గమ్యం చేరిందాకా నడక తప్పద'న్నారు.

ఒంటరి నడక. మునపటి జవం లేదు, ఉత్సాహమూ లేదు. అయితే ఏం? ముందు మార్గంలో అతనికేమీ ఇబ్బంది కలగకుండా ఆమె ఏర్పాట్లు చేసే పోయింది. ఆమె వున్నప్పుడు అతని మాటకు విలువ వుండేది. నిజానికి మాటకు విలువేముంది ఆత్మీయులు కల్పించింది తప్ప! అతని మనసు సంకులితమయేది, సమాధానపడేది. ఆ కవి పాట మనసులో మెదిలేది.

'తనవారు తనవారు విడిపోరులే
కనుమూసి గగనాన కలిసేరులే'

అయినా, అతనికన్పించేది. ఈ ప్రపంచంలో ఎంత విషాదం వుంది, బాధ వుంది, కడగండ్లున్నాయి. వాటి ముందు తన వైయక్తిక విషాదం ఎంత? కాని తనేం చేయాలి? పైకి చూసి నడిచే అలవాటున్న మనిషికి ఎదురు దెబ్బలు తగులుతూనే వున్నాయి. ఇంకా అతను తనకు తెలియనిదానికోసం వెదుకుతూనే వున్నాడు.

అలా మధ్యేమార్గంలో విడిచి వెళ్లాల్సివచ్చిన నెచ్చెలికి అంకితం
గుండెల్లో పండించిన ఈ ఎర్ర గులాబీలు.

- కాకాని చక్రపాణి

పుట్టినరోజు కానుక

తెలుగు సాహిత్య, సాంస్కృతిక రంగాల్లో నిర్మాణాత్మక కృషి జరపాలన్న సదాశయ ఫలితమే 'సాహిత్య భారతి' సంస్థ ఆవిర్భావానికి ఊపిరి పోసింది. సమాజంలో ఉత్తమ సాహిత్య విలువలను, పఠనాభిలాషలను పెంపొందించాలన్న లక్ష్యంతో సాహితీ మిత్రులు ఒక్కతాటిపై నిలిచి సాహిత్యయజ్ఞానికి శ్రీకారం చుట్టారు. చర్చాగోష్ఠులు, సదస్సులువంటి కార్యక్రమాల నిర్వహణతో పాటు ప్రాచీన, ఆధునిక సాహిత్యాల్లోని అన్ని ప్రక్రియల్లో మంచి రచనలను సాహితీ ప్రియులకు పరిచయం చేయటం తన కర్తవ్యంగా 'సాహిత్య భారతి' భావిస్తోంది.

ఈ కృషిలో తొలి అడుగుగా శ్రీ కాకాని చక్రపాణి రాసిన కథల్లో కొన్నింటిని 'పతితపావని' పేరిట సంకలనంగా మీ ముందుకు తెస్తున్నాం. శ్రీ కాకాని చక్రపాణి ఎందరో విద్యార్థులకు ఆదర్శ గురువు. అనేక కథలు, నవలలు వెలయించి సాహితీ రంగంలో తనదైన విశిష్ట స్థానాన్ని ఆయన సంపాదించుకున్నారు. ఈ కథా సంకలనంలో చోటు చేసుకున్న ప్రతి కథా దానికదే ప్రత్యేకత కలిగినది. ఈ కథా సంపుటిని పది కాలాలపాటు రస హృదయులు తమ గ్రంధసంచయాల్లో పదిల పరచుకుంటారని ఆశిస్తున్నాం. ఈ పుస్తకప్రచురణ యజ్ఞంలో తమవంతు సహాయ హస్తాలను అందించి చేదోడు వాదోడుగా నిలిచిన మిత్రులందరికీ మనఃపూర్వక ధన్యవాదాలు.

శ్రీ కాకాని చక్రపాణి 57వ పుట్టినరోజు కానుకగా ఈ సంకలనాన్ని ఆయనకు అందించటం మా అందరికీ ఎంతో ఆనందదాయకం.

డాక్టర్ కె.వి. సుందరాచార్యులు

అధ్యక్షులు, సాహిత్య భారతి

ఇదీ కథాక్రమం...

పాఠకుడిగా ఒక పరిచయం

ఒక కథారచయిత రాసిన ఏవో మూడు నాలుగు కథల్ని ఎప్పుడో తారసపడినప్పుడు చదివి, ఆ రచయిత మీద, కథల మీద ఒక అభిప్రాయానికి రాలేము. ఒక అంచనా కట్టలేము. ఆ కథలనుంచి పొందే సాహిత్యానుభవం ఒక కథల సంపుటి నుంచి పొందే సాహిత్యానుభవమంత ఉండదు.

కాకాని చక్రపాణి కథల సంపుటికి పరిచయం రాయాలని మిత్రులు డా. డి.చంద్రశేఖర రెడ్డి, గోవిందరాజు చక్రధర్ కోరారు. చక్రపాణి పరిచయం ఆ సందర్భంలోనే. అంతకు ముందు ఆయన కథలూ, ఆయన పేరూ 'విపుల' ద్వారా పరిచయం. కథల ప్రతుల్ని ఒక్కమారు చదివి, కథా రచయితగా చక్రపాణి బలం ఎక్కడుంది? అని పాఠకుడిగా ఆలోచించాను. ఈ సంపుటిలోని కథలన్నీ 1969 – 1990 మధ్య కాలంలో వెలువడినవి కాబట్టి ఆ కాల నేపథ్యాన్ని గురించి ఆలోచించాను. కథాంశంలోనా? ఇతివృత్తాల్లోనా? కథన వ్యూహాల్లోనా? పాత్ర చిత్రణలోనా? నేపథ్య సృష్టిలోనా? దృష్టి కోణాల్లోనా? శైలి లోనా? కంఠస్వర వైవిధ్యంలోనా? సమాజాన్ని చూసే దృష్టిలోనా? – ఈ కథకుడి బలం ఎక్కడున్నట్లు?

కథాంశాల్లో, ఇతివృత్తాల్లో కొట్టొచ్చినంత కొత్తదనం కన్పించదు. అవి ఒక విధంగా అరవై డెబ్బయి దశకాల్లోనివే. అయితే చక్రపాణి కథనంలో ఒక ఒడుపు, ఒక చాతుర్యమూ, భావుకత్వంతో కూడిన ఒక వేగమూ కన్పిస్తాయి. ఆత్మ విశ్వాసమూ, సంస్కార పూరిత ధిక్కార స్వభావమూ ఉండే స్త్రీ పాత్ర చిత్రణ ఆయన కథల్లో కన్పిస్తుంది. ఒక మారు అబలత్వమూ, అధీర నాయక లక్షణమూ, మరొక్కమారు కౌటిల్యమూ, సామాజిక వంచనా పరత్వమూ; ఒక మారు అరవైల నాటి కాల్పనికోద్వేగమూ, సంస్కరణ దృష్టీ; మరొక్కమారు 'నేను', 'నా' ఆత్మవాదమూ, దౌష్ట్యమూ, పోతు జంతు శృంగ విన్యాసమూ ఉండే పురుష పాత్రలు కన్పిస్తాయి. ఈ సాహిత్య సామాజికాంశాల ప్రత్యేకతే కాకుండా, చాలామంది కథారచయితల్లో కన్పించని కంఠస్వర వైవిధ్యం చక్రపాణి కథల్లో కన్పిస్తుంది. లాలిత్యం, గాంభీర్యం, హాస్యం, వ్యంగ్యం వేటికవి ఇతివృత్తానుగుణంగా కథల్లో ధ్వనిస్తాయి. తన జ్ఞానాన్ని కథల్లో ఇమిడ్చే నైపుణ్యమూ కన్పిస్తుంది.

'నీడ' లో ఉష, తన నీడగా తయారైన మధును మనిషిగా మారమంటుంది. ఉష దృష్టిలో ఎవరికీ నీడ కాకూడని అస్తిత్వమే వ్యక్తిత్వం. 'చూపున్న మనసు' లో రత్నమాలకు మనుషుల ఆకారాలు గుర్తుండవు. మనుషుల ప్రయోజనాలు కనపడవు – వారి అవసరాలు తప్ప. మనుషుల అవసరాలకు స్పందించే వ్యక్తిత్వం రత్నమాలది. భర్తకు ఇష్టం లేకపోయినా పనిమనిషి కొడుక్కు ట్యూషన్ చెప్పగలదు. ఇంటిల్లిపాదీ ఆందోళనపడినా, ప్రమాదానికి గురైన ముసలమ్మను రక్షించడానికి శాయశక్తులా తోడ్పడగలదు.

'మరమరాలు – బఠాణీలు – అందులో సామ్యవాదం' లోని నారాయణరావు, 'రెండు ముఖాల చంద్రుడు' లోని రామచంద్రం, 'మహాపర్వతం–మరుగుజ్జు' లోని రామం ఈ రెండు దశాబ్దుల్లోని పురుష కుసంస్కారానికి ప్రతినిధులు. నారాయణరావు తనకు లోకువగా కన్పించే ఏ మనిషినైనా తన స్వప్రయోజనాలకు వాడుకోవడానికి సంకోచించే రకం కాదు. చీమూ నెత్తురూలేని ఆత్మవాది. ''నువ్వు

బఠాణీలు తీసుకురా, నేను మరమరాలు తెస్తాను. ఇద్దరం కలిసి తిందాం'' అని సామ్యవాదానికి అద్వైత భాష్యం చెప్పగలడు. భార్య మందలిస్తే ''వాడికి నీ మీద వ్యామోహం... నీ భోగం టక్కుల్ని చూసి మురిసి వాడెట్టా ఆడమంటే అట్టా ఆడుతున్నాడు. దగ్గరకు రాకుండా, లొట్టలేయించి, పని చేయించుకోవడం నాకు బాగా తెల్సునే..'' అనగల పురుగు. రామచంద్రం ఇంతకంటే ఘోరం. విధవను పునర్వివాహం చేసుకొని సంస్కర్త ముసుగులో కన్పించగలడు. ముసుగు వెనక కరడు గట్టిన స్వార్థంతో కూడిన మగ పశు వికృత రూపం ఉంటుంది. ''వెధవ ముండని పెళ్ళి చేసుకున్నందుకు మా బాగానే చేస్తున్నావ్. నువ్వు కట్నం ఏమిచ్చావు? ఆ డబ్బు నీ జీతం లేకపోతే నిన్నెవడు పెళ్ళి చేసుకునేవాడు?'' అనగలడు. పూర్వ భర్తను జ్ఞాపకం చేస్తూ ''మూడేళ్ళు కాపురం చేసిన వెధవ నీకు ఒక్కసారి కడుపు చేయలేకపోయాడు. మనం చూసుకో. ఆరునెలల్లో....'' అనగల దరిద్రుడు. ఆ మాటే వంచిత అయిన అరుంధతి అంది: ''అదేం పెద్ద ఘనకార్యం కాదు, రొమ్ము విరుచుకు చెప్పుకోవడానికి. కుక్కలూ, పిల్లులూ కంటున్నాయి పిల్లల్ని. మనిషిగా బతకడం తెలీని ఎలుగ్గొడ్డువు నువ్వు. మేం మొదట్లో పిల్లలు వద్దనుకున్నాం. కావాలనుకునే సమయానికి ఆయన పోయారు, నీలాంటి దరిద్రుడు పాలబెట్టి నన్ను.'' దౌర్భాగ్యం ఏమంటే రామచంద్రంలాంటి వ్యక్తులు ముసలాళ్ళ దృష్టిలో శ్రీరామచంద్రులు. బుద్ధిమంతులు. వికృతరూపం తెలియడానికి మన దౌర్భాగ్యం కొద్దీ ప్రత్యక్షానుభవాలే ఉండాలి.

'మహాపర్వతం – మరుగుజ్జు' లోని రామం మరొక పనికిమాలిన పేదపురుగు. ప్రమీలను ప్రేమిస్తాడు. స్వార్థంతో మరొక పెళ్ళి చేసుకుంటాడు. ప్రమీల ఎదురైనప్పుడు ఆమె వ్యక్తిత్వం ముందు కుంచించుకుపోయి, కసితో ప్రమీల రాసిన ప్రేమలేఖల్ని బయట పెడతానని అంటాడు – ప్రమీల ఎత్తుకు ఎదగని రామం.

నారాయణరావు పాత్ర చిత్రణలో వ్యంగ్యాన్నీ, రామచంద్రం స్వభావ చిత్రణలో గాంభీర్యాన్నీ, రామం పాత్ర చిత్రణలో హాస్యాన్నీ ఆయా సన్నివేశాల్లో, సంఘటనల్లో చక్రపాణి కంఠస్వర భేదాలను పలికిస్తాడు. 'దయ్యం వదిలింది!' , 'దూలాలమీది దొడ్డరాజు' కథల్లో హాస్య కంఠస్వరం బలంగా కన్పిస్తుంది. ఇరానీ హోటల్లో బిల్లు ఎగ్గొట్టే కేవల చర్చా మేధావులు ఆ హోటల్లో బ్రెడ్డు ముక్కలు ఎత్తుకుపోయే ఎలుకల్లాంటి వాళ్ళని దూలాలమీది దొడ్డమారాజు ఈసడిస్తాడు.

'వెన్నెల' కథలో 'మనిషి తన్ను చూసుకోవడంలో ప్రపంచాన్ని చూడడం మొదలెడతాడు' అనే సూక్తి, 'దయ్యం వదిలింది!' కథలో లోడీల కాలపు వాస్తుకళ ప్రస్తావన వంటివి తన జ్ఞానాన్ని కథల్లో భాగం చేయగలిగిన నేర్పును చూపుతాయి. కాకాని చక్రపాణికి బుచ్చిబాబు తనకు బాగా నచ్చిన రచయితల్లో ఒకడేమో తెలియదు.

చక్రపాణి కథల సంపుటి వస్తున్నందుకు సంతోషం. ఈ సంపుటి కథారచయితగా అతనికి మరెన్నో జీవిత దృశ్యాల్ని అందించే స్ఫూర్తిని ఇవ్వగలదని నా విశ్వాసం.

హైదరాబాద్
19-3-1998

— కేతు విశ్వనాథ రెడ్డి

మహాపర్వతం - మరుగుజ్జు

"ఇవ్వాళ కాలేజీ లేదా?"

ప్రమీల మాటవిని వెనక్కి తిరిగాడు రామం. చలికాలపు ఎండకు నిలబడి టూత్‌బ్రష్‌తో ముఖం కడుక్కుంటున్నాడు. ప్రమీల వాళ్ళ వాటావైపు నీళ్ళు చల్లి ముగ్గు వేస్తోంది.

"మొద్దబ్బాయి. ఏడింటిదాకా నిద్దరేనా, మార్చి దగ్గిర పడుతూంటే..." నవ్వుతోంది ప్రమీల.

ప్రమీల ముగ్గువేయటం అయిపోతోంది. ఆమె పని అయిపోయేలోగా ఏమయినా చెప్పాలనుకుంటున్నాడు రామం.

"మధ్యాహ్నం వస్తావా! గార్డెన్స్‌కి వెళ్దాం...."

"హుష్!.... అన్నయ్య!..."

తొందర తొందరగా పని పూర్తిచేసుకున్నట్టు చీపురూ, నీళ్లబక్కెట్టూ, ముగ్గుబుట్టా తీసుకుని ఇంట్లోకి వెళ్లిపోయింది ప్రమీల.

ప్రమీల అన్నయ్య ప్రసాద్ అప్పుడే లేచాడుకాబోలు చలికి ఒళ్లంతా ముడుచుకుని ఎండలో కూలబడ్డాడు.

"గు..గు... గుడ్‌మార్నింగ్, రామంగారూ! పొద్దున్నే లేచారే...."

పానకంలో పుడకలా వచ్చిన ప్రసాద్‌ను చూస్తే ఒళ్లు మండిపోయింది రామానికి.

"మీ చెల్లాయి ఆలస్యంగా లేచానంటూంది" అనబోయి "గు.... గు... గుడ్‌మార్నింగ్" అని నోట్లోని నురుగును తుపుక్కున ఊసి ఇంట్లోకి వెళ్లిపోయాడు రామం. అప్పటికీ కోపం చల్లారనట్లుంది, వెళ్లి చల్లటినీళ్లతో ముఖం కడుక్కున్నాడు.

ప్రమీలా వాళ్ల నాన్నకు హైదరాబాదు ట్రాన్స్ఫరయింది. రామం ఇంట్లో ఒక భాగం అద్దెకు తీసుకుని కాపురం పెట్టిన రెండు నెలలకు మొదలయింది ప్రమీలా రామాయణం.

రామం బుద్ధిమంతుడు. అలా అని ఆ చుట్టుపక్కల పేరు. ఓ అమ్మాయి జోలికి పోక, బుద్ధిగా తల వంచుకుపోయి, బుద్ధిగా తిరిగివస్తాడని వాళ్ల అమ్మ నమ్మకం. అలాంటి

బుద్ధిమంతుడిని ప్రమీల నవ్వి చెరిచేసింది. అయినా అందులో అతని ప్రమేయం ఏమీ లేదు. పెరట్లో జామకాయలు కోస్తూ, కొమ్మ విరిగి కింద పడితే, మొదట గలగలా నవ్వింది ప్రమీలే. కోపంకంటే ఓ ఆడపిల్ల ముందు అలా పడటం అవమానం అనిపించింది. పైజామా, చొక్కా దులుపుకుని ఇంట్లోకి ఉడాయించడం తప్ప ఏం చేయలేకపోయాడు.

ఆ తరువాత ప్రమీల చాలాసార్లు నవ్వింది. మొదటిసారి అంత పెద్దగా కాదు. అతన్ని చూసి ముసిముసి నవ్వులు నవ్వింది. ఆమె అలా నవ్వినప్పుడల్లా చాలా సంతోషంగా ఉండేది రామానికి కాని ఏం చేయాలో తోచక అలాగే చూస్తూ ఉండిపోయేవాడు.

ఓనాడు సాయంత్రం వీధి వరండాలో ఎండకు ఆరేసిన గుడ్డలు విప్పుతూంటే ధైర్యం చేసి మెల్లగా అడిగాడు.

''ఏం పేరు?''

''ప్రమీల....''

తరవాతేం మాట్లాడాలో తోచలేదు.

''ప్చ్.'' నవ్వుతోంది ప్రమీల.

''ఏమిటి?''

''అయిపోయినయ్యా మాటలు?... యూనివర్సిటీ కాలేజీలో పి.యు.సి. చదువుతున్నాను. మూడో నంబరు బస్సుల్లో ఎప్పుడయినా మీ కగుపడితే, అగుపడవచ్చు. మా నాన్న రైల్వే ఇంజనీరు ఆఫీసులో సెక్షన్ హెడ్‌గా ఉంటున్నారు. అంతకుముందు జబల్‌పూర్‌లో ఉండేవాళ్లం... మే మిక్కడకు రాకముందే మా అన్నయ్య ఇక్కడ సేఠ్ చమన్‌లాల్ అండ్ సన్స్ కంట్రాక్టర్స్ దగ్గిర ఉద్యోగం.... అంతకుముందు హోటలు భోజనం, మఠం నిద్ర. మేం వచ్చిన తరువాత మాతో ఉంటున్నాడు. ఇది మా సమగ్ర సాహిత్యం....''

నిర్ఘాంతపోయి చూస్తూ నిలబడిపోయాడు రామం.

''ఆఁ... వస్తున్నానమ్మా!... వీధిలోకి వెళ్లినట్టున్నాడు, రాజుని పిలుచుకువస్తా...''

వాళ్లమ్మ పిలుస్తూన్నట్టుంది, ప్రమీల వెళ్లిపోయింది.

మొదట్లో రామానికి భయం వేసేది ఆమెని చూస్తే. ఆడపిల్ల ఇలా కాదు ఉండవలసింది అనుకునేవాడు. కొన్ని సార్లు 'ఏమిటి వెకిలివేషం' అనుకునేవాడు. తను బుద్ధిమంతుడు కాబట్టి సరిపోయింది, మరే పోకిరీ వెధవయినా అయితే ఇంకేముంది?

రామానికి సాహిత్యం అంటేనే ఇష్టం. అందులో శరత్ సాహిత్యమంటే మరీ ఇష్టం. శరత్ 'శ్రీకాంత్' ఎన్నోసార్లు చదివాడు. శ్రీకాంత్‌లా తామూ వివాహబంధం లేకుండా ఓ రాజ్యలక్ష్మికి

ఆరాధ్యదైవం అవాలని కోరుకునేవాడు. శరత్ దేవదాసులా, భగ్న ప్రేమికుడిలా తానూ ఓ రోజు తాగి స్పృహ లేకుండా పడిపోవాలని కలలు కనేవాడు.

అతనికి ఎన్నెన్నో ఆదర్శాలుండేవి. ఈ ఆదర్శాలు పెళ్లిచేసుకుంటే ఆచరణలో పెట్టటం కష్టం అని అతని ఉద్దేశం. భగ్నప్రేమికుడవాలంటే ఓ చిన్న ప్రణయానుభవం అవసరం. కాని ఓ ఆడపిల్లని పలకరించటమంటేనే అతనికి భయం. ఎలా?

అలాంటి ఉద్దేశంతోనే రామం ప్రమీలకు మెల్లి మెల్లగా సమాధానం ఇవ్వటం ప్రారంభించాడు. కాని అది అంతటితో ఆగలేదు. యౌవనఝురిలో తెలివి తప్పినట్టు కొట్టుకుపోయాడు. 'ఆమెను చూడాలి, ఆమె నవ్వులో వంశీమోహనరవళి వినాలి' అనే ఆకాంక్ష ఇంకా ముందుకు ముందుకు తీసుకువెళ్లింది. ఆమెనే కోరసాగింది. ఆమెను తన కౌగిలిలో బంధించి, సుఖించాలనే ఆతృత, ఆవేశం ఎక్కువయ్యాయి.

ఓసారి అదే ప్రయత్నంలో చొరవచేశాడు. వాళ్లమ్మ మధ్యాహ్నం పక్కింటికి పెత్తనానికి వెళ్లింది. ఆరోజు ప్రమీల కాలేజీకెళ్లలేదంచేతో... తానూ మానేశాడు.

మధ్యగదిలో ఒక్కర్తే పేపరు చూస్తూ పడుకుంది ప్రమీల. రామానికి చాలా ఆత్రంగా ఉంది, వెళ్లి ఓ ముద్దు అయినా పెట్టుకోవాలని. ఆనాటి కానాటికి ఆమె చూపులు ఆహ్వానాల్లాగున్నాయి. ఒకవేపు భయం, ఎవరయినా చూస్తారేమోనని. తీరా వెళితే ఆమె ఏమంటుందోననే శంక.

కోరిక ఈడ్చింది. ఒంటరిగా ఉన్న ఆమె దగ్గరగా వెళ్లాడు. పిలవటానికీ, ఆమెని తాకటానికీ ఏదో భయం.

''ప్రమీలా...''

''ఎవరు? మీరా?... ఎందుకొచ్చారు? గెటౌట్... కొంచెం చనువిస్తే చాలు మీదకెక్కుతారు.. అమ్మో, ఎవరయినా చూస్తే ఇంకేమయినా ఉందా?'' ప్రమీల కాళిలా లేచింది.

రామం తడబడ్డాడు. ఆమెను చూస్తే అతనికి భయం వేసింది. పెద్దగా అంటున్న ఈ మాటలు ఎవరయినా వింటారేమోనని ఓ చెంప భయం... రెండడుగులు వెనక్కివేశాడు.

అతని వాలకం చూసి ప్రమీల పెద్దగా నవ్వింది.

''రా, పిరికీ! చిట్టీ! కూర్చో!'' చెయ్యి పట్టుకుతీసుకువెళ్లి పడకకుర్చీలో కూలేసింది. కుర్చీపట్టెమీదుగా అతనికి ఆనుతూ కూర్చుని, నుదుటిపై ముద్దుపెట్టుకుంది.

''నే కావాలా....?'' గోముగా, ముద్దుగా అతని కళ్లలోకి చూస్తూ అడిగింది.

రామం తల ఆడించాడు.

''రాత్రి పది గంటలకి వచ్చేయి. అమ్మ, నాన్న, అన్నయ్య, పిల్లలు మానాన్న స్నేహితుడి

కూతురు పెళ్లికి వెళతారు. నీకోసం నేనొక్కర్తినే ఇంట్లో ఉంటా, ఒంట్లో బావుండలేదని వంకపెట్టి... ఏం! పిచ్చీ! వస్తావుకదూ....''

రామానికి కొంచెం ధైర్యం వచ్చినట్లయింది. బహుశః ధైర్యం కాదేమో కోరిక అయి ఉండొచ్చు.

''సరే'' అన్నాడు ఆమె నడుంచుట్టూ చేతులువేసి దగ్గిరికి లాక్కుంటూ...

''ఊఁ ఇప్పుడేనా... రాత్రికి... ఏం?... అమ్మొస్తే బావుండదు... అదుగో... అమ్మ.... లే లే...''

రామం ఉలిక్కిపడి లేచి పరిగెత్తినట్టుగా నడిచాడు.

వెనగ్గా పెద్దగా నవ్వుతూ, చప్పట్లు కొడుతూ గెంతుతోంది ప్రమీల.

''షేమ్... షేమ్... షేమ్''.

రామం వెనక్కి తిరిగి చూశాడు. నాలిక బయటకుపెట్టి వెక్కిరిస్తోంది. ఎవరూ రావటంలేదు. అంతా తన నాడించటానికి కాబోలు. ఈ గోలంతా ఎవరయినా వింటారేమోనని భయం వేసింది రామానికి. అదృష్టవశాత్తూ వాళ్లమ్మ మధ్యాహ్నపు కునుకుతీస్తోంది.

రాత్రి ఎప్పుడవుతుందా, ప్రమీల ఎప్పుడు తన చేతుల్లో ఉంటుందా అని ఎదురుచూశాడు రామం. సాయంత్రం మామూలుగా క్రికెట్ ప్రాక్టీసుకి వెళ్లినా అతనికక్కడ ఎక్కువసేపు ఉండబుద్ధికాలేదు. మనసంతా ప్రమీలమీదే ఉంది. ఏమిటో ఆ పిల్ల వాలకం తనకర్థం కావటంలేదు. ఓ క్షణం ప్రమీల ప్రసన్నరాణి, మరుక్షణం చండీరాణి.

ఆ రోజు చాలా ఆలస్యంగా రాత్రి అయింది. శారదరాత్రి. వినీలాకాశంలో చుక్కలు మెరుస్తున్నాయి.

రామం మనస్సుచాలా ఉల్లాసంగా ఉంది. పెద్ద క్రికెట్‌మాచ్ గెలుపొందినంత ఆనందంగా ఉంది. తొమ్మిదిగంటలదాకా బజార్లలో తిరిగివచ్చి భోజనం పూర్తిచేసుకుని గుడ్డలు వేసుకుని బయల్దేరాడు.

''అమ్మా! నేను సాంబువాళ్ల ఇంటికి వెళుతున్నాను.''

సాంబు, రామం క్లాస్‌మేట్సు. ఇద్దరూ కలిసి చదువుకుంటూ ఉండేవాళ్లు.

రామం తల్లి వంటింట్లో పనిచేసుకుంటోంది. తండ్రి ఇంకా ఇంటికి రాలేదు.

రామం ప్రమీలవాళ్ల భాగపు వరండాలోకి వచ్చి నిలబడ్డాడు. వెన్నెల్లో వరండానీడ దూరందాకా పాకింది. వీధి వాకిలి తలుపు వేసి ఉంది. వెళ్లి తలుపు తడుతూ ''ప్రమీలా'' అని మెల్లిగా పిలిచాడు.

ప్రమీల తలుపు తెరిచింది.

''వచ్చారా మీరు... ఉండండి ఓక్షణం...''

మళ్లీ తలుపువేసింది. ఎప్పుడు తలుపుతెరుస్తుందోనని రామం తలుపు దగ్గిరగా నుంచున్నాడు. ఐదు నిమిషాలయింది. ప్రమీల తలుపు తెరవలేదు. రామానికి భయంగా వుంది, ఎవరయినా తన్ను చూస్తారేమోనని మరో అయిదునిమిషాలు ఎదురుచూసి మళ్లీ తలుపుతట్టాడు. సమాధానం రాలేదు. రామానికి ఏం చేయాలో తోచలేదు. ఒకపక్క ప్రమీలమీద కోపం వస్తోంది. తనని ఫూల్‌ని చేయటానికి ఈనాటకమాడిందేమోనన్న అనుమానం వెన్నులో పాడుస్తున్నట్లయింది. అటు తిరిగి వెళ్లటానికి మనస్సొప్పటంలేదు.

ఏం పనిమీద వచ్చిందో వీధి వాకిటి దగ్గిరికి వచ్చిన రామంతల్లి, ''నీకేం పనిరా! అక్కడెందుకు తారట్లాడుతున్నావు?'' అని ఏదో అనుమానంగా తీక్ష్ణంగా చూస్తూ అడిగింది.

రామానికి ముచ్చెమటలుపోశాయి.

''ఏం లేదమ్మా! మరే... మరే...'' నసుగుతున్నాడు రామం, ఏం చెప్పాలో తోచక.

అంతలో తలుపు తెరుచుకొంది. ప్రమీల బయటికి వచ్చింది.

''అయ్యో! మీరా తలుపు తట్టింది? నేను అన్నం తింటున్నాను. పెళ్లిసంగతి మరిచిపోయి, అన్నయ్య పొద్దున మీతో సెకండ్ షోకి వస్తానని చెప్పాడట. పెళ్లికి వెళ్లకపోతే బావుండదు. మిమ్మల్ని డిజప్పాయింట్ చేసినందుకు సారీ చెప్పమన్నాడు.''

తన అవకతవక పనికి ప్రమీల తడిక అల్లేస్తూంది.

''అత్తయ్యగారూ! ఒంట్లో ఏం బావుండలేదు. నాకు ఒక్కదానికే ఉండటానికి భయం వేస్తోంది. అమ్మవాళ్లు వచ్చిందాక మీరూ ఇక్కడే పడుకుందురుగాని రండి.''

''అయ్యో! అలాగటే, తల్లీ... ఏదీ, ఇలా రా... ఒళ్లు చూస్తాను.... చల్లగానే ఉందే... లోపలకాక జేరిందేమో... ఏం చదువో, నాతల్లీ... చదివి చదివి రోగం తెచ్చుకుంటున్నావు. ఇవాల్టికి చదవకుండా పడుకో... మీ మామయ్యగారు రాగానే ఆయనకు భోజనం పెట్టి వస్తాను. అందాకా నా దగ్గిరే ఉందువుగానిరా...''

ఈ నాటకమంతా చూస్తున్న రామానికి కాస్త ఊపిరి సలిపినట్లయింది.

''ప్రసాదూ, సాంబూ, నేను సెకండ్ షోకి వెళదామనుకున్నామమ్మా. ఉంటానని చెప్పి భలేపని చేశాడే ఈయన'' అన్నాడు రామం.

''ఏం సెకండ్‌షోలురా... ఆరోగ్యం పాడుచేసుకోవటానికి... వెళ్లి చదువుకో... రేపు మొదటాటకి వెళుదురుగానిలే...'' రామం తల్లి మందలించింది.

ఒక్క క్షణం ఊపిరి పీల్చుకుని బయటపడ్డాడు రామం.

ప్రమీలమీద పూర్తిగా కోపం వచ్చింది. తనను మరీ అలుసు చేస్తోందనుకున్నాడు. ఇంక ప్రమీల వంక చూడకూడదు, మాట్లాడకూడదు అనుకున్నాడు.

చదువుకోబుద్ధికాలేదు. అనుకోకుండానే ప్రమీల సెకండ్ షో ప్రోగ్రామ్ ఫిక్స్ చేసింది. రామం, సాంబు బయలుదేరారు లతా థియేటర్‌కు.

రామానికి కసిగా ఉంది. మనస్సు శాంతిపరుచుకోవటానికి సాంబుకి తనో హీరోలాగ కట్టుకథ చెప్పాడు దారిలో. ''మా పక్కింటి పిల్ల ఉంది చూశావు... ఆపిల్ల సంగతేరా! కామం కళ్లు కనబడనీయటం లేదు. నన్నెప్పుడు చూసినా నవ్వుతూ ఉంటుంది. ఆ పిల్ల తల్లిదండ్రులు ఆ అమ్మాయికి త్వరగా పెళ్లిచేస్తే మంచిది.... ఆ అమ్మాయి వాలకం అదీ చూస్తూంటే నేను కాబట్టి సరిపోయింది. మరెవరయినా అయితే ఈపాటికి నాశనం చేసేవాళ్లు...'' రామం చెప్పుకుపోతున్నాడు మిత్రుడికి.

''నీ మొహంలేరా! యౌవనం అందరికీ సహజమైంది. స్పోర్ట్స్‌మన్‌కి ఉండవలసిన స్పోర్టివ్‌నెస్ నీలో లేదురా. ఏ విషయం స్పోర్టివ్‌గా తీసుకోవేం. నేనొక మాటంటే నీ వేమనుకోవు గదా!... ఆ అమ్మాయంటే నీకూ కుతూహలముంది కదా! నువ్వెందుకు పెళ్లి చేసుకోవు.. ఆ అమ్మాయికిలాగే నీకూ చెడిపోయే అవకాశం లేదా....''

రామానికి సాంబు మాటలు రుచించలేదు. అయినా ఏం మాట్లాడలేదు. అతని మాటల్లోని నిజాన్ని ఒప్పుకోవటానికి అతని మనస్సు ఏమాత్రమూ ఇష్టపడలేదు. సాంబు మాటలు ఏదో ఎద్దేవా చేసినట్లు, తన ప్రవర్తనను, శీలాన్ని వెక్కిరిస్తూన్నట్లు బాధపడ్డాడు. అయినా ఏళ్లతరబడి పోషింపబడ్డ, 'రాముడు బుద్ధిమంతు'డనే అహం సాంబు మాటల్ని త్వరలో మరిచిపోయేట్టు చేసింది.

ఈ సంఘటన తరువాత రామానికి ప్రమీలంటే అసహ్యం వేసింది. కాదు, భయం అధికమయిందేమో! ఎలా అని ఎలా కొంప ముంచుతుందో, ఎవరు తన ప్రవర్తనలో తప్పుపడతారో అనే భయం, ఆమెవేపు చూడనిచ్చింది కాదు; ఆమెతో మాట్లాడనిచ్చిందికాదు. ప్రమీలకూడా ఏమనుకున్నదో ఏమో ఇవాల్టిదాకా అతన్ని కవ్వించలేదు.

ప్రమీల ఈ నాటి పలకరింపుతో అప్పటిదాకా కోరికల వక్రగహ్వరాన్ని కప్పిన భయపు మంచుతెర కరిగిపోయింది. భయపు మత్తును విదిలించుకున్నట్టు కాటువేయటానికి సిద్ధంగా పడగెత్తింది కోరికల తాచు. స్నానంచేసి చదువుకు కూర్చున్నాడు రామం. ప్రమీలతో ఎలా మాట్లాడాలో తోచటంలేదు. మనస్సు చదువులో లగ్నం కావటంలేదు. పుస్తకాలన్నీ తీసి పక్కన పెట్టాడు. ఓ క్షణం వీధివాకిలికి జారబడి నుంచున్నాడు, ప్రమీల కనిపిస్తుందేమోనని, 'ఊహూం పాడు పిల్ల... ఎప్పుడూ ఇంతే. దాని వెంట పడటం తనదే తప్పు' అనుకున్నాడో క్షణం. అయినా

మనస్కాగలేదు. గదిలో నాలుగయిదుసార్లు పచార్లు చేశాడు. ఓ క్షణం కళ్లు మూసుకుని కుర్చీలో పడుకున్నాడు.

ఇంతలో తల్లి పిలిచింది - ''తొమ్మిదవుతుంటే అన్నం తిని కాలేజీకెళ్లవు(రా''అని. రామం భోజనం చేసి వచ్చాడు. గుడ్డలు వేసుకుని పుస్తకాలు సర్దుకున్నాడు. అయినా కాలేజీకి వెళ్లబుద్ధి కావటం లేదు.

ప్రమీలవాళ్ల వాటావేపు ఒకసారి వంగి చూశాడు. ప్రమీల జాడలేదు. ఆమె తమ్ముడు రాజు వరండాలో ఆడుకుంటున్నాడు. వాణ్ణి పిలిచి ఆమె సంగతి అడుగుదామనుకున్నాడు.

అంతలో ప్రమీల ''యూనివర్సిటీకి వెళుతున్నానమ్మా!'' అంటూ తల్లికి చెప్పి బయటపడింది. రామాన్ని చూసి వెక్కిరించుతూ తలఎత్తి సకిలించింది.

''ఒరే, రాజూ! ఐదింటికి కోఠీతాజ్ దగ్గిర కనిపించరా'' అంటూంది.

''ఏమిటే, అక్కా!'' అంటూ వచ్చాడు రాజు.

''ఏం లేదులే కాని నువ్వాడుకో, వచ్చేటప్పుడు కోఠీలో నీకు పతంగి మాంజ తెస్తాగా...''

''నిజం!... అక్కా! ఎర్రరంగు మాంజ, ఎర్ర రంగు పతంగి పట్టుకురా... ఎరుపు గాలిలో ఎగురుతూ ఉంటే ఎంచక్కా ఉంటుందని!''

''సరే... సరే, నే వెళతా... తప్పకుండారా'' అని రామంవైపో చూపు విసిరి, ఎదురుగా వస్తున్న క్లాస్‌మేట్ వసంతతో కలిసి వెళ్లిపోయింది.

రామానికి అర్థమయింది ప్రమీల సంకేతం. ఐదు గంటలకు కోఠీ తాజ్ దగ్గిర సమావేశం. ఓ మూల ఆమె వస్తుందో, రాదోనన్న అనుమానపిశాచం వెంటపడుతున్నా, దాని గొంతు ఓ క్షణం నొక్కిపట్టి సంతోషపడ్డాడు రామం.

ఆ రోజు ఈవినింగ్ క్లాసులన్నీ ఎగగొట్టి, ఎప్పుడూ మానుకోని క్రికెట్ ప్రాక్టీసుకు స్వస్తిచెప్పి ట్రిమ్‌గా తయారయి అయిదుగంటలకంటే ముందుగానే తాజ్ దగ్గిరికి వచ్చాడు రామం. క్షణమో యుగమయితే పదిహేను యుగాల తరువాత అభిసారికలా వచ్చింది ప్రమీల. అప్పటిదాకా ముసిరిన కాలమేఘాలు విచ్చుకున్నాయి. ఎండాకాలపు వేడిలో పౌడరు పులిమిన రామం ముఖం, సంతోషంతో మరింత నల్లగా ప్రకాశించింది. ప్రశాంతమైన పాచి పారుకుపోయిన కొలనులో రాయేస్తే తెల్లకలవలతోడి అలల సందడిలా నవ్వాడు.

ఇద్దరూ కలిసి తాజ్‌లో వెళ్లి కూర్చున్నారు. ఒళ్లూ, మనసూ చల్లబడేలా ఓ కూల్ డ్రింక్ తాగి బయటపడ్డారు.

ప్రమీల ఏం మాట్లాడలేదు.

రామమే దారి తీశాడు.

''పబ్లిక్ గార్డెన్స్‌కి వెళదాం'' అన్నాడు రామం.

''మీ ఇష్టం'' అన్నది ప్రమీల కొంచెం సిగ్గుపడుతూ.

ఇవాళ్టి ఆమె చహరా అతనికి నచ్చింది. స్త్రీ అంటే సిగ్గుల గువ్వలా ఉండాలి కాని, బరితెగించిన వాగుడుపిట్టలా కాదు. అందులో ఇవాళ తన ఇష్టానికి ఓ ప్రాముఖ్యం ఇచ్చింది. అంతకంటే మొగాడి అహానికి తృప్తేమిటి?

ఓ రిక్షాని పిలిచాడు రామం.

ఓ క్షణం తటపటాయించి కూర్చుంది ప్రమీల రిక్షాలో.

హైదరాబాదు గూడురిక్షాలో గువ్వలా ముడుచుకు కూర్చుంది ప్రమీల. అయినా రామం శరీరం స్వేచ్ఛగా ఆమెకు తగులుతూంది. ఇవ్వాళ తరతరాల మగవాడి అహం, ఆధిక్యం రామాన్ని అధిష్ఠించి, ఏమేమో ఊహింపజేస్తున్నాయి.

మనస్సులో ఉబలాటం, ఆమెను వెన్గ్గా చెయ్యేసి దగ్గిరికి తీసుకోవాలని, కాని అంత చొరవ చెయ్యలేక పోయాడు. ఈ సందిగ్ధంలో రిక్షా పబ్లిక్ గార్డెన్స్‌కి వచ్చింది. ఇద్దరూ లోపలికి పోయారు.

పలచపలచగా జనం. నిజాంషాహి జమానా పోయిన తరువాత ఆ గార్డెన్స్ ఆడంబరంకూడా తగ్గిపోయిందట.

అటూ ఇటూ తిరిగారు. అజంతా పెవిలియన్, హెల్త్‌మ్యూజియం ఎన్నోసార్లు చూసినవే. మళ్లీ వెళ్లాలనే ఆసక్తి కలగలేదు.

ఎండాకాలపు ఆ సాయంకాలం మనోహరంగా ఉంది. పచ్చపచ్చటి ప్రకృతి, చుట్టూతా రంగురంగుల జనసందోహం.

జనానికి దూరంగా ఓ పొద దగ్గిరగా పోయి కూర్చున్నారు.

రామానికి ఏం మాట్లాడాలో తోచలేదు. ఆమెను దగ్గిరికి తీసుకుని ముద్దు పెట్టుకోవాలనే కోరిక ఉద్ధృతమౌతోంది.

ప్రమీల చిన్నగా దగ్గి మొదలుపెట్టింది.

''నేనంటే మీకిష్టం కదూ!'' సన్నగా నవ్వుతూ అతని కళ్ళలోకి చూస్తూ అడిగింది.

'అవున'ని తల ఊపాడు రామం.

''ప్రేమా!''

''అవును, ప్రేమేకాబోలు, ప్రమీ! అనుభవంమీద కాని తెలీదు కాబోలు ఏదయినా.'

''ఏమిటి, చెప్పండి.''

''ప్రేమంటే ఏమిటి? యువతీయువకుల మధ్య సాన్నిహిత్యమెక్కువయితే ప్రేమ అంకురిస్తుంది. దాన్ని బహుశః ప్రేమే అంటారు కాబోలు. ఇవ్వాళ అనుభవంలోకి వస్తోంది. ఏమంటావు?...''

''ఏమో, నాకేం తెలుసు... పెళ్ళి... పెళ్ళే.... నాకు తెలిసింది.'' ప్రమీల సిగ్గుపడిపోతూంది. ఆమె నునులేత బుగ్గల్లోని సిగ్గు రామాన్ని కవ్విస్తున్నట్లుంది.

''అవును, మనం పెళ్లి చేసుకుందాం... మన చదువులు పూర్తి అవాలి... అప్పుడీ రాణిని నా రాణిని చేసుకుంటా...'' ఆమెకు దగ్గిరగా జరుగుతూ అన్నాడు.

''మీ కోసం నేను వేచి ఉంటాను.. మీరేమనుకోరుకదూ!.. మీలోని సర్వలోపాలతోను మిమ్మల్ని ప్రేమిస్తున్నాను. నన్ను వదులుకోరుగా... సమయం వచ్చేటప్పటికి మాటలు కుదరటంలేదు. నన్ను మీదాన్ని చేసుకునేవరకు వేచి ఉంటాను. చెప్పండి... చేతిలో చెయ్యేసి చెప్పండి.... నన్ను పెళ్లి చేసుకుంటారు కదూ!'' ఆర్ద్రమయిన కంఠంతో, తల వంచుకుని సర్వసమర్పితయై చెప్పుకుపోతూంది. ఆమె కళ్లలో నీళ్లు నిలిచాయి.

అతడామె చెయ్యి తీసుకుని మెల్లిగా ఒత్తాడు. నవ్వాడు.

''భలేదానివిలే, ప్రమీ! నిన్నుకాక ఎవర్ని పెళ్ళిచేసుకుంటాను?''

అతడి ఆశ్వాసంతో ఆమెకు సాంత్వన లభించినట్లయింది. ఓ క్షణం గట్టిగా ఊపిరి పీల్చి, మిలమిలా మెరిసే కళ్లతో అతనివంక నునుసిగ్గుగా చూసింది.

అంతటి అల్లరిపిల్ల ఇంత బేల అవటం రామానికి ఆశ్చర్యంగా, ఆనందంగా, గర్వంగా ఉంది. ఓ మత్తగజాన్ని అదుపుకి తీసుకువచ్చిన మావటివాడిలా ఉంది అతడి మనసు.

చీకట్లు పలచ పలచగా ముసురుకుంటున్నాయి.

ప్రమీల లేచింది. రామానికి అప్పుడే వెళ్లిపోవటం ఏం ఇష్టంగా లేదు. అయినా లేచాడు. సందెచీకటి వెలుగులో గులాబిపాద వెన్గా ప్రమీలను పొదివి పట్టుకుని ఓ ముద్దు పెట్టుకున్నాడు. ప్రమీల మెల్లిగా వారిస్తూ పట్టు విదిలించుకుంది.

''ఊఁ... భలేవారే... పెళ్ళయిన తరవాతే ఇవన్నీ....''

''ఊఁ... అంతవరకు ఉపవాసమే.... మా ప్రమీ మంచిది. బంగారుమొలక. ఆమాత్రం దయచూపించదేం నామీద?....''

ప్రమీల కిలకిలా నవ్వింది. నాలిక బయటపెట్టి 'హుళక్కి' అంటూ వెక్కిరించింది. ఇదివరకులా ఆమె అంటే భయం వెయ్యలేదు రామానికి.

ఇద్దరూ బయల్దేరారు ఇంటికి. దోవలో రామం ప్రమీలకు పతంగి, మాంజ, కొని ఇచ్చాడు.

అన్ని ప్రేమకథల్లోలానే ఈ కథలోకూడా చిన్న విఘ్నం ఏర్పడింది.

ప్రమీల వాళ్ల నాన్నగారికి విజయవాడ ట్రాన్స్‌ఫరయింది. ప్రమీల అన్న ప్రసాద్ మళ్లీ మఠంలోకి బస మార్చాడు. వాళ్లు ఇల్లు ఖాళీ చేశారు.

వాళ్లు వెళ్ళేలోగా ప్రమీలతో ఎలాగయినా మాట్లాడాలని, ఒక్కసారి ఆమెని తన కౌగిలిలో ఇరికించుకొని, ఆమెతోడి తన అనుభవాన్ని స్థిరపరుచుకోవాలని అనుకున్నాడు. కాని వీలులేకపోయింది. ఆమె అతనికి ఒంటరిగా లభించలేదు.

స్టేషన్‌కి వెళ్లటానికి తండ్రి తెచ్చిన టాక్సీలో ఎక్కుతూ, ముందుగది తలుపు కానుకొని నిలబడ్డ రామం కళ్లతో కళ్లు కలిపింది ప్రమీల. ఆర్ద్రమయిన నయనాలతో ఆమె చూచిన చూపు అతని హృదయాన్ని కదిలించినట్లయింది.

ఆరోజేం తోచలేదు రామానికి, వాళ్లు వెళ్లిపోయిన తరువాత.

ఆ తరవాత చాలా రోజుల వరకు ఆమె గుర్తుకు వచ్చినప్పుడల్లా, పబ్లిక్ గార్డెన్‌లో సిగ్గుపడుతున్న ఆనాటి ప్రమీలే అతని మనఃపథంలో గోచరించేది. ఈ కాస్త అనుభవం చాలు ఆలంబనంగా, తను ఊహించుకున్న నిర్మోహపుసన్యాసి జీవితం గడపటానికి. ఏదో పోగొట్టుకున్నవాడిలా ఉండే తనని చూసి, లోకం తనపై చూపించే జాలి, సానుభూతి- ఇవి చాలు జీవితమంతా నెట్టుకురావటానికి, ఒకవేళ ఆమెతోడి బంధం ఇంకా ముందుకుపోయి పెళ్లిదాకా వస్తే ఇంకేం ఉంది, తన జీవితంలో ప్రత్యేకత? అందరూ పెళ్లిచేసుకుంటున్నట్లే తనూ చేసుకునేవాడు, పిల్లల్ని కనేవాడు, ఉద్యోగం చేసేవాడు, డబ్బు చాలక ఇబ్బంది పడేవాడు. ఆ రంగులరమ్యహర్మ్యం, శరత్‌బాబు శ్రీకాంత్‌లాంటి బంధరహిత జీవితం ఓ పేకమేడై కూలిపోదూ?...

అంతా మన మంచికే వచ్చింది. ఆమె తండ్రి ఇక్కడ నుండి బదిలీ అవటం మంచిదయింది, తమ అనుబంధం మరింత పెరగకుండా ఉండటానికి.

కాని అలా అనుకున్న రామం మనస్సుతో సమాధానపడలేకపోయాడు. అప్పుడు ఆమె చూపించిన విశ్వాసం, ప్రేమలను అవహేళన చేయలేకపోయాడు.

కాని స్వార్థం, ఆడంబర వ్యామోహం అతని హృదయంలో ఏమూలో దాక్కున్న సౌహార్దాన్ని పూర్తిగా అణిచివేశాయి.

ప్రమీల విజయవాడ వెళ్లిన వారంరోజులకు రామానికి ఉత్తరం రాసింది.

''నా పిచ్చీ!

వెళ్ళేముందు నీతో మాట్లాడాలనుకున్నాను. వీల్లేకపోయింది. అయినా నే చెప్పవలసిందంతా ఆనాడే చెప్పాను. ఎక్కడున్నా ఆమాటలు మరిచిపోలేరు మీరు. నాకు తెలుసు. జవాబు వ్రాయండి వెంటనే. కింద అడ్రసు ఇస్తున్నా....

మీ

- ప్రమీల''

రామం జవాబిద్దామనుకున్నాడు. కాని మనస్సులో స్వార్థపిశాచం లేచి కూర్చుంది. 'ఏమో ఎటు పోయి ఎటు వస్తుందో! రిటెన్‌గా కమిట్ కాకూడదు' అనుకున్నాడు. జవాబు వ్రాయలేదు.

కాలం గడిచింది. మరో నెల రోజులకు ప్రమీల దగ్గిరనుండి ఉత్తరం వచ్చింది.

''శ్రీ శ్రీ రామంగారికి,

మీ ఉత్తరం కోసం చాలా కాలంగా ఎదురుచూశాను. కాని రాలేదు. కారణం ఏమయి ఉంటుందో నాకంతుపట్టటం లేదు. జవాబు వ్రాయరూ? ఆరోజు మీరన్నమాట గుర్తు వస్తూంది. మన సాన్నిహిత్యంలో అంకురించిన మమత చంపుకోలేకుండా ఉన్నాను. ఎన్నో ఆలోచనలు వస్తున్నాయి. మళ్లీ కాలేజీలు తెరిచే రోజులు వస్తున్నాయి. బి.ఎ.లో చేరాలి. మీకు ఈ సంవత్సరంతో చదువు అయిపోతుంది కదా? మన పెళ్లివిషయం ఏం ఆలోచించారు? ఒక్కోసారి ఆలోచిస్తాను.... జయచంద్రుడంతటి దుర్మార్గుడుకాడు మా నాన్న.. అయినా పృథ్వీరాజులా వచ్చి, సర్వసమర్పణతో ఆహ్వానించే సంయుక్తలాంటి నన్ను లేవదీసుకుపొండి. వచ్చేస్తాను. మన జీవితంలో జయచంద్రుడు, రుక్మిలాంటి అడ్డంకులు లేవు. మరింకెందుకో.... ఏలినవారికీజాగు...

ఒట్లు వేసుకోవటం నాకసహ్యం. మీ దగ్గిరనుండి జవాబు రాకపోతే నాకేం బావుండదు....

మీ

ప్రమీల.''

రామం ప్రమీల ఉత్తరం అందుకుని తన కార్యనిర్వహణ కుశలతకు ఓ క్షణం గర్వపడ్డాడు. అంతటి పెంకిపిల్ల బేలగా తన్నర్థించటం చూసి ఓ క్షణం హిమాలయమంత ఎత్తుకు పెరిగినట్లూహించుకున్నాడు. కసిగా క్షణం ఆనందించాడు. ప్రమీల రాసిన ఉత్తరాలు జాగ్రత్తగా సూట్‌కేస్ అడుగుభాగంలో జాగ్రత్తచేశాడు.

అలా ఆమె చాలా ఉత్తరాలు రాసింది. ఒక్కదానికి అతని దగ్గిరనుండి ఆమెకు జవాబు వెళ్లలేదు.

కాలం దొర్లిపోతూంది. చాలాకాలంగా ప్రమీల దగ్గిరనుండి ఉత్తరాలు రావటంలేదు రామానికి. ఆ ఆటలోని ఆనందాన్ని పూర్తిగా అనుభవించిన తృప్తితో హాయిననుభవించినా, ఏమూలో హృదయంలో కలుక్కుమంటూనే ఉంది.

ఇంజనీరుగా గోవాలో ఉద్యోగం దొరికింది. ఉద్యోగంలో చేరిన తరువాత ప్రపంచం తెలియటం మొదలెట్టింది. అమ్మా నాన్నల బలవంతంమీద ఓ చక్కటి చుక్క మెళ్లో పుస్తెకట్టాడు.... అయినా ప్రమీల రూపం అతడి మనస్సులో కోరికలు రేకెత్తిస్తూనే ఉండిపోయింది.

నాలుగు వసంతాలు గడిచిపోయాయి అతని పెళ్ళయి...

పెళ్ళాన్ని అత్తారింట్లో పురిటికి దించి, మళ్లీ బయల్దేరాడు రామం పాంజిమ్‌కు, ఎక్కువ రోజులు సెలవు లేకపోవటంవల్ల.

సికిందరాబాదులో ఎక్కిన బెంగుళూరు ఎక్స్‌ప్రెస్ ఠంచన్‌గా ఏడూ ఇరవైకి గుంటకల్ ప్లాట్‌ఫారమ్ మీద దించింది. అక్కడ దిగి మైసూర్ నుండి వచ్చే హుబ్లి పాసింజరులో ఎక్కాడు.

సెకండ్‌క్లాస్‌పెట్టెలో ఎక్కువమంది జనం లేరు. పలచగా తెల్లగా ఉన్న స్త్రీ, రెండేళ్ళ కొడుకును కిటికీ దగ్గిరగా నిలబెట్టి పట్టుకు చూపిస్తోంది. ఆమెను చూడంగానే రామం ముఖం ఒక్కసారిగా వాలిపోయింది. తప్పించుకు తిరుగుతున్న దొంగకు కొత్వాల్ ఎదురు పడ్డట్లయింది. రామం నీరసపడిపోయాడు. ఎక్కాలా వద్దా అన్న సందిగ్ధంలో ఉండగానే ఆమె పిలిచింది.

''రండి.... రండి... రామారావుగారూ..... ఎన్నాళ్లికెన్నాళ్లికి తమ దర్శనం?''

రామం నీరసంగా వచ్చి కూర్చున్నాడు.

''అరెరె, ఏమిటలా ఉన్నారు...? నీరసంగా ఉన్నట్లుందే...? ఎందాకా ప్రయాణం... కొంచెం కాఫీ త్రాగండి...''

ఒకే ఇదిగా మాట్లాడేస్తూంది ప్రమీల. ఫ్లాస్కులో కాఫీ పోసి ఇచ్చింది. వద్దనుకుంటూనే తాగాడు రామం.

బండి నీరసంగా కదిలింది. కంపార్ట్‌మెంట్ పలచపలచగా ఉంది. ప్రమీలా, రామం ఓ మూలగా కూర్చున్నారు, వాళ్ల మాటలు ఎవరికీ వినిపించనంత దూరంగా.

''ఏం మారలేదు మీరు... అదే పిరికితనం... ఆలంబనం కోసం పరిగెత్తే మీ చహరా... శుద్ధ బుద్ధావతారం...'' నవ్వుతూ అంటోంది ప్రమీల. ఆమె నవ్వుల వరవడిలో క్షణం తేరుకున్నాడు రామం.

''ఎందాకా ప్రయాణం?''

''పాంజిమ్''

''అక్కడ ఉద్యోగమా ఇంజనీరుగారికి?''

''అవును.''

తేరుకున్న రామానికి ఆమె నడగాలనిపించిది - ఆమె ఎలా ఉందో, ఎక్కడికి వెళుతుందో ఏమిటో అని... అయినా సంకోచించాడు.

ఆమె నవ్వుతూంది... ''నా విషయం తెలుసుకోవాలనేగా నీకుతూహలం. అసమర్థుడికి ఆర్భాటమెక్కువటు. నీ అంత పెద్ద ఆఫీసరు కాకపోయినా మా ఆయన రైల్వేలో ఓ పెద్ద ఉద్యోగమే చేస్తున్నాడు. మూడేళ్లయింది మా పెళ్లయి.. ఇదుగో వీడు మా పుత్రరత్నం. హాయిగా ఉంది జీవితం... అమ్మా, నాన్న, పిల్లలు బెజవాడలోనే ఉన్నారు. అన్నయ్యకీ పెళ్ళయింది. హుబ్లీలో ఆయన ఉద్యోగం. పుట్టింటికి వెళ్లివస్తున్నాను. ఇదీ మా సమగ్రసాహిత్యం...'' నవ్వుతోంది ప్రమీల. ఆమెలో ఏం మార్పులేదు. తనకు మొదటిసారి పరిచయమైనప్పుడు ఎలా మాట్లాడిందో, ఇప్పుడూ అలానే మాట్లాడుతోంది. కాకపోతే ఇప్పటి ఆమె మాటలు ఎద్దేవా చేస్తున్నట్లున్నాయి. ఇదివరకటి ఆమె హాస్యంలో హేళన, మమత, కోరిక, అమాయకత్వం ఉండేవి. ఇవాల్టి మాటల్లో అసహ్యం, ఎదుటి మనిషిని కించపరిచే భావం వున్నాయి. తన ఆధిక్యం స్ఫురించేటట్లు మాట్లాడుతూందామె.

వింటూపోతూ, కోపగించుకుంటూ అలానే ఉండిపోయాడు రామం.

''నా ఉత్తరాలకు జవాబివ్వలేదేం?'' సూటిగా అడిగిందామె.

నిరుత్తరుడయిపోయాడు రామం.

''నాకు తెలుసు... నువ్వేం సమాధానమివ్వగలవు... అసలు నాదే పొరపాటయింది. పాత్రత ఎరిగి దానం చెయ్యమన్నారు. అపాత్ర దానం చెయ్యబోయాను. నాతో ఓ ఆటాడుకున్నావు. నీలాంటి అసమర్థుడికి నా హృదయంలో చోటివ్వటం నాదే తప్పు. నీ బలహీనతలన్నిటితో ప్రేమిస్తున్నానని బుద్ధి లేకుండా వాగానా నాడు.''

ఓ క్షణమాగి-

''అయినా నాకు మేలే జరిగింది. సమర్థుడైన మనిషి, హృదయమంతటితో స్వీకరించే సంపూర్ణ వ్యక్తిదొరికాడు నాకు. నువ్వు వట్టి పిరికివాడివి, చేతకానివాడివి... మంచివాడివి...'' అంది.

హృదయంలో దాచిపెట్టుకున్న కోపం మాటల్లో కరిగిపోతూంటే ఓ క్షణం శాంతపడింది ప్రమీల. నిర్వాక్కుగా కూర్చుండిపోయిన రామాన్ని, మహారాణి కాలి దగ్గిర బంటులా చూసి నవ్వింది.

రామం ఒళ్లు కుతకుతలాడిపోయింది. తనంటే నిర్లక్ష్యంగా, ఏమాత్రం గౌరవంగా మాట్లాడని వ్యక్తి దగ్గిర తను మర్యాదగా ఎందుకు ప్రవర్తించాలి. అయినా ఏమనాలో తోచలేదు. ముఖం గంటుపెట్టుకు కూర్చున్నాడు.

బండి వేగంగా పోతూంది. మొహం బయటకు పెడితే, కంట్లోపడ్డ బొగ్గునలుసు, ఎదురుగా కూర్చున్న ప్రమీలంతగా బాధపెట్టలేదు రామాన్ని.

''పెళ్లి అయిందా...'' ప్రశ్నించింది నవ్వుతూ ప్రమీల.' ఆమె నవ్వులో హేళన ఉందో ఏముందో తనకర్థం కాలేదు.

రామానికి మాట్లాడాలనిపించలేదు. జవాబివ్వలేదు.

''కోపం వచ్చిందా? ఆటల్లో తగిలే దెబ్బలకెవరయినా ఏడుస్తారా? మనిద్దరం ఆడుకున్నాం... ఏదీ, ఎక్కడ తగిలింది దెబ్బ... మంత్రం పెట్టేదా...'' అంత కోపంలోకూడా రామానికి నవ్వు వచ్చింది, చిన్నపిల్లలా ఆమెచేసే చేష్టలకి.

''అవును. పెళ్ళయింది...''

''అయే ఉంటుంది... మీ నాన్న, అమ్మకుదిర్చిన సంబంధమేగా?'' రామం ఏం మాట్లాడలేదు.

''ఎన్ని వేలు తీసుకున్నావు?''

''పది.'' కసిగా అన్నాడు రామం.

''ఏం చవగ్గా అమ్ముడు పోయింది గిత్త! మార్కెట్ గిరాకీ బాగా ఉండి ఉండాలే...''

రామం కిటికీగుండా తలపెట్టి కదిలిపోయే చెట్లను, రాళ్ళురప్పలను చూస్తూ జవాబివ్వలేదు.

ఓ క్షణమాగి తనే మొదలెట్టింది ప్రమీల.

''పాపం, మీ ఆవిణ్ణి తలచుకుంటే జాలేస్తూంది నాకు. అన్ని వేలు తగలేసి ఓ పిరికిసింహాన్ని కొనుక్కుంది. ప్రపంచానికి సింహంలా కనిపిస్తుంది. ఆవిడకేం తెలుసు, హృదయంలో మేకని.''

అక్కడ కూర్చుని ఆమె మాటలు వినటం కష్టమనిపించింది. వెళ్లి తలుపు దగ్గిరగా నిలబడ్డాడు రామం. ఐదునిమిషాల తరవాత పిలిచింది ప్రమీల.

''కాస్త వీణ్ణి పట్టుకుక్కూర్చో... నేదొడ్లోకి వెళ్లిరావాలి.''

పిల్లవాణ్ణి అతడి చేతికిచ్చి ప్రమీల వెళ్ళింది. పిల్లవాడు తెల్లగా బొద్దుగా ఉన్నాడు. అంతా తల్లి పోలికే. పాదివి పట్టుకు కూర్చుని ప్రమీలను దగ్గిరికి తీసుకున్నట్టు ఫీలయ్యాడు. ప్రమీల శరీరంలో ఇదీ ఓ ఖండమేగా...

తెల్లగా బొమ్మలా నడిచి వస్తోంది ప్రమీల. పిశాచం మేలుకున్నట్లయింది రామానికి, ఆమె వేధ్పించాలనిపించింది.

కిటికీ పక్కగా వచ్చి కూర్చుంది ప్రమీల.

''అంత స్తిమితంగా వెళ్లావుకదా... నీమీది కోపంతో పిల్లవాణ్ణేమైనా చేస్తే ఏం చేసేదానివి?...'' పెద్దగా నవ్వింది ప్రమీల.

''నాకా భయం లేదు. నీ పిరికితనంమీద, నీ అసమర్థతమీద నాకు గట్టి నమ్మకం.''

''అంటే...''

''అంటే.... నువ్వాపనిచేయలేవు. ఏ పని చేయాలన్నా దృఢమైన భావన, కోరిక, ఆత్మవిశ్వాసం ఉండాలి. చివరికి దొంగతనం చెయ్యాలన్నా కావాలి. మహారసికుడు కావాలన్నా, మహాత్ముడు కావాలన్నా, మర్డరర్ కావాలన్నా - ఆ కోరిక, కోపం, భావన దృఢంగా ఉండాలి. అవి లేనివాడు నీలా శుద్ధ బుద్ధావతారంలా, అసమర్థుడుగా, పిరికివాడుగా, పనికిరానివాడుగా, వట్టి మంచివాడుగా ఉండిపోతాడు. వీణ్ణేమన్నా చేయాలంటే ఎన్ని కాన్సిక్వెన్సెస్ ఆలోచిస్తావు.... పోలీసులు... భవిష్యత్తు... హృదయంలో బాధ... అహఁహఁ... నువ్వు చెయ్యలేవు, నాకు తెలుసు...''

ఈ మాటలు వింటున్న రామం ఆత్మాభిమానం కట్టలు తెంచుకున్నట్లయింది. నిస్సహాయస్థితిలో ఎదురు తిరిగే మార్జాలంలా అయిపోయాడు. కోపంతో బుసలు కొడుతున్నట్లయిపోయాడు.

''కాదు... ఇవాళ తెలుపుతాను.... నీజీవితం నాశనం చేసి నా సమర్థతేమిటో నీకు తెలియచెబుతాను. ఇంకా నీకు గుర్తులేదేమో... నువ్వు రాసిన ఉత్తరాలు నాదగ్గిర సురక్షితంగా ఉన్నాయి... అవి మీ ఆయనకు చూపించి నీ జీవితం నిలువెల్లా కాల్చేస్తాను.... నేను తప్ప దిక్కులేకుండా చేస్తాను....''

ప్రమీల ఫక్కున నవ్వింది.

''ఊఁ కోపం వస్తొందే, పరవాలేదు... ఆ చేసేదేదో చెయ్యి.... నీ సమర్థతేమిటో చూస్తాను. ముందు బళ్లారి వస్తుంది కానీ భోజనాలు ఏర్పాటుచెయ్యి.... తరవాత తిండికి మాడాల్సి వస్తుంది.'' ఆమె అలా నవ్వేప్పటికి అతని కోపం నీరుకారినట్లయిపోయింది.

మెల్లగా బండి ప్లాట్‌ఫారమ్‌మీద ఆగింది. అప్పటిదాకా ఆడి ఆడి అలిసిపోయిన పిల్లవాడు తల్లి ఒడిలో పడుకుని నిద్రపోయాడు.

రామం దిగి వెళ్లి ప్రమీలకు భోజనం పంపి, తను అక్కడే తిని, వస్తూ బళ్లారి డయమండ్ వక్కపొడి పొట్లాలు తెచ్చాడు.

మళ్లీ భారంగా బండి కదిలింది.

కొంత జనం ఖాళీ అయినట్లయింది.

రామానికి అంత కోపం లేకపోయినా ప్రమీలతో మాట్లాడాలనిపించలేదు.

ఎదురు బెర్తుమీద కిటికీలోగుండా దూరంగా చూస్తూ కూర్చున్నాడు.

''రామం....'' పిలుస్తోంది ప్రమీల. ఆమె కంఠంలోని మృదుత్వానికి చలించి ఆమెవేపు చూశాడు రామం.

''నే నెలాగున్నాను?''

అర్థం కానట్లు చూశాడు, ఆమె వంక.

''అదే... అప్పుడు నా కౌగిలి కోసం పరితపించే వాడివి. అయినా నేనే దూరంగా ఉంచాను. ఇప్పుడంత అందంగా ఉన్నానా? అంత కోరిక రేకెత్తించేట్టున్నానా....'' లేనవ్వు పెదిమలమీద నాట్యమాడుతుండగా అడిగింది.

రామం అయోమయంగా ఆమె వంక చూశాడు.

''మాట్లాడవేం?'' రెట్టించింది ప్రమీల.

''అవును, అలాగే ఉన్నావు.''

''ఎలా... కొంచెం వర్ణించవోయ్, నా పిచ్చీ!''

''ఏం వర్ణించాలి?''

''అదే, ఆ నాడంటివే, నా తమలపాకు పెదాలు నిన్ను ఆహ్వానిస్తుంటాయని... మరిచిపోయావా? ఇవ్వాళ కూడా అలాగే కనిపిస్తున్నానా...''

రామం మనస్సు పుంజుకుంటూంది. తన మిత్రుడప్పుడప్పుడనే మాటలు గుర్తుకు వచ్చాయి. 'తన మొదటి ప్రియుణ్ణి జీవితాంతం మరిచిపోలేదుట ఆడది... బహుశః ప్రమీల తన మీది ఆశలు చంపుకోలేదు కాబోలు. అవును, తననెలా మరిచిపోగలదు?'

''అవును, ప్రమీ!.... అప్పటికంటే బావున్నావు. అప్పుడు అరవిచ్చిన మొగ్గవు. ఇప్పుడు పూర్ణవికసిత మందారానివి.''

''అవునా... అప్పటంతటి కోర్కె ఉందా నా మీద....'' గోముగా చూస్తూ అడిగింది ప్రమీల.

''ఆఁ నీ చహరాలో ఏం మార్పులేదు, ప్రమీ! ఓ క్షణం కోపం, మరుక్షణం అనురాగం...''

''ఉండు ఉండు, చెప్పనీ.... అప్పుడే తొందరపడతావేం.... ఇప్పటికికూడా అప్పనంగా వస్తే అనుభవిద్దామని. నీకు బాధ్యతలక్కరలేదు... ఆ నాటికీ, ఈనాటికీ నీలో పెద్ద తేడా లేదు. అప్పుడు పెళ్లవకపోయినా నా శరీరం నీకు కావాలి. దానితో అనుభవం నీకు కావాలి.... నువ్వు పెళ్లిచేసుకుని ఆ ఆడదాని బాధ్యత స్వీకరించలేవు... ఎంత స్వార్థం! అసలు ఈ కాలంలో నీలాంటి జాతి ప్రబలిపోతోంది.''

రామం నిర్వాక్కయి చూస్తూంటే, నవ్వుతూ అన్నది.

''ఇవాళ బండిదిగిందాకా తప్పదులే నీకీ బాధ....నరకం... ఏం?''

''నీ ఇష్టమొచ్చినట్టువాగు... ఎంతసేపు చెప్పినా ఇదేగా... నువ్వో మహాపర్వతానివి...నేనో మరుగుజ్జును...''

''అప్పుడే ఏమయింది. హుబ్లీలో మా ఇంటికి రావూ? ఒక రోజు ఉండిపోదువుగాని...''

ఆమె ధైర్యానికి ఆశ్చర్యపోతున్నాడు. తన శత్రువునే తన ఇంటికి ఆహ్వానిస్తోంది.

ఎన్నో స్టేషన్లు గడిచిపోతున్నాయి. హాస్పేట, గదగ్... చాలా కాలానికి గాని హుబ్లీ వచ్చినట్లనిపించలేదు.

ఈ లోపల పిల్లవాడు లేచి ఏడిస్తే వాణ్ణి సముదాయించటంలో పడిపోయింది ప్రమీల.

బండి ఆగటంతోనే, ప్రమీల భర్త కాబోలు, పెట్టెలన్నీ వెతుక్కుంటూ వచ్చాడు.

ప్రమీల సామాన్లు సర్ది లేచి నుంచుంది.

''వచ్చారా మీరు... ఉత్తరం అందిందో లేదో స్టేషనుకి వస్తారో లేదో అనుకుంటున్నాను.... ఈయన మరుగుజ్జు రామంగారు, బి.ఇ.. ఆఁ ఇంజనీరుగారని చెప్పలేదటండీ... నీమతిమరుపు పాడుగాను.... ఆఁ అదే నా ప్రేమలేఖలన్నీ మీకు చూపిస్తానంటున్నాడు... అయ్యో ఆహ్వానించరేం మన ఇంటికి...''

అతను రామం దగ్గిరగా వచ్చి, ''రండి... ఐయామ్ గ్లాడ్ టు మీట్ యు. దోవంతా మీ బుర్ర చెడగొట్టి ఉంటుంది. ఏమనుకోకండి....'' అన్నాడు.

''లేదు ... క్షమించండి... నాకు వెంటనే బండి ఉంది. మళ్లీ సెలవులేదుకూడా... రేపు జాయినయిపోవాలి.''

పెట్టెదిగి ప్రమీల వంక చూడకుండా గబగబా వెళ్లిపోయాడు అసమర్థుడైన రామం. వెళ్లిపోతున్న మరుగుజ్జువేపు మహాపర్వతంలా అలా చూస్తూ ఉండిపోయింది ప్రమీల.

ఆంధ్రప్రభ' సచిత్ర వారపత్రిక

26-11-1969

పిచ్చివాళ్ళు

''ఓ మిల్టన్ మహాశయా!''

మానవుడి ఆశల్లా దూరం దూరంగా గానుగచెట్టు సాయంకాలపు నీడలు పాకుతూన్న సమయంలో సులోచన నడిచి వచ్చింది.

గోపీ సులోచన రాక గుర్తించలేదు. కళ్లు తెరిచే ఉన్నాయి. మనసక్కడ లేదు. టేబిల్‌కెదురుగా ఉన్న చేతులకుర్చీలో రెండు కాళ్లూ పైకి లాక్కుని,తల కుర్చీ కానించి, సాం(బాణిధూపంలా అల్లుకొన్న ఆలోచనల్లో నిమగ్నుడై ఉండగా, టేబిల్‌మీద సగం వ్రాసిన కాగితాలు గాలికి రెపరెపలాడుతూంటే - ''అయ్యా! మిల్టన్‌దొరగారూ!'' అని రెండోసారి పిలిచింది సులోచన.

ఇహలోకంలో అడుగుపెట్టినగోపీ, సులోచన పిలుపు అవహేళనగా స్ఫురించగా కాళ్లచుట్టూ చేతులు బిగించుకొని, అసహనంగా, ''వచ్చావూ! రా...'' అన్నాడు.

ఎర్రగా, సన్నగా, ఎప్పుడూ తమలపాకులు వేసుకున్నట్టుండే ఎర్రటి లేత పెదాలతో, ఆడపిల్లలా ఉండే గోపీకి, చదువుకునే రోజుల్లో సహవిద్యార్థులంతా కలిసి 'మిల్టన్' అని నామకరణం చేశారు. అదీకాక గోపీ వ్రాసే భావకవిత్వం, వ్యాసాలూ, మరీ అతని దళసరి కళ్లద్దాలూ ఆ నామధేయాన్ని సార్థకం చేసేటట్టుండేవి.

ఎవరైనా తనను 'మిల్టన్' అని పిలిచినప్పుడు బాగా కోపం వచ్చేది గోపీకి. వీళ్లంతా తనను గేలిచేస్తున్నారు, తన కవిత్వాన్ని హేళన చేస్తున్నారు అని కొండంత కోపంతో వాళ్లతో మాట్లాడేవాడుకాదు. ఒక్కోసారి పట్టలేక కళ్లవెంట నీళ్లుకూడా వచ్చేవి గోపీకి.

కొంత కాలానికి ఆ పిలుపు అలవాటయినా, విసుగ్గా, నిస్పృహగా ఉన్నప్పుడు అలా పిలిస్తే అసలు పలికేవాడేకాదు.

''నాన్నగారు 'నీ కవిగారు కనపట్టం లేదేం ఈమధ్య?' అని అడిగారు. పొద్దస్తమానం గూట్లో కూర్చుని గు(రాల్తోలకపోతే మా ఇంటికోసారొస్తే ఏం పోయిందో!'' టేబిల్‌మీది ధూళిని ఊది కూర్చుంటూ అంది సులోచన. తెల్లటి చీరెలో, పాలవెల్లువలా, సంధి చిహ్నంలా, సన్నగా, పొడుగ్గా, తెల్లగా ఉన్న సులోచన వైపు చూస్తూండిపోయాడు భయంభయంగా గోపీ.

''పిచ్చాడిలా అలా చూస్తావేం... వచ్చిన పని చెప్పనీ..... ఇదిగో, ఈ భగవాన్ లాటరీస్

టికెట్ ఒకటి తీసుకొని రూపాయి ఇచ్చెయ్యి. ఫస్టు ప్రయిజు అయిదు లక్షలు. సెకండ్ ప్రయిజు మూడు లక్షలు. ఇంకా పాతిక చిల్లర ప్రయిజులు ఉన్నాయి.''

''వద్దు, సులోచనా!... నాకు లాటరీలంటే అసహ్యం...''

''ఏం?''

''ఏం లేదులే.... టైమ్ వేస్టు..... ఇంకెక్కడయినా ప్రయత్నించెయ్యి....''

''అలా ఏం వదలను.... నాన్నగారికి అరడజను టిక్కెట్లు అంటగట్టాను. ఆయన లాటరీ వస్తుందని తీసుకున్నారనుకున్నావా.... నేనిచ్చాననికాని...''

''అదికాదు, సులోచనాదేవీ! ఈ లాటరీలు నాకిష్టంలేదు. కష్టపడకుండా ముఫత్‌గా డబ్బు సంపాదించాలనే మానవుడి బలహీనతని ఎక్స్‌ప్లాయిట్ చేయటమేగా..'' కొంచెం బాధగా అన్నాడు గోపీ.

''అందరి బలహీనతలేమో కానీ, నీ బలహీనతలు నన్ను చంపేస్తున్నాయి బాబూ! నీ ఆలోచన లెప్పుడూ ఈ ప్రపంచానికి సంబంధించినట్టుండవు. చూడు, ఈసారి - మన బంగారు చేతిమీదుగా ఇస్తున్నాం.... ఫస్టుప్రయిజు తప్పదు. ఈ విధంగా ఓ అయిదు లక్షలు నీలాంటివాడి చేతిలో పడితే సద్వినియోగమవుతుందనే నా ఆశ...''

ఆమె కింకెలా నచ్చచెప్పాలో తోచలేదు గోపీకి. ఒక్కో క్షణంలో కోపం వస్తుంది. 'ప్రతిసారీ వచ్చి తన బలహీనతల్నీ, పిరికితనాన్నీ, అలౌకికత్వాన్నీ హేళన చేయకపోతే, తన మానాన తనని బతకనివ్వకూడదూ?'

''యు ఆర్ ఎ ప్రిజనర్ ఆఫ్ ఇన్‌డెసిషన్... ఇదిగో, లాటరీ టిక్కెట్టు... నీజేబులో రూపాయి తీసుకెళుతున్నా...''

''ఏయ్, సులోచనా! ఉన్నదా ఒక్క రూపాయే... చాలా ఇబ్బంది పడిపోవలసి వస్తుంది. నామాట విను....'' ప్రాధేయపడుతూ గుమ్మందాకా వెంబడించాడు గోపీ.

''ఏం ఫర్వాలేదు... మన భాగ్యానికి రూపాయి పోతే లోటేం లేదు... వస్తా...''

సులోచన వెళ్లిపోయింది.

తిరిగి వచ్చి కుర్చీలో కూలబడ్డాడు గోపీ... తన చేతకానితనానికి కోపంగా ఉంది... చేతిలో ఉన్న ఒక రూపాయీ వృథాగా పోగొట్టుకున్నాడు. తన దారిద్ర్యాన్ని అవహేళన చేస్తూ, మసక వెలుతుర్లో రాక్షసిలా కనుపిస్తున్న టేబిల్‌మీది లాటరీటిక్కెట్టును విసురుగా సొరుగులో వేశాడు.

ఇక్కడ కొంచెం సులోచనా గోపీల గురించి చెప్పాలి. సులోచన తండ్రి ధర్మావతారంగారు మొదట్లో పల్లెలోనే ఉండి, పట్నంలో కాంట్రాక్టువ్యాపారం అదీ చేస్తూ ఉండేవాడు. వ్యాపారంలో కొంత అభివృద్ధి సాధించిన తరువాత ఆయన మకాం పట్నానికి మార్చేశాడు. గోపీది కూడా అదే

పల్లె కావటంవల్ల, గోపీని చిన్నప్పటినుండి ఎరుగును ధర్మావతారంగారు. ఆ చనువుతో గోపీ ధర్మావతారంగారింటికి వెళ్లటం కద్దు. ధర్మావతారంగారి భార్య శ్యామలాదేవి కూడా గోపీని చాలా ఆదరంగా చూసేది.

ధర్మావతారంగారిది అసలే సంపన్న కుటుంబం. ఆపైన ఆయన కంట్రాక్టుపనుల్లో చాలా ధనం గడించాడు. రాజకీయనాయకుల్లో ఆయనకున్న పలుకుబడికూడా చాలా గొప్పదే.

చాలామంది బీదవాళ్ళకు ధనవంతులంటే ఓ విధమయిన విరోధభావం ఉంటుంది. ప్రపంచంలో జీవితావసరాలకు చాలక ధనాభావంతో తాము కష్టాలు పడుతూంటే, ధనిక వర్గం విలాసంగా డబ్బు వెదజల్లుతున్నదనే ఓ భావం బీదవాడిని ధనికుడితో కలపలేక పోతోంది. కాని, గోపీకలా అనిపించేదికాదు. ఎమ్.ఎ. పాసయినా ఏ ఉద్యోగమూ చేయాలనిపించేదికాదు గోపీకి. గోపీ మనస్సు చాలా సున్నితమయింది. దరిద్రనారాయణుల కష్టాలు చూసి అతని మనస్సు ఆర్ద్రమయి పోయేది. సమాజం... జాతి జీవన మార్గమెంత పతనమయిందో... దాని లక్ష్యానికది ఎంత దూరంగా పోతూందో తలిచినకొద్దీ తపన ఎక్కువై పోయేది గోపీ మనస్సులో. తనూ, తన సమాజమూ, సంఘసేవా కార్యక్రమాలూ, సమావేశాలూ, సంభాషణలూ - ఇవే అతడి కాలంలో ఎక్కువభాగం తీసుకొనేవి. సంఘసేవే తన ధ్యేయంగా ఎంచుకున్న వ్యక్తి, దానినుండి తన భుక్తికైనా సరే ప్రతిఫలంగా ఏమీ ఆశించకూడదనే గాంధిమహాత్ముని వాక్యం మనస్సులో మెదిలి, తన భుక్తికి ఎక్కడైనా రెండు మూడు ట్యూషన్లు చెప్పుకుంటూ ఉండేవాడు. కొంత భాగం అతను వ్రాసే వ్యాసాలకూ, కథలకూ, కవితలకూ ప్రచురించిన పత్రికలవారిచ్చే ప్రతిఫలంతోనే గడిచిపోతూండేది.

గోపీకి వెనుక నా అన్నవాళ్ళెవరూ లేరు. తల్లీ తండ్రీ చిన్నప్పుడే చనిపోయారు. ప్రజల దయాధర్మాలమీద కష్టపడి చదువుకున్నాడు. సహజంగా తెలివిగలవాడవటంవల్ల అతని కాలేజీ ఫీజులూ అవీ స్కాలర్‌షిప్‌లతో గడిచిపోయేవి. స్నేహితుల పుస్తకాలతో కాలం గడిపేసేవాడు. ధర్మావతారంగారు కూడా అప్పుడప్పుడూ గోపీకి సహాయం చేసేవాడు.

వివాహం చేసుకుని సంసారజీవితం గడపటం కాదతని జీవితలక్ష్యం. సేవా కార్యక్రమాల్లో తన జీవితమంతా గడిపేయాలని అతని కమనీయ వాంఛ. అదే అతని సర్వస్వం.

ఇలాంటి గోపీ లౌకికుల దృష్టిలో ఉత్త తెలివితక్కువవాడుగా కనుపించేవాడు.

సులోచనకు తెలుసు - గోపీ ఎంత ఉత్తమమైన వ్యక్తో, గోపీ మనసు ఎంత సున్నితమో, ఓ చిన్న కఠోర వాక్యమయినా అతన్నెంత విచలితుణ్ణి చేస్తుందో. ఈ బలహీనుడికి మరో వ్యక్తి అవసరమెంతో పూర్తిగా గుర్తించింది సులోచన. అయినా గోపీ యిది తెలుసుకునే స్థితిలో లేడు. అతడికీ విషయం తెలియజెప్పాలనే ప్రయత్నంలో సులోచన రకరకాలుగా ప్రయత్నించేది.

ఓసారి...

గోపి సహపాఠులు కొందరు, సులోచన కలిసి గోపిని యీ కూడూ గుడ్డ పెట్టని సేవా ప్రవృత్తినుండి ఎలాగైనా మళ్ళించాలనే వుద్దేశ్యంతో గోపీ గదికి వెళ్ళారు. గోపీ ఎంత వాదంలోకి దిగనివాడైనప్పటికి ఎక్కుపెట్టిన బాణాలు తీవ్రంగా లక్ష్యాన్ని ఆఘాత పరుస్తుంటే గోపీ ఊర్కే కూర్చుని వుండలేకపోయాడు. సులోచన గోపిని నొప్పించటమే ధ్యేయంగా పెట్టుకొని మాట్లాడిందారోజు.

''యిదంతా వ్యామోహంగా కాదా సులోచనా! యీ వ్యామోహంలో పడ్డ నేను బయటకు తొంగయినా చూడగలవా....''

''నీ అంత వ్యామోహి ప్రపంచంలో లేడు. పెళ్ళిచేసుకుని సంసార లంపటంలో పడటం నీకిష్టం లేదు. సమస్త సంసార బంధాలను తెంచుకొని అన్నిటికీ అతీతంగా వుండాలనుకుంటున్నావేమో, అన్నిటికీ అతీతంగా వుండాలనే నీ మోహం, ప్రపంచంలోని సర్వ ప్రలోభాలకంటె మిన్నయైనదే గోపీ!'' ఉద్రేకంగా అన్నది సులోచన.

''అదేం కాదు సులోచనా! వాడికి జీవితం అంటే భయం. ఎస్కేపిస్ట్... నువ్వెంత దూరం పారిపోయినా అది నీవెంటే వస్తుందిరా. సులోచనా! వాడికి జీవిత మంటే పిరికితనం... నేను నిరూపించేదా... వాడిని అర్థం లేని సంఘకార్య క్రమాన్ని వదిలేసి ఉద్యోగం చెయ్యమను చూద్దాం... పోనీ పెళ్ళిచేసుకోమను... యిదో విధంగా జడత్వం.'' సవాలుగా మాట్లాడుతున్నాడు కేశవమూర్తి.

మిత్రులు సిద్ధంచేసుకువచ్చిన తూణీరంలోని బాణాలన్నీ సూటిగా తగులుతుంటే పట్టలేనట్లు మాట్లాడాడు గోపీ.

''ఉద్యోగమూ, పెళ్ళీ జీవిత పరమావధి కాదుగదా! యీ రెండింటిలోనే జీవితాన్ని చూడాలనేదేమీలేదుగా. నా సంఘ కార్యక్రమాల్లోగాని, ఓ రోగికి సేవచేస్తున్నప్పుడైనా, ఓ సంక్షేమ నిధికి చందాలు వసూలుచేస్తూ ఊరూఊరూ తిరిగేటప్పుడూ ప్రజల్ని జాగరితంచేసే మాప్రయత్నాల్లోనూ మేము జీవితాన్నే ఎదుర్కొంటున్నాం. దానికి భయపడి పారిపోయే పిరికి తనం మాలో లేదు.''

ఆ మాటలు విని సులోచన పగలబడి నవ్వింది.

''ఆ పనుల్లో నీకు నిజమైన ఆసక్తిలేదు. నీవుచేసే పనుల్లోని అంతిమ ప్రతిఫలం నిన్ను లోభపెట్టేదికాదు. రిజల్ట్ మీద నీకు ఆశలేనప్పుడు ఎద్దు భారంగా బరువీడ్చినట్లు, ఎటు పోతే అటు లాగేస్తావ్. నీ సొంతపనిలో, దాని విజయం మీదుండే ఆత్రుత, మనోక్షోభ నీసేవా కార్యక్రమాలమీద వుండవు. అందులో నువ్వు జీవితాన్ని ఎదుర్కొనేదేమీ లేదు. ప్రతిఫలం ప్రలోభ పూర్ణమైనప్పుడు నిష్ఠగా నీ కార్యక్రమాన్ని సాగిస్తే మేమందరం ఒప్పుకుంటాం - మాగోపీ పిరికివాడు కాదు, ధైర్యంగా జీవితాన్ని ఎదుర్కొంటున్నాడని.'' అన్నది సులోచన.

''నువ్వే ఒప్పుకుంటున్నావుగా సులోచనా! ఉద్యోగం, సంసారం ప్రలోభం కలిగిస్తాయని.

నువ్వన్నట్లు నీటిలో దిగి, నీచేత ధైర్యవంతుణ్ణనిపించుకున్నా నాకు ఒరిగేదేమిటి? నేను నిర్మించుకున్న సాలెగూడులో నేను చిక్కుకుని బయట వాళ్ళనసలు చూడగలనా....?''

అని ఓ క్షణమాగి మొదలెట్టాడు గోపీ.

''ఈ అర్థంలేని వాగ్యుద్ధమెందుకూ. నా ఇంటెగ్రిటీనే అనుమానిస్తే నేను చెప్పేదేమీలేదు. ఈ సేవాకార్యక్రమం నాస్వంతం.... ఎంత స్వంతమంటే.... మనకు ఆకలి వేయటం ఎంత సహజమో, అలా బాధాపరితప్తుణ్ణి చూసి నా హృదయం సంకులిత మవటం అంత సహజం. ఆకలివేస్తే అన్నం తినకపోతే ఎలా జీవించలేమో, సేవా కార్యక్రమాన్ని విడచి నేను జీవించగలనా! ఇది స్వార్థమే అనుకోండి. నేను బ్రతికుండాలంటే యీ పనిచేయాలి. నేను చిన్నప్పుడే అనాథుణ్ణి, దరిద్రుణ్ణి అయినా యీ సంఘం, ప్రజలు ఎంతో దయగా నన్నీస్థితికి తీసుకువచ్చారు. వాళ్ళకి సేవచేయటం తప్ప నేను చేయగలిగిందేముంది?'' అని చెమ్మగిలిన కళ్ళతో మాట్లాడే గోపీ మాటలకు - అతని మాటల్లోని సత్య సంధతకు - నివ్వెరపోయి ఎవరూ మాట్లాడలేక పోయారు.

గోపీలో తోటి మానవుడిమీదగల సహానుభూతి ఎలా రక్తంలో ఒక పదార్థమైవుందో గ్రహించేటప్పటికి - హిమాలయం ముందు నిలబడ్డ భీరువుల్లా వుండి పోయారు.

అలా చాలా సార్లు గోపీని అతని వ్యావృత్తి నుండి మళ్ళించటానికి ప్రయత్నించింది సులోచన.

ఎలాగైనా అతణ్ణి ప్రవృత్తి నుండి దూరం చేయాలి. ఇతనెంత బలహీనుడు. ఇతనికి తోడుకావాలి. తను చేయికలిపి అతణ్ణి అతని లక్ష్యం వైపు ఎంతో శీఘ్రంగా తీసుకువెళ్లకలదు. ఆ ప్రయత్నంలో అతని పరిధిని విరగ్గొట్టి ఎలాగయినా లోపల ప్రవేశించాలి అనే ఉద్దేశ్యంతో, ఏ ఋషి తపస్సునో, ఇంద్రుడు పంపగా భగ్నం చేయప్రయత్నించే అప్సరకన్య మనః ప్రవృత్తిని అలవరచుకుంది సులోచన. ఆమనః ప్రవృతితోనే గోపీని అడిగేది.

''మా నాన్నగారిచేత నీకేదయినా ఉద్యోగమిప్పిస్తాను చెయ్యరాదు. యీ ట్యూషన్ల మీదొచ్చేది నీ తిండికయినా చాలుతుందా? ఉద్యోగంచేస్తూ, నీ అవసరాలకుపోనూ మిగతా డబ్బు నీకార్య క్రమాల్లో వినియోగించుకోవచ్చుగా.''

గోపీ ఆమె మాటలను వినేవాడుకాదు. ఆమె కూడా అతడు తన మాటలను విని ఉద్యోగం చేయాలని కోరుకొనేది కాదు. అతడు నిజంగా ఉద్యోగం చేయటానికి యిష్టపడితే అతడు తన ఆదర్శాలకు దూరమయి, తన ఇష్టదేవత పదభ్రష్టమైనట్లు ఆమె ఎంతో బాధపడేది. కాని యిలా మాట్లాడటం అతని పరిధిలోకెలాగయినా చొచ్చుకుపోవాలనే ఉద్దేశ్యంతో గురిపెట్టి వదలిన బాణం.

ఒక్కోసారి గర్వభంగమైన దేవకన్యలా గోపీనీ ప్రార్థించేది. ''పోనీ అవ్వేమీ వద్దుగాని గోపీ...

పెళ్ళిచేసుకో... నీకు తోడుకావాలి... నాకు తెల్సు... నా మాటనమ్ము - నీకు ఆసరా యివ్వటానికి ఓ జోడీకావాలి...''

గోపీ ఏమీ అర్థంకాని వాడిలా ఆమెకేసి అలా చూస్తూండి పోయేవాడు. యీ లాటరీ టిక్కెట్టు అంటగట్టి అతనికి బాహ్య ప్రపంచంతో సంబంధం కలిగించాననీ కొంత సంతోష పడింది.

ధర్మావతారంగారు గోపీ తమ ఇంట్లో కాని, కూతురు సులోచనతోకాని తిరగటం ఇష్టం లేకపోయినా అభ్యంతర పెట్టలేదు. ఆయనకు నమ్మకంగా తెలుసు- ఈ దౌర్భాగ్యుడు ఆడపిల్లికను ఏవిధంగానూ ఆకర్షించలేడని, కాంక్షించలేడని. అందుకనే చూసీ చూడనట్లుండేవాడు ఆయన.

సులోచన లాటరీ టిక్కెట్టు అంటగట్టి వెళ్ళిన రెండుమూడు రోజులకుగాని గోపీకి ధర్మావతారంగారింటికి వెళ్ళటానికి తీరిక దొరకలేదు. తీరా వెళ్తే ఆయనలేడు. ఎక్కడికో పనిమీద వెళ్ళాడు. శ్యామలమ్మగార్ని పలకరించి తిరిగి వెళ్ళిపోదామనుకుంటూండగానే, సులోచన ప్రత్యక్షమయింది.

''మిల్టన్ మహాశయా! ఇవాల్టికి తీరిక దొరికిందన్నమాట మీకు... పదండి అమ్మను చూద్దురుగాని... నాన్న కాంట్రాక్టుల పనిమీద వెళ్ళారు....''

శ్యామలాదేవి ఎదుటే లాటరీ టిక్కెట్టు చర్చ వచ్చింది. సులోచన తానెలా గోపీకి లాటరీ టిక్కెట్టు అంటగట్టిందీ, గోపీ ఎలా మొండికెత్తిందీ, తానెలా విజయం సాధించిందీ వివరిస్తూ బిగ్గరగా నవ్వుతోంది సులోచన.

''నీకు డబ్బంటే ఆశలేదుగా... నాకు తెల్సు .... లాటరీలో ఫస్టు ప్రయిజు నీకే వస్తుంది. డబ్బుతో అవసరం లేని వాళ్ళకీ, దాని విలువ, ఉపయోగం తెలియని వాళ్ళకే వస్తుంది. ఆశతో ఎదురు చూసేవాడికి కోరింది లభ్యంకాకపోవటం జీవిత సత్యం.... ''నవ్వుతూ చెప్తోంది సులోచన. శ్యామలాదేవి కూతురు తెలివి తేటలకు ప్రగల్భంగా చూస్తోంది.

''వద్దులే సులోచనాదేవీ! నీకోసారి చెప్పాను. లాటరీలంటే నాకిష్టం లేదు. మానవుడి క్రియాశీల శక్తిని నాశనం చేస్తున్నాయీ లాటరీలు. కష్టపడి పనిచేయాలనే ప్రాథమిక సూత్రం మానవుడు విస్మరిస్తుంటే, కష్టపడకుండా వచ్చే యీ లాటరీ డబ్బుతో సుఖం కొనుక్కోవాలనే ఆశ ఆత్మవిస్మృతిలో పతాకస్థాయి. యింతమంది బీదవాళ్ళు తమకు లాటరీ వస్తుందనే ఆశల బలహీనతని మదుపు పెట్టి చేశారా ఫస్టు ప్రయిజు ఐదు లక్షల రూపాయాల్ని. ప్రతి ఒక్కరూపాయిలో నుండి ఓ మానవ హృదయం డబ్బుకోసం ఆక్రోశించినట్లనిపించదూ? అయినా నా కొస్తే నేనేం చేసుకుంటానాడబ్బు! నీలాంటి వాళ్లకొస్తే ఉపయోగం.''.

''భలేవాడివీ అలా అంటావేం.. నీ సేవాకార్యం కొనసాగించుకోవచ్చుగా..''

''లేదు సులోచనా.... ఈ డబ్బుతో నా సేవాకార్యం కొనసాగదు. అప్పుడు దానిలో పవిత్రత చెడిపోతుంది...''

''నీదో పిచ్చికాని బాబూ! లక్ష్మికి పవిత్రత, అపవిత్రత ఏమిటి?'' యీ సంభాషణంతా వింటూ యిక వుండబట్టలేక అంది శ్యామలాదేవి.

''డబ్బుకు కాదమ్మగారూ అది సాధింపబడే విధానంలోనూ, అది ఖర్చయే విధానంలోనే వున్నాయి దాని పవిత్రతాపవిత్రతలు. ఓ కార్యంలో లక్ష్యమొక్కటే ఉత్తమ మైనదయితే చాలదు. దాని సాధనా మార్గం కూడా ఉత్తమంగా వుండాలి.''

గోపీ మాటలు శ్యామలాదేవికి ఇష్టం. ''యీ పిచ్చివాడు ఎలా బ్రతుకుతాడీ ప్రపంచంలో'' అని తల్చుకున్నప్పుడల్లా ఆర్ద్రమయ్యేది ఆమె మనస్సు.

రోజులు గడిచిపోతూనే వున్నాయి నిరుత్సాహంగా

మూడునెలల తరువాత-

ఓ సుప్రభాతాన -

''మిమ్మల్ని లాటరీటిక్కెట్టు తీసుకుని బాబుగారు రమ్మన్నారు'' అని ధర్మావతారంగారి నౌకరు గోపీని పిలవరాగా లాటరీటిక్కెట్టు జేబులో పెట్టుకుని బయలుదేరాడు గోపీ.

''వచ్చావా, గోపీ! ఇప్పుడే వస్తాను.... రాధాస్వామిగారితో మాట్లాడుతూ ఉండు'' అన్నాడు డ్రాయింగురూములో నుండి లోపలికి వెళుతూ ధర్మావతారంగారు. రాధాస్వామి ఆయన ఆస్తి వ్యవహారాలు చూసే మానేజరు.

పది గంటలయినా కాలేదు. ఎండ తీక్ష్ణంగా ఉంది బయట. పైన సీలింగ్ ఫాన్ మెల్లగా తిరుగుతూంది. విశాలంగా ఉన్న సోఫామీద ఇరుకుగా కూర్చున్నాడు గోపీ.

రాధాస్వామి వయస్సు దగ్గర దగ్గర యాభై సంవత్సరాలు ఉంటాయి. నెరిసిన తలతో పెద్ద మనిషిలా కనుపిస్తాడాయన.

రాధాస్వామి మొదలుపెట్టాడు.

''చూడు, బాబూ! నువ్వు భగవాన్ లాటరీస్‌లో టిక్కెట్టు కొన్నావుకదూ? నీకు ఫస్టుప్రయిజు వచ్చింది. అభినందనలు, బాబూ! నాకో చిన్న సహాయం చేసి పెట్టాలి. పెద్దవాణ్ణి అడుగుతున్నాను. కాదనవంటే చెపుతాను...''

''భలేవారే! చెప్పండి... మీరడగటమేమిటి, కాదనటమేమిటి?''

''ఏం లేదు, బాబూ! అమ్మాయిగారి దగ్గిరి కౌంటర్ ఫాయిల్స్‌లో ప్రయిజు వచ్చిన నంబర్ టికెట్ నీ పేరున చింపబడినట్లుంది. మన ధర్మావతారం బాబుగారికో పిచ్చి. లాటరీలో ఫస్టు ప్రయిజు వచ్చిందని, తన పేరు పేపర్లో పడితే చూసుకోవటం ఆయనకో సరదా - సంతోషం. అదో బలహీనత, బాబూ! అదిగో... అప్పుడే ముఖం తిప్పేస్తున్నావు. నీకు లాటరీలో వచ్చిన లక్షలు నాకొద్దు. ఓసహాయం చేసి పెట్టాలి.''

''ఏమిటది?''

''నీకు లాటరీలో వచ్చిన అయిదు లక్షల రూపాయలు ధర్మావతారం బాబిస్తారు. ఆ లాటరీ టిక్కెట్టు బాబుగారి పరంచేస్తే చాలు. రేపు భగవాన్ లాటరీ వాళ్ళిచ్చే పార్టీలు, సన్మానాలూ మాత్రం వదులుకుని బాబుగారి పేరున జరపబడేందుకు అనుమతించాలి.'' ఆత్రంగా చెబుతున్నాడు రాధాస్వామిగారు.

గోపీ ఏం మాట్లాడలేదు.

''ఏమంటావు, బాబూ!'' ఆత్రంగా ప్రశ్నించాడు.

''సరే. నాకా ఐదు లక్షల రూపాయలు మాత్రమెందుకు? నేనేం చేసుకుంటాను? బాబుగారి దగ్గరే ఉండనివ్వండి..''

''లేదు, బాబూ! నిష్ఠూరంగా మాట్లాడుతున్నావు. నీ మనస్సు కష్టపెట్టి ఈ పని చేయించదలుచుకోలేదు నేను. పైగా ఇంకేమన్నా కావాలంటే ఎక్కువ ఇప్పించే పూచీ నాది.''

''లేదండీ! నాకేం కష్టం! బాబుగారి ఈకాస్త బలహీనతని ఆసరాగా తీసుకుని ఇంకా పైన తీసుకునేదా? ఆయన నాకు చేసిన సహాయం నేనెలా మరిచిపోగలను, రాధాస్వామిగారూ. ఇదుగో, టికెట్ తీసుకోండి... నే వస్తాను'' అని గోపీ లేచాడో లేదో ధర్మావతారంగారు వచ్చాడు.

''ఈయనేమో డబ్బు వద్దంటున్నాడు, సార్... నేను చెప్పి చూశాను'' అన్నాడు మానేజరు.

''అయితే మనకెందుకతని టిక్కెట్టు? చూడు, గోపీ! నీకు డబ్బు ఎందుకు చేదో నాకర్థం కావటంలేదు. అన్యాయంగా నీదగ్గర టిక్కెట్టు తీసుకోవటం నాకిష్టం లేదు. నీ సంఘసేవలో ఎంతో ఉపకరిస్తుంది ఈ డబ్బు. కాదనక నువ్వొప్పుకుంటే ఇప్పుడే ఇచ్చేస్తాను'' అన్నాడు ధర్మావతారంగారు.

గోపీ ధర్మసందేహంలో పడిపోయాడు. తన ఆదర్శానుగుణంగా తనా లాటరీడబ్బు తీసుకోనంటే ధర్మావతారంగారు కష్టపడిపోతారు. ఆయన్నంత కష్టపెట్టటం తన కిష్టంలేదు. తనీ డబ్బు తీసుకోవటం తన ఆదర్శానికి వ్యతిరేకం. ఏం చేయాలి?

''సరే, మా గురువుగారిని అడిగి చెపుతాను. ఆయన అంగీకరిస్తే ఆ లక్షలు మా సేవా సమాజానికి మీపేరున విరాళంగా ఇచ్చేద్దురుగాని... అందాక డబ్బు మీ దగ్గరే ఉంచండి...'' అన్నాడు ఏం తోచక గోపీ.

''అలాగే, బాబూ... థాంక్స్...'' అన్నాడు ముసలి మానేజరు.

గోపీ లేచి గది దాటి బయటికి వచ్చాడో లేదో లోపల పెద్దగా నవ్వు వినిపిస్తోంది ధర్మావతారంగారిది. ఆశ్చర్యమనిపించింది గోపీకి.

''భలేవాడివోయ్, రాధాస్వామీ! ఒక్క దెబ్బతో రెండు పిట్టలు కొట్టేశావ్! పబ్లిక్‌గా వచ్చే

లాటరీతో మన బ్లాక్ మనీ ఐదు లక్షల వరకూ వైట్ మనీ అయిపోయింది. దానికి మనం ఇన్కమ్ టాక్స్ కట్టుకోవచ్చు. రెండు మూడు లక్షలు ఆ సేవాసమాజానికి విరాళంగా ఇచ్చేమంటే పుష్కలంగా పేరు పడిపోతాం. ఆ పిచ్చి గాడిదకు ఇవేమీ అర్థం కాలేదు.''

ధర్మావతారంగారు అన్న మాటలు గోపీకి సరిగా అర్థం కాలేదు మొదట. ఏవేవో రకరకాలయిన ఆలోచనలు చుట్టుముట్టుతున్నాయి. ఆయన మాటలు రెండు మూడుసార్లు మననం చేసుకుంటే ఏవేవో వింత వింత అర్థాలు గోచరిస్తున్నాయి. ఆలోచించగా, ఆలోచించగా స్ఫురించిన అర్థాలు తన మనస్సును పిండి చేస్తూంటే లాన్లో పచ్చగడ్డిమీద కూర్చుండిపోయాడు గోపీ.

తన అమాయకత్వంతో ఎలాటి అనర్థం జరిగిపోయింది! ఇది ఇలా జరిగిపోవలసిందేనా? విరుగుడు ఏమయినా ఉందా? తను ఇదంతా సహించి ఊరుకోగలడా? ధర్మావతారంగారు చేసే దుర్మార్గాలు లోకులు చెపుతున్నా ఇట్లాంటి వికృతపద్ధతిలో గోముఖవ్యాఘ్రంలా, తేనెపూసిన కత్తిలా ఉంటాయని తను ఊహించుకోలేకపోయాడు. గోపీకి కోపం కట్టలు తెంచుకుని ప్రవహించినట్లయింది.

లేదు. ఈ అన్యాయం, అక్రమం తను జరగనివ్వడు. ఏమైనా- తను సర్వనాశనమైనా దీన్ని ఆపేయాలి. లక్షల రూపాయల బ్లాక్ మనీ చలామణీలోకి రావటానికి వీల్లేదు. అలాంటి అక్రమం తను జరగనివ్వడు.

గోపీ లేచి పోర్టికోగుండా డ్రాయింగ్ రూమువైపు బయలుదేరాడు. పోర్టికోలో నిలబడ్డ రెండు మూడు కార్లను అతను గమనించనేలేదు.

హాల్లో ప్రవేశించగానే గోపీని గుర్తించి బయటకు వచ్చాడు రాధాస్వామి.

''నాకా టిక్కెట్టు మీకివ్వటం నా కిష్టం లేదు... తిరిగి ఇచ్చెయ్యండి'' అన్నాడుగోపీ.

''ఏం బాబూ! ఏమయింది?''

''నేనేం చెప్పదలచుకోలేదు. మీరు చేసిన కుట్ర నా కర్థమయింది. నా టిక్కెట్టు నాకిచ్చెయ్యండి.'' అని పెద్దగా మాట్లాడుతున్న గోపీ మాటలకు - ''ఏమయింది? అలారా బాబూ! ఆ గదిలో మాట్లాడుకుందాం...'' అన్నాడు రాధాస్వామి.

''లేదు. ఈ విషయం ఇక్కడే తేలిపోవాలి. అదుగో, ధర్మావతారంగారినే అడుగుతాను....'' అని ఎవరో పెద్దమనుష్యులతో మాట్లాడుతున్న ధర్మావతారంగారి దగ్గరికే పోబోయాడు. గోపీకి మొదటినుండి లౌకికజ్ఞానం తక్కువ. ఎంత కోపమున్నా కొత్తవాళ్ల మధ్య ఇంకొకరి జీవితరహస్యాల్ని బయటపెట్టకూడదనే ఇంగితం లేదు. రాధాస్వామి గోపీని ధర్మావతారంగారి దగ్గరికి వెళ్ళకుండా చాలా ప్రయత్నించాడు. కానీ గోపీ ఆగలేదు.

''మీరు నా దగ్గర విషయం దాచారు. మీ బ్లాక్మనీ వైట్ మనీ చెయ్యటం కోసం నేనివ్వలేదా టిక్కెట్టు! నా టిక్కెట్టు నా కిచ్చేయండి...'' అని ఊపుగా వెళ్లి అడిగేశాడు గోపీ ధర్మావతారంగారిని.

''ఏం టెక్నిక్కు?'' అడిగాడు ధర్మావతారంగారు సౌమ్యంగా. గోపీకి సంయమనం నశించినట్లయిపోయింది.

''ఏం తెలీనట్లు మాట్లాడకండి... మీ దుర్మార్గం నాకు తెలిసిపోయింది. నేనిది జరగనివ్వను....'' దయ్యం పట్టినట్లుగా మాట్లాడేస్తున్నాడు గోపీ.

''రాధాస్వామిగారూ... ఈ పిచ్చివాణ్ణి ఇక్కడికెందుకు రానిచ్చారు... ఈ వేళయినా తీసుకువెళ్లి నేను చెప్పానని పిచ్చాసుపత్రిలో చేర్పించండి... మొన్నే చెప్పాను... ఇంకా చెయ్యలేదు మీరు... పాపం! ఓ విధివంచితుణ్ణి బాగుచేసిన వాళ్లమయినా అవుతాం... అని.''

''ఇలాంటి నిర్భాగ్యుల్ని చూస్తే నా హృదయం తరుక్కుపోతుంది సుమండీ... దేవుడు అన్యాయం చేశాడు... మనమూ చూస్తూ ఊరుకోవలసిందేనా? మనకు చేతనయినంతలో మన బాధ్యత మనం నిర్వహించాలి. కదా... ఏదో పెద్ద మెంటల్ షాక్ తగిలి ఉంటుంది- మొన్నకూడా ఓసారి ఇలాగే వచ్చాడు ప్రపంచమంతా తనను అన్యాయం చేసినట్లు ఊహించుకొని కనపడ్డ ప్రతివాణ్ణీ తిడుతూ ఉంటాడు. ఇతన్ని ఎవరో ఘోరంగా మోసం చేసి ఉంటారు. అప్పటి నుండి ఇలా పిచ్చివాడయి ఉంటాడు.'' అని పక్క సోఫాల్లో కూర్చున్న పెద్ద మనుష్యులతో చెపుతున్నాడు ధర్మావతారంగారు. అంతలోనే రాధాస్వామి పిలిచిన గూర్ఖా, నౌకర్లు గోపీని బలవంతాన ఆ గదిలోనుండి నడిపించుకు వెళ్లారు.

గోపీని మెంటల్ హాస్పిటల్లో జాయిన్ చేశాడు ధర్మావతారంగారు, తన పలుకుబడిని ఉపయోగించి. గోపీ పిచ్చికి అక్కడ చికిత్స జరుగుతోంది.

నెల రోజుల క్రితం చుట్టంచూపుగా గుంటూరు పినతండ్రి ఇంటికి వెళ్లి వచ్చిన సులోచనకు, గోపీ పిచ్చాసుపత్రిలో ఉన్నట్టు తెలిసింది. విషయం అర్థం చేసుకోవటానికి ఆమెకెక్కువ సేపు పట్టలేదు. తండ్రి దగ్గర హఠం వేసుకుని, గోపీని పిచ్చాసుపత్రినుండి డిశ్చార్జి చేయించటంలో కృతకృత్యురాలయింది. గారాబాల కూతురి మాటలు కాదనలేక పోయాడు ధర్మావతారంగారు.

ఆరోజు పొద్దుట పది గంటలకు మెంటల్ హాస్పిటల్‌కు బయలుదేరింది సులోచన. ఆరోజే గోపీని డిశ్చార్జి చేసేది.

మెయిన్ గేటునుండి దూరంగా ఉన్న మెంటల్ హాస్పిటల్ బిల్డింగ్స్ వైపు కారులో పోతున్న సులోచన మనస్సు మనస్సులో లేదు. ఈవేళ ఆమె హృదయం కరుణాతరంగితమై ఉంది. 'గోపీ నిజంగా పిచ్చివాడు. అతనికీ లోకం సరిగ్గా అర్థం కాదు. అతని ఈ పిచ్చికి సరైన శిక్షే పడింది' అని ఓ క్షణం కోపంగా అనుకుంది. మరుక్షణం అలా అనుకున్నందుకు తనను తనే నిందించుకున్నది ఆమె. హిమాలయపర్వతంలా ఉన్నతమైన గోపీ గోచరించాడామె మనస్సులో. పర్వతంమీద ఉన్న మంచువల్ల చలికి పర్వతం వణికిపోయేటట్లు - అతనిలోని బలహీనత, ఆసరా అవసరమైనా గుర్తించలేని అమాయకత్వం... తలుచుకునేప్పటికి ఆమెకు కళ్లలో నీళ్లు తిరిగినట్లయింది. 'ఈ

పిచ్చివాడు ఇలా ప్రపంచంలో బ్రతకలేడు. అతనికీ ప్రపంచం అర్థంకాదు. నడిసముద్రంలో చుక్కాని లేని నావలాటిదవుతుందతని జీవితం - తన ఆసరా లేకపోతే. ఇంక తను ఉపేక్షించలేదు. సర్వప్రలోభాలనూ త్యజించి అతని జీవిత నౌకకు చుక్కాని పట్టాల'ని నిర్ణయించుకుందామె మనస్సులో.

ఆకాశంలో నల్లటి మేఘాలు పరుచుకుంటున్నాయి. వాటిని చొచ్చుకొని నీరెండ కాస్తోంది.

సులోచనని చూడగానే పట్టలేక పోయాడు గోపీ.... ఓ క్షణం ఏడ్చేశాడు.

''చూశావా! సులోచనా! నాకు పిచ్చిపట్టిందట.... నిజమేనా.... చూడు, నా ఒళ్లు ఎలా వాతలు తేలిపోయిందో... పిచ్చి పోగొట్టటానికి కొడతారటగా.... నువ్వు.. నువ్వు ఎందుకింత ఆలస్యం చేశావు... వీళ్లు నన్ను చంపేద్దురు... నన్ను నీతో తీసుకెళ్లవూ.. నేనిక్కడ ఉండను... నాకు భయం వేస్తూంది... వాళ్లకు చెప్పి నన్ను తీసుకెళ్లు...''

ఆ జైలులో, ఆ హింసతో గోపీ మనస్సు ఎంత వికలమయిందో, ఎంత దిగజారిపోయిందో తలుచుకుంటే సులోచన హృదయం కంపించిపోయింది. నిజంగానే పిచ్చిపట్టే స్టేజికి తీసుకువచ్చారు వీళ్లు... కళ్లవెంట నీళ్లు వచ్చాయి సులోచనకు.

''పిచ్చివాడా...! నేను చెపితే విన్నావూ... పిచ్చివాళ్ళకు పిచ్చివాళ్లతోనే పొత్తు... ఈ తెలివిగల ప్రపంచంలో అడుగెందుకెట్టావ్.... పద...'' దుఃఖంతో సులోచన కంఠం రుద్ధమయి ఆపైన ఆమె మాట్లాడలేకపోయింది. తల్లిలా అతన్ని పొదివి పట్టుకుని నడిపించుకుపోయింది.

పోర్టికోలో నిలబడ్డ కారు డ్రైవరుతో అంది సులోచన :

''నువ్వు పద కారు తీసుకుని... మేం మెల్లగా వస్తాం.''

అమ్మాయిగారి చండశాసనాలకు అలవాటుపడ్డ కారుడ్రైవరు మారుమాట్లాడకుండా కారులో వెళ్లిపోయాడు.

ఏడడుగులు నడిచారోలేదో, లోకుల విమర్శల చండనిపాతాల్లా, మేఘావృతమైన ఆకాశం గర్జిస్తూ తీవ్రంగా వర్షం ప్రారంభమయింది. హోరున ఈదురుగాలి. క్షణంలో బీభత్సమయి పోయినట్లయింది ప్రకృతి.

హాస్పిటల్ మెయిన్ గేటువైపు పోతున్న కాలిబాటమీదుగా సాగిపోయారు, పూర్తిగా వానలో తడిచిపోయిన పిచ్చివాళ్లిద్దరూ.

'ఆంధ్రప్రభ' సచిత్రవారపత్రిక
29-7-1970

మరమరాలూ - బఠాణీలూ - అందులో సామ్యవాదం

"శివశంకరం... శివశంకరం"

వెనక నుండి, దూరంగా ఎవరో పిల్చినట్లుంటే వెనక్కి తిరిగి చూశాడు శివశంకరం. వెంటనే పోల్చేశాడతను - శమంతకమణి. అప్పుడు సన్నగా, రివటలా వున్న పిల్ల యిప్పుడు ఎముకకు కండపట్టి చిక్కగా కన్పిస్తోంది.

మార్కెట్టు రోడ్డుకు యీ చివరనున్న శివశంకరం, ట్రాఫిక్ తప్పుకొని ఆమె వైపు వెళ్ళేటప్పటికి నారాయణరావు జామపండ్లవాడి ప్రాణంతీసి సంచిలో వేయించు కుంటున్నాడు. అతను వాళ్ళను చూసి దగ్గరదగ్గర పదేళ్ళయింది. నారాయణరావూ చాల మారిపోయాడు.

"మన శివశంకరమండీ... గుర్తుపట్టలేదూ...." శమంతకమణి చెప్తోంటే శంకరానికి నవ్వొచ్చింది, 'తన్నే గుర్తుచెయ్యాలా, తమదెన్నాళ్ల పరిచయం అని.'

"ఏ శివశంకరం....?" నారాయణరావు.

"అదేమిటి?... మీ మతిమరుపు... బెజవాడ గాంధీనగరంలో మన పక్కనుండే వాళ్ళు కదండీ... అతన్ది మా పుట్టింటివాళ్ల ఊరుకూడాను..."

"ఓం.... అయామ్ సారీ... నువ్వటోయి... అలా చిక్కిపోయావేం.... మీ ఆఫీసువాళ్లు జీతాలివ్వటం లేదా ఏం?" అని పగలబడి నవ్వాడు.

శంకరానికి తెలుసు. తనంతచిక్కిపోయాడాని బాధపడే, ప్రేమా, ఆత్మీయతాకాదు. ఒట్టి ఫార్మాలిటీసూ కాదు. 'మీ ఆఫీసువాళ్ళు యిచ్చే జీతం తక్కువ, యింకా అట్లాగే గుమస్తాగాపడేడుస్తున్నావా యేం?' అన్న భావన. అలా వ్యంగ్యంగా మాట్లాడటమే అలవాటతనికి. ఇంత చిన్న విషయాన్ని పట్టుకుని సాగదీయం శంకరానికి యిష్టముండదు. పైగా ఎప్పుడయినా ఆ మాటల అర్థాలు విడదీసి మాట్లాడాల్సివస్తే, వ్యంగ్యంగా మాట్లాడే అతనికి సిగ్గులేకపోయినా శంకరానికి సిగ్గువేస్తుంది. అందుకని వాటిని తేలిగ్గాతీసుకుని, గుర్తించనట్టుండటం అతనికి పరిపాటి.

సమాధానంగా నవ్వేశాడు శంకరం.

''యీ వూరు బదిలీ అయింది కాబోలు...'' అన్నాడు శంకరం.

''అవును శంకరం... మొన్న జనవరి ఫస్టుకే వచ్చాం.... నువ్వీవూళ్ళో వున్నట్టే తెలీదు... ఓ కార్డుముక్క వ్రాసిపడేస్తే మంచి ఇల్లయినా చూసి పెట్టుండేవాడివి... కూరలు కొంటానికి వచ్చావా ఏం?... నిలిపేశాం'' అన్నది శమంతకమణి.

''ఫరవాలేదు.''

''ఏడీ మీ వెంకటస్వామి రాలేదేమండీ? వాడిమాటలు నమ్మొచ్చుటండీ... నేను మొత్తుకుంటూనే వున్నాను.''

''వుండవే వస్తాడు.... యిప్పుడేగా ఆరున్నరయింది. ఆఫీసునుండి నడచిరావాలా...., పదవోయ్ శంకరం కాఫీ త్రాగివద్దాం...'' అని దారి తీశాడు నారాయణరావు.

''ఎవరతను?'' అన్నాడు ప్రక్కగా నడుస్తూ శంకరం.

''మా ఆఫీసు ప్యూను... ఓఫ్రండ్ యింట్లో యివాళ పార్టీవుంది. 'అమ్మకు శనివారం. పండ్లూ అవీతీసుకుని, మిగతా షాపింగ్ చేసుకుని ఆరున్నరకల్లా మోండా దగ్గరకు వస్తాముర... నువ్వీ సామాను తీసుకెళ్ళి యింట్లో పడెయ్యి.... మళ్ళీ మేం వచ్చేటప్పటికి ఏ పదవుతుందో... ముసలమ్మ అప్పటిదాక ఏం వుంటుంది' అని చెప్పి బయలుదేరాను. నేను ఆఫీసునుండి యింటికెళ్ళొచ్చి, సామాన్లవీ కొనటం పూర్తయినా కూడా వెధవ అయిపులేడు.''

సమయం ఆరు ఆరున్నరయింది... చీకటి రేకలు ముసురుకుంటున్నాయి. నగరం రంగు రంగుల దీపాలతో బోగందానిలా వెలిగిపోతోంది. పుష్యమాసపు చల్లగాలి, ఆమెమీది పయ్యెటలా, శరీరాలను జివ్వుమనిపిస్తూ మెల్లగా వీస్తోంది.

తాజ్‌లో కాఫీ త్రాగుతున్నారు.

''మీ యిల్లెక్కడ శంకరం...''శమంతకమణి అంది.

''అమీర్‌పేట...''

''దోవలోనే... ఎప్పుడో రావాలి...''

''యిప్పుడే డిపార్టుమెంటులో పజ్జేస్తున్నావోయ్.''

చెప్పాడు.

''ఎవరు మీ సూపరింటెండెంటు.''

''రామచంద్ర అనీ...''

''ఓ ఎర్రగా, పొడుగ్గావుంటాడు... నేను జబల్‌పూర్‌లో వుండగా అతనక్కడ పి.యస్.గా వుండేవాడు. చాలా మంచివాడోయ్. నీకేమన్నా పని కావాలంటే క్షణాల్లో అయిపోతుంది.. చెప్పు...''

''నాకేం పన్లుంటాయి...'' నసిగాడు శంకరం.

మళ్ళీ మార్కెట్‌వేపు నడిచారు. వీధులన్నీ రద్దీగా వున్నాయి. జనం డబ్బులేదంటూనే వుంటారు. ఎక్కడనుండి వస్తుందో కొనటానికి యీ నెలాఖరు రోజుల్లోకూడా. వెంకటస్వామి వచ్చిన జాడేంలేదు.

''ఓ పని చెయ్యరాదుటోయ్ శంకరం... నువ్వెళ్ళేదటేగా... యీ సామాను యింట్లో పడేసివెళ్ళు... ప్రకాశ్‌నగర్ కాలనీలో దిగావంటే... యిదుగో అడ్రసు. అమ్మను గుర్తుపట్టగలవుగా....''

''అదేమిటండీ... అతనిచేత...''

''నువ్వుండవే... మన శంకరమేగా.... అతనేమనుకుంటాడు.... నాకా మాత్రం తెలీదూ...''

పదేళ్ళ తరువాత కనపడిన పరిచయస్తులు సహాయం అడిగితే చేయకుండా ఎవరైనా ఎలా ఉంటారు. అందులో శంకరం మరీ మొహమాటస్తుడు.

వాళ్ళ సంచులు భుజాన వేసుకుని బయలుదేరాడు శంకరం మొండానుండి.

ఇక్కడ నారాయణరావు, శమంతకమణుల గురించి కొంత చెప్పాలి. శంకరం బెజవాడ సిమెంటు ఫ్యాక్టరీలో టెంపరరీగా పనిచేసే రోజుల్లో శమంతకమణి ద్వారానే నారాయణరావుతో పరిచయమైంది. శమంతకమణీ, శంకరం ఒకే పల్లెలో పుట్టిపెరిగినవాళ్ళు. పెళ్ళైన తరువాత శమంతకమణి, భర్తతో కాపురం చెయ్యటానికి బెజవాడ వచ్చింది. కడుపు చేతపట్టుకొని ఊళ్ళమీదపడ్డ శంకరం బెజవాడ సిమెంటు ఫ్యాక్టరీలో తేలాడు. శంకరం వాళ్ళది బీద కుటుంబం. తండ్రి లేడు. తనమీద ఆధారపడ్డ చెల్లెల్నీ, తమ్ముణ్ణీ, అమ్మనీ పోషించాల్సిన బాధ్యత అతనిమీద ఉంది. సిమెంటు ఫ్యాక్టరీ ఉద్యోగంలో జేరిన శంకరం గృహాన్వేషణలో ''అద్దెకిచ్చే భాగాలేమన్నా వున్నాయా'' అని అడుగుతూ శమంతకమణి వాళ్ళయిల్లే తట్టడం తటస్థించింది. యింకా చిన్నతనం. బాల్యస్నేహాలు మర్చిపోయేటంతగా ఎదగని శమంతకమణి చాలా ఆప్యాయంగా వ్యవహరించింది. ఆ తరువాత ఆ వీధిలో వాళ్ళకు తెలిసిన మధుసూదనరావు గారింట్లో ఓ పోర్షన్ అద్దెకిప్పించటం, అతను తల్లీ, చెల్లెలూ, తమ్ముళ్ళతో కాపురం పెట్టడంలో చాలా సహాయపడింది.

నారాయణరావు చాలా ప్రాక్టికల్ మనిషిలాగ కన్పించేవాడు. వైయక్తికమైన మానసిక అనుభూతులూ, హృదయ ప్రకంపనలూ సర్వం అతను డబ్బుల తరాజులో తూచి ఎంచుకునేవాడు. అలా అని నారాయణరావు ఒట్టి డబ్బుమనిషి అనుకోనవసరంలేదు. కుర్చీలో కూర్చుని తీరిగ్గా చాలా విషయాలు మాట్లాడేవాడు. జీవితావసరాలే తీరక బీద ప్రజానీకం పడే బాధలకు అతని హృదయం ద్రవించేది. బీదల కడుపుకొట్టి, పొట్టలు పెంచుకునే భూస్వాముల,

పెట్టుబడిదారుల అన్యాయాలకు అతని హృదయం ఆక్రోశించేది. ''ఆర్థిక సమానత్వం లేకపోవటమే సర్వమైన చెడుగులకూ మూలకారణం'' అనేవాడు.

ఆరోజుల్లో శంకరం, నారాయణరావూ యిద్దరూ కలిసి కాస్టింగ్ చదవటానికి మూల ప్రేరణా, ఉత్సాహం అతనివే.

''చూశావోయ్ శంకరం. యిన్ని ఏళ్లపైబడి, యిప్పుడు చదవాల్సిన ఖర్మ ఏమిటి మనకు, అదే డబ్బున్నట్లయితే, హాయిగా బి.కాం పూర్తికాంగానే కలకత్తావెళ్ళి యిన్స్టిట్యూట్‌లోనే చదివేవాళ్ళం కదా. పగలు వుద్యోగం... రాత్రి చదువు. యిక జీవితాలకు సుఖమెక్కడ?... అందుకే నేనసేది. ఆర్థిక సమానత్వముండాలి.''

యిలా వుండేది నారాయణరావు దర్శనశాస్త్రం.

అప్పటికింకా శంకరం పెళ్ళికాలేదు. రేణుక, శంకరం వేలువిడిచిన మేనమామ కూతురు. పుడుతూనే శంకరం భార్యగా పుట్టింది. అలాగే పెరిగింది.

బాధ్యతల బరువునీడలు యింకా మునరని ఆనాటి స్వచ్ఛమైన దినాల మధురస్మృతులు శంకరంలో యింకా ఆనంద రవళులు మీటుతూనే వుంటాయి.

కృష్ణాతీరం బ్యారేజిమీద పరుగులూ....

ఆనాడు... ఓ ఆదివారం....

సీతానగరం వెళ్ళారు రేణుకా శంకరాలు. సాయంకాలపు నీడలు పొడుగ్గా పరుచుకుంటున్నప్పుడు, తాడేపల్లి నుండి రైలుపట్టాలమీదుగా నడుస్తూ...

''బావా! అంతదూరం దాకా రైలు పట్టాల మీదే నడచిరావాలి... కాలు క్రింద పెట్టగూడదబ్బాయి... నెగ్గుకు వచ్చావంటే నీవు కావాలన్నది నెరవేరుతుంది.'' అన్నది రేణుక.

''ఏమని కోరుకోను.''

''ఏమని కోరుకుంటావు. ఓ మంచి ఉద్యోగం రావాలని కోరుకో....''

మాట్లాడకుండా ఆరైలు పట్టాలపైన నడవసాగాడు శంకరం. అతి జాగ్రత్తపడ్డాడేమో, తొట్రుపడి క్రిందకు దిగిపోయాడు.

రేణుక పకాపకా నవ్వుతోంది.

''పోన్లే బావా! వెధవ ఉద్యోగం... యింకేదయినా మంచిది కోరుకొని యీసారి జాగ్రత్తగా నడువు.

''సరే'' ఈసారి ప్రయత్నం ఫలించింది.

''అన్నప్రకారం తమకోరిక తీరుస్తాం ఏమిటో సెలవివ్వండి'' అన్నది మహారాణిలా పోజు పెట్టి.

''చెప్పనా.''

''చెప్పు''

''మళ్లీ వెనక్కి తగ్గకూడదు పిల్లా?''

''ఊఁ చెప్పు. భయపడతాననుకున్నావా...''

''సరే నీయిష్టం... ఓ రంభ కావాలని కోరుకున్నాను...''

''ఎవరో ఆ రంభ...'' అన్నది సన్నగా సిగ్గుపడుతూ రేణుక.

''ఆ పిల్ల సన్నగా, తెల్లగా, పొడుగ్గా వుంటుంది, మేరీస్ స్టెల్లాలో ఫస్టియర్ చదువుతోంది. నన్ను బావా అని పిలుస్తుంది.... కోపం వచ్చినప్పుడు...''

''చెవి మెలిపెడ్తాంటుంది ... ఏం.. అంతేనా''

''ఏయ్‌పిల్లా దూరం... దూరం... యింత బట్టబయలుగానా... ఎవరేనా చూస్తే...''

తిరిగివస్తున్న శంకరం, రేణుకలకు దోవలో నారాయణరావు కన్పించాడు. అందమైన సాయంకాలం విరిగిపోయింది.

''ఏవోఁయ్... రెండురోజుల్నించి కన్పించటంలేదు'' అన్నాడు వస్తూనే అధికార స్వరంతో. క్రొత్త వ్యక్తులముందు తన అధికారం చూపించడంద్వారా తన గొప్పదనమో చనువో, ఏదో ప్రదర్శించాలనుకుంటాడు. స్నేహితుడి ప్రక్కనున్న స్త్రీని సూటిగా చూడ్డానికి సహజంగా జంకుతుంది మానవ ప్రకృతి. కాని అలాంటి జంకు, బెరుకులు చూపించడం అభ్యుదయ లక్షణం కాదంటాడు నారాయణరావు.

''రేణుక... మా మామయ్య కూతురు... బి.యే. చదువుతోంది.'' పరిచయంచేశాడు శంకరం.

నమస్కారాలయినాయి.

''యిలా అయితే లాభం లేదోయ్, రెగ్యులర్‌గా చదవాలి. మెథడ్స్ యింకా టచ్చేచెయ్యలేదు. కమర్షియల్ లా అంతా అట్లాగేవుంది. ఎకౌంట్స్ నువ్వొస్తే కలిసి చెయ్యొచ్చని ఆగాను'' అన్నాడు నారాయణ రావు. శంకరానికి తెలుసు- అంతా అబద్ధమని. అతను తన కోసమేకాదు, ఎవరి కోసమూ ఆగని మనిషి..

పరీక్షలు రెండునెలలే ఉన్నాయని సెలవుపెట్టి, పెళ్ళాన్ని పుట్టింటికి పంపించి ఘోరంగా చదివేస్తున్నాడు నారాయణరావు. అందువల్లే శంకరం ఎప్పుడయినా చదవటానికి రాకపోతే, ఎక్స్‌ప్లనేషను యిచ్చుకుంటూ వుండాలి.

''యివాళ రాత్రికి తప్పకుండా వస్తాగా...'' అన్నాడు శంకరం.

నారాయణరావు వెళ్ళిపోయాడు.

''ఎవరు బావా! యీ శ్రీకృష్ణపరమాత్మ.''

''నారాయణరావని... నా ఫ్రెండ్... యిద్దరం క్వొస్టింగ్ చదువుతున్నాం.''

''ఏం క్వొస్టింగో... నిన్ను మాత్రం బాగానే వెలకట్టేసినట్లున్నాడు. ఆయన్ని చూడంగానే అలా 'రాముడు బుద్ధిమంతుడు' అన్నట్లు మారిపోయావేం.''

ఆరోజు రాత్రికి నారాయణరావు యింటికి వెళ్ళాడు శంకరం. శమంతకమణిని యింటికి పంపించిన తరువాత తనొక్కడే అద్దె భరించటమెందుకని వాళ్ళ ఆఫీసులో పనిచేసే యింకో యిద్దరు బ్రహ్మచారుల్ని యింట్లో చేర్చాడు. పాపం వాళ్ళకర్మ... అద్దెలో భాగం యిస్తూకూడా వాళ్ళు సొంతయిల్లులా ప్రవర్తించటానికి వీలులేదు. పెద్దగా మాట్లాడితే 'డిస్టర్బెన్సు' అంటాడు.

''రెండు నెలలు సెలవుపెట్టి 'జీతం నష్టం' మీద నేనెందుకు చదువుతున్నానో మీరు అర్థం చేసుకోవాలి. మనం బ్రతకాలి. యింకోళ్ళని బ్రతకనివ్వాలి. సర్దుకుపోకపోతే ఎలా? మన శంకరం చూడండి ఎలా కష్టపడుతున్నాడో. మిల్లులోవచ్చే ఓవర్ టైము పోయింది. పైగా జీతం నష్టంమీద సెలవుపెట్టాడు. అనవసరంగా సమయం వృధా చెయ్యకపోతే ఏ మ్యాగజైనన్నా చదువుకోరాదుటోయ్ వెంకటశేషయ్యా! సాహిత్యపిపాసయినా పెరుగుతుంది.'' తన హిమాలయమంత ఉచ్ఛమైన కార్యం ముందు, మిగతావన్నీ తుచ్ఛంగా, సర్దుకుపోవాల్సినవిగా కనిపించేవి నారాయణ రావుకు. వాళ్ళు సినిమాలగురించికాని, ఆఫీసు విషయాలుగాని మరేదైనా పిచ్చాపాటీ మాట్లాడకుండా గప్‌చుప్‌గా పడుకుంటే వాళ్ళంత సహనజీవులు ఇలలో మరిలేరని ప్రశంసించేవాడు నారాయణరావు.

''చూడవోయ్ శంకరం... యీ టాపిక్ ఫలానా ఫారిన్ ఎడిషన్‌లో బాగా డీల్ చేశాడోయ్. నువ్వు యిదికాపీ ఎత్తావంటే ఇద్దరం కలసి చదువుకోవచ్చు. ఏమంటావు?'' అనేవాడు. అలా అతను మాట్లాడే మాటల్లో 'నీకేలాభం' అన్న ప్రలోభం వుండేది.

శంకరం కథలు అప్పుడప్పుడూ ప్రచురితమవటం చూసిన నారాయణరావుకు వెక్కిరింతగా వుండేది. ''నువ్వా వ్రాసేవాడివే...'' అని హేళనగా మాట్లాడేవాడు. వెదుకుతూండేవాడికి ఏదో ఓ లోపం కన్పిస్తూనే వుంటుంది. ఆ వారపు వారపత్రికలో శంకరం కథ ప్రచురితమవటంతో మొదలైంది ఆనాటి సంభాషణ.

''ఇదేం కథోయ్ శంకరం! దీంట్లో స్త్రీపాత్రనంత పేలవంగా సృష్టించావు. ప్రకృతిలోని కోమలమయిన వస్తువునే పరిత్యజించావు. రచనకూ, స్త్రీకి చాలదగ్గర సంబంధముంది. రెండూ మృదువుగా స్పృశించదగిన వస్తువులు. స్త్రీపాత్రలోని కుతూహలం పరిత్యజించటంతో సగం ప్రపంచాన్ని నువ్వు ఉపేక్షించావన్నమాటే.''

రేణుక అప్పుడే యింట్లోకి అడుగుపెట్టకపోయినట్లయితే ఆ సంభాషణ అంతటితో ఆగిపోయేది. ఓ విషయాన్ని గురించి వాదించి, సమర్ధింపజూసే తత్వంకాదు శంకరంది. నారాయణరావంటే ఎందుకో విముఖత రేణుకకు. కొంత మందికి, కొంత మంది వ్యక్తులంటేపడదు. దానికి కారణం వుండనవసరంలేదు. అయినా ఏదో కారణం వున్నదనుకునేది రేణుక.

''ఈ వారపత్రికలో వచ్చినకథ గురించే కదూ?'' అనడిగింది రేణుక సౌమ్యంగా.

''అవును మీరు చదివారా? ఎట్లా వున్నది''. అన్నాడు నారాయణరావు.

''చాలా బావున్నది. మాబావకు కంగ్రాట్సు చెబ్దామనే వచ్చాను.''

''ఏం బావుంది. దాంట్లో మీకు నచ్చిన విషయమేమిటో చెప్పండసలు'' అన్నాడు నారాయణ రావు క్రిందకాలు కుర్చీమీద పెట్టుకుంటూ, కొంచెం అవహేళన ధ్వనించే స్వరంతో. ఆమెని చూడంగానే ఏదో పిశాచం ఆవేశించినట్లు, తన ఆధిక్యత చూపించుకోవాలని అన్నాడు.

రేణుక చాలా సెన్సిటివ్. నారాయణరావు అంతర్గతభావం గుర్తించగానే ఆమెకి మండిపోయింది.

''అసలు మీకేం నచ్చలేదో చెప్పండి.'' అన్నది కందికట్టెల తంపటవేస్తూ.

''యీ కథ సరిగ్గా, విమర్శనాత్మకంగా చదివితే ఎవరికయినా అర్ధమవుతుంది. స్త్రీపాత్రనంత పేలవంగానా సృష్టించేది? ప్రేమాయణం లేకపోతే కథేమిటండీ. సర్వచర్యలకు సెక్స్ మూలకారణమన్నాడు కదా ఫ్రాయిడ్. అలాంటప్పుడు 'ప్రేమ' అనే మహత్తర విషయాన్ని మర్చిపోయి చేసిన రచన రసహీనమయిన వార్తాపత్రికకంటే ఏం గొప్పగా వుంటుంది?''

''మీరనేది ప్రపంచంలో శృంగారంతప్ప ఏమీ లేదని. శృంగారమనేది నవరసాల్లో ఒకటి మాత్రమే. దానితోనే జీవితం పూర్తికాలేదు. మనిషి జీవితంలో ఎన్నో రకాలయిన బాధలకు గురవుతాడు. ఎన్నో అనుభూతులను చవిచూస్తాడు. వాటి మాటేమిటి?'' అన్నది రేణుక.

స్త్రీ చర్చించలేని సెక్స్‌ను గురించి వాదించి ఆమెను అవమానించాలన్న రాక్షసకాంక్ష- విజ్ఞాన చర్చలో సిగ్గెగ్గుల గురించి ఆలోచించే తీరికలేని నేటి యువతీలోకపు నిర్భయత్వం- తలపడ్డాయి.

''యిన్ని రసాలు లేవసలు - వున్నది ఒక్కటే - సెక్స్. తెల్లటి వెలుగు కిరణం గాజు ఫలకంలోనుండి ప్రసరించినపుడు ఎలా ఏడు రంగులు ప్రతిఫలిస్తాయో, అలాగే జీవితంలోని యిన్ని రంగులకూ మూలభూతమైనది తెలుపే...'' నారాయణరావు.

''మీ అభిప్రాయం సరికాదు. అసలక్కడ తెలుపు అనే రంగేలేదు. తెలుపు అనేది జీవితానికి సరిపోల్చుకున్నట్లయితే - ఆ ఏడురంగుల కలయికే జీవితమయింది. ఏ ఒక్క వర్ణం - రసం లోపించినా అది జీవితంకాదు. లేక మీ అభిప్రాయమే సరి అనుకున్నా... విశ్లథమయ్యే ఏడు

రంగులకూ ఏది మూలభూతమయినా, జీవితం దిద్దటంలో అన్ని రంగులూ సమభాగస్వాములేకదా! ఒకటి సత్యం యింకోటి అసత్యం అవుతుందా?'' విషయాన్ని రంగుల్లో ముంచెత్తి, అతని కర్థంకాకుండా చేసింది రేణుక.

''పోనీ మీ అభిప్రాయమే సరియైంది అనుకుందామనుకున్నా అన్నిరసాలకన్నా శృంగారమే రమ్యమైందన్నారు కదండీ మీ అలంకారికులు.'' అన్నాడు నారాయణరావు. క్రిందపడ్డా మీద చెయ్యనేతత్వం.

''అవును, కాని అదే సర్వస్వమనలేదుగా.''

''ఏమిటోయ్ నీకిదంతా తలనొప్పిగా వున్నదా'' అన్నాడు నారాయణరావు శంకరంకేసి తిరిగి. 'మేం మాట్లాడే యింతింత గొప్ప విషయాలు నీకేమర్థమవుతాయిలే' అన్న ధ్వని.

''లేదు. ఒక్కటే ఆలోచిస్తున్నాను. నువ్వెప్పుడూ ఒక్కటే పట్టుకుకూర్చుంటావేం. యిది వరకు అనేవాడివి సర్వమైన చెడుగులకూ మూలకారణం ఆర్థిక అసమానత్వం. అది నిర్మూలనమైతే వర్గరహిత ఆదర్శ సమాజం ఏర్పడుతుంది అని. యివాళ జీవితాన్నంతా సెక్స్‌లోనుంచి చూస్తున్నావు ఏమిటా? అని... ఎన్నో విషయాలను నేర్చుకుంటున్నాం... జీవితంలో ఎన్నో అనుభూతులు అనుభవంలోకి వస్తున్నాయి. అవి జీర్ణమయి ఓ రాజమార్గాన, ఓ సింథసిస్‌లోకి రావటానికి కొంతకాలం పడ్తుంది'' అన్నాడు శంకరం. హిమాలయం మీది మంచు ఎప్పుడూ తరగదు. సంవత్సరంలో ఏ మూడు నెల్లోవుంటుంది వేసవి. అప్పుడు మంచుకరిగి ప్రవహించే నీరే జీవనదుల్ని వట్టిపోకుండా చేస్తుంది. ఎక్కువగా మాట్లాడని శంకరం మాట్లాడినప్పుడు మానవ స్వభావాన్ని కాచి వడపోసినట్లే వుండేది.

''ఏదో వేదాంతం చెప్తున్నావుకాని శంకరం, అవి రెండూ రెండు సిద్ధాంతాలు. ఒకటి సబ్జెక్టివ్, వేరొకటి ఆబ్జెక్టివ్. దేనికదే సత్యం. ఎంతోసేపు మాట్లాడినా పొట్టకూటికొచ్చేది కనకనా? బజారు కెళ్దాం వస్తావా పుస్తకాలు కొందామంటివికదా?''

'కాస్టింగ్' చదవటం నారాయణరావు ముందు మొదలెట్టాడు. అందువల్ల చాలా పుస్తకాలు అతనే కొన్నాడు. శంకరం కంటే నారాయణరావు దగ్గర డబ్బుబాగానే మెదులుతూ వుండేది. కాని శంకరం అతనితో కలిసి చదవటం మొదలు పెట్టిన తర్వాత అతని దగ్గర లేనివీ, మంచి ఎడిషన్స్ అనిపించినవీ తను కొనాలనుకున్నాడు. ఇంకా అతనిచేత కొనిపించటం భావ్యమనిపించలేదు శంకరానికి. ఫెస్టివల్ అడ్వాన్సుకు అప్లయిచేస్తే మొన్నేవచ్చింది. నానా అవస్థలూపడి కొన్ని పుస్తకాలు కొన్నా, యింకా కొన్ని కొనాల్సినవి వుండిపోయాయి.

ఇద్దరూ బయలుదేరారు. రేణుక అత్తతో మాట్లాడాలని లోపలికి వెళ్ళిపోయింది. పుస్తకాలు ఎవరుకొన్నా నారాయణరావుదే సెలక్షన్ - కారణం అందరూ తనను సర్వజ్ఞుడుగా గుర్తించాలనే కొరవ.

సెకండ్ హేండు పుస్తకాల షాపులో బాట్లిబాయ్ కన్పించింది. సగం ధరకు యిస్తానన్నాడు. అప్పటిదాకా ప్రక్కింటి బి.కాం. విద్యార్థి దగ్గర తీసుకుని గడిపేస్తున్నాడు. చవకలో వస్తుందికదా తీసుకుందామనుకున్నాడు శంకరం. అంతలోనే నారాయణరావు జేబులోంచి పదిరూపాయల నోటిచ్చి తను తీసుకున్నాడు. అప్పటివరకూ ఏపుస్తకాలూకొనే ఉద్దేశంలేని నారాయణరావు ప్రవర్తనకు శంకరం ఆశ్చర్యపోయాడు.

అయినా ఏం మాట్లాడలేదు. 'పోన్లే ఎవరిదగ్గర వుంటేనేం. ఇద్దరం కలిసి చదువుకునేదేకదా!' అని సరిపుచ్చుకున్నాడు, 'ప్రతిమనిషిలోనూ ఏవో లోపాలుంటాయి. సరిపెట్టుకోవాలి. లేనినాడు స్నేహబంధమేముంది, దౌర్బల్యాలులేని మనిషెవరుంటాడు? దౌర్బల్యాల నధిగమించి దైవత్వం వైపు పయనించటమే మానవత్వం'' అనే తత్వం శంకరానిది-

బాబాయికి ఒంట్లో బాగుండలేదని ఉత్తరమొస్తే, జరూరుగా అమలాపురం వెళ్లాడు శంకరం. పరీక్షలకనిపెట్టిన సెలవంతా వృధాఅయిపోతుందని ఓ చెంప బాధ. వారం రోజుల కంటే అక్కడ ఉండలేకపోయాడు. తిరిగివచ్చిన తరువాత తెల్సింది. జనవరి 12న మొదలవాల్సిన పరీక్షలు ఫ్రబవరి 20కి పొడిగించారని.

నారాయణరావుకు తను అమలాపురం వెళ్ళటం సక్రమకారణంలా కన్పించదు. అందువల్ల ఈ వారంరోజులు అధ్యయనానికి హాజరు కాకపోవటానికి సరియైన కారణం ఏం చెప్పాలా అనుకుంటూ నారాయణరావు యింటికి వెళ్ళాడు శంకరం.

రామానుజం, వేంకటశేషయ్య ఆరోజు సెలవుకాబోలు పడుకునున్నారు. నారాయణరావు భోజనానికికెళ్లాడేమో ననుకున్నాడు శంకరం.

''ఏం సార్! వారంరోజులూగా కన్పించడం లేదేం'' అడిగాడు రామానుజం.

చెప్పాడు శంకరం.

''నారాయణరావు వాళ్ళ మామగారి వూరికెళ్ళాడు. అదుగో ఆ టేబిల్‌మీద ఉత్తరం వ్రాసిపెట్టి వెళ్ళాడు. మీ పరీక్షలతేదీ పొడిగించారటకదా! మొన్న వాళ్ళావిడ దగ్గరనుండి ఉత్తరం వచ్చింది. యిక్కడుండటం ఖర్చనుకున్నాడో ఏమో వెళ్ళిపోయాడు.''

టేబిల్‌మీది ఉత్తరం తీసి చదివాడు శంకరం.

''డియర్ శంకరం,

మా మామగారి ఊరు వెళ్తున్నాను. నీ కోసం మెథడ్స్ సైకిల్‌స్టైల్డ్ నోట్సు అట్టేపెట్టి వెళ్తున్నాను. బాగా చదవవలసింది. క్రింద అడ్రసు ఇస్తున్నా, ఉత్తరం వ్రాయవలసింది.

శుభాకాంక్షలతో-

నారాయణరావు.''

అతనలా అకస్మాత్తుగా వెళ్ళిపోవడం ఆశ్చర్యమనిపించింది శంకరానికి. అంతకుముందు 'ఫామిలీవుంటె చదువుసాగదు. పరీక్షలయ్యేదాక ఎక్కడికీ పోనన్నవాడు ఎలా వెళ్ళాడా?' అనుకున్నాడు శంకరం. అతను వెళ్ళిన తరువాత, తనక్కడవుండి చదువుకోవటానికి మనస్కరించలేదు శంకరానికి. యిద్దరూ కలిసి చదవటంవల్ల, శంకరం పుస్తకాలు కూడా నారాయణరావు యింట్లోనే వుండేవి. తన పుస్తకాలు సర్దుకుంటున్నాడు శంకరం.

''అతను చాలా యిదయ్యాడండి. మీకు అన్ని పుస్తకాలు లేవటకదా! 'ఏం చేస్తాను నాకవసరమొచ్చింది. అతనికి యిబ్బంది కల్గించక తప్పటంలేదు' అన్నాడు వెళ్ళేటప్పుడు'' అన్నాడు. వేంకట శేషయ్య కప్పుకున్న దుప్పటిని తొలగిస్తూ.

''ఏం ఫరవాలేదండీ! ఎవరి అవసరాలువాళ్ళవి. దాన్నిగురించి చింతించి ఏం ప్రయోజనం.'' పుస్తకాలు సర్దుతూంటే అతనిదగ్గర లేకపోతే, తను కొన్నపుస్తకాలు ఓ ఐదు కన్పించలేదు. అలమరంతావెదికి చూశాడు. అతను పట్టుకుపోయినట్లున్నాడు.

''పరీక్షల సమయంలో పుస్తకాలకోసం యింకోళ్ళ మీద ఆధారపడటం మంచిది కాదండీ!'' సుభాషితాల రామానుజం సలహా.

''భలేవారేనండీ! నాకున్న పుస్తకాలే అసలు తక్కువ. అందుట్లో సగం తను పట్టుకుపోయాడు. పైగా నేను అన్నిపుస్తకాలూ కొనలేదన్న మొసలికన్నీళ్ళెందుకండీ? ఏదో మెహర్బానీ చూపించినట్లు ఎందుకూ పనికిరాని యీ సైకిలోస్టైల్డ్ నోట్స్ నామొహాన కొట్టాడు.'' అన్నాడు శంకరం. పుస్తకాలు కొనటానికి డబ్బు దొరకక నానాబాధలుపడి కొన్న నాలుగుపుస్తకాలూ అతను పట్టుకుపొయ్యేటప్పటికి శంకరానికీ బాధ అన్పించింది.

''నారాయణరావు అంతేనండీ? అతనికి 'నేను' అన్నమాట ముందు ఇంకేం కన్పించవు. 'నా' తరవాతే మిగతావి.'' అన్నాడు వేంకటశేషయ్య.

ఇంకేమీ విచారించీ ప్రయోజనంలేదు. మిగిలిన పుస్తకాలు సర్దేసి బయలుదేరాడు శంకరం. 'యిప్పుడు యింక పరీక్షలకు చదవదల్చుకుంటే తన దగ్గరలేని పుస్తకాలు కొనాలి, అతను తీసుకెళ్ళినవీ కొనాలి. వంద రూపాయలపైనే అవుతుంది' ఏం చేయాలో తోచలేదు శంకరానికి. మామయ్యనయినా సహాయం అడగాలి అనుకున్నాడు.

కాళ్ళీడ్చుకుంటూ కృష్ణలంకలోనున్న రేణుక వాళ్ళ యింటికి వెళ్లేటప్పటికి రెండుగంటలయింది. పైన ఎండమాడుతోంది. లోపల మనస్సు ఉడుకుతోంది.

మామయ్యలేడు. రేణుక ఏదో పత్రిక తిరగవేస్తోంది. అత్తయ్య వంటింట్లో రామాయణ పారాయణ చేస్తోంది.

''బహుకాల దర్శనం'' అన్నది రేణుక శంకరాన్ని చూసి,

చెప్పాడు శంకరం. ''మామయ్య ఎక్కడకు వెళ్ళాడు. కొంచెం డబ్బుకావాలి.''

''ఎందుకో...''

''కొన్ని పుస్తకాలు కొనాలి.''

''పరీక్షలు దగ్గరికొస్తూంటే యింకా పుస్తకాలేమిటి? అన్నీ యిదివరకే కొన్నావుగా?''

వివరించాడు శంకరం.

''నేన్చెప్పలేదూ నువ్వందర్నీ నమ్ముతావు బావా. వెనకటికి ఎవరో అన్నాడటలే. 'అరే, నువ్వు బఠానీలు తీసుకురా, నేను మరమరాలు తెస్తాను. యిద్దరం కలిసి తిందాం' అని, బఠానీలు ఖరీదు మరమరాలు చౌక. పంచుకోవటం మాత్రం చెరిసగం. అలావుంది మీ సామ్యవాద మిత్రుడి స్నేహం'' అని ''చెప్పటం మరిచా అతను మొన్న అలంకార్‌లో కన్పించాడు. అంతకుముందు ఓసారి లైబ్రరీలో, ఓసారి మార్కెట్టులో కన్పించాడు. నీ స్నేహితుడు గదా అని గౌరవించాను. మొన్న నేను, సరళ సినిమాకు వెళ్దామని అంటే అలంకార్ టాకీసుకు వెళ్లాను. సరళ ఎంతసేపటికీ రాలేదు. అది యిక రాదేమో పోన్లే వచ్చిందాన్ని తిరిగి వెళ్ళటమెందుకని హాల్లో వెళ్ళి కూర్చున్నాను. పాత సినిమా అవటంవల్ల రష్‌లేదు. మీ నారాయణరావుకూడా వచ్చాడు. నేను కన్పించగానే వచ్చి నా ప్రక్క సీటులో కూర్చున్నాడు. తనూ, తన చదువూ, భావి జీవితపు తన కలలూ ఏవేవో మాట్లాడాడు-

''ఏమండీ రేణుకాదేవిగారూ! మరోలా భావించకండి. ప్రేమ వివాహాలమీద మీ అభిప్రాయమేమిటి?'' అన్నాడు అకస్మాత్తుగా.

''ఏమిటో కథ'' అన్నాను.

''నేను ప్రేమించి పెళ్ళి చేసుకుందామనుకుంటున్నాను'' అన్నాడు.

''మంచిదే... శుభస్య శీఘ్రం'' అన్నాను.

''వధువు ఎవరో, ఏమిటో అడగరేం''

''చెప్పండి.''

''ఇంకా నిర్ణయించలేదు. ఓ అమ్మాయి నా దృష్టిలోవుంది. అచ్చం మీలానే ఉంటుంది. మీ కాలేజీలోనే చదువుతోంది. నా స్నేహితుడికి దూరపుచుట్టం... అడుగుదామను కుంటున్నాను'' అన్నాడు.

నాకర్థమయింది.

''వాళ్ళబావ తంతాడేమో చూసుకున్నారుకదా!'' అన్నాను.

అంతలో సినిమా మొదలయింది. యింటర్వెల్‌దాక ముళ్ళమీద కూర్చున్నట్టు కూర్చున్నాడు.

యింటర్వెల్ కాంగానే నాకు కనీసం చెప్పకుండా వెళ్ళిపోయాడు. యిప్పుడు ఊర్పించే మకాం ఎత్తాడన్నమాట. బాగానే ఉంది'' అన్నది రేణుక.

''అదేం రేణూ! అతనికి పెళ్ళయిందికదా... అతని భార్యదికూడ మా ఊరే.... ఆవిడవల్లే యితని పరిచయమైంది నాకు'' అన్నాడు శంకరం ఆశ్చర్యంగా.

''పెళ్ళయిందా! రాస్కెల్.... తెలిస్తే అప్పుడే చెంప పగలగొట్టును. పెళ్ళయినవాడికి యివేం బుద్ధులో...''

ఆ తరువాత జానకిరామయ్యగారు రావటంతో సంభాషణ ఆగిపోయింది. యిదంతా జరిగిన తరువాత శంకరానికి 'కాస్టింగ్' చదువబుద్ధిపుట్టలేదు. ఆయన్ని డబ్బు అడక్కుండానే వచ్చేశాడు. ఆ తరువాత నెలరోజుల్లోనే గవర్నమెంటు ఉద్యోగం రావటం, శంకరం సిమెంట్ ఫ్యాక్టరీ ఉద్యోగానికి రాజీనామాయిచ్చి పట్నానికి చేరటం - ఆ తరువాత మళ్ళీ యిప్పుడే నారాయణరావుని చూడటం తటస్థించింది.

నారాయణరావు వాళ్ళ సామాన్లు ప్రకాష్‌నగర్‌లో జేరవేసి, కొంపకు చేరేటప్పటికి ఎనిమిదిన్నర, తొమ్మిదిగంటలయింది. పిల్లలు పడుకున్నారు. రేణుక అన్నం వడ్డిస్తూంటే చెప్పాడు శంకరం.

''నారాయణరావు కన్పించాడోయ్.''

''ఏ నారాయణరావు.''

''అదే... బెజవాడలో మేమిద్దరం 'కాస్టింగ్' చదివేవాళ్ళం.''

''ఓ మీ బతానీ మిత్రుడా!.... ఎట్లా వున్నాడు... యిక్కడ ఉద్యోగమా.'' ఆ తరువాత నారాయణరావుని 'బతానీ మిత్రుడని' వ్యవహరించేది రేణుక.

''అవును ఏదో ఆఫీసరుద్యోగమే. శమంతకమణీ, నారాయణరావూ యిద్దరూ మార్కెట్టుదగ్గర కన్పించారు. వాళ్ళేదో పార్టీకి వెళ్లాలట. వస్తానన్న ఆఫీసు ఫ్యాను రాలేదు. వాళ్ళ సామాన్లేవో యింట్లో పడేసి వెళ్ళమంటే ప్రకాశం నగర్‌లో దిగి, మళ్ళీ బస్సెక్కివచ్చా - అందుకే ఆలస్యమయింది.''

''మొదలయిందీ... మీ కప్పుడే చెప్పాను.... యీ 'నియో సోషలిస్టు'కి దూరంగా వుండమని... అట్లాంటి వ్యక్తులతో పరిచయం పెంచుకుంటే ఎక్కువ నష్టపోయేది మనమే'' అన్నది రేణుక.

''సరేలే ఎప్పుడో పదేళ్ళమాట. యింకా మనిషి మారకుండా వుంటాడా ఏమిటి?''

''అట్లాగే అంటూండండి, నెత్తిన మొట్టిందాకా మీకు తెల్సిరాదు.''

ఆ తరువాత కథ తొందరగా నడిచింది. నారాయణరావుని కలిసిన మూడోరోజు శంకరం ఆఫీసర్ రామచంద్ర పిలిచి చెప్పాడు - తనకు నారాయణరావు బాగా తెల్సనీ, ఏమయినా సహాయం కావాల్సింటే తన్నొచ్చి కల్సుకోమనీ, తను తప్పకుండా సహాయం చేస్తాననీ చెప్పాడు.

రెండురోజులు కాజువల్ లీవుపెట్టి అవాళే ఆఫీసుకు వెళ్ళాడు శంకరం. ఫైలు తీసుకువెళ్ళిన శంకరాన్ని కూర్చోమన్నాడు రామచంద్ర.

''ఓ సహాయం చేసి పెట్టాలోయ్ శంకరం'' అన్నాడు.

''ఏమిటిసార్...''

''ఏం లేదు. మా కుర్రాడికి కాస్త ట్యూషన్ చెప్పాలోయ్. ఫైత్క్లాసు చదువుతున్నాడు. మిగతా యింగ్లీషు, అవీ ఫర్వాలేదు. తెలుగు, లెక్కలు వెరీపూర్... మొన్న నారాయణరావుతో మాటల సందర్భంలో అంటే నీపేరు సజెస్టు చేశాడు. వాళ్ళబ్బాయినికూడా పంపిస్తానన్నాడు. యిద్దరం ఉండేది ప్రకాశం నగరే కాబట్టి నీకూ యిబ్బంది ఉండదు. నీ యిష్టం ఫీజు ఎంతకావాలో చెప్పు?'' అన్నాడు.

శంకరానికి ఆర్థికంగా ఏ ఇబ్బందీలేదు. అతనికి తన కథలమీదా, వ్యాసాలమీదా వచ్చే డబ్బుతోనే పుష్కలంగా గడిచిపోతోంది. ఏం చెప్పాలో తోచలేదు శంకరానికి.

''చూడు మిస్టర్ శంకరం, కొంచెం కష్టమయినా నువ్విది నాకోసం చేసిపెట్టాలి. సాయంత్రం ఐదుగంటలకు నాతోపాటు కార్లోవద్దాగాని ఓ గంటలో మళ్ళీ యింటికి వెళ్ళిపోవచ్చు. ఏమంటావు'' అన్నాడు.

యిది తన రచనా వ్యాసంగానికి అడ్డంకే అయినా ''సరే''నన్నాడు శంకరం ఆఫీసరుగారి మాట త్రోసిపుచ్చటం భావ్యంకాదని.

ట్యూషను సంగతి చెప్పినప్పుడు యిష్టంలేక పోయినా మెదలకుండా ఊరుకున్నది రేణుక. రోజూ కార్లో తీసుకెళ్తానన్న ఆఫీసరుగారు, అసలు ఐదుగంటలదాకా, ఆఫీసులో ఉంటేగా - శంకరాన్ని తీసుకెళ్ళటానికి. మొదట్లో ఐదుగంటలదాకా వుండినపుడు, శంకరాన్ని తీసికెళ్ళిన ఆఫీసరుగారు, ఆపైన అసలు ఆ విషయాన్ని మర్చిపోయాడు. ఐదుగంటలకు ఆఫీసునుండి బయలుదేరిన శంకరం ప్రకాశం నగర్ చేరేటప్పటికి ఆరు ఆరున్నరయేది. అక్కడో గంటో, రెండుగంటలో ట్యూషన్ చెప్పి, మళ్ళీ బస్సుకోసం నిరీక్షించి కొంపకు చేరేటప్పటికి ఎనిమిదిన్నర, తొమ్మిది గంటలయ్యేది. యింక తిండితిని పడుకునేటప్పటికి పదిగంటలు - ఏమన్నా వ్రాసుకుందామన్నా, ప్రొద్దుటనుండి అలసివున్న శరీరం బద్ధకించేది. ప్రొద్దున్నే లేచి పదిగంటల లోపల, సాయంత్రం వీలుకాదుకనుక, బజారుపనులు చూసుకునేవాడు.

యీ ట్యూషన్ ఉద్యోగం లేకముందు తన పిల్లల చదువుసంధ్యల గురించి శ్రద్ధ వహిస్తూండేవాడు శంకరం. యిప్పుడసలా తీరికే వుండటంలేదు. పోనీ రేణుకను ''కాస్తవాళ్ళ సంగతి చూడ''మంటే ఎగిరిపడేది.

''ఆఁ మీరేమో ఊరివాళ్ళను ఉద్ధరించండి. నేను యీ వెధవలకు చెప్తాను'' అనేది. పోనీ ఆర్థికంగా ఏమన్నా లాభదాయకంగా వున్నదా అంటే అదీ ఏం కనిపించలేదు. మొదటి రెండు

యింటర్వెల్ కాంగానే నాకు కనీసం చెప్పకుండా వెళ్ళిపోయాడు. యిప్పుడు ఊర్నించే మకాం ఎత్తాడన్నమాట. బాగానే ఉంది'' అన్నది రేణుక.

''అదేం రేణూ! అతనికి పెళ్ళయిందికదా... అతని భార్యదికూడ మా ఊరే.... ఆవిడవల్లే యితని పరిచయమైంది నాకు'' అన్నాడు శంకరం ఆశ్చర్యంగా.

''పెళ్ళయిందా! రాస్కెల్.... తెలిస్తే అప్పుడే చెంప పగలగొడ్డును. పెళ్ళయినవాడికి యివేం బుద్ధులో...''

ఆ తరువాత జానకిరామయ్యగారు రావటంతో సంభాషణ ఆగిపోయింది. యిదంతా జరిగిన తరువాత శంకరానికి 'కాస్టింగ్' చదువబుద్ధిపుట్టలేదు. ఆయన్ని డబ్బు అడక్కుండానే వచ్చేశాడు. ఆ తరువాత నెలరోజుల్లోనే గవర్నమెంటు ఉద్యోగం రావటం, శంకరం సిమెంట్ ఫ్యాక్టరీ ఉద్యోగానికి రాజీనామాయిచ్చి పట్నానికి చేరటం - ఆ తరువాత మళ్ళీ యిప్పుడే నారాయణరావుని చూడటం తటస్థించింది.

నారాయణరావు వాళ్ళ సామాన్లు ప్రకాష్‌నగర్‌లో జేరవేసి, కొంపకు చేరేటప్పటికి ఎనిమిదిన్నర, తొమ్మిదిగంటలయింది. పిల్లలు పడుకున్నారు. రేణుక అన్నం వడ్డిస్తూంటే చెప్పాడు శంకరం.

''నారాయణరావు కన్పించాడోయ్.''

''ఏ నారాయణరావు.''

''అదే... బెజవాడలో మేమిద్దరం 'కాస్టింగ్' చదివేవాళ్ళం.''

''ఓ మీ బతానీ మిత్రుడా!.... ఎట్లా వున్నాడు... యిక్కడ ఉద్యోగమా.'' ఆ తరువాత నారాయణరావుని 'బతానీ మిత్రుడని' వ్యవహరించేది రేణుక.

''అవును ఏదో ఆఫీసరుద్యోగమే. శమంతకమణీ, నారాయణరావూ యిద్దరూ మార్కెట్టుదగ్గర కన్పించారు. వాళ్ళేదో పార్టీకి వెళ్లాలట. వస్తానన్న ఆఫీసు ప్యూను రాలేదు. వాళ్ళ సామాన్లేవో యింట్లో పడేసి వెళ్ళమంటే ప్రకాశం నగర్‌లో దిగి, మళ్ళీ బస్సెక్కివచ్చా - అందుకే ఆలస్యమయింది.''

''మొదలయిందీ... మీ కప్పుడే చెప్పాను.... యీ 'నియో సోషలిస్టు'కి దూరంగా వుండమని... అట్లాంటి వ్యక్తులతో పరిచయం పెంచుకుంటే ఎక్కువ నష్టపోయేది మనమే'' అన్నది రేణుక.

''సరేలే ఎప్పుడో పదేళ్ళమాట. యింకా మనిషి మారకుండా వుంటాడా ఏమిటి?''

''అట్లాగే అంటూాండండి, నెత్తిన మొట్టిందాకా మీకు తెల్సిరాదు.''

ఆ తరువాత కథ తొందరగా నడిచింది. నారాయణరావుని కలిసిన మూడోరోజు శంకరం ఆఫీసర్ రామచంద్ర పిలిచి చెప్పాడు - తనకు నారాయణరావు బాగా తెల్సనీ, ఏమయినా సహాయం కావాల్సింటే తన్నొచ్చి కల్సుకోమనీ, తను తప్పకుండా సహాయం చేస్తాననీ చెప్పాడు.

రెండురోజులు కాజువల్ లీవుపెట్టి అవాళే ఆఫీసుకు వెళ్ళాడు శంకరం. ఫైలు తీసుకువెళ్ళిన శంకరాన్ని కూర్చోమన్నాడు రామచంద్ర.

''ఓ సహాయం చేసి పెట్టాలోయ్ శంకరం'' అన్నాడు.

''ఏమిటిసార్...''

''ఏం లేదు. మా కుర్రాడికి కాస్త ట్యూషన్ చెప్పాలోయ్. యైత్‌క్లాసు చదువుతున్నాడు. మిగతా యింగ్లీషు, అవీ ఫర్వాలేదు. తెలుగు, లెక్కలు వెరీపూర్... మొన్న నారాయణరావుతో మాటల సందర్భంలో అంటే నీపేరు సజెస్టు చేశాడు. వాళ్ళబ్బాయినికూడా పంపిస్తానన్నాడు. యిద్దరం ఉండేది ప్రకాశం నగరే కాబట్టి నీకూ యిబ్బంది ఉండదు. నీ యిష్టం ఫీజు ఎంతకావాలో చెప్పు?'' అన్నాడు.

శంకరానికి ఆర్థికంగా ఏ ఇబ్బందీలేదు. అతనికి తన కథలమీదా, వ్యాసాలమీదా వచ్చే డబ్బుతోనే పుష్కలంగా గడిచిపోతోంది. ఏం చెప్పాలో తోచలేదు శంకరానికి.

''చూడు మిస్టర్ శంకరం, కొంచెం కష్టమయినా నువ్విది నాకోసం చేసిపెట్టాలి. సాయంత్రం ఐదుగంటలకు నాతోపాటు కార్లోవద్దుగాని ఓ గంటలో మళ్ళీ యింటికి వెళ్ళిపోవచ్చు. ఏమంటావు'' అన్నాడు.

యిది తన రచనా వ్యాసంగానికి అడ్డంకే అయినా ''సరే''నన్నాడు శంకరం ఆఫీసరుగారి మాట త్రోసిపుచ్చటం భావ్యంకాదని.

ట్యూషను సంగతి చెప్పినప్పుడు యిష్టంలేక పోయినా మెదలకుండా ఊరుకున్నది రేణుక. రోజూ కార్లో తీసుకెళ్తానన్న ఆఫీసరుగారు, అసలు ఐదుగంటలదాకా, ఆఫీసులో ఉంటేగా - శంకరాన్ని తీసుకెళ్ళటానికి. మొదట్లో ఐదుగంటలదాకా వుండినపుడు, శంకరాన్ని తీసికెళ్ళిన ఆఫీసరుగారు, ఆపైన అసలు ఆ విషయాన్ని మర్చిపోయాడు. ఐదుగంటలకు ఆఫీసునుండి బయలుదేరిన శంకరం ప్రకాశం నగర్ చేరేటప్పటికి ఆరు ఆరున్నరయేది. అక్కడో గంటో, రెండుగంటలో ట్యూషన్ చెప్పి, మళ్లీ బస్సుకోసం నిరీక్షించి కొంపకు చేరేటప్పటికి ఎనిమిదిన్నర, తొమ్మిది గంటలయ్యేది. యింక తిండితిని పడుకునేటప్పటికి పదిగంటలు - ఏమన్నా వ్రాసుకుందామన్నా, ప్రొద్దుటనుండి అలసివున్న శరీరం బద్ధకించేది. ప్రొద్దున్నే లేచి పదిగంటల లోపల, సాయంత్రం వీలుకాదుకనుక, బజారుపనులు చూసుకునేవాడు.

యీ ట్యూషన్ ఉద్యోగం లేకముందు తన పిల్లల చదువుసంధ్యల గురించి శ్రద్ధ వహిస్తూండేవాడు శంకరం. యిప్పుడసలా తీరికే వుండటంలేదు. పోనీ రేణుకను ''కాస్తవాళ్ళ సంగతి చూడ''మంటే ఎగిరిపడేది.

''ఆఁ మీరేమో ఊరివాళ్ళను ఉద్ధరించండి. నేను యీ వెధవలకు చెప్తాను'' అనేది. పోనీ ఆర్థికంగా ఏమన్నా లాభదాయకంగా వున్నదా అంటే అదీ ఏం కనిపించలేదు. మొదటి రెండు

మూడు నెలలు శంకరం తీసుకోవటానికి తటపటాయించాడు. ఆతరువాత యివ్వటం మరిచిపోయాడు ఆఫీసరుగారు. నారాయణరావు తన కొడుకు చదువుక్రింద శంకరానికి ఏమయినా యిద్దామని అనుకోలేదు. శంకరం అడగలేదు. పైగా రోజూ బస్సు ఛార్జీలు అదనపు ఖర్చు.

శమంతకమణి ఆఫీసరుగారి భార్య అయిన తరువాత చాలా మారిపోయింది.

''శంకరం .... యివాళ ఎలక్ట్రిసిటీ బిల్లు కట్టాలోయ్''

''శంకరం... రేపు యీ వాటర్‌బిల్ మర్చిపోకుండా కట్టేం. రేపు దాటితే మునిసిపాలిటీ వాళ్ళిచ్చే పదిపైసల రిమిషన్ కూడా కట్టాల్సి వస్తుంది.'' ఆవిడ పదిపైసల రిమిషన్‌కోసం శంకరం ముప్పయి పైసలు సిటీబస్సు ఛార్జీ పెట్టుకువచ్చి, సికిందరాబాదు మునిసిపల్ ఆఫీసులో వాటర్‌బిల్ కట్టి, మళ్ళీ ముప్పయి పైసల సిటీ బస్సు ఛార్జీతో ఆఫీసుకు పోవాలి.

''శంకరం... నువ్వు సాయంత్రం వచ్చేటప్పుడు సికిందరాబాద్ స్టేషన్‌లో దిగే వస్తావుగా. నాయన్నాయనా! కాస్త మోండాదాకా నాల్గడుగులువేసి ఏవన్నా కూరలు తెచ్చిపెట్టు. ఆయనకి చెప్పటంవేకాని చచ్చువీ, పుచ్చువీ తగలెట్టుకొస్తారు.''

ఇలావుంది శంకరం జీతం బత్తెం లేని కొలువు. సామాన్యంగా ఎదుటివాళ్ళ మనసు నొప్పించటం యిష్టంవుండదు శంకరానికి. పైగా శమంతకమణి చిన్నప్పటినుండి ఎరిగిన పిల్ల. ఏదో ఆత్మీయతా, చిన్ననాటి చెలిమి, సోదరభావం, ఆమె మాటలకు ఎదురు చెప్పనిచ్చేదికాదు.

ఓ ఆదివారం నారాయణరావూ, శమంతకమణీ శంకరం ఇంటికి వచ్చి వెళ్ళారు.

ఆ రోజు వాళ్ళ నాన్న వస్తున్నాడని వుత్తరం వచ్చింది. ఉల్లాసంగా వున్నది రేణుక. ప్రొద్దున పూట పేపరు చూస్తున్నాడు శంకరం పడక కుర్చీలో కూర్చుని, బియ్యపుచేట తెచ్చుకుని, దగ్గరగా కూర్చుంటూ అన్నది రేణుక.

''బస్సులో ఎలాగా నాన్న వచ్చేటప్పటికి మూడుగంటలవుతుంది. మీరూ సెలవుపెట్టి ఇవాళ యింట్లో వుండగూడదటండీ...'' అని కళ్ళతో నవ్వుతూ, హేలగా, ప్రేమగా అనే మాటలకు కాదనలేకపోయాడు శంకరం.

''ఎలాగా యింట్లోవుంటున్నారుగా... మీకిష్టమైన స్వీట్ చేస్తాను చెప్పండి... గులాబ్ జామా... మైసూరుపాకా...'' అంటోంది రేణుక.

''ఎంత దయో శ్రీకాంతుడిపై, ఏంకథ? మీనాన్న వస్తున్నాడనేనా యీసంతోషమంతా... రోజూ ఎవరైనా మీ పుట్టింటివాళ్ళు వచ్చి పలకరించిపోతూంటే బావుండును.''

''పోదురూ... లేకపోతే అక్కడికి మిమ్మల్ని మహా మాడ్చినట్టు'' అని రాళ్ళేరుతున్న బియ్యపు చేటలోనుండి, ఓ మట్టిగడ్డ శంకరంమీద విసిరి వేస్తూ, గేటు చప్పుడయినట్లుండి లేచి తలుపు

దగ్గరకు వెళ్ళింది.

''అయినట్లే యిక.... మీ శమంతకమణి వస్తోంది. యివాళ లేవగానే ఎవరిమొహం చూశానో కాని... నా పనంతాబుగ్గే...'' అని విసుక్కుంటూ లేచి, వస్తున్న శమంతకమణిని ఆహ్వానించింది మొహాన నవ్వుపులుముకుంటూ.

''అరె... శంకరం... నువ్వింకా యింట్లోనే వున్నావా.... ఆఫీసుకెళ్ళలేదూ...''

''లేదు శమంతకం, ఇవ్వాళ సెలవుపెట్టాను.''

''అయితే మరీమంచిది. అట్లా బజారుకెళ్దాము వస్తావా? రేణుకగారూ మీరుకూడా రండి. అసలు మిమ్మల్నీ తోడుతీసికెళ్దామనే వచ్చాను''అంది శమంతకమణి.

''పొద్దున్నే ఎలాగ... నాకెక్కడిపని అక్కడే వుంది... మీరెళ్ళండి.'' బియ్యపుచేట యింట్లో పెడుతూ అన్నది రేణుక. అన్‌హెంటెడ్ గెస్ట్ శమంతకమణి రేణుకకు.

''పోనీ నువ్వుపద శంకరం! తొందరగా వచ్చేద్దాం. చీరెలుకూడా కొనాలి. మా ఆడబిడ్డ వస్తోంది. చీరెల సెలక్షను నువ్వుబాగా చేస్తావు. మొన్న ఆయనా, నువ్వూవెళ్ళి తెచ్చారు చూశావూ ఆ ఈజిప్షియన్ కాటన్‌చీరె - ఎంతో బావుంది. మాక్లబ్బులో అంతా మెచ్చుకున్నవాళ్ళే... అది నీసెలక్షనేటగా... ఆయనే కనకతెస్తే చూశావూ - పొయ్యిలో పెడితే లేచొచ్చేటట్టుంటాయి ఆ కలర్సూ అవీ...''

''అబ్బ నువ్వెళ్ళిరారాదూ! బద్దకంగా వుంది'' అన్నాడు శంకరం. ఒక్కసారిగా కాదనలేని మొహమాటం మొహంపెట్టి. రేణుక మొహం మాడిపోతోంది.

''సరేలే ఎవ్వరూ లేకపోతే నేనెలా వెళ్ళేది. నీబద్దకమూ, నువ్వూనూ ఎప్పుడూ వుండేదేగా.''

లేచి గుడ్డలేసుకుని బయలుదేరిందాకా వదలలేదు శమంతకమణి. యిద్దరూ బయటకు వెళ్తూంటే తలుపులు విసురుగా మూస్తూ కోపగించుకుంటోంది రేణుక. అలా వెళ్ళిన శంకరం యింటికి తిరిగి వచ్చేటప్పటికి సాయంత్రం ఐదుగంటలయింది.

ఇంటికి వెళ్ళేటప్పటికి రేణుక అగ్గిమీద గుగ్గిలంలా వుంటుందని భయపడుతూనే వచ్చాడు శంకరం.

ముందు వరండాలో జానకిరామయ్యగారు కూర్చుని వున్నాడు. కొద్దిదూరంలో తలుపుకానుకొని కూర్చుని కబుర్లు చెప్తోంది కూతురు.

''ఏరా! ఆఫీసునుంచేనా రావటం'' శంకరం రావటంచూసి అడిగాడు మామగారు.

''అవునుపాపం... ఆఫీసునుంచే.. తీరికలేని వుద్యోగం...'' అని వెక్కిరింతగా అంటోంది రేణుక. వాళ్ళనాన్న వచ్చిన సంతోషంతో శంకరంమీది ఆగ్రహం కొంత శాంతించినట్లుంది.

''ఏయ్ రేణూ!...'' దొడ్లో కాళ్ళుకడుక్కుంటూ పిల్చాడు శంకరం.

రేణుక వచ్చింది.

''శుభవార్త... మా ఆఫీసరుగారికి బదిలీ అయింది. యింకోవారం, పదిరోజులలో వెళ్ళిపోతాడు.''

''ఏం సంబడం... యింకో గ్రహం వుండనే వుందిగా...''

''ఈ గ్రహం పోతే. ఆ గ్రహాన్నికూడా వదిలేస్తాననుకో...''

''సరేలెండి అయినప్పటిమాట.''

రేణుక ఊహే కరెక్ట్. అది అయినప్పటిమాటే అయింది. ఆఫీసర్ రామచంద్రగారికి బదిలీ అయింది. వాళ్ళు ఊరొదిలి పెట్టివెళ్ళినా, శంకరం ట్యూషను పనిమాత్రం ముగింపుకాలేదు. వారం పదిరోజులు చూసి అడిగింది రేణుక. ''ట్యూషను చెప్పటం వదిలేస్తానంటిరిగా... ఎంతవరకొచ్చిందో...''

''రామచంద్ర కొడుకుని తీసుకుపోయాడనుకో ... నారాయణరావు కొడుకు ఇప్పుడిప్పుడే పికప్ చేస్తున్నాడు. యిప్పుడెలాగా జనవరి నడుస్తోంది. యింకో రెండు నెలలుంటే పరీక్షలయిపోతాయి. మధ్యలో యెట్లా వదిలిపెడ్తాము. ఏమంటావు'' అన్నాడు సానునయంగా శంకరం. చదువు మధ్యలో విడిచిపెడితే, నట్టేట్లో ముంచినట్లవుతుందని అతని వుద్దేశం.

''ఆహాఁ... వాళ్ళయ్యకి అప్పుడా తెలివితేటలు లేకపోయినయ్యేం... అప్పుడు మీ పుస్తకాలు కూడా తీసుకుని ఉడాయించాడుగా...''

''పోన్లే ఎవరిపాపం వాళ్ళది... వాళ్ళేదో చేశారని...''

''మీ రాట్టే మాట్లాడకండి.. నాక్కోపం వస్తుంది.'' అంది రేణుక మొగుడిమాట తుంచేస్తూ.

శంకరం అట్టేమాట్లాడే మనిషికాదు. అలానే ట్యూషను చెబుతున్నాడు.

ఆ సంవత్సరం, శంకరం వ్రాసిన నవలకు సాహిత్య అకాడమీ వాళ్ళ ప్రైజు వచ్చింది. ఆ సందర్భంగా యువతీమండలి వాళ్ళు అతనికో సన్మానసభ ఏర్పాటు చేశారు.

ఆరోజే అతని సన్మానం.

మధ్యాహ్నం నారాయణరావు ఆఫీసుకు ఫోను చేశాడు.

''రేప్పొద్దున కర్నూలు వెళ్ళాలి శంకరం. అవసరమయిన పనివుంది. రిజర్వేషనులో నీ ఫ్రెండెవరో వున్నాడంటివిగా, ద్రోణాచలం బండిలో ఓ సీటు రిజర్వు చేయించు...టిక్కెట్టు సాయంత్రం యింటికొచ్చేటప్పుడు పట్టుకొస్తావుగా...''

సాయంత్రం సికిందరాబాదు స్టేషన్‌కి వెళ్ళి, సీటు రిజర్వుచేయించి యింటికొచ్చేటప్పటికి

మహిళామండలి వాళ్ళకారు వచ్చింది. రేణుకతో సహా బయల్దేరాడు శంకరం. యిద్దరు ముగ్గురు ప్రముఖ రచయితలు శంకరం నవలలోని గొప్పదనాన్ని గూర్చి ప్రశంసించారు.

ఆరోజు సన్మానసభకు వచ్చిన శమంతకమణి శంకరాన్ని స్టేజిమీద చూసి చాలా ఆశ్చర్యపోయింది. అప్పటివరకూ "నీలిదీపం" నవల 'రేణూ'గారు వ్రాశారంటే ఎవరోననుకుంది. శంకరం తన భార్యపేరులోని మొదటి రెండక్షరాలూ తన 'కలంపేరు'గా పెట్టుకుని వ్రాస్తున్నాడని ఆమెకు అప్పటివరకూ తెలియదు. తన చిన్నప్పటినేస్తం - శంకరం - యింత మెత్తటి శంకరం, యింత గొప్పవాడా అని ఆమె ఆశ్చర్యపోయింది.

కార్యక్రమం ముగిసింది. శమంతకమణి వెంటనే కారులో వెళ్ళిపోయింది. అంతమంది జనంలో వాళ్ళను కలుసుకొనటం పడలేదు. శంకరం, రేణూ యువతీ మండలివాళ్ళ కారులో ప్రకాశంనగర్‌లో దిగి కారును పంపించివేశారు. రిజర్వేషను టికెట్టు, నారాయణరావుకిచ్చి వెళ్దామన్నాడు శంకరం.

శమంతకమణి గుడ్డలు మార్చుకుని వచ్చింది. నారాయణరావు ఎవరికోసమో ఎదురు చూస్తున్నాడు.

"ఏమండీ! మన శంకరం ఎంత గొప్ప వాడయిపోయాడనుకున్నారూ..."చెప్తోంది శమంతకమణి.

"సరేలే! వాడి గొప్పదనానికేంగానీ... రేపు ద్రోణాచలం బండిలో సీటు రిజర్వు చేయించి ఐదుగంటలకు వచ్చేటప్పుడు పట్టుకు రమ్మన్నాను. రేపు కర్నూలు వెళ్ళాల్సిన పనిలేదు. ఆ టిక్కెట్టు మళ్ళీ వాపస్ చేస్తాడేమో ననుకుంటే యింత మటుకు అయిపులేడు."

యింట్లోకి రాబోతున్న రేణుకా, శంకరాలు నారాయణరావు మాటలు విని ఆగిపోయారు.

"ఏఁవిటండీ! మీరు మరీను. అతనిచేత అంతంత చిన్నపనులా చేయించటం. మీ ఆఫీసు ప్యూనును పంపించకూడదటండీ రిజర్వేషనుకు..." శంకరం పొందిన ఆనాటి సభాపూజ్యత చూసిన శమంతకమణిలో యిప్పటికి కొంత జ్ఞానోదయమైంది.

"ఏడిశావ్‌లే.... వాడి సంగతి చెప్పకు నాదగ్గర... యిట్లాంటి వెధవల్ని ఎలా వాడుకోవాలో నాకు తెల్సు.... అసలు ఎందుకు చేస్తున్నాడంటావు మనం చెప్పిన పనులన్నీ... మన పిల్లవాడికి కానీ ఫీజు తీసుకోకుండా ఎందుకు చదువు చెప్తున్నాడంటావు...? యీాయనేమన్నా ఈశ్వరచంద్ర విద్యాసాగరా?... వాడికి నీమీద వ్యామోహం... నీ బోగంటక్కుల్నిచూసి మురిసి వాడెట్టా ఆడమంటే అట్టా ఆడుతున్నాడు. దగ్గరకు రాకుండా, లొట్టలేయించి, పనిచేయించుకోవటం నాకు బాగా తెల్సునే...."

యిది నారాయణరావు అసలురంగు. శంకరం సాధుత్వానికి, అతని నిర్వచనం విని భార్యాభర్తలిద్దరూ నిర్విణ్ణులైపోయారు.

''మీకు ఏళ్ళొస్తున్నకొద్దీ బుద్ధిలేకుండా పోతోంది మరీను... శంకరం అంటే ఇదన్నమాట మీకున్న అభిప్రాయం. అతని కాలిగోటికి కూడా సరిపోలరండీ మీరు.... యివాళ యువతీ మండలివాళ్ళు అతని నవలకు అకాడమీ ప్రయిజు వచ్చిన సందర్భంగా పురస్కరించారు. అతన్ని స్టేజిమీద చూస్తుంటే, మా చిన్నప్పటి శంకరం యింత గొప్పవాడయ్యాడా అన్పించింది. మీ ఉద్యోగాలెంతఁజేసును. మీ ఆఫీసరు హోదా లెంతఁజేసును... యివాల్టి అతన్ని గౌరవించిన తీరుచూస్తే...'' అంటోంది శమంతకమణి.

శంకరం త్వరగా కోలుకున్నాడు. రేణుకను తట్టి నడిపించాడు. శంకరం, రేణుకలను చూడగానే నిర్వాక్కులై నిలబడి పోయారు భార్యాభర్తలిద్దరూ.

శంకరం మొహం ఎఱ్ఱబడిపోయింది. గుప్పెట్లో రిజర్వేషను టిక్కెట్లు నలిగిపోతున్నాయి. ఏదో మాట్లాడబోయాడుగాని మాటలు పెగల్లేదు.

ఆ రూపంలో ఎన్నడూ ఎరగని భర్తను చూసిన రేణుక, ఆ అసహ్య వాతావరణంలో యింకొక్క క్షణమయినా వుండటానికి భయపడింది. భర్తను చెయ్యిపట్టుకు లాగుతూ తీసుకువెళ్ళిపోయింది. విరిగిపోయిన రిజర్వేషను టిక్కెట్టు ముక్కలు తొక్కుకుంటూ వెళ్ళిపోయిన రేణుకా, శంకరాలను స్తబ్ధులై చూస్తూండిపోయారు భార్యాభర్తలిద్దరూ.

'ఆంధ్రజ్యోతి' సచిత్ర వారపత్రిక
2-4-1971
(విరోధికృతు ఉగాది కథానికల పోటీలో ద్వితీయ బహుమతి పొందిన కథ)

వెన్నెల

''**జా**గ్రత్తగా వెళ్ళిరండి'' అంటోంది శ్రీమతి.

రమణమూర్తి చాల తొందర్లో వున్నాడు. రెండు రోజుల్లో మద్రాసులో సైన్స్ కాన్ఫరెన్స్ జరుగుతుంది. దానికి తను హాజరుకావాలి. అక్కడతను 'న్యూక్లియర్ ఫిజిక్స్'లో తన పేపరుకూడా చదవాలి.

బెజవాడ లైనులో రైలు డీరైలుమెంటు వల్ల అటువెళ్ళే రైలుబండ్లన్నీ కాన్సిలు అయ్యాయి. యివ్వాళ, రేపటి మద్రాసు ఫ్లైటుకు టిక్కెట్లన్నీ బుక్కయినాయి. తను రైలులో ప్రయాణం చేద్దామనే ఉద్దేశ్యంతో ముందు జాగ్రత్తపడలేదు. ఇక మద్రాసుకు, విజయవాడదాకా ఏ బస్సులోనయినా వెళ్ళి, అక్కడ ఏదయినా ట్రైన్ కాచ్ చెయ్యాలి.

'లేస్‌లగేజ్ మోర్ కంఫర్ట్.' రమణమూర్తి అన్న మద్రాసులోనే వున్నాడు. అందువల్ల బెడ్డింగ్ వగైరా బరువు సామానులన్నీ వదిలేసి చిన్న సూట్‌కేసు తీసుకుని బయలుదేరాడు.

''నాన్నా! నాకు కేరంబోర్డు తీసుకరావటం మర్చిపోకండి'' అంది పెద్దకూతురు సుజాత.

''ఇక్కడ కొనుక్కోవచ్చులే అమ్మా! దాన్ని అంత దూరం నుండి ఏం మోసుకవస్తాను'' అన్నాడు రమణమూర్తి, తన పరిశోధనకు సంబంధించిన పేపర్లూ అవీ సర్దుకుంటూ.

''ఊహుఁ అక్కడ్నించే మంచిది పట్టుకురావాలి'' అన్నది గారాలుపోతూ.

సుజాత తరవాతి వాడు తల్లికేదో చెప్తున్నాడు.

రమణమూర్తి తన ముగ్గురి పిల్లలకు కావాల్సినవి తెస్తానని చెప్పి సూట్‌కేసు పట్టుకుని బయలుదేరాడు.

గౌలిగూడ బస్‌డిపో కొచ్చేటప్పటికి సాయంత్రం ఐదున్నర గంటలయింది. వాలిపోతున్న సూర్యుడు, మూసీనది ప్రహరీ రాతికట్టడాలమీద ప్రకాశిస్తున్నాడు.

విజయవాడ బస్సుకు పెద్ద క్యూ వుంది. కనుక్కుంటే ఎనిమిది గంటలకు కాని బస్సు లేదన్నారు. వరసగా రెండు మూడు సెలవులు వచ్చినట్లున్నాయి. పైగా రైలుబండ్లు కూడా ఆగిపోవటంతో, బస్సు క్యూ చాలా రష్‌గా వుంది. ఈ క్యూలో నిలబడితే తను రాత్రి పదిగంటలకయినా బయటకు వస్తాడా అన్పించింది రమణమూర్తికి. 'లేడీస్ క్యూ' చిన్నది కాకపోయినా మొగవాళ్ళ క్యూకంటే చిన్నదిగానే వుంది.

ఏ మహిళనయినా ఓ టిక్కెట్టు తీసుకోమని రిక్వెస్టు చేద్దామని అటువైపు వెళ్ళాడు. చివర్లో ఆమె - పాతిక ఏళ్ళుంటాయేమో తెల్లచీరె తెల్ల జాకెట్టు సన్నగా పొడుగ్గా వుంది. స్ఫుటంగా కన్పించే ముక్కు. నవ్వే కళ్ళు, పై పెదవికి ఎడమవైపు నల్లమచ్చ, చెవులకు రింగులు, మెళ్ళో సన్నని గొలుసు - బహుశః మంగళసూత్రమేమో ననుకున్నాడు రమణమూర్తి. అతను అడగ్గానే ఆమె ఒప్పుకున్నది.

కాలం భారంగా నడుస్తున్నది. కాలంతోపాటు మనుషులు జమకూడుతున్నారు క్యూల్లో. సిగరెట్టు ముట్టించుకున్నాడు రమణమూర్తి. ఓ క్షణం బుక్‌స్టాల్‌వైపు నడిచాడు. ఓ పుస్తకం చేతిలోకి తీసుకుని పేజీలు తిప్పి అక్కడపెట్టాడు. షాపు కుర్రాడు ''యిది చూడండి సార్'' అంటూ 'లారెన్స్' నవలొకటి చేతిలో పెట్టాడు. అదీ పేజీలు తిప్పి అక్కడ పెట్టి పరికిస్తుంటే మరొకటి తెచ్చాడతను. అయ్యకేదో పుస్తకం అమ్మేద్దామనే ఉద్దేశ్యంలో వున్నాడు. రమణమూర్తి వాడి పద్ధతిచూసి, తనెలాగో కొనే ఉద్దేశ్యంలో లేడు. వాడికి తన మీది కుతూహలాన్ని యింకా రెచ్చగొట్టటం యిష్టంలేక వెంటనే బయటకువచ్చాడు.

ఏవేవో బస్సులు వస్తున్నాయి. పోతున్నాయి. తనెప్పటికి కదుల్తాడో.

టాక్సీవాడూ, ఓ పెద్దమనిషి పోట్లాడుకుంటున్నారు. మీటర్‌చార్జీమీద మూడు రూపాయలు ఎక్కువ యిమ్మంటున్నాడు టాక్సీ అతను. ఆ పెద్ద మనిషి మీటర్ చార్జీనే యిస్తానంటున్నాడు. ఈ జంటనగరాల్లో యిదో పెద్ద న్యూసెన్సయి పోయింది. బొంబాయి, మద్రాసులాంటి మహానగరాల్లోనయితే రైల్వేస్టేషన్లో బండిదిగుతూనే టాక్సీస్టాండుకొచ్చి పోనివ్వమనటమే. అక్కడ అలా టాక్సీలు క్యూలో వుంటాయి. నవాబులు పరిపాలించిన ఈ నగరంలోమాత్రం, తామూ నవాబులమే అని ప్రవర్తించేతత్వం జనసామాన్యంలో యింకిపోయింది. యిక్కడ టాక్సీ మాట్లాడుకునే ముందే తానెక్కడకు వెళ్ళాల్సిందీ వగైరా అన్నీ చెప్పాల్సిందే. అదీ ఆ డ్రయివరు మహాశయుడు నీమీద కరుణించెనా, సరేనంటాడు. లేదూ నీవుండే బస్తీ దూరంగా వుండేటట్లయితే 'రిటరన్‌ఫేర్' కూడా యిమ్మంటాడు. లేకపోతే ''మీటర్‌చార్జి మీద ఎంతిస్తావ్'' అంటాడు. యిక పోలీసు డిపార్ట్‌మెంటు వుంది కదయ్యా అంటారూ - టాక్సీ డ్రయివర్లూ, వాళ్ళూ అన్యోన్య స్నేహితులు, స్నేహితుడిమీద ఈగ వాలనివ్వటం మన భారతీయ తత్వంలోనే లేదు.

''ఆప్ బోలోసాబ్. సనత్‌నగర్ సే నికల్‌తే వఖత్ హీ బోలాథా యిన్‌సే తీన్ రూప్యాబఢ్‌కే దేనా బోల్కే...''

రమణమూర్తి ఏం చెప్తాడు. ఆ ప్రయాణికుడి పక్షం వహిద్దామంటే అతన్తో కలిపి తన్ను కూడా తిట్టేట్టున్నాడు టాక్సీవాడు. ఏం మాట్లాడకుండా వెళ్ళి మూసీ నది ఒడ్డు రాతి కట్టడపు ప్రహరీమీద కూర్చున్నాడు.

వీధి దీపాలు వెలిగాయి. చీకట్లు పరచుకుంటున్నాయి. వివేకవర్ధని స్కూలు బిల్డింగులమీదుగా లేస్తున్నాడు పూర్ణచంద్రుడు.

జనం గూళ్ళకు చేరుకుంటున్నారు.

రమణమూర్తి 'బుకింగ్ ఆఫీసు' దగ్గరకు తిరిగి వచ్చాడు. నాల్గోనంబరు కౌంటరు దగ్గర చలనం మొదలయింది. ఆడవాళ్ళ క్యూ కూడా పొడుగ్గా వుంది. ఆమెకు టిక్కెట్టు అందేటప్పటికి యింకా అరగంటయినా పడుతుందేమో అనుకున్నాడు రమణమూర్తి. ఓ క్షణం వెళ్ళి క్యూ పక్కన ఆమె దగ్గరగా నిలబడ్డాడు. ఆమె నీరసంగా నవ్వింది.

''ఎన్ని యుగాలకు బయటపడతామో'' అన్నది.

రమణమూర్తికి ఏం మాట్లాడాలో తోచలేదు. బుకింగ్ ఆఫీసు వరండాలో వెన్నెల కురుస్తుంటే వచ్చి నిలబడ్డాడు. చంద్రుడిలో మచ్చ చూస్తుంటే ఆమె పెదవి మీద మచ్చ గుర్తుకొస్తోంది.

విజ్ఞానాభివృద్ధితో, తార్కిక శక్తియొక్క విశృంఖలత్వం మానవుడి మెదడులో ఏవో సున్నితతంత్రుల్ని తెంపినట్లనిపించిందతనికి. మెదడు పెరుగుతూంటే మనసు చచ్చిపోతోంది. గుండెకాయ ప్రతికంపనకీ, హృదయంలో స్పందించే గుణం అంతరించిపోతోంది.

చంద్రుడిలో ఆ నల్లమచ్చ 'కుందేలు'అని ఊహించే - రెక్కలు విచ్చుకుని ఎగిరే విహంగం లాంటి మనస్సు - అదే పర్వతమోనన్న పచ్చి నిజాన్ని తెలుసుకుని, ఆ శిలా కర్కశత్వానికి శిరస్సు తాటించుకుని చచ్చిపోతోంది. మానవుడు చంద్రుడిలో అడుగుపెట్టి సాధించిన ఘనత ఏమిటి? మానవత్వంలో మరో అడుగు ముందుకు వేశాడా? వస్తు సంచయమూ, భౌతికాభివృద్ధేనా నాగరికతకు ప్రమాణాలు? మనం ఎక్కడకు పోతున్నాం?

సుమారు ఏడున్నరయి వుంటుంది సమయం. విజయవాడ వెళ్ళేబస్సు ప్లాట్‌ఫారం మీద నిలబడింది. టిక్కెట్టు తీసుకున్న జనం యుద్ధంలో విజయం సాధించిన సైనికుల్లా తిరిగి వస్తున్నారు. తనూ బుకింగ్ ఆఫీసులోపలికెళ్ళాడు రమణమూర్తి.

ఆమెకు ముందు యింకా యిద్దరు ముగ్గురు స్త్రీలున్నారు క్యూ మెల్లగా కదులుతోంది. 'ఆ పిల్ల సహాయం లేకపోతే తనివ్వాళ టిక్కెట్టు తీసుకోగలిగేవాడా' అనుకున్నాడు రమణమూర్తి. ఆమె వంతు వచ్చింది. రమణమూర్తి కొంచెం ప్రక్కగా నిలబడ్డాడు. డబ్బిచ్చి విజయవాడకు రెండుటిక్కెట్లు తీసుకుందామె. బుక్కింగ్‌క్లర్క్ యింకా చిల్లర యివ్వలేదు.

''చిల్లర తీసుకోండి'' అంటోంది ఆమె - అంతే యింకేం మాట్లాడలేదు - మనిషి క్రిందకు పడిపోతున్నది. 'ఏమిటా' అని అర్థం కాక చూస్తున్నాడు రమణమూర్తి.

''అయ్యో అట్లా చూస్తూ నిలబడ్డారేం... ఆ పిల్ల అలా స్పృహతప్పి పడిపోతూంటే...'' క్యూలో నిలబడ్డ ఓ నడివయసు ఆడమనిషి రమణమూర్తిని గద్దిస్తోంది.

''తీసుకురండి'' ధవళదూసరితమైన శశిలా పేలవంగా నవ్వింది. ఆమె.

అక్కడేం దొరుకుతాయి. టీస్టాల్లో రెండు 'చాయ్'లకు ఆర్డరిచ్చి, నానురొట్టె పట్టుకొని బస్సులోకి వచ్చాడు.

''మీ ఆయనెక్కడికి వెళ్ళాడమ్మా?'' గౌలిగూడ బస్సు డిపోలో ఈమెని పరిశీలించిన నడివయస్సు ఆడమనిషి వెనక సీట్లో నుండి ప్రశ్నిస్తోంది.

తేరుకుని జవాబివ్వటానికి ఓ క్షణం పట్టిందామెకు.

''బయటకు వెళ్ళారు.''

''అదేమిటమ్మా. అంటీ ముట్టనట్టుంటాడు. నీ ఒళ్ళు తెలియనప్పుడు చూశాను ఆయన పరిస్థితి. తనకేం పట్టనట్టు, సంబంధించనట్టు ప్రవర్తించాడనుకో... ఈ కాలం వాళ్ళకు అది సిగ్గో, మరేమిటో నాకుమాత్రం అర్థంకావటం లేదు తల్లీ'' అంటోంది తన్ను వెనకతరానికి జరుపుకుంటూ.

రమణమూర్తి రావటం చూసికూడా ఆవిడ తన వ్యాఖ్యానం ఆపుచెయ్యలేదు. ఇట్లాంటి గొట్టికాయల్ని ఆవిడేం లెక్కపెట్టదు. న్యాయం కోసం, ధర్మం కోసం పోరాడమని ఉద్బోధించే ఉపన్యాసకర్త ముఖవిన్యాసాలకీ, ఆవిడ ముఖ లక్షణాలకీ ఏమాత్రం భేదం లేదు.

చాయ్ త్రాగి కప్పులు వాపసిచ్చేశారు. మళ్ళీ బస్సు బయల్దేరింది. 'బ్రెడ్'లో ఒక్కొక్క 'స్లైస్' విడదీసి యిస్తున్నాడు. ఆమె తింటోంది. అప్పటికి ఆమె కొంచెం తేరుకుంది.

''పాపం చాల కష్టపడుతున్నారు'' అన్నది వెన్నెల్లో తడిసిన ఆపాలరాతి బొమ్మ, చిన్నగా నవ్వుతూ. ఆమె మాటల్లో వున్నది కృతజ్ఞతో, సేవల్నందుకునే రాకుమారి లాంఛన ప్రాయమైన మాటల రాజసమో... లేక హేళనో....

''కాదామరి'' అన్నాడు రమణమూర్తి అదే టోన్‌లో.

''ఆ ప్రవరాఖ్యుడి తురువాత మీకే యిలాంటి ఛాన్సు దొరికింది'' అన్నది వెన్నెల. తాము కల్పించిన సిగ్గుపడే పరిస్థితుల్లో నుండి బయటకు వచ్చే ప్రయత్నంలో అవివేకంతో కొన్ని కొన్ని పొరపాట్లు చేస్తారు ఆడవాళ్ళు. ''అయితే మీరు కొంచెం జాగ్రత్తపడాలి. నేను ప్రవరాఖ్యుణ్ణికాదు'' అన్నాడు రమణమూర్తి.

''మీకా భయమేం అక్కరలేదు. మేం నవీన కాలపు వరూధినులం. మీ 'మేల్‌కింగ్‌డమ్' నంతా 'క్లాసిఫై'చేసి 'ఇన్‌వర్టిబ్రేట్స్' 'వర్టిబ్రేట్స్'గా విడదీశాం. వెన్నెముక లేని జంతువుల నుండి మాకేం ప్రమాదంలేదు వెన్నెముకున్న వాటిని మా ఆలోచనా తటిల్లలతో బందీలుగా వుంచుతాం.'' జువాలజీ గ్రాడ్యుయేటు అయ్యుండాలి ఈ వెన్నెల పిల్ల అనుకున్నాడు రమణ మూర్తి.

ఆవిడ ధోరణి వింతగా అన్పించిందతనికి.

వెన్నెల కురుస్తోంది, ఆమె చెప్తోంది.

''ఫైలమ్ ప్రొటాజువాకి చెందిన మా క్లాస్‌మేటు ఒకడుండేవాడు. అతడి 'సూడో పోడియా' అంటే 'ఫాల్స్‌ఫీట్' - సింపుల్‌గా మారువేషాలనుకోండి - మచ్చుకు కొన్ని చెప్తాను. మా స్నేహితురాలు మాలతికి ప్రేమ లేఖ వ్రాస్తూ 'మహా ప్రేమికు'డయ్యాడు! అది రాజుని ప్రేమిస్తే వాళ్ళ ప్రేమకు 'విలన'య్యాడు. వాళ్ళ పెళ్ళి తర్వాత 'భగ్నప్రేమికు'డయ్యాడు ఆ తరువాత 'మాలతీ! నీ సుఖమే నా సుఖం' అని అమర ప్రేమికుడయ్యాడు ఆ భగ్న ప్రేమలో హృదయం పోగొట్టుకొని మిలిటరీలో చేరి 'దేశభక్తు'డయ్యాడు అలా అంచలంచలుగా...''

''తల్లీ నమస్కారం... నేనో 'ఆక్టొపస్'లో చిక్కుకున్నానురా బాబూ.'' అన్నాడు రమణమూర్తి.

''ఆక్టొపస్ కాదు. దీన్ని 'లైఫ్‌ఫోర్స్' అన్నాడు బెర్నార్డ్‌షా.''

''అయితే నేనెక్కడకు పారిపోవాలని? నాకు వేరే దారి వున్నట్టులేదు'' హేళనగా రెచ్చగొట్టుతున్నట్లన్నాడు రమణమూర్తి.

''యిందాక వెనకావిడ మీ ఆయనేం పట్టనట్టుంటాడేం అని రిమార్క్ చేస్తోంది.''

''ఆవిడకేం తెల్సు నేను సాలెగూడులో చిక్కుకున్నానని.''

''ఎంత దాకానో ప్రయాణం.''

''మద్రాసు''

''ఏం పనో''

''సైన్స్ కాన్ఫరెన్స్'లో పాల్గొనేందుకు''.

''నాకూ అలాంటివి చూడాలని చాలాకాలం నుంచీ వుంది, నేనూ వచ్చేదా.''

''పెళ్ళికి వెళ్తూ పిల్లిని చంకనపెట్టుకు వెళ్ళినట్టు.''

వెన్నెల కిలకిలా నవ్వింది.

''ఏమిటది కాస్తంత మెల్లగా.''

''మా రాజ్యవిస్తీర్ణాన్ని విస్తృతపరచుకొనేందుకు ఓ చిన్న రాజకీయపుటెత్తు.''

''మేం 'సీజ్ ఫైర్'కు అభ్యర్థనం పంపుకున్నాం.''

''ఆలోచిస్తాం.''

వెన్నెల నవ్వింది. పాలరాయి కొద్దికొద్దిగా కరుగుతోంది.

బస్సు 'సూర్యాపేట'లో ఆగింది.

''కాఫీ గట్రా ఏమైనా దొరుకుతుందేమో చూడండి.''

రమణమూర్తి బస్సుదిగి సిగరెట్టు వెలిగించుకున్నాడు. కాఫీ తయారు చేయాలంటే కాస్త ఆగాలన్నాడు హోటల్‌బాయ్.

''కాఫీకి ఆలస్యం వుంది. చాయ్ తాగుతారా?'' అడిగాడు బస్సుకింద కిటికీ దగ్గరగా వచ్చి.

''ఆ చాయ్ తాగితాగి డోకొచ్చేటట్టుంది. రెండు నిమిషాలు ఆలస్యమయినా ఫరవాలేదు, కాఫీ పట్రండి.''

మళ్ళీ బస్సు కదిలింది. ఆత్రంగా పరిగెడుతోంది.

కాలం గడుస్తున్నకొద్దీ బస్సు వేగానికి వచ్చేగాలి, ఒంట్లోచలి పుట్టిస్తున్నది. సిగరెట్టు తాగాలనిపించింది రమణమూర్తికి, క్షణం సందేహించాడు.

''ఫరవాలేదు తాగండి'' తీసిన సిగరెట్టుపెట్టి మళ్ళీ ప్యాంటు జేబులోకి తోస్తూంటే అన్నది వెన్నెల.

చలికి ముడుచుకు కూర్చుంది వెన్నెల.

తన ఓవర్‌కోటు తీసిచ్చాడు రమణమూర్తి.

''కప్పుకోండి'' ఆమె ఏం అభ్యంతరం చెప్పలేదు.

రమణమూర్తి ఆలోచనలో పడ్డాడు. భవిష్యదాకాశంలో రంగుల యింద్రధనుస్సు విరుచుకుంటోంది.

''వెన్నెలా'' అన్నాడు మత్తుగా రమణమూర్తి ఆమె విన్నట్టులేదు. అలాగే నిశ్చలంగా కూర్చుంది.

బస్సు కుదుపులకు ఆమె ఒళ్ళు అతనికి స్వేచ్ఛగా తగులుతోంది. బస్సు విజయవాడ చేరకుండా వెనక్కి తిరిగిపోతే ఎంత బావుండును అనుకున్నాడు. పోనీ ఇంతవేగంలో ఏచెట్టుకయినా గుద్దుకుని ఆగిపోతే...

''బస్సు సలక్షణంగా చేరుతుంది విజయవాడ'' అంటోంది వెన్నెల. క్షణం ఉలిక్కిపడ్డాడు రమణమూర్తి.

''నాకు నిద్రవస్తోంది'' అన్నాడు.

''అయినా ప్రపంచం ఆగదు. బస్సు నడుస్తూనే వుంటుంది.''

''మన మిద్దరం ఒకటే ఆలోచిస్తున్నాం.'' అన్నాడు రాజీధోరణిలో రమణమూర్తి.

''మీరు ఒకటే ఆలోచిస్తున్నారు. నేను మిగతావికూడా ఆలోచిస్తున్నాను.''

''అవును ఆడవాళ్ళు చాలా ప్రాక్టికల్ మనుషులట.''

కోదాడ్ దాటిపోతోంది బస్సు.

''మనిషి తన్ను చూసుకోవటంతో ప్రపంచాన్ని చూడటం మొదలెడతాడట'' వెన్నెల సూటిగా

కిటికీలో నుండి పడటం లేదు. ఆమె ఒళ్ళో తెల్లని చీరె మీద ఆడుకుంటోంది. దూరంగా ఏదో పల్లె దాటిపోతోంది. ఊరుముట్టూ చెట్టూ చేమ...

''అలాంటి పల్లెటూళ్ళో అనామకంగా గడిపేస్తే బావుండు'' అన్నాడు రమణమూర్తి.

''నాలుగురోజుల ఆనందసౌధానికీ, ఆ తరవాత కూలిపోయే ఆనంద హర్మ్యానికీ ఏకత్వం ఎక్కడో?''

''యిక్కడే. ఈ జీవితం ఓ 'యివల్యూషన్' అవసరమైనవి పరిగ్రహించి, అనవసరమైనవి పరిత్యజించి జీవితం ముందుకు సాగుతుంది. ఉన్నవి పోయేటప్పుడు ఆక్రోశం, కొత్తవి వచ్చేటప్పుడు ఆనందం, ఉత్సాహం - మానవుడు ఎప్పుడూ రాజీపడక తప్పదు.''

''అప్పుడే మనం చరమగీతి పాడేస్తున్నాం'' అన్నాడు రమణమూర్తి.

''లేదు, యివ్వాల్టి మన ఈ పరిచయానికి యిదే నాందిగా ముందుకడుగేద్దాం.''

''యింక అక్కడేం మిగిలింది?''

''అనుభూతి''

''అదేనా చివరకు మిగిలేది?''

''అదిచాలు. మనం మానవ మాత్రులం'' అన్నది వెన్నెల.

ప్రపంచ సామ్రాజ్యాధినేతలు సలాములు పలికారు వెన్నెల రాణికి.

చలనిపిస్తుంటే కిటికీ గాజుషట్టరు క్రిందకు దించాడు రమణమూర్తి. గాలి స్థంభించినట్లనిపించింది. యింక విజయవాడ ఎక్కువ దూరం లేదు. జగ్గయ్యపేట దాటిపోయింది.

నిద్ర తూలుతున్నట్లుంటే వెన్నెల అతని ఒళ్ళో పడుకుంది. ఆమె చేతిలో జేబుగుడ్డ క్రిందపడిపోయింది. తరవాతివ్వచ్చని రమణమూర్తి తీసి తన జేబులో పెట్టుకున్నాడు.

నాలుగున్నర. ఐదు ప్రాంతాల బస్సు విజయవాడవచ్చి చేరింది. ఆమెని లేపి క్రిందకు దిగాడు రమణమూర్తి. బస్సుస్టాండ్ హోటల్లో ముఖం కడిగి, వేడివేడి యిడ్లీలు చెరొరెండుతిని, వేడి వేడి కాఫీ గొంతుల్లో పోసుకున్నారు.

''ఎక్కడకు వెళ్తారు?'' అడిగాడు రమణమూర్తి.

''తెనాలి''

తెనాలి బస్సుస్టాండులో బస్సు రెడీగా వుంది. యింకా తొలిసంధ్యలో వెన్నెల పేలవంగా నేల మీద పాకుతూనే ఉంది.

''తరువాత బస్సులో పోకూడదూ?'' అన్నాడు రమణమూర్తి.

''యిక్కడింకా వుండి ఏంచేద్దాం?'' వెన్నెల

''దుర్గాదేవిని దర్శించిపోదాం''.

''నేనే కనకదుర్గను'' అని నవ్వింది వెన్నెల.

ఆ విడివడటం ఎంత బలీయమైనదో అర్థమైంది రమణమూర్తికి.

విడిపోయే క్షణం వచ్చింది.

ఆమె ముఖం మ్లానమయింది. అతడికేం మాట్లాడాలో తోచలేదు. డ్రైవరు బస్సు స్టార్టు చేస్తున్నాడు.

''వెళ్తానుమరి'' అని ఆమె అతడిచేతిని పట్టుకునొక్కి బస్సులో ఎక్కి కూర్చుంది.

రమణమూర్తికి అప్పుడు స్ఫురించింది ఆమె పేరు అడగలేదు తను.

''మీ పేరు?'' కదుల్తున్న బస్సురొదలో అడిగాడు.

''వెన్నెల'' నవ్విందామె.

బస్సు ముందుకు సాగింది.

''అడ్రసు'' ముందుకు సాగిన బస్సురొదలో కలిసిపోయింది అతడిగొంతు. బస్సు గేటుదాటి ముందుకు దూసుకుపోయింది. ఆమె వెళ్ళి పోయింది - శాశ్వతంగా వెళ్ళిపోయింది.

ఆమె పేరు వెన్నెలేనా? తన కబద్దం చెప్పింది. అనుకున్నాడు రమణమూర్తి. సిగరెట్టుకోసం జేబులో పెట్టిన చేతికి ఆమె నిద్రలో వదలిన జేబుగుడ్డ తగిలింది. ఆ రుమాలు బయటకు తీసి ఆమె పేరేమయినా దొరుకుందేమోనని ఆత్రంగా అందులో వెదికాడు. వంగపండు రంగుగుడ్డ చుట్టూ తెల్లనిదారంలో అర్చీలు అర్చీలుగా డిజైను కుట్టివున్నది. ఓమూల చిన్నపిచ్చిగడ్డి మొక్క ఎంబ్రాయిడరీ క్రింద అర్ధచంద్రాకృతిలో 'ఫ్రైడే' అన్న ఇంగ్లీషు అక్షరాలు. అవును నిన్న శుక్రవారమేకదా అనుకున్నాడు రమణమూర్తి.

అతనికి నిరాశ అనిపించింది - మరుక్షణంలో ఉపశమనం. అవును ఆమె పేరు ''వెన్నెలే'' ''ఇమ్మోర్టల్‌నేమ్'' - అందరి ఆడవాళ్ళకూ వున్నట్లే ఆమెకూ ఏ శశికళో, వసుంధరో, సుజాతో, సులోచనో - ఏదో నశించి పోయే పేరు వుండనే వుంటుంది. కాని యిది అమరనామం. ఈ వెన్నెల సర్వజగత్తూ ప్రకాశిస్తూనే వుంటుంది.

తూర్పురేఖలు ప్రసరిస్తూంటే రైలు స్టేషను వైపుగా సాగిపోయాడు రమణమూర్తి.

'ఆంధ్రజ్యోతి' సచిత్రవారపత్రిక
28-4-1972

తాడూ - పామూ

మెలికలు తిరుగుతూ పోతున్న ఆవీధిలో మధుమూర్తి హాస్పిటల్ వెదుకుతూ పోతూంటే, అపర్ణ వీధి వాకిట్లో మల్లెపూలు కొని చెంగున పోయించుకుంటూ నన్ను చూసి పిలిచింది.

మొదట్లో ఆమెని పోల్చుకోవటం కొంచెం కష్టమే అయింది. ఆనాటి నా అపర్ణ- అపరంజి బొమ్మ - సూర్యుడి బంగారు కిరణంలా గాలి అలలకున్న చేతనత్వంతో నన్ను పలకరించే చలాకీ పిల్ల, సంసారపు బరువు బాధ్యతలు బాగా ఒంటపట్టినట్లు స్థూలమయింది.

లోపలకు వెళ్ళి కూర్చున్నాను. పైన ఫాను గిర్రున తిరుగుతూంది. దారపు బంతి తెచ్చుకుని మాల కడుతూ మాట్లాడుతోంది అపర్ణ.

''నేను చూసి పిలవకపోతే మా ఇంటికి వచ్చేవాడివి కాదన్నమాట?'' నిష్ఠూరం వేస్తోంది.

''మీరిక్కడ ఉన్నట్లు విన్నా కాని, మీ ఇల్లు తెలిస్తే కదా రావటానికి?'' అన్నాను.

''ఊఁ తెలుసుకోదలుచుకుంటే వెయ్యి మార్గాలు. కడుపులో లేనిది కావలించుకుంటే వస్తుందా! అసలు నువ్వు మమ్మల్ని మరిచిపోయావు.''

''లేదు. నిన్నెలా మరిచిపోతాను? ఐతే వెంటనే గుర్తుపట్టలేకపోయాను.''

''పోన్లే. పెళ్ళి చేసుకున్నావటగా? ఎంతమంది పిల్లలు? మీ ఆవిణ్ణి మాకు చూపించనే లేదు.''

''ముగ్గురు. పెద్దమ్మాయి టెన్త్‌క్లాసు చదువుతోంది. తరువాత వాడు ఎనిమిదో క్లాసు, చిన్నవాడు నాలుగు చదువుతున్నారు. మా పెద్దమ్మాయి పేరు నీ పేరే - అపర్ణ.''

''నయం... ఇంకా పూర్తిగా మరిచిపోలేదు'' అన్నది నవ్వుతూ.

మనోహర సుందర హర్మ్యం శిథిలమైనా, ఎక్కడో అందం తొంగిచూస్తూనే ఉంది.

మాటలు దొర్లుతున్నాయి. ''ఉద్యోగమేమిటో?'' అడిగింది అపర్ణ.

''మెడికల్ రిప్రజెంటేటివ్... ఎప్పుడూ క్యాంపులే, ఊళ్ళు తిరగటమే సరిపోతో:

''మీ ఆవిడెట్లా ఊరుకొంటోంది... నేనైతేనా....''

''అందుకనే నువ్వుకాలేదుగా...'' మేమొకసారి జీవితంలో ప్రేమించుకున్నట్లు గుర్తు చేయాలనే పైశాచికత్వం మాట్లాడించింది నన్ను.

అపర్ణ తల పంకించి ఊరుకొన్నది. పాత నిజం కాదనలేకా, ఇప్పటి నిజం మరపురాకా, పరదాల

మాటున దాగిన ఆడదే అయింది. తెర మరుగుల్లో మాట్లాడుతూంది ఆరిందా అపర్ణ. పరదాల్లో ఆడుకుని ఓడిపోయిన నేను, నగ్నత్వంలో శిలాకర్కశపు అస్తిత్వాన్ని ఇంకా గుర్తించ నిరాకరిస్తూనే ఉండిపోయాను.

''ఎవరూ?'' పక్కింటి బామ్మగారు కాబోలు, దళసరి కళ్లద్దాల మీద చెయ్యి పెట్టుకుని అడుగుతూంది.

''మా బావండీ!'' అపర్ణ జవాబు. పాము కుబుసం విడిచి చరచరా పాకిపోయినట్లో అనుభూతి.

''మీ అమ్మాయికెన్నేళ్ళు, పెళ్ళీడుకొచ్చిందా...?''

''పదిహేనేళ్లేగా.... అయినా, సంబంధాల కోసం నేనేం వెతకటంలేదు... మీ అబ్బాయికి చేసుకోపోతేకదా...''

''మరీ కట్నం అదీ - మా వాడు మెడిసిన్ చదువుతున్నాడు - దాచి పెట్టావు కదా!''

''నా దగ్గర కూడా కట్నం తీసుకుంటావేం... అలా అయితే మా అమ్మాయిని మీవాడికివ్వనే ఇవ్వను'' అన్నాను.

''ఏం?'' అన్నది హేళనగా నవ్వుతూ అపర్ణ.

''మనం పెళ్ళి చేసుకుంటే మీ నాన్నదగ్గర నేనేం తీసుకునేవాణ్ణి...?''

''హుష్ గోల.... మా పెద్దాడొస్తున్నాడు?''

అపర్ణ పెద్ద కొడుకు శేఖరం కాలేజీ నుంచి కాబోలు వచ్చాడు. అపర్ణ కొడుక్కి నన్ను పరిచయం చెయ్యటానికి పెద్ద ఇబ్బందే పడింది. అపర్ణ నాకు వేలు విడిచిన మేనమామ కూతురు. చుట్టరికం దూరమే అయినా, మా హృదయాల్లోని చిన్ననాటి స్పందన, ఈనాటికీ వీడని దగ్గరితనం ఏమని వివరిస్తుంది?

కొడుకు కాఫీ టిఫిన్లతోపాటు అతిథి సత్కారమూ చేసింది అపర్ణ. శేఖరం టెన్నిస్ రాకెట్ ఊపుకుంటూ బయటకు వెళ్ళిపోయాడు. ఈలోపల తమ ఫామిలీ ఫోటో ఆల్బమ్ తీసి నాకిచ్చి, చూస్తూ కాలక్షేపం చేయమంది అపర్ణ.

నల్లకాగితాలు తిరిగి పోతున్నాయి. అపర్ణ యౌవన వసంతాలు తరిగి పోతున్నాయి.

''నీ ఫోటో ఒకటి ఇవ్వరాదూ నాకు?'' అన్నాను, అపర్ణ - నా అపరంజిగా ఉన్నప్పటి ఫోటో మనసుపడి.

''వద్దులే, బాబూ! ఎవరయినా చూస్తే ఏమనుకుంటారు?''

ఓ క్షణం మనసు పనిచెయ్యలేదు. ఆనాడు నాతో లేచిరావటానికి సిద్ధపడిన అపర్ణ మాటలేనా అనిపించింది. ఇంకోసారి అడిగితే ఆమె ఫోటో ఇచ్చేస్తుంది. అయినా, అడగబుద్ధి కాలేదు నాకు.

బ్రతుకును నేర్పుగా తస్కరించటం ఆమె అవసరం. నేను కాదనలేదు.

''ఇక వెళతాను'' అన్నాను. తప్పదు ఆమెను విడిచి వెళ్ళక. తిరిగి రాలేనంత దూరం జీవితంలో నడిచి వెళ్ళిన తరువాత వియోగం అనివార్యం.

''అప్పుడేనా ... మావారొస్తారు ... ఉండు, వెళుదువుగాని.''

''ఊహూఁ... వెళతాను.'' ఆమెని తప్ప ఇంకెవర్నీ ఆ ఇంట్లో చూడబుద్ధికాని, బ్రతక చేతకానితనం నాది.

ఆమె దొంగ... నేర్పరి అయిన తస్కరిణి.... దొంగతనం సరిగ్గా చేయటం చేతకాక, నేర్పులేక పట్టుబడ్డాడు. మరి శిక్షించకేమి చేస్తారు? నేనలాంటి దొంగనా?

ఆమె వెళ్ళనివ్వలేదు. అంతకంటే నేను వెళ్ళలేకపోయాననటమే బాగుంటుందేమో? ఇంతలో ఆమె 'వారు' వచ్చారు. అతనిప్పుడు నన్ను గుర్తించేట్టులేదు.

''మా సుందరమ్మత్త కొడుకండీ.... శంకరం... గుర్తుపట్టలేదూ...''

''అయాంసారీ... బాగున్నారా.... చూసి చాలా రోజులయింది.''

మళ్ళీ కాఫీలూ, పింగాణీ కప్పులూ, సాసర్ల మృదుల ధ్వనిలా ఆమె మాటలూ. పొద్దు వాటారి పోయింది. నాకు మధుమూర్తిని కలవాలన్న తహతహ ఎక్కువయింది. అయితే, అపర్ణ నేను భోజనం చేసిందాకా వదిలిపెట్టలేదు.

''మన అబ్బాయికి వాళ్ళమ్మాయిని చేసుకోమంటున్నాడండీ శంకరం.'' భోజనాలదగ్గర ప్రస్తావించింది అపర్ణ.

''చూద్దాం... తొందరేముంది .... మనవాడి చదువు పూర్తవాలి కదా...'' ఆయన తేల్చేశాడు.

భోజనాలయినాయి. వక్కనములుతూ, పేపరు తీసుకు కూచున్నారు ఆఫీసరుగారు. ఆ మాటలూ, ఈ మాటలూ మాట్లాడుకున్నాం కాసేపు.

'వెళతా'నని ఆయనకు చెప్పి బయలుదేరాను. అపర్ణ వాకిటిదాకా సాగనంప వచ్చింది.

''ఆయనకు వాళ్ళ చెల్లెలి కూతుర్ని కొడుక్కి చేసుకోవాలనుంది. అయినా, ప్రయత్నిస్తాను శంకరం'' అన్నది అపర్ణ.

''ఎందుకో...?'' అన్నాను.

నవ్వింది అపర్ణ. ఆమె తెల్లని పళ్ళు ప్రతిఫలించాయి. మా హృదయాల్లోని ఓ కాంతి కిరణం మా వారసుల్లో ప్రతిఫలించాలనేమో నవ్వింది అపర్ణ.

''మొద్దూ!'' అని వాకిటి చీకటిలో చెక్కిలిపై మృదువుగా తట్టింది.

చీకటిలో మధుమూర్తి ఇల్లు వెతుక్కుంటూ బయలుదేరాను. ఎనిమిది గంటల

ప్రాంతమయిందేమో, అయినా ఎక్కువ ప్రయాస లేకుండానే వాడి ఆసుపత్రి కనుక్కోగలిగాను. వాడు ఆ ఊళ్లో పేరు మోసిన డాక్టరవటమే కారణం.

పెద్ద బంగళా అది. ముందు భాగంలో అతని ఆసుపత్రి, వెనుక ఇల్లు. రాత్రి ఎనిమిది గంటలయినా డాక్టరుగారి కన్సల్టేషన్ కోసం పెద్ద క్యూలో జనం కూర్చునే ఉన్నారు. డాక్టరుగారి గదిలోకి జనం మూకుమ్మడిగా జొరబడకుండా కన్సల్టేషన్ గదిముందు కాపలా కాస్తున్న భీమున్ణి తప్పుకొని లోపలకు ప్రవేశించటం పెద్ద ప్రయత్నమే అయింది నాకు.

''అరే, నువ్వట్రా శంకరం... రా... కూర్చో.'' ఆహ్వానించాడు మధుమూర్తి. ''ఎప్పుడూ రావటం... ఏమిటి కథ.. ఆఁ'' పేషెంట్‌ని పరీక్ష చేసి స్టెత్ మెళ్లోకి జార్చుకుంటూ, ప్రిస్క్రిప్షన్ వ్రాస్తూ ప్రశ్నించాడు మధుమూర్తి.

అయితే, నా సమాధానం వినేంత తీరికలో లేడు వాడు. ప్రిస్క్రిప్షన్ కాగితం రోగికిస్తూ, ''ఈ గోలీలు రోజూ సాయంత్రం భోజనం చేసిన తరువాత వేసుకోండి. ఈ టానిక్కు రోజూ పొద్దున్నా, సాయంత్రం ఓ చెంచాడు. రోజూ వచ్చి ఇంజెక్షన్ చేయించుకోండి'' అని చెప్తున్నాడు.

మధుమూర్తి ఏం పెద్దగా మారలేదు. అదివరకు లేని కళ్ళజోడు వాడి ముఖానికి ఠీవి తెచ్చింది. సన్నగా ఫ్రెంచి కట్ మీసాలు. దబ్బపండులా మెరిసిపోతున్నాడు మనిషి.

మొదటి రోగి వెళ్ళి, తరువాత రోగి స్టూలు ఆక్రమించుకునేంతలో మళ్ళీ సంభాషణ సాగింది.

''పిల్లలూ, అంతా కులాసా...''

''కానీ... నీ పనికానీ... తీరిగ్గా మాట్లాడుకుందాం'' అన్నాను.

పైన పంఖాతోపాటు నా ఆలోచనలు తిరుగుతున్నాయి గిర్రున. ఎన్నో సంవత్సరాల తరువాత ఈవేళ చూశాను అపర్ణను. అప్పటికీ, ఇప్పటికీ ఎంత తేడా! అప్పటి నా అపరంజికి ఈ వేళ నన్ను ఒక్క రోజుకూడా బలవంతం చేసి తన ఇంట్లో ఉంచుకునే స్వేచ్ఛ లేదు. మేం అంత దూరమయ్యాం. రైలు ప్రయాణికుల్లా ఎవరి స్టేషన్లలో వాళ్ళం దిగిపొయ్యాం. అపర్ణను నేనే పోగొట్టుకున్నాను. ఆడ వాళ్ల పరిస్థితిని గుర్తించినంత తేలిగ్గా మగవాళ్ళు గుర్తించలేరు. నేనప్పుడు బి.ఎస్.సి. చదువుకునే రోజులు. అపర్ణ నన్ను ప్రేమిస్తూందని తెలిసేటప్పటికే చాలా రోజులు పట్టింది నాకు. అది పొంగే వయస్సు. అవి భూమికి అందని ఆదర్శాల రోజులు. నేనూ అందరిలా పెండ్లి చేసుకుని, అందరు సంసారుల్లా బానిసబ్రతుకు బ్రతకటం హేయమనిపించింది. సముద్రంలో కాకి రెట్ట లాంటి మనిషిని నేను - అన్న నిజం ఆనాడు తెలియలేదు. ఎండమా వుల్లాంటి ఆదర్శాలు రంగులు సృష్టిస్తూంటే, నన్ను కోరిన, నా అవసరం తెలిసిన ప్రియురాలి హృదయం నలిగిపోవటం గుర్తించలేదు నేను. నా మనస్సు నాకే తెలియలేదు. అపర్ణ తొందర, ప్రేమ నాకర్థం కాలేదు. అర్థమయ్యేటప్పటికి నన్ను దాటి చాలా దూరం

వెళ్లిపోయిందామె. చివరి ఆశగా అర్ధరాత్రి అప్లర్ల నాదగ్గరి కొచ్చి, ''లేచిపోదాం, పద'' అన్నప్పుడుకూడా ఆమె నిస్సహాయత గుర్తించలేదు నేను.

''ఇదేమిటి, ఇంత రాత్రప్పుడు వచ్చావు?పద, మీ ఇంటికి పంపించి వస్తాను.'' ఆమె తిరిగి వెళ్లటానికి రాలేదని నాకు తెలియదా? మేల్కొన్న వాణ్ణి నిద్ర లేపటం ఎవరి తరం? 'మన పెండ్లి అసంభవం' అని చెప్పేధైర్యంకూడా లుప్తమయిందేం!

అర్ధరాత్రి ఆమె నా దగ్గరకు రావటం వాళ్ల ఇంట్లో పసిగట్టారు. పెద్ద గందరగోళమే అయింది. ఆ తరువాత ఆమె మీద నిఘా ఎక్కువయింది. ఆ తరువాతి నెల్లో ఆమె పెళ్ళయి, మళ్ళీ ఎప్పుడో రైల్వేస్టేషన్లో కాబోలు బండెక్కుతూ ఆదరాబాదరాగా రెండు మాటలు మాట్లాడింది. ఆ తరువాత మళ్ళీ ఈవేళే.

ఇంకా రోగులు వస్తూనే ఉన్నారు. రాత్రి పదిగంటలకుగాని మధుమూర్తికి నాతో మాట్లాడటానికి తీరిక దొరికలేదు.

''అన్నయ్యగారు ఎప్పుడూ రావటం?'' మధుమూర్తి భార్య లలిత ప్రశ్నించింది, ఇంట్లోకి వెళుతూనే. భార్యా భర్తలిద్దరూ అతిథి మర్యాదలు పెద్ద పెట్టున చేశారు.

మా చిన్ననాటి మధుర స్మృతులు నెమరు వేసుకుంటూ భోజనం పూర్తి చేశాం. నా భోజనమయిందన్నా వాళ్ళు వినకపోతే, రెండు మెతుకులు నంజాను. ఆ సుఖ వార్తాలాపం ఎక్కువ సేపు గడవనే లేదు. ఎక్కడినుంచో ఫోన్ కాల్ వచ్చింది - సీరియస్ కేస్. వెంటనే డ్రస్ చేసుకుని కార్లో వెళ్లిపోయాడు మధుమూర్తి.

ఎయిర్ - కండిషన్డ్ గదిలో నా పడక ఏర్పాటు చేశారు. నిద్ర పోవాలన్న ప్రయత్నంలో అటూ ఇటూ పొర్లాను. సిగరెట్టు తీసి వెలిగించాను. సిగరెట్టు పొగ ఆలోచనల్లాగా రింగులు రింగులు చుట్టుకుంటూ పైకి పోతూంది.

మధుమూర్తి బ్రతకనేర్చినవాడు. తన జీవితానికి లలిత ఎంత అవసరమో గుర్తించిన మనిషి. ఆమె కోసం అబద్ధం చెప్పటానికీ సంకోచించని వ్యక్తి. లలిత తండ్రి ఆగర్భ శ్రీమంతుడు. అప్పట్లో మధుమూర్తి వాళ్ల కళ్లల్లో ఆనేట్టు లేడు. లలితకో ఫారిన్ రిటర్న్డ్ సంబంధం సిద్ధం చేసి పెట్టాడామె తండ్రి. హృదయాల్ని కలిపే పరమాత్మకు మానవుల అతిశయాలేం అర్థమవుతాయి! ఇంకెలానూ ఆమెను పొందే అవకాశం లేదనుకున్నప్పుడు మధుమూర్తి ఆమె తండ్రిని కలిసి చెప్పేశాడు - ''లలితా నేనూ ప్రేమించుకున్నాం. మా పెండ్లి చేసెయ్యం''డని.

అయితే, ఆయనంత తేలికగా లొంగిపొయ్యే ఘటంకాదు. సామదాన భేదదండోపాయాలన్నీ మధుమూర్తి పై ప్రయోగింప ప్రయత్నం చేశాడు.

''మీ ఇష్టం - మీ రేంచేసినా నాకభ్యంతరంలేదు. అయితే, మీ అమ్మాయికిప్పుడు రెండో నెల.

రెండో కంటి వాడికి తెలియకముందే పెండ్లి చేసెయ్యటం ఉత్తమం. ఆ తరువాత మీ ఇష్టం''
అన్నాడు చివరకు మధుమూర్తి.

కూతుర్ని పిలిచి అడిగాడు ఆయన. ఆమె 'నిజమే'నని ఒప్పుకోవటంతో ఆయన నడుము విరిగినట్లయింది. ఇంతవరకూ వచ్చాక వేరే ఏం ప్రయత్నం చేసీ ప్రయోజనం ఉండదని ఆయన క్రిందకు దిగి వచ్చాడు.

తరువాత మధుమూర్తి నాకీ విషయం చెప్పినప్పుడు నేను ఆవేశపడ్డాను.

''ఎంత కుట్ర పన్నావురా? కూతురి చేతే తండ్రికి ద్రోహం చేయిస్తావా? ఇంత మోసంతో ప్రారంభమయే మీ దాంపత్యం ఇంకెలాగుంటుందో... ఇదంతా నాకు నచ్చలేదు. నేను వెళ్లి ఆయనకు నిజం చెపుతాను.''

''ఏడ్చావ్లేకాని - సీదాగా మేం ప్రేమించుకున్నాం, పెండ్లి చెయ్యమంటే ఆయన ఒప్పుకునే వాడేనా! వజ్రాన్ని వజ్రంతోనే కొయ్యాలి. మోసం మా మనసుల్లో లేదు. మా దాంపత్యం మూడు పువ్వులూ, ఆరుకాయల్లా ఉంటుంది, చూస్తూ ఉండు'' అన్నాడు మధుమూర్తి.

నిజం. ఇవాళ్టి రోజు చూస్తూ ఉంటే వాడిలో ఎంత ధైర్యం, ఆత్మ స్థైర్యం ఉన్నాయో - జీవితాన్ని నేర్పుగా తప్పించుకుపోతున్నాడు. పామో, తాడో తేల్చుకునే విచక్షణ వాడికి వుంది. వాడి దాంపత్యం మూడు పువ్వులూ ఆరుకాయలూ కాసింది. పిల్లలందరూ పెద్ద చదువులు చదువుతున్నారు. వాళ్ల వివాహం తరువాత మధుమూర్తి ఆమె తండ్రినుండి కానీకూడా ఆశించలేదు. ఇదంతా అతని స్వార్జితం. ఈవేళ అతను పేరు మోసిన సర్జన్.

ఇంత చొరవా, ధైర్యం నాలో లుప్తమయాయేం? రోగిష్టి భార్యా, చదువులో ఎక్కిరాని పిల్లలూ - ఎక్కడో, ఎక్కడో అడుసులో కాలు వేశాను.

ఎప్పుడో నిద్ర పట్టింది. మధుమూర్తి తిరిగి రావటంకూడా నాకు తెలియలేదు. ఆఫీసు పని నిన్ననే పూర్తయింది. మధుమూర్తిని చూడటంకూడా అయిపోయింది. పొద్దున్నే ప్రయాణానికి సిద్ధమయాను. మధుమూర్తి దంపతులిద్దరూ ఇంకా రెండు రోజులుండి వెళ్లమని బలవంతం చేశారు.

''ఈవేళ ఆదివారంకూడా కదరా? ఉండు. సాయంత్రం హాస్పిటల్ వగైరా బంద్. ప్రతి ఆదివారం సాయంత్రం మా రాణీవారికి కేటాయించాం. ఆవిడ ఇష్టం. ఎలా గడపదలుచుకుంటే అలా... ఈవేళ నువ్వుకూడా ఉండు. చాలా రోజులయింది నీతో ఫ్రీగా మాట్లాడి....''

''ఆయన మాటలకేంగాని, అన్నయ్యా, మీరు తప్పకుండా రెండు రోజులుండాలి. వదినగారుకూడా వచ్చినట్లయితే బాగుండేది. ఆవిడని మేము చూడటమే పడలేదు'' అన్నది లలిత.

''లేదమ్మా! మళ్లీ తప్పక వస్తాగా? నాకీమధ్య ఇటువేపు పని తగులుతూనే ఉంది. ఈసారి వచ్చినప్పుడో వారంరోజు లుండకుండా వెళ్లను. సరేనా...'' అన్నాను.

అపర్ణ నన్ను ఉండమని బలవంతం చేయలేని అశక్తత, వీళ్ల అమృత తుల్యమైన ఆత్మీయతా పూర్వక అభ్యర్థన - రెండూ గుర్తించాను. అయినా, తప్పదు, వెళ్ళిపోవాలి. ఇలాంటి ఒయాసిస్సుల్లో కొత్త శక్తిని పుంజుకుని జీవితాన్ని సాగదీసుకోవాలి. కారులో వచ్చి నాకు వీడ్కోలిచ్చారు దంపతులిద్దరూ.

రాఘవుడినికూడా చూసి చాలా రోజులయింది. విజయవాడలో స్టేషను మాస్టరుగా ఉన్నట్లు ఇదివరకెప్పుడో వ్రాశాడు. ఎట్లాగో దోవలోనే కాబట్టి వాణ్ణి చూసివెళదామనుకున్నాను. బండి దిగేటప్పటికే చీకట్లు కమ్ముకున్నాయి. రైలు స్టేషనులో ఎంక్వైరీ చేసి వాడి ఇంటికి బయలుదేరాను. వాన తుంపర్లు పడుతున్నాయి. నేలంతా చిత్తడిగా ఉంది. వాతావరణం ఆహ్లాదకరంగా లేదు. కాస్త చిరాకనిపించింది.

రాఘవరావు రైల్వే క్వార్టర్సులో ఉండటంవల్ల ఇల్లు కనుక్కోవటం కష్టమేం కాలేదు. రిక్షా వాడికి డబ్బులిచ్చిపంపి, ''రాఘవరావు, రాఘవరావు'' అని పిలిచాను. ఓ కుక్క 'భౌ భౌ'మని అరుచుకుంటూ నామీదకు దూకబోయింది.

''శామ్సన్... శామ్సన్.... ఏమిటి...?'' అని ఓ పాతికేళ్ల పడుచు కుక్కను అదుపులో పెడుతూ వచ్చింది, చిట్లిన గాజుబొమ్మలా. ఆమెని చూడగానే ఎందుకో అనిపించింది - ఆ తెలియని పిల్ల జీవన విపంచిలో తంత్రి ఎక్కడో, ఎవరో బలవంతంగా తెంపేశారని.

''రాఘవరావు ఉండే ఇల్లు ఇదేనా, అమ్మా?'' అని అడిగాను.

ఆమె తల ఊపింది.

''వస్తారు... కోర్చోండి...'' అని ఓ కుర్చీ చూపి లోపలికి వెళ్ళిపోయింది.

తెలిసినవాడని గుర్తించిన శామ్సన్ కాలి దగ్గరగా వచ్చి నాకటం మొదలెట్టింది. జీవితం ఓ కమనీయ కావ్యమేఅయితే, ఇంట్లో ప్రవేశించగానే కనిపించిన కుక్క ఓ సింబల్లా ఎన్నో అర్థాలను కలిగించింది నాలో. జీవితం మోసం చేస్తే అనాది మానవుడుగా పశుజాతి తోడి జీవితంలో మానవుడు అనుభవించిన ఏకతా సుఖాన్ని వెదుక్కుంటూ వెనకకు మళ్లేడా అనిపించిందో క్షణం.

అయిదు నిమిషాలకు మెళ్లో స్టెత్ తగిలించుకున్న డాక్టరూ, వెనక రాఘవరావూ కిట్ పట్టుకుని వచ్చారు. ఏమిటో ఆ అపశ్రుతి అనిపించింది. నన్ను చూసిన రాఘవరావు చిన్నగా నవ్వాడు. అంధకారంలో టార్చి వెలిగి, ఆరిపోయినట్లయ్యాడు నన్ను చూసి. డాక్టరు వెళ్లి పోయాడు.

రాఘవరావు వచ్చి కూర్చున్నాడు. నేనేం మాట్లాడలేదు.

''ఆవిడకేం బాగుండలేదు ఒంట్లో .... గుండెజబ్బు....'' రాఘవరావే అన్నాడు. నేను వచ్చిన క్షణం బాగుండలేదనుకున్నాను.

''ఏమంటాడు డ్యాక్టరు...?'' అడిగాను.

''ఏమంటాడు... సున్నితమైన గాజు హృదయం ఎప్పుడైనా పగిలిపోవచ్చు. అసలు చిట్లనే కూడదుగాని...'' అన్నాడు మెల్లిగా.

వాన చినుకులు పెద్దవయ్యాయి. గాలి విపరీతంగా వీస్తూంది. ఆకాశం ఉరుముతోంది. పైన శంపాలతలు విరిగి అనంత శూన్యంలో, అంధకారంలో విలుప్తమవుతున్నాయి.

''పద, చూద్దాం'' అన్నాను.

రాఘవరావు భార్యను చూసిన తరువాత పరిస్థితేం బాగుండలేదనిపించింది. సంవత్సరాల తరువాత, నా చిన్ననాటి మిత్రుడు రాఘవరావుని ఈ స్థితిలో చూస్తాననుకోలేదు. ఏక్షణంలో నయినా ఆ పంజరంలోని పక్షి ఎగిరిపోవచ్చు.

''మళ్లీ స్ట్రోక్ వస్తే లాభం లేదన్నాడు డ్యాక్టరు...'' అన్నాడు రాఘవరావు, తిరిగి వస్తూంటే.

కాలం ఘనీభవించింది. భోజనానికి పిలిస్తే లేచి వెళ్లాము. రాఘవరావు పిలుస్తూంటే తెలిసింది, నేను ఇందాక చూసిన పడుచు పేరు 'విశాల' అని. ఆమే వడ్డిస్తూంది. రాఘవుడు ఆమెని పరిచయం చెయ్యలేదు. బహుశః కూతురేమో ననుకున్నాను. ఇద్దరమూ అంతంత మాత్రంగానే భోజనం అయిందనిపించాము.

పిల్లలెంతమందో, ఏం చేస్తున్నారో వివరంగా వాడిని గురించి తెలుసుకుందామని ఆతృతగా ఉంది. మధుమూర్తిని గురించి చెపుదామనీ ఉంది. అయితే, ఈ పరిస్థితిలో వాణ్ణేం పలకరిద్దామనిపించలేదు. అసలీ రాత్రి గడుస్తుందా అనిపించింది. వాడూ ఏం మాట్లాడలేదు.

వరండాలో పక్క లేసింది మా ఇద్దరికీ విశాల. సిగరెట్లు తాగుతూ, ఎవరి పక్కల్లో వాళ్లం పడుకుని ఆలోచిస్తున్నాం. ఇంకా వాన ఉధృతంగానే కురుస్తోంది. అప్పుడప్పుడు వాన తుంపర మామీద పడుతోంది.

ముందు ఆవరణలో ఓచిన్న తోట పెంచినట్లున్నాడు రాఘవరావు. గాలికి, వానకు కొబ్బరిమట్టలు పిశాచాల్లా ఊగుతున్నాయి. శామ్‌సన్ యజమాని కాలు నాకుతూ మంచం మీదే చోటుచేసుకుని చీకట్లోకి చూస్తోంది. ఆ అమాయక జీవికూడా వాతావరణం బరువును అనుభవిస్తున్నట్లే ఉంది. లోపలగదిలో నుండి రోగి మూలుగు వినిపిస్తోంది.

ఎప్పుడో కునుకు పట్టినట్లుంది. ఏవో పీడకలలు. ఏదో అజ్ఞాత భయం. ఓ అర్ధరాత్రి నాలిక పిడచ కట్టుకుపోయిన అనుభూతి.

లోపల ఏదో కీచులాట.

''అక్కా, మందు తాగు!'' ఆపిల్ల గొంతు కాబోలు.

''మందూ వద్దూ, మాకూ వద్దూ! పాపిష్టి మొహందానా!'' ఆ గొంతులో అసహ్యం, బాధ మెలికలు తిరిగినట్లయినాయి. రక్తనాళాలు బ్రద్దలయిపోతాయేమోనన్న అనుభూతి.

''బావా... బావా!'' ఆ పిల్ల విలపించే కంఠంతో పిలుస్తోంది.

ఉలిక్కిపడి లేచాడు రాఘవరావు. దీపం కొడిగట్టబోతూంది. దీపాన్ని ఎగసనతోసే ప్రయత్నంలో ఆ తుఫానులో డాక్టరుకోసం పరుగెత్తాడు రాఘవరావు. మృత్యుముఖంలో ఒంటరి జీవి విలపిస్తోంది. ఆ పరిధిలోకి ఏ సహానుభూతిగల హృదయమూ ప్రవేశించలేక పోతోంది.

నిర్విరామంగా వర్షిస్తూంది ఆకాశం. జుట్టు విరబోసుకున్న దయ్యాల్లా ఊగుతున్నాయి చెట్లు. ఎలక్ట్రిక్ సప్లై ఫెయిలయినట్లుంది. చుట్టూరా గాఢాంధకారం. రోగి గదిలో చిన్న బెడ్‌లైటు ఎప్పుడు ఆరిపోదామా అన్న ఆత్రుతతో, ఆశలేని పలచటి వెలుగును వ్యాపింప జేస్తోంది. విశాల అక్క మంచం కోడుకు తల ఆన్చి నిశ్శబ్దంగా ఏడుస్తోంది. ఏదో భయంకర నీరవ నిశ్శబ్ద రహస్యం ఆమెలా ముడుచుకుపోయి విలపిస్తున్నట్లున్నది. రోగి మంచం మీద మెలికలు తిరుగుతున్నది. శామ్‌సన్ ఆతృతగా రోగి మంచం క్రిందుగా వెనక కాళ్ళమీద కూర్చుని, ముందు కాళ్ళని నేలకాన్చి యజమానురాలి వంక చూస్తోంది.

డాక్టరు చాలా యుగాల తరవాత ఆలస్యంగా వచ్చాడు. మానవాతీత శక్తి ఓ అల్ప మానవుడి కోసం ఎందుకు వేచి ఉంటుంది? డాక్టరు మంచులాంటి చల్లటి చెయ్యి వదిలేసి, మాట్లాడకుండా తడుసుకుంటూ కారులో వెళ్లిపోయాడు. రాఘవరావు అవాక్కయి కుర్చీలో కూర్చుండి పోయాడు. పుట్టిన ప్రతిజీవీ చచ్చిపోతూనే ఉంది. యుగయుగాల నుండి ఈ కార్యక్రమం అనంతంగా సాగిపోతూనే ఉంది. తామూ చస్తాడని తెలిసినా, మానవుడు తాను చిరస్థాయిగా ఉంటాడనే భ్రాంతిపూర్వక అతిశయంలో కోరుకునే కోర్కెలూ, సుఖలాలసత్వమూ కంటే అద్భుతమేముంది? తెల్లవారు ఝాముున ఎప్పుడో వాన ఆగిపోయింది. ఈవాన, అంధకారం అంతమవుతాయా అనిపించింది. పుట్టినవి నశించకేం చేస్తాయి? దూరంగా కప్పలు బెకబెక లాడుతున్నాయి.

ఇక తెల్లవారిన తరవాత నేనే లేచి నడుము కట్టుకోవలసి వచ్చింది. రావలసిన బంధువులెవరూ లేరు. ఎవరో ఇద్దరు ముగ్గురు వాడి కొలీగ్స్ మాత్రం వచ్చారు. ఆరోజు మధ్యాహ్నానికల్లా దహన సంస్కారం పూర్తిచేశాం.

రాఘవరావు భార్య నిర్యాణం తరువాత ఒక్క మాట మాట్లాడలేదు. ఆరోజు ఇంట్లో

పొయ్యిలో పిల్లి లేవలేదు. కారియర్ తీసుకుని వెళ్లి నేను తిని, వాళ్లిద్దరకూ హోటలునుండి భోజనం పట్టుకొచ్చాను.

నాకు ఎన్ని పనులున్నా ఆపుకొని, ఆ అవాంతర పరిస్థితుల్లో అక్కడే ఉండవలసి వచ్చింది. మళ్లీ రాత్రి వచ్చింది. నిన్నటి వర్షచ్ఛాయలు కూడా లేనంత నిర్మలంగా ఉంది ఆకాశం.

ఆవరణలో పచ్చి గడ్డిలో కూర్చున్నాము. చుట్టూ ఫెన్సింగ్‌కు ఉపయోగించిన 'యుఫర్బియా' జాతి మొక్కలు నల్లగా, ఎర్రగా ఉన్న ఆకులతో నీట్‌గా కత్తిరించబడి ఉన్నాయి. రాఘవరావు బయటకు వెళ్లి సోడాలూ, ఇంట్లో నుండి గ్లాసులూ పట్టుకువచ్చాడు.

''ఈ వేళో చుక్కేసుకుందాం'' అన్నాడు రాఘవరావు. నేనేం మాట్లాడలేదు. బాధకు లోనైన హృదయానికి ఏదైనా ఆసరా అవసరం.

రెండు గ్లాసుల్లో ద్రవం పంచి సోడా కలిపాడు. చెరో గ్లాసూ పుచ్చుకున్నాం. గ్లాసు నింపుతూనే ఉన్నాడు, తాగుతూనే ఉన్నాడు రాఘవరావు. నాకు వాణ్ణి ఆపాలనికూడా అనిపించలేదు.

శామ్‌సన్ యజమాని పాదాలు నాకుతూ, అక్కడే తచ్చాడుతోంది. రాత్రి పదిగంటలకే నిర్మానుష్యమయినట్లయింది రైల్వేకాలనీ.

గ్లాసు లోపలకు పోతున్నకొద్దీ రాఘవరావు మౌనం కరిగి మాటల రూపంలో వెలువడుతున్నది. కొన్ని కొన్ని అర్థమవుతున్నాయి. ఆ నల్లటి ద్రవపు వెల్లువలో తెలిసింది - ఆ పిల్ల విశాల - రాఘవరావు మరదలే కాదనీ, రెండో పెళ్ళాంకూడాననీ.

''కొన్ని కొన్ని నిజాలు భయంకరంగా ఉంటాయిరా, శంకరం! ఆరేళ్లప్పుడు తల్లిపోతే సాకిన నాకూ, మా ఆవిడకూ అప్పుడు తెలియలేదు. పిల్లల్లేని కొంపలో ఓ పిల్లగా ఉంటుందనుకొన్నాం. పెళ్లామవుతుందని ఏం తెలుసు? ఓ పైశాచిక క్షణంలో ఆ పిల్లని చెడిపేశాను. ఆ తరవాతగానీ తెలియలేదు - జీవజాతిలో కోల్పోయిన శక్తిని పునరుజ్జీవింప చేసే మహాశక్తి మానవుడికి తిరస్కరించబడిందనీ, మానవుడి కృత్రిమత్వంలో ప్రకృతి చచ్చిపోయిందనీ...''

నేనేం వాడి మాటలకు అంతరాయం కలిగించలేదు. ఆ భయంకర నిజాన్ని భరించటానికి మరో గ్లాసెడు ద్రవం గళంలోకి పోసుకున్నాను. గ్లాసులో నుండి మరో గుటక వేసి మళ్ళీ మొదలెట్టాడు రాఘవరావు! ''ఈ తాగుడు ఈవేళ కొత్తకాదు. ఎప్పుడు మొదలెట్టాను - ఆ పిల్ల పిల్ల తల్లి అవుతుందని తెలిసినప్పుడు. పార్వతి చెల్లెల్ని పెళ్లాడమంది. తప్పలేదు. అయితే, ఆ శుభకార్యం ఇంట్లో ఎవరికీ శాంతి కూర్చలేకపోయింది. పుట్టిన పిల్లాడు పురిటిలోనే పోయాడు. ఆవిడ చేసిన త్యాగానికి హృదయం తట్టుకోలేక పోయింది. గుండె పగిలి చచ్చిపోయింది. నేచేసిన తప్పు క్షణ క్షణమూ నాకు నరకాన్ని ప్రసాదించింది. ఆ నరకంలో ధర్మరాజులా, ఇదుగో ఈ సీసా ఓ ఉపశమనం. మా ఇద్దరి హృదయాల మధ్య విశాల రోజు రోజుకూ కుంచించుకుపోతూంది... చెప్పరా, శంకరం, నువ్వు నన్ను అసహ్యించుకుంటున్నావుకదూ?''

పోను పోను మాటలు ముద్దలు తేలుతున్నాయి. వాలోని అణువణువు మూలంలో నుండి శాంతిని పెకలించి వేసినట్లనిపించింది. ఏదో అసహ్య భావన కదలాడింది. కాని, అంతలోనే అంతటి అంధకారంలోనూ వాడి చచ్చిపోని అంతరాత్మ దీపంలా వెలుగుతూ నాకు దర్శనమిచ్చింది. వెంటనే నేను చేస్తున్న తప్పిదం ఏమిటో కళ్ళకు కట్టినట్లయింది. నేనూ రాఘవరావు కంటె తక్కువ పాపం ఏం చేయటంలేదు. పోగొట్టుకున్న దాన్ని, అందనిదాన్ని ఊహించి, ఉన్నదాన్ని పోగొట్టుకుంటున్నాను. రజ్జువును చూసి పామనుకొని భయపడ్డాను. అపర్ణ ప్రేమలో సుఖముందన్న లాలస, నా భార్య అర్పణలో ఉన్న సుఖాన్ని హరించేసింది. ఆమెని నిర్లక్ష్యం చేశాను. నా కోసం నిరీక్షించి, నిరీక్షించి రోగగ్రస్తురాలైంది. నా పిల్లల్ని అందరి తండ్రుల్లా, ఆత్మీయతతో, ప్రేమతో ఎప్పుడైనా దగ్గరకు తీశానా? వాళ్లని గురించి ఏమాత్రం శ్రద్ధ తీసుకున్నా వాళ్లలా పనికిమాలిన వాళ్లలా అయ్యేవాళ్లా? ఈవేళ అర్థమవుతూంది - నేనూ రాఘవరావు నించున్న కూపం దగ్గరే నిలబడి ఉన్నాను. ఇంక జారిపడటం ఎక్కువ సేపు పట్టదు. కొందరికి తాము చేసే కిరాతకం కళ్లకు కట్టినట్లు కనపడితేగాని, ఆ కృత్యంలోని భయంకరత్వం, నిర్దాక్షిణ్యం అనుభవంలోకి రావు. అపర్ణ, మధుమూర్తి జీవితాన్ని జీవితంలా తీసుకుని అనుభవించారు. వాళ్ళకు తాడేదో, పామేదో నన్న విచక్షణ ఉంది. వ్యభిచరించటం, దొంగతనం పాపాలనుకోను. అంతకంటే క్రూరమైనదేదో, అంతరాత్మ వ్యతిరేకించినది చేస్తున్నాం. ఆత్మని అమ్ముకొన్న మరుక్షణంలోనే నిజమైన పతనం మొదలౌతుందన్న నగ్న సత్యం నాకనుల ముందు మెదిలింది.

చల్లగాలి వీస్తూంది. విశాల లోపల పడుకుని నిద్ర పోతున్నట్లుంది. శామ్‌సన్ ఫెన్సింగ్ వారగా నడుస్తూ భౌభౌ మని అరుస్తోంది. ''శామ్‌సన్, శామ్‌సన్!'' అని రెండు సార్లు పిలిచాడు రాఘవరావు. అది వాడి వైపు తిరగలేదు. ఇంకా అరుస్తూనే ఉంది.

''చెప్పిన మాట వినవేమిట్రా... నీ ఆగడమెక్కువయింది. కట్టేస్తే కాని నీ పొగరణగదు'' అని ఫెన్సింగ్ పక్కగా పడి ఉన్న తాడుని తీసుకుని కుక్కని కట్టెయ్యబోయాడు.

అయితే, అది తాడుకాదు, పాము. బుస్సుమని వచ్చి అతన్ని కాటువేసింది. అంతలో శామ్‌సన్ పాముని పళ్లమధ్య ఇరికించుకొని కసుక్కున కొరికి రెండు ముక్కలు చేసింది. వీధిలైటు మసక వెలుగులో నేనంతా చూస్తూనే ఉన్నాను. క్షణాల్లో జరిగిపోయింది. ఏం చేయాలో తోచలేదు. ఓ క్షణం అవ్యక్తుడనై చూస్తుండిపోయాను.

మరుక్షణంలో వాడి మణికట్టు జేబుగుడ్డతో బిగించి కట్టాను. మనిషి అప్పుడే కొంచెంగా వాలిపోతున్నాడు. భుజం మీద చేయివేసుకుని లేవనెత్తి బయటికి తీసుకువచ్చాను. విశాలని లేపాలని కానీ, ఇంటి తలుపులు వేయాలనికానీ ఆలోచనే రాలేదు. ఈ అపరిచితమైన ఊళ్లో ఈ రాహుగ్రస్తుణ్ణి ఏ డాక్టరు ఇంటికి తీసుకువెళ్లాలో అర్థం కాలేదు. ఆపద్బాంధవుడులా ఓ రిక్షా అతడు పోతూ కనిపించాడు.

''నీకు తెలిసిన డాక్టరు ఇంటికి వేగం పోనీవోయ్... ఇతను చావు బతుకుల్లో ఉన్నాడు'' అని

రాఘవుణ్ణి నేనూ, రిక్షా అతనూ సాయం పట్టి రిక్షాలో కూర్చో పెట్టాం. నేను పట్టుకుని పక్కన కూర్చున్నాను.

ఎక్కువ దూరం లేదు డాక్టరు ఇల్లు. త్వరలోనే చేరాము. ఆయన రాఘవుడి భార్య పార్వతికి వైద్యం చేసిన డాక్టరే. ఏం ఉపోద్ఘాతం లేకుండా నేను ఉన్నది రెండుమాటల్లో వివరించి చెప్పాను. డాక్టరు పల్సూ, హార్టూలు అదీ పరీక్షించి ఏదో ఇంజెక్షనిచ్చాడు. ఓ అర్థగంట వాడికేసి ఆతృతగా చూస్తూ కూర్చున్నాం. కాలం జెర్రిగొడ్డులా మెల్లగా సాగిపోతూంది. ఏమవుతుంది అన్న భయంకర ఆలోచన నన్ను తినేస్తోంది. ఇలా వీడి దారి వీడు చూసుకుంటే విశాల గతి ఏమిటి? రిక్షా వెనుక పరుగెత్తు కొచ్చిన శామ్సన్ రొప్పుతూ టేబిల్మీద పడుకునున్న యజమాని వంక ఆయాసంతో చొంగ కార్చుకుంటూ ఆదుర్దాగా చూస్తోంది.

అరగంట, ముప్పావుగంటకు కాబోలు డాక్టరు మళ్ళీ హార్టు, లంగ్స్, పల్స్ పరీక్ష చేశాడు. మళ్ళీ ఏదో ఇంజెక్షన్ ఇచ్చాడు. ఇలా గంట గంటన్నర దాకా చికిత్స చేస్తూనే ఉండిపోయాడు. ఆ తరువాత నవ్వుతూ, "మీ వాడి నరాల్లో రక్తం కాదండీ ప్రవహిస్తూంట, బ్రాందీ! అసలు విషమెక్కందే. ఇతన్ని కరిచిన పాము అదే చచ్చి ఉండాలి. మీ మిత్రుడు సలక్షణంగా ఉన్నాడు. అయితే, కాస్త డోసు ఎక్కువయి కొంచెం మత్తులో ఉన్నాడు. మీరు ఇంటికి తీసుకువెళ్లవచ్చు" అన్నాడు.

నేను దిగ్భ్రమగా చూస్తూండి పోయాను. మళ్ళీ వాణ్ణి ఇంటికి తీసుకువచ్చేటప్పటికి తెల్లవారు ఝామయింది. విశాలకంతా వివరించి చెప్పాను!

ఇక నాకక్కడ ఓ క్షణంకూడా ఉండబుద్ధి కాలేదు. పొద్దున్న ఆరు గంటలకు బండికూడా ఉంది. వెళ్లిపోవాలి. మళ్లీ వాడికి మెలకువ వస్తే పోనిస్తాడో, పోనివ్వడో... ఓ కాగితం మీద రెండు ముక్కలు గిలికాను.

"రాఘవుడూ! నిన్నీ వేళ చూసిన పరిస్థితుల్లో ఉ–సిన నాకు, మనం చేస్తున్న తప్పేమిటో నాకవగాహన అయింది. సుఖాభాసే నిజమనుకొని సుఖాన్ని త్యజించాం. సర్పం రజ్జువుగా ఆభాసించింది. సర్పం సర్పంగా గోచరించిన మరుక్షణం అంతకంటే భయంకరత్వ మేముంటుంది? అందుకని పాముని తాడే అనుకుని వంచించుకు పోవాలని ప్రయత్నించాం. పాము కాటెయ్యకేం చేస్తుంది! జీవితం కాటేసింది. అక్కడికా అంగాన్ని ఖండించి ముందుకు సాగటమే కర్తవ్యం.

అసహ్యించుకుంటున్నావా అని అడిగావు. ఇద్దరం ఒకే గోతిలోకి దిగిన అంధపాంథులం. ఎవరు ఎవర్ని అసహ్యించుకునేట్టు!

'నీ నరాల్లో ప్రవహించేది రక్తం కాదు, బ్రాందీ' అని చెప్పాడు డాక్టరు. రక్తం జీవలక్షణం. దాన్ని పాడు చేయకు. ఇంక... వద్దు ... వద్దు. జీవితాన్ని మైక్రోస్కోపు క్రింద పెట్టి పరీక్ష

చెయ్యటం మానెయ్యి. గడిచిన దానికి వగచి ప్రయోజనం లేదు. విశాల నీకోసం ఎదురు చూస్తోంది. జీవితంలో నేర్పుగా ఎగబడకపోతే అదే నీపై కెగబడి నిన్ను కబళించివేస్తుంది. ఇప్పటికీ ఆలస్యం కాలేదు. జీవించటం మొదలెట్టు. అరుణోదయమయింది. నే వెళుతున్నాను. నేర్పుగా బ్రతకటానికి వెళుతున్నాను.

నీ

శంకరం''

ఆ ఉత్తరం విశాల చేతికిచ్చి వాడికివ్వమన్నాను.

''చూడు, తల్లీ! నీకు నే తెలియదుగానీ, నువ్వు నాకు తెలుసునమ్మా! రాత్రి పరిస్థితినంతా వివరించా కదా? ఇక నీ ఇష్టం. పోయిందేదో పోయింది. ఉన్నదాన్ని పోగొట్టుకోకు. నీకు వాడిలో విషం తెలుసు. అమృతభాండం కూడా ఉంది. తల్లీ! దాన్ని వెలికి తీసి నువ్వనుభవించి, అందరికీ పంచిపెట్టవలసిన బాధ్యత ఇక నీదే! వెళతాను.... కాదు, వెళ్ళొస్తాను. మళ్లీ వచ్చేటప్పటికి నీ కళ్లలో ఈ నిరాశ, నిస్పృహ కాదు, ఆనందజ్యోతుల్ని చూడాలి.'' అన్నాను విశాలతో

గడప అవతల తలుపు కానుకొని మౌనంగా, అవనతముఖి అయి నిలబడివుంది విశాల. ఇంటికెదురుగా సూర్యుడు ఉదయిస్తున్నాడు. ఆ ఉదయభానుడి కిరణమొకటి ఆమె కనుకొలకుల్లో నిలబడ్డ అశ్రుకణంలో తళుక్కుమని మెరిసింది. ఆ కన్నీటి చుక్క ముత్యమే అయిందో, అందులో ఇంద్రధనుస్సులే విరిశాయో అవన్నీ నా మిత్రుడికి వదిలేసి, తూర్పు దిక్కుగా రైల్వే స్టేషను వైపు వడివడిగా నడుచుకుంటూ ఉత్సాహంగా సాగిపోయాను.

'ఆంధ్రప్రభ' సచిత్రవారపత్రిక
17-1-1973

నీడ

"మనమెటు కదిల్తే మననీడ అటు కదుల్తుంది. దానికో స్వంత అస్తిత్వంలేదు. మనం నీడలమా, మనుషులమా?'' అంది ఉష మధు వంక చూస్తూ.

సాయంకాలపు ఎండలో పొడుగ్గాసాగిన ఆమె నీడ వంక చూశాడు మధు. ముందు కొంచెమై, తరువాత క్రమంగా పొడుగ్గాసాగే అపరాహ్నం తరువాత నీడలా వాళ్ల పరిచయం దగ్గర దగ్గర మూడేళ్ల నుండి సాగుతోంది. ఇద్దరూ కాసుమేట్స్. అతను క్లాసులోనూ, బయటా ఎక్కువ మాట్లాడడు. తనలో తను ముడుచుకు పోయి వుంటాడు. అతన్ని చూస్తే ఆమెకు జాలీ. మరోసారి చిరాకూ కల్గుతుంటాయి. సాయంత్రం ఏడుగంటలకు వాళ్ల క్లాసుమేటు నీరజ వివాహం. అతనికి తనొక్కడే వెళ్లాలంటే సిగ్గు. అంతమందిలో తను ఇమడలేడు. పెళ్ళికి వెళ్లకపోతే బావుండదు. నీరజ మరీ మరీ చెప్పింది పెళ్ళికి తప్పక రావాలని. "మీరు పెళ్ళికి వెళ్లేటట్లయితే నేనూ వస్తాను'' అంటే ఉష అతనితో అన్నమాటలివి.

మధు మాట్లాడలేదు. సాయంత్రం ఐదుగంటలవుతోంది. క్లాసులయిపోయాయి. విద్యార్థులు ఇళ్ళకెళ్తున్నారు. కొంతమంది ఆవరణలో వాలీబాల్, బాడ్మెంటన్, ఫుట్‌బాల్, బాస్కెట్‌బాల్ లాంటివి ప్రాక్టీసు చేస్తున్నారు.

"నేను పెళ్ళికి రాకపోతే మీరు వెళ్ళరా?'' అడిగింది ఆమె.

"ఏమో అంతమందిలో నాకు ఊపిరాడదు.'' అన్నాడతను.

"ఏం మిగతా మన క్లాసుమేట్స్ కూడా వస్తారుగా.''

"వస్తారు. అందరితో నేనెక్కువగా మాట్లాడనుగా.''

"అక్కడికి అదో గొప్ప అయినట్లు. వెళ్ళండి. అందరితో కలిసి వుండండి. నాతో తప్ప, అందరితో కలిసి వుండకపోవటంవల్ల అందరూ అంటున్నారు మీరు నాకు షాడో అనీ, శాటిలైట్ అనీ. నేనెటు కదిల్తే మీరటు కదుల్తారట. ఆమాటలు వినటానికి నాకు సిగ్గుగా వుంది. మీకన్పించదా అలా?''

అతనేం మాట్లాడలేదు. ఎండలో తన నీడ పడుతున్నట్లు లేదు. 'తనే నీడకదా, తనకో నీడ వుండదు' అన్పించింది అతనికి. అలా స్ఫురించగానే ఆమె మాటలు చిరాకు తెప్పించాయి అతనికి.

''సరే నేనే వెళ్తాను. మీరు రానక్కరలేదులెండి'' అంటూ గబగబా నడుచుకుంటూ వెళ్ళిపోయాడు అతను.

విస్తుపోయి చూస్తూ నిలబడింది ఉష. అయినా ఆమె కానందంగానే వుంది. నీడలు విడిపోయి అతనంత అతనుగా కన్పిస్తున్నాడిప్పుడిప్పుడే.

బి.కాం. మొదటి సంవత్సరంలో చేరిన కొత్తల్లో మొదటిరోజున కామర్సు లెక్చరరు అడిగాడు విద్యార్థుల్ని తామెందుకు బి.కాం చదవాలని అనుకున్నారని. విద్యార్థులు రకరకాల సమాధానాలు చెప్పారు. 'ప్రగతి పథంలో సాగే మనదేశంలో వాణిజ్య వ్యాపారరంగాలు ఎక్కువగా అభివృద్ధి చెందే అవకాశం వుంది. అందువల్ల కామర్సు చదివిన వాళ్ళకు ఎక్కువ ప్రాస్పెక్ట్స్ వున్నాయి' అన్నారు కొంత మంది డాబుగా. 'సైన్స్, ఆర్ట్సుల్లో తమ కభిరుచి లేదన్నారు' కొంతమంది. 'సైన్సులో సీటు దొరకలేదన్నారు' మరికొంత మంది. ఒక్క మధుమాత్రమే. ''మా మామయ్య కామర్స్ చదవమన్నాడు. అందుకని కామర్స్ తీసుకున్నాను'' అని సిగ్గుపడుతూ చెప్పాడు.

''అదేంటోయ్! నీకు స్వంత వ్యక్తిత్వం లేదా. నువ్వు ఏం చదవాలో నీకు నువ్వు నిర్ణయించుకోవాలికదా'' అడిగాడు కామర్స్ లెక్చరర్.

''ఏమో నాకు తెలీదు సార్'' అన్నాడు మధు.

ఆమాటతో గొల్లున నవ్వారు విద్యార్థులు. సిగ్గుపడి కూర్చుండిపోయాడు మధు.

అదే మొదటుగా ఉష అతన్ని గుర్తించటం. అతని అమాయకత్వంపట్ల జాలికలిగింది ఆమెకు.

''పెద్ద వాళ్ళు మనం ఏం కోర్సు తీసుకోవాలో గైడ్ చేయటంలో తప్పులేదుగా సార్. అయినా మనదేశంలో అందరూ అనుకున్న కోర్సులు చదవగలరా? అలాంటి అవకాశం వుందా?'' అంది ఉష లేచి నిలబడి.

''నిజమే. నువ్వు చెప్పింది నిజమే'' అన్నాడు ఆయన.

మొదటిసారిగా మధు ఉషలో తన నీడను వెతుక్కున్న క్షణమది.

కాలేజీ యూనియన్ ఇనాగరల్ ఫంక్షనప్పుడు అతను పాటలుపాడాలని బలవంతం చేశారు సహ విద్యార్థులు.

''అమ్మో! నేను పాడను'' అన్నాడు మధు. అంతమందిలో లేచి నిలబడి పాడటం ఊహించుకోగానే ముచ్చెమట్లు పోశాయి అతనికి.

''నువ్వు పాడాల్సిందే'' అని బలవంతం చేస్తున్నారువాళ్ళు.

''పోనీ అంత బలవంతమెందుకు. అతనికిష్టం లేకపోతే వదిలెయ్యొచ్చుగా'' అంది ఉష ఆ సంభాషణలో తనూ జోక్యం చేసుకుంటూ.

''మధు చాలా బాగా పాడ్తాడు ఉషగారూ! పాటలు రాకపోతేసరే. వచ్చినవాళ్ళు కూడా పాడకపోతే ఎట్లా? మన క్లాసు పరువు కాపాడాల్సిన భారం అతని మీద లేదా?'' అన్నాడు రవీందర్, క్లాసు రిప్రజెంటెటివ్‌గా ఎన్నుకోబడ్డ బడ్డింగ్ లీడర్.

''క్లాసు పరువు కాపాడాలని వుంటే మీరు పాడండి. ఇష్టంలేని అతన్ని బలవంతం చేయటం ఎందుకు?'' అంది ఉష.

''ఇంక ఈమెకూడా వత్తాసు వస్తోంది. ఇహ వాడు ఛస్తే పాడడు. పదండిరా రాజునయినా అడుగుదాం, మన క్లాసు పరువుకాపాడమని'' అన్నాడు రవీందర్. 'పోలో' మంటూ విద్యార్థులందరూ అతన్ని వదిలేసి వెళ్లిపోయారు.

మధుకూడా బయటకు వెళ్ళి బయట కాలేజీ ఆవరణలో చిటికేసర చెట్టు కింద కూర్చున్నాడు వంటరిగా. అది లంచ్ పీరియడ్. అందువల్ల మళ్ళీ రెండింటికి క్లాసులు మొదలయిందాకా కాలక్షేపం చేయాల్సిందే. నీరజ, వనజ, రమాప్రభలతో లంచ్ చేసివస్తూ ఒంటరిగా కూర్చున్న మధుని చూసి, ''మీరు పదండే, అతన్ని పలుకరించివస్తాను'' అని ఉష అతనున్న దగ్గరకు వచ్చింది.

''ఏం మీమామయ్యకు మీరు పాడటం ఇష్టంలేదా?'' అంది ఆమె అతని పక్కన కూర్చుంటూ.

మధు ఎగాదిగా ఆమె వంక చూశాడు. ఆమె మాటలు మొదట అర్థం కాలేదు అతనికి. అర్థం అయేటప్పటికి సిగ్గుతో మొహం ఎఱ్ఱబడిపోయింది.

''అలా అని చెప్పానా మీకు?'' అన్నాడతను కోపం ధ్వనింపచేస్తూ.

''చెప్పారా? చెప్పారు. చెప్పక చెప్పారు.''

''ఎప్పుడు.''

''కాలేజీకి వచ్చిన మొదటిరోజు. మీ మామయ్య బి.కాం. చదవమన్నాడని చెప్పినరోజే మిగతా విషయాలు కూడా చెప్పారు.''

అతనేం మాట్లాడలేదు.

''మీ మామయ్య హిట్లరా?''

''ఏమో హిట్లరో, బట్లరో ఆయనకు ఎదురుచెప్పలేను.''

''మరి మీ అమ్మా నాన్నా!''

''అమ్మా నాన్నా నా చిన్నప్పుడే పోయారు. మామయ్య దగ్గరే పెరిగాను.''

''సినిమాలు చూస్తారా?''

''చూడను.''

''ఎందుకని?''

''ఇప్పుడొచ్చే సినిమాల మీద మామయ్యకి మంచి అభిప్రాయం లేదు.''

''మరి మీ అభిప్రాయం ఏమిటి?''

''ఏమో, నేనెప్పుడూ ఆలోచించలేదు.''

''నేనెలా వున్నాను?''

''బావున్నారు''

''అలా అనకండి. మీ మామయ్య అభిప్రాయం కనుక్కుని వచ్చి చెప్పండి?''

''ఇందులో మామయ్య ప్రసక్తి ఏముంది?''

''అదే నేనన్నేది. ఎందులోనూ ఆయన ప్రసక్తి లేదు. మనకు కొంత వయసు వచ్చింది. ప్రపంచాన్నీ, సమాజాన్నీ గూర్చి మనకు కొన్ని అభిప్రాయాలుండాలిగా''

''మా మామయ్య నేనెప్పుడేది మాట్లాడినా, చిన్నప్పుడైతే చెమడాలెక్కదీసేవాడు, ఇప్పుడు కసురుకుంటాడు.''

''అంటే మీరు ఎదిగారని ఆయన గుర్తించాడు కానీ, మీరు మాత్రం గుర్తించలా?''

''గుర్తించి ప్రయోజనమేంటి? ఆయనకెదురుచెప్పలేను.''

''అంటే ఈ చిటికేసర చెట్టువుందా. దాని నీడకింద మనం కూర్చున్నాం. చెట్టులేకపోతే నీడ వుండదు. మీ మామయ్య లేకపోతే మీరు వుండరా?

''అదేం మాట, మామయ్య వుండకెక్కడకు పోతాడు?''

''మీ మామయ్యేకాదు, ఎవరూ శాశ్వతంకాదు.''

''నిజమే.''

''ఏమనుకోకండి? మీ మామయ్య ఓ వటవృక్షం. ఆ వృక్షం కింద మీలాంటి చిన్న మొక్కలు బతకవు. బతకలేక ఆ వృక్షానికి నీడలయిపోతాయి. మీ అంతట మీరు పుష్పించి, ఫలించాలో, లేక జీవితాంతమూ నీడగా వుండాలో ఆలోచించుకోండి'' అంటూ లేచి వెళ్ళిపోయింది ఉష.

అదే మొదలు అతనిలో ఆలోచనల ఉషోదయమవటానికి. ఏడురంగుల ఇంద్రధనస్సులా

కన్పించిందామె అతనికి.

ఓ రోజు విద్యార్థులంతా వెళ్ళిపోయినా అతను కాలేజీ కాంపౌండులోనే కూర్చుండిపోయాడు ఫుట్‌బాల్ ఆటచూస్తూ. అకౌంటెన్సీలో తనకున్న సందేహాలు లెక్చరర్ని అడిగి తీర్చుకువస్తున్న ఉష అతన్ని చూసింది.

''హలో! ఇక్కడ కూర్చున్నారేం? ఇంటికెళ్ళరా?'' అంటూ అతని పక్కకి వచ్చి నిలబడింది ఆమె.

''ఆఁ కీస్ లేవు'' అన్నాడు అతను.

''కీస్ లేవా? అంటే...'' అంది ఆమె అర్థంకాక అతనివంక చూస్తూ. అప్పుడతనికి అర్థమైంది, ఇలా టెలిగ్రాఫిక్ లాంగ్వేజీలో మాట్లాడితే ఆమెకెలా తెలుస్తుంది అని.

''మామయ్యవాళ్ళు బంధువుల ఇంటికి పెళ్ళికెళ్ళారు. ఇంటికి తాళం వేసి వెళ్ళారు. వాళ్ళు వచ్చేటప్పటికి ఆరో, ఏడో అవుతుంది. అందుకని ఇక్కడ కూర్చున్నా''

''మీకు కీస్ ఇచ్చి వెళ్ళవచ్చుగా వాళ్ళు''

''వాళ్ళెప్పుడూ నాకు తాళం చేతులు ఇవ్వరు. నేను మతిమరుపు మనిషినట. ఎక్కడయినా పారేస్తానేమోనని వాళ్ళ భయం.''

''హాఁ బావుంది. అయితే మా ఇంటికి రారాదూ, కాస్త టీ తాగి వెళ్దురుగానీ''

''ఇప్పుడా బాప్రే'' అన్నాడు అతను అప్రయత్నంగా.

''ఏంటలా హడలిపోయారు? మిమ్మల్నేం కొండలెత్తమన్నానా? బండలు కొట్టమన్నానా?'' అంది ఉష.

''ఛ ఛ అది కాదు మరి....'' ఆగిపోయాడు మధు.

''ఆడపిల్లలతో వాళ్ళ ఇంటికి వెళ్ళటం మీమామయ్యకు ఇష్టం వుండదనుకుంటా''

''ఇందులో ఆయన ఇష్టమేముంది? పదండి వెళ్దాం'' అన్నాడతను లేచి ముందుకు అడుగేస్తూ.

''దట్స్ ద స్పిరిట్. ఐ అడ్మైర్ ద వే యుట్రైటు ఫైటిటవుట్''

''ఏంటది?''

''మీ మామయ్య ప్రభావం నుండి బయట పడాలని ప్రయత్నించటం''

మధు ఏం అనలేదు. ఇల్లు వచ్చింది. గేటు తెరచి లోపలకు నడిచింది ఉష. ఆమెను అనుసరించాడు మధు. డ్రాయింగ్ రూంలోనే ఆగిపోయాడు అతను.

''అయ్యో! ఆగిపోయారేం రండి'' అని ఆమె లోపలకు దారితీసింది. తల్లికీ, చెల్లెలికీ పరిచయం చేసింది అతన్ని. మధు సిగ్గుపడ్తూ ''నమస్తే'' చెప్పాడు.

''రండి, నాగదిలో కూర్చుందాం'' అని ఆమె అతన్ని తన గదికి తీసుకెళ్ళింది.

ఓ మూలగా టేబుల్. దాని దగ్గరగా రెండు కుర్చీలు. ఇద్దరూ కూర్చున్నారు. చాలాసేపు క్లాసులమీద, లెక్చరర్లమీద, యూనియన్ మెంబర్లమీద తన అభిప్రాయాలు తెలియజేయసాగింది ఆమె. అతను వింటూ 'ఊఁ'కొడ్తున్నాడు. మధ్యలో అతని అభిప్రాయం అడిగినపుడు మీరు చెప్పిందే కర్రెక్ట్' అంటున్నాడు. పొడిపొడిగా మాట్లాడటం రాదామెకు. ఏ విషయమైనా ఫ్లాష్‌బాక్‌లూ, ఫ్యూచర్ ప్లాన్స్‌తో సహా వివరంగా చెప్తుంది. చెప్పించుకుంటుంది.

పనిమనిషి టీ తెచ్చిస్తే తాగారు.

''ఊఁ ఇహ చెప్పండి మీకథ'' అంది ఆమె.

''ఏం వుంది నా కథ చెప్పటానికి?''

''వున్నదే. మీ అమ్మానాన్న పోయారు. మీరు మీ మామయ్యదగ్గర కొచ్చారు. చాలా చిన్నప్పుడే అవునా?

''అవును''

''మీకాస్తి వుందా?''

''ఏమో నాకు తెలీదు. మామయ్య చెప్పలేదు''

''మీరడగొచ్చుగా''

''ఏమని? నా ఆస్తి ఏముంది అనా? ఆమాటంటే కాళ్ళు విరగ్గొడతాడు. ఆయన దయమీద బతుకుతున్నవాడిని. నన్ను నిరాశ్రయుణ్ణి చేయకండి''

''మిమ్మల్ని ఆయన అంత త్వరగా ఇంటినుండి బయటకు పంపించడు. భయపడకండి. ఆయనకు మీతో ఏదో అవసరముంది.''

''మీకెలా తెల్సు?'' అన్నాడు ఆశ్చర్యంగా

''ఇంకా చాలా తెల్సు. మీరే చెప్పారు.''

''నేనా?''

''ఆ. మీ ముఖం, మీవాలకం, ప్రవర్తన, నడకా, వేసుకునే గుడ్డలు - అన్నీ మిమ్మల్ని వ్యక్తపరుస్తుంటాయి. అఫ్‌కోర్స్ అందరి విషయంలోనూ అంతే ననుకోండి. కానివ్వండి వివరంగా చెప్పండి. సానుభూతితో అర్థం చేసుకోటానికి ప్రయత్నిస్తాను.''

అతను చెప్పసాగాడు.

''నాకు అందర్లా తల్లీదండ్రీ ప్రేమ తెలియదు. మామయ్య ఇంట్లో నేను బానిసను. అక్కడ నా అభిప్రాయానికి విలువలేదు. ఏదీ ధైర్యంచేసి అడిగే అర్హతా, ఆస్కారంలేవు. ఒకవేళ అడిగినా అనుమతి దొరకదు, కోరికతీరదు. చిన్న పిల్లాడిగా వున్నప్పుడు ఓరోజు తోటి పిల్లల్నిచూసి మోజుపడి కుడిపాపడి తీసుకుని తలదువ్వుకున్న పాపానికి, నానా తిట్లుతిట్టి, 'నీ మొహానికి తోడు షోకులు తక్కువయ్యాయట్రా వెధవా? ఇంకోసారి ఇట్లాంటి వెధవ్వేషాలు వేశావంటే ఎముకలు విరగ్గొడ్తా గుర్తుంచుకో' అంటూ బెదిరిస్తే బిత్తరచూపులుచూస్తూ 'తప్పయి పోయింది మామయ్యా! ఇంకెప్పుడూ చేయనుగా' అన్న వేడ్కోలుతో ప్రారంభమయింది నారాజీ జీవితం.'' అంటూ మొదలెట్టాడు మధు. అన్నిమాటలు ఒక్కసారిగా మాట్లాడటం జీవితంలో అతనికి ప్రథమం 'ఏమిటీమె ఎదురుగుండా ఇన్ని మాటలు చెప్తున్నాను' అన్న ఆశ్చర్యం కలిగింది అతనికి.

''తరువాత?''

''తరువాతేముంది. టెంత్ క్లాసు అయిం తర్వాత నా చదువు ఆపెయ్యాలని చూశాడు ఆయన. మామయ్య పెద్ద కూతురు సంధ్య - నాకంటే పెద్దదే. ఇప్పుడు పెళ్ళికూడా అయిపోయింది అనుకోండి - ఆమె పట్టుబట్టటంతో నా చదువుకొనసాగింది. ఆ ఇంట్లో ఆమెకే నేనంటే సానుభూతి వుండేది. మామూలుగా ఎందులోనూ ఎదురుచెప్పని నేను ఇంటర్మీడియట్‌లో ఎం.పి.సి. గ్రూపు తీసుకుంటానన్నాను. 'ఏం అక్కర్లేదు. నీ ముఖానికి లెక్కలేం వచ్చి ఏడుస్తాయి. సి.ఇ.సి. తీసుకోవాలు. తర్వాత బి.కాం చేద్దువుగాన్లే' అన్నాడు ఆయన. ఇంటర్మీడియట్‌లోకూడా నిక్కర్లు వేసుకునే జూనియర్ కాలేజీకి వెళ్ళేవాడిని. నన్ను చూసి అంతా నవ్వేవాళ్ళు. అయినా పాంట్లు కుట్టించి ఇమ్మని అడిగే ధైర్యం నాకుండేదికాదు. మూగవాళ్ళయితే తమ భావోద్రేకాలు ఎలా ఆపుకుంటారో తెలీదుగానీ, మాటవచ్చీ మాట్లాడకుండా వుండాలంటే బహుకష్టం. నన్నో మనిషిగాకాక, ఓ యంత్రంగా భావిస్తాడేమో ఆయన. అడిగినంత వరకే, అవసరమైనంతవరకే మాట్లాడాలి. ఎక్కువ మాట్లాడితే చిన్నప్పుడు కొట్టేవాడు. ఇప్పుడు కసురుకుంటాడు, విసుక్కుంటాడు. ఓ విధంగా మా అత్తయ్యే మంచిది. ఆమె నన్నేమీ అనదు, అసలు నా ఉనికినే పట్టించుకోదు. పట్టనట్టు వుంటుంది. స్వంత మామయ్యే నన్ను శత్రువులాగ చూస్తుంటే ఆమె దయ, సానుభూతి చూపించలేదని అనుకోవాల్సిన పనిలేదు'' అన్నాడు మధు.

''ఇంకా చెప్పండి. అసలు పాయింటుకురాలేదు'' అంది ఆమె.

''ఇంకేం అసలు పాయింటు?''

''మిమ్మల్నింకా ఆయన ఇంట్లో వుంచుకుంటున్నాడంటే, చదివిస్తున్నాడంటే దాంట్లో ఏదో కీలకముంది. అదేదో చెప్పండి.

''సరిగ్గా గుర్తించారు. ఆకీలకం బుజ్జి. మా మామయ్య చిన్నకూతురు, అసలు పేరు ఛాయాదేవి. ఈ డిగ్రీ పూర్తికావటంతోనే నన్ను బుజ్జికిచ్చి పెళ్ళిచేస్తాడు. నవ్వకండి పెళ్ళైతే ఆమె ఆడమన్నట్టు ఆడాల్సిన వాణ్ణేనేను. నాకిచ్చి బుజ్జి పెళ్ళిచేయటంకాదు. నన్ను బుజ్జికిచ్చి పెళ్ళి చేయటమది. సంధ్య ఎంత తెలివైందో బుజ్జి అంత మందమతి, మూర్ఖపుది. అనాకారి ఆపైన పరమగయ్యాళి. ఆపిల్లకు పెళ్ళవటం కష్టంగావుంది. అందువల్ల నేనా పిల్లను చేసుకుని, ఆయన షాపు చూస్తూ కాలం గడపాలి. ఇవీ ప్రస్తుతం మా మామయ్య ఆలోచనలు.''

''మీ ఆలోచనలేమిటి?''

''నాకు పారిపోవాలనివుంది.''

''మరి పారిపోండి.''

''అదంత తేలిగ్గాదు. మామామయ్య గురించి మీకు తెలీదు. ఏమారుమూల ప్రదేశంలో వున్నా నన్ను గుర్తించగలడు. లాక్కెళ్ళి మరీ కూతురి మెళ్ళో తాళి కట్టిస్తాడు.''

''మరీ అంత బేలగా మాట్లాడకండి మధూ! ఈ రోజుల్లో ఒక ఆడపిల్ల మెళ్ళోనే బలవంతంగా తాళికట్టించలేక పోతున్నారు. అలాంటిది మొగాళ్ళయ్యుండీ మీకు సిగ్గుగా అన్పించటంలేదూ అట్లా అనుకోటానికి?''

''ఏ ఆసరా లేని నాకు సిగ్గెందుకులెండి.''

''ఇలాటి చచ్చుమాటలు మాట్లాడకండి. మిమ్మల్ని మీరు ఎందుకు కించపర్చుకుంటారు? ఆత్మగౌరవం లేనట్లు మాట్లాడతారు? తనను తాను గౌరవించుకోలేనివాడు ఇతరులను గౌరవించలేడు. ముందు ఆత్మవిశ్వాసం పెంపొందించుకోండి. దానికి నల్గురితో కలిసి పోవటం నేర్చుకోవాలి. మీరు ఈ ప్రపంచంలో వంటరి వాళ్ళుకాదు. ఉండండి, మానాన్నగారు రాంగానే పరిచయంచేస్తాను. ఆయన్తో కొంత కాలం గడిపారంటే మీ బుర్రనిండా మాటలే టేప్‌చేసి పెడ్తారు. ఇక కదిలిస్తేచాలు....'' అంటూ నవ్వసాగింది ఉష.

''మీరెంత హాయిగా నవ్వగలరు?'' అన్నాడు మధు

''మీరూ నవ్వండి. నవ్వు శారీరక, మానసికారోగ్యాలకుమంచిది.''

గడియారం ఏడుగంటలు కొట్టింది. ఉలిక్కిపడ్డట్టు లేచాడు మధు.

''అదేంటి అలాలేచారు?'' అడిగింది ఆమె.

''అమ్మో! ఏడుగంటలయింది. ఇంటికాలస్యంగావెళ్తే మా మామయ్యగోల చేస్తాడు. వెళ్తాను'' అని మారు మాటాడకుండా వెళ్ళిపోయాడు మధు.

అప్పటికి వెళ్ళాడు కాని, ఆ తర్వాత ఆమె నుండి అంత త్వరగా వెళ్ళలేకపోయాడు. ఆమె అతడు తన మామయ్య ప్రభావం నుండి బయటపడాలని దీక్షపట్టింది. ఆమెతో పరిచయమైనప్పటినుండి అతనిలో బేలతనం తగ్గసాగింది. అందరితో కలివిడిగా వుండలేకపోయినా తనను తాను కించపరచుకోవటం మానేశాడు. ఆమె మాటల్లో, స్నేహంలో అద్వితీయమైన మాధుర్యాన్ని అనుభవించసాగాడు.

మధు మామయ్య లక్ష్మీనారాయణగారికి మెయిన్ బజారులో జనరల్ స్టోర్స్ వుంది. ఆయనపేరు మీదే దాన్ని లక్ష్మీన్నారాయణ జనరల్ స్టోర్స్ అంటారు. బిజినెస్ బాగానే నడుస్తోంది. ఉష ఓ రోజు పౌడరు డబ్బా తెచ్చుకోవటానికి వెళ్ళి ఆయన్ని పరిశీలించి చూసింది. కష్టమర్లతో మర్యాదగా మాట్లాడినా, పనివాళ్ళతో చాల కఠినంగా వ్యవహరించటం ఆమె చూసింది. దాంతో ఆమెకు అతని నైజం అర్థమయింది.

ఓరోజు మధూ, ఉషా కాలేజీ నుండి తిరిగివస్తుంటే ఫర్లాంగు దూరంలో లక్ష్మీనారాయణ రోడ్డు మీద ఎవరితోనో మాట్లాడటం కన్పించిందామెకు. మధు ఆయన్ని చూడలేదు. ఉష మనస్సులో ఆలోచన వచ్చింది.

''మధూ! మీరెప్పుడైనా స్మోక్ చేశారా?'' అనడిగింది ఆమె.

''లేదండీ'' అన్నాడతను.

''మీకంత ధైర్యంకూడానా, పొరపాటున అడిగాను లేండి. నాదే తప్పు. సిగరెట్టు తాగితే మీ మామయ్య కొట్టడూ మిమ్మల్ని'' అంది.

''ఆయన ఇష్టమేమిటి? నేను తాగుతాను తందనాలాడతాను. ఆయనకనవసరం'' అన్నాడు అతను కోపంగా.

''మాటలకేం లేండి. నేనూ చెప్తాను. అసలు మీకు ధైర్యముందా అని సిగరెట్టు తాగటానికి''

ఆ మాటతో అతనికి పౌరుషం ముంచుకొచ్చింది.

''చూడండి ధైర్యముందో లేదో'' అని చరచరా ఎదురుకుండా వున్న కిళ్ళీ బడ్డీలో కెళ్ళి ఓ సిగరెట్టుకొని, ముట్టించి, విలాసంగా పొగవదుల్తూ వచ్చాడు.

''బాగుంది. ఇప్పటికి మొగధీరులయారు.''

''మీరు స్ఫూర్తినివ్వాలేగానీ, మా మామయ్యనెదిరించటం ఎంతసేపు?'' అంటూ

ఎదురుకుండా చూసిన మధుకు మతిపోయింది. ఆయనా మేనల్లుడి వంక గుడ్లురిమి చూస్తున్నాడు.

''మీ మామయ్య'' అంది ఉష లోగొంతుకతో

అయితే ఆయనంటే పెద్ద లెక్కలేనట్టు సిగరెట్టు చేతిలో పట్టుకునే ముందుకు నడిచాడు మధు. ఓ ఆడపిల్లముందు ఆయనకు జడియటానికి మనస్సంగీకరించలేదు అతనికి.

ఓ నూరు గజాల దూరం వెళ్ళిన తరువాత అంది ఉష.'' ఇవాళ వుంది లేండి మీకు బడితెపూజ.''

''చూస్తారుగా. ఇక ఆయన చెప్పినట్టు బతికేదిలేదు. ఇవాళ నా వంటి మీద చెయ్యివేశాడంటే చూడండి. ఇంట్లో నుండి పారిపోయేది ఖాయం'' అన్నాడు బింకంగా మధు.

అతనికి లోపల్లోపల భయంగానే వుంది, మామయ్య ఇంట్లోనుంచి వెళ్ళగొడ్తే ఎలా బతకాలి అని.

''ఒక్కమాట. మీ మామయ్య ఇంట్లోనుండి వెళ్ళమంటే మాత్రం పారిపోకండి. మా ఇంటికిరండి. మానాన్నగారికి చాల పలుకుబడి వుంది. ఆయన మీకు ఏదో పార్ట్‌టైం జాబ్ ఇప్పిస్తారు. ఎవరిమీదా ఆధారపడకుండా కాలమెళ్ళదీయవచ్చు'' అంది.

''సరే'' అన్నాడు అతను.

''మరి మర్చిపోగూడదు.''

''మర్చిపోనుగా''

ఉష అనుకున్నట్లుగానే ఆరోజు ఇంట్లో పెద్ద గొడవైంది. లక్ష్మీన్నారాయణ మేనల్లుణ్ణి తిట్టి కొట్టబోయాడు. మధు సహించలేదు అది.

''నావంటి మీద చెయ్యేస్తే నీకు మర్యాద దక్కదు మామయ్యా!'' అన్నాడు.

''ఏంట్రా నీకంత పొగరు. ఎవర్ని చూసుకునిరా ఆ హజం? దమ్మిడీ పెడ్తే ఏగాణీ చెయ్యవు. ఆడపిల్లల్ని వెంటేసుకు తిరగటమేకాక, సిగరెట్లు కూడా కాలుస్తావా? నీ అడుక్కుతినే మొహానికి సిగరెట్లుకూడా కావాల్సి వచ్చాయా? గాడిదా! నా ఇంట్లోంచి ఫో. రెండు రోజులు డొక్కమాడ్తే తిక్కతిరిగి నువ్వే తిన్నగా దారిలోకి వస్తావు. బయటకు వెళ్తే నీకు తిండి పెట్టే వాడెవడురా ఫో! దరిద్రపు మొహమా!'' అని మేనల్లుణ్ణి ఓ తోపు తోశాడు ఆయన.

అంతే మధు కట్టు గుడ్డలతో ఆయన ఇల్లు వదలి వచ్చాడు. తిన్నగా ఉష వాళ్ళింటికే వెళ్ళాడు. ఉష తండ్రికి అతని పరిస్థితి అంతా వివరించి చెప్పింది. ఆయన ఎంతో సానుభూతి

చూపించాడు. ఓ సినిమాహాలు ఓనరు దగ్గరకు తీసుకవెళ్ళి, ఆయన్ని మొహమాటపెట్టి అతనికి బుకింగ్ క్లర్క్ ఉద్యోగమిప్పించాడు. సినిమా మొదట ఆటకు, రెండో ఆటకు టిక్కెట్లు ఇవ్వాలి. అకౌంట్లు రాసి పెట్టాలి. ఇది మధు ఉద్యోగం. మధు సినిమా హాల్లోనే ముందు గదిలో వుండవచ్చు. నెలజీతం రెండొందలు. పగలు మాట్నీషోకి అంత రష్ వుండదుకాబట్టి వున్న మరో బుకింగ్ క్లర్క్‌తో పనిగడుపుకుంటాడు యజమాని. పగలు మాత్రం మధుకేమీ పనిచెప్పడు. అలా అతన్ని పనిలో కుదిర్చి చేతిలో ఓ వంద రూపాయలుంచి, వెళ్ళిపోయాడు ఉష తండ్రి.

అలా ప్రారంభమైంది మధు స్వావలంబనం, స్వతంత్ర జీవనం. ఆతరువాత లక్ష్మీనారాయణ వచ్చి అతన్ని బతిమిలాడి ఇంటికి తీసుకెళ్ళాలని ప్రయత్నించాడు కాని, మధు మాత్రం ససేమిరా వాళ్ళ ఇంటికి తిరిగి వెళ్ళ నిరాకరించాడు.

ఇప్పుడు మధు, ఉషకు నీడలా సంచరించసాగాడు. ఆమె ఏమాటన్నా పెద్ద సత్యంలాగా కనపడసాగింది అతనికి. ఆమె లేకుండా బతకటం దుర్భరం అన్న పరిస్థితికి వచ్చాడు. కాలేజీలో కూడా క్లాసుమేట్లు అతన్ని ఎగతాళి చేయసాగారు. ''షాడో'', అనీ, 'శాటిలైట్' అనీ వ్యాఖ్యానించేవారు. అతనది పట్టించుకునే వాడుకాదు. కాని ఉషకు పరిస్థితి భరించరానిదిగా వుంది. అతను ఎవరికీ నీడలా కాక స్వతంత్రంగా ఆలోచించగలగాలి, బతకగలగాలీ అని ఆశించింది ఆమె. కానీ ఈ పరిణామం ఆమె ఊహించలేదు. అతను తన కాళ్ళపై తాను నిలబడేటట్లు, స్వతంత్రంగా ఆలోచించేటట్లూ చేయాలని ఆమె ఎంత ప్రయత్నించినా అతను ఆమె మాటలు పట్టించుకునేవాడు కాదు. ఆమె ఎగతాళి చేసినా, కోపగించినా అప్పటికి కోపగించుకునేవాడు కాని, మరునాటికి మామూలే.

అందువల్లే నీరజ పెళ్ళికి తనొక్కడే వెళ్ళలేక, ఆమెనూ రమ్మంటే ఆమెకు చిరాకు కల్గింది. నిజానికామె నీరజ పెళ్ళికి వెళ్దామనే అనుకుంది. కాని మధు రమ్మనంగానే ఆమెకు కోపం వచ్చింది. అతన్తో పరుషంగా మాట్లాడింది. నీరజ పెళ్ళికి వెళ్ళకుండా మానేసింది.

ఎప్పటిలాకాక, వారం రోజులు ఉష కాలేజీలో కన్పించినా పలుకరించలేదు అతను. ఆమెకర్థమయింది- అతను స్వతంత్రపు బావుటా ఎగరవేస్తున్నాడని. ఆ ఆలోచనతో ఆమెకు ఆనందంకూడా కలిగింది.

ఆరోజు క్లాసులవగానే బయల్దేరుతున్న అతన్ని పిల్చింది ఉష.

''విష్యూమెనీ హాపీ రిటర్న్స్ ఆఫ్‌దడే'' అంటూ అతనికో పాకెట్టు అందించింది ఆమె.

''ఏంటిది?'' అడిగాడు మధు.

''మంచి స్నేహితుడి లాంటి మంచి పుస్తకం ఒకటి. మీ పుట్టినరోజు కానుక.''

''నా పుట్టిన రోజు ఇవాళ అని మీకెలా తెల్సు.'' అన్నాడతను ఆశ్చర్యపోతూ.

''ఆర్నెల్ల క్రితం మీరు బాంకి పరీక్షకు అప్లికేషను పంపలా. దాంట్లో మీరు మీ డేటాఫ్ బర్త్ నింపటంచూశాను.''

''ఓ థాంక్స్, నన్ను గుర్తుంచుకున్నందుకు.''

''స్నేహితుల్ని ఎలా మర్చిపోతాం. మీరే నన్ను మర్చిపోయినట్టున్నారు.''

''అదేం మాట. మీ ఋణం నేను జన్మజన్మలకీ తీర్చుకోలేను.''

''స్నేహంలో ఋణాలుండవు.''

''మరేముంటాయి?''

''ఆర్ద్రత, ప్రేమ స్నేహంలోని సహజ లక్షణాలు. మేఘాలు ఎందుకు వర్షిస్తాయి? చెట్టు పండ్ల నెందుకిస్తుంది? సూర్యుడు వెలుగు ఎందుకిస్తాడు? వాటికవి సహజ లక్షణాలు. తిరిగి మరేమీ ఆశించకుండా అందించేదే స్నేహం. మన పరీక్షలయిపోయిన రెండు రోజులకే నా పెళ్ళి. మీరు తప్పక రావాలి.'' అంది ఆమె.

''మీకు... పెళ్ళా....?'' అన్నాడు మధు వింతగా.

''అదేం, నేను పెళ్ళెందుకు చేసుకోను? అలా అడుగుతున్నారు. మన భారతదేశంలో ఆడపిల్లల పెళ్ళిళ్ళు ఎంత తొందరగా అయిపోతే, అంత హాయి. గుండెల మీద కుంపట్లు దించుకున్నట్టు ఫీలవుతారు తల్లిదండ్రులు. అందుకనే నాపెళ్ళి చేసేస్తున్నారు మావాళ్ళు.'' అంది ఆమె.

అతనికేదో అన్పించింది. ఆమె నాక్షణంలో నొప్పిస్తే ఆనందం కలిగేటట్లుంది అతనికి. ''ఆహాఁ, వేరే ఎవరికో నీడ అవటానికి వెళ్తున్నారన్నమాట'' అన్నాడు.

''నీడనిచ్చిన వాళ్ళను అనేమాటేనా అది. నేనెప్పటికీ ఎవరికీ నీడనవను. ఉషస్సును నేను. ఉషస్సుకు నీడలేదు'' అంది నవ్వుతూ ఉష.

''సారీ. మిమ్మల్ని నొప్పించాను'' అన్నాడతను.

''నేను నొచ్చుకోనుగా'' అంది ఆమె.

''మీరు పెళ్ళయి వెళ్ళిపోతే నాకు సాయం చేసే వాళ్ళూ, సలహాలిచ్చేవాళ్ళూ ఎవరుంటారు?'' అన్నాడు అతను బాధగా.

''మీరు మాత్రం ఇక్కడుంటారా? బాంక్ ఉద్యోగం వస్తే వెళ్ళిపోరూ? అయినా నేనేనా ప్రపంచం అంటే. ఇంకా మీకెందరో స్నేహితులు దొరుకుతారు. లోపం మీదే. చుట్టూ చూడటంలేదు. చూడండి, మీక్కావాల్సిన వాళ్ళు దొరుకుతారు. ఈ ప్రపంచం ఓ అద్దం మధూ!

మీరు నవ్వితే మీనీడ నవ్వుతుంది. మీరు ఏడిస్తే మీనీడ ఏడుస్తుంది. ఛాయిస్ మీదే.'' అంది ఉష.

ఆమెవంక విస్మయంగా చూశాడు మధు.

''ఇంత గొప్ప ఆలోచనలు ఎలా వస్తాయి మీకు?'' అన్నాడు.

''ఎవరికయినా వస్తాయి, ఎవరి కాళ్ళమీద వాళ్ళు నిలబడినప్పుడు'' అంది ఉష.

''బావుంది. నేను మాత్రం నాకాళ్ళమీద కాక, వేరే వాళ్ళ కాళ్ళమీద నిలబడ్డానా?'' అన్నాడు మధు.

''నాకదే కావాల్సింది. మీకాళ్ళ మీద మీరు నిలబడండి. మీకూ ఆలోచనలు వస్తాయి. నీడల కాలోచనలుండవు కానీ, మనుషులకెందుకుండవూ?'' అంది ఆమె.

తన్మయంగా ఆమె వంక చూస్తూ నిలబడ్డాడు అతను.

''వస్తాను మరి'' అని ఆమె సెలవు తీసుకుని వెళ్ళిపోయింది.

సాయంసూర్యుడి కభిముఖంగా నడుస్తోన్న ఆమె పొడుగాటినీడ, అతన్నుండి విడివడుతూ దూరంగా దూరంగా సాగిపోయింది.

'ఆంధ్రజ్యోతి' దినపత్రిక ఆదివారం అనుబంధం
26-2-1989

రాలని పూలు

సరిత నందనవనంలా విరబూసిన పూలని మురిపెంగా చూస్తోంది తనగది కిటికీలోనుండి. ఆమె తోటలో ఎన్నో పూలమొక్కలు. సన్నజాజులు, సంపెంగలు, పొన్నలు, పారిజాతాలు, మల్లెలు, మందారాలు, చామంతులు, కనకాంబరాలు, గులాబీలు - ఎన్నో. పారిజాతాలంటే ఆమెకిష్టం. అవి మంచి మనుష్యులను, అందమైన మనసులను గుర్తుకు తెస్తాంటాయామెకు. కింద ఎర్రటి కాడ, పైన తెల్లటి ఆకర్షణ పత్రాలు. ఎర్రటి కాడ మనిషి భౌతిక తత్వాన్నీ, తెల్లటి పత్రాలు మనిషి ఆత్మతత్వాన్నీ వెలుగునీ ఆమెకు గుర్తుకు తెచ్చే ప్రతీకలు.

ఆమెపూలు కోయదు, ఎవరికయినా తనవాళ్ళకివ్వాలనిపిస్తే తప్ప. మరెవర్నీ కోయనివ్వదు. నిన్న విచ్చుకున్న పూలు రాలిపోయాయి. ఇవాళ మరికొన్ని విరబూశాయి. రాలిన పూలు ఆమెలో గతస్మృతులను రేపుతాయి. ఊహల ఆకాశంలో విహరింపచేస్తాయి.

ఆ రాలిన పూలనుచూస్తుంటే ఆమెకు ముందుగా పరిమళ గుర్తుకువచ్చింది. పన్నెండేళ్ళ చిన్నారి పాప ఆమె. ఓసారి తుఫాను బాధితుల సహాయార్థం చందాలు వసూలుచేస్తూ, దానికోసభ ఏర్పాటు చేసి, కల్చరల్ ప్రోగ్రామ్స్ కూడా పెట్టారు. దానికి సరిత వెళ్ళింది.

ఆ సభలో ఆ చిన్నారి పాడింది. అద్భుతంగా, అపూర్వంగా పాడింది. అంత చిన్న వయసులో అంత చక్కగా ఎలా పాడగలిగింది? ఆ గాంధర్వం ఇప్పటిది కాదు, ఎన్ని జన్మలనుండి సంతరించుకున్నదో? సాధనవల్ల వచ్చింది కాదు అది. ఈ లోకానికి వస్తూ తనతో తెచ్చుకున్న విద్య అది.

కార్యక్రమం ముగిశాక పాపని సమీపించింది సరిత.

''నీ పేరేంటి?'' అడిగింది సరిత

''పరిమళ''

''చాలా బాగా పాడావు పరిమళా! సంగీతం నేర్చుకున్నావా?''

''ఊహూఁ మా అమ్మ పాడ్తుంటే వింటానంతే''

సరిత ఊహే నిజం.

''ఏ వూరు మీది?''

''ఖమ్మం. ఎందుకండీ?'' అంది అమాయకంగా

''ఊరికే. మీ అడ్రసు రాసి ఇస్తావా?'' అడిగింది సరిత. ఆమె పెత్తండ్రి సినీ ఫీల్డులో వున్నాడు. ఆయనద్వారా ఆపాపకు ఏదైనా సినిమాలో పాటలుపాడే అవకాశం ఇప్పిద్దామనే ఉద్దేశంతోనూ, వీలైతే ఇంకెప్పుడైనా ఆమె పాటలు వినవచ్చనే ఊహతోనూ ఆపాప చిరునామా అడిగింది.

కానీ వెంటనే ఆ పాప మొహంలో కలవరం కన్పించింది. తన చిరునామా తీసుకుని తననేమి చేస్తుందో అన్నట్లుంది.

''ఎందుకు భయపడ్తున్నావు? నేనేం నిన్ను కిడ్నాప్ చెయ్యనులే'' అంది సరిత నవ్వుతూ.

ఆ పాపకి ఆమాట అర్థమయిందో లేదో కాని పక్కనున్న క్రచెస్ చంకనిరికించుకుని టకటకామనిపించుకుంటూ పదిమందిలోకి వెళ్ళిపోయింది.

సరిత చిత్రంగా చూస్తూ నిలబడి పోయింది. 'అయ్యో ఆ పాపకు పోలియోనా? అంత చక్కటి గొంతు నిచ్చిన ఆ పరాత్పరుడు కాళ్ళను తీసుకెళ్ళిపోయాడేం' అంతుపట్టలేదామెకు. చక్కటిపాట ఎప్పుడు విన్నా పరిమళ గుర్తుకొస్తుంది సరితకు. అగరు ధూమపు తీగల్లాసాగి, రింగులు చుట్టుకుంటూపోయి, గాలివాటుకు ఎటెటో తిరిగి హృదయాన్ని మెలిపెట్టేంత తీయగా, బాధగా పరిమళ అపూర్వ గాంధర్వం ఆమెకు గుర్తుకు వస్తుండేది. దాంతో పాటుగా ఆమె పోలియోకాళ్ళు గుర్తుకొచ్చి హృదయం మూగపోయేది.

సరిత మనో నందనంలో మరో రాలని పువ్వు రాధిక. ఆమె కృష్ణుడు - ఆమె భర్త- ఆమె జీవితంలో నుండి, అతని జీవితాన్నుండి, తప్పుకుని ఎంతోకాలం కాలేదు, సరితకు రాధిక పరిచయమయ్యేనాటికి. తన మోహనుడి మురళీరవళి వినిపించక ఆమె హృదయం పువ్వులా ముకుళించుకుపోయింది. గుండెజబ్బుతో ఆసుపత్రిలో చేర్చారు. అప్పుడు సరిత ఉస్మానియా ప్రభుత్వ ఆసుపత్రిలో హవుస్ సర్జన్ చేస్తోండేది. కార్డియాలజీ వార్డ్‌కి వెళ్ళినప్పుడల్లా రాధికను చూస్తూ వుండేది సరిత. భర్త బతికున్నప్పుడు బాగానే పనిచేసిన గుండెవాల్వులు, అతడు పోయింతర్వాత పనిచేయటం మానేశాయి. వాల్వ్ సరిగ్గా పనిచేయక చెడురక్తాన్ని గుండె బయటకు పంప్ చేయనప్పుడల్లా ఆమె ముఖం నీలివర్ణంగా మారిపోయేది. తాత్కాలికంగా మందులు, మసాజ్ చెయ్యటాలు, ఆక్సిజన్ పెట్టటం అన్నీ జరిగి పోతూ వుండేవి. ఆవాల్వ్‌ని రిపేరు చెయ్యాలి అన్నారు డాక్టర్లు. ఆమెను అబ్జర్వేషనులో వుంచారు.

ఛీఫ్‌తో కలిసి రవుండ్లకు వచ్చినప్పుడు ఆమె గురించి ఆయన చెప్పే మాటలేవీ సరితకు చేరేవికావు. రవుండ్లయిపోయిన తరువాత, వెళ్ళబోతూ రాధిక దగ్గరకు వచ్చి పలకరించేది.

''ఎలా వున్నారు? ఇవాళ....'' అని

''బానే వున్నాను. ఏదీ నా పువ్వు'' అని అడిగేది రాధిక.

సరిత వచ్చినప్పుడల్లా ఆమె తన తోటలోనుండి ఓ ఎర్ర గులాబీపూవు తెచ్చి ఇచ్చేది రాధికకు. ఎందుకో ఆమెకు మరో పువ్వు ఇవ్వాలనిపించేదికాదు సరితకు. ఆమెకసలు పువ్వునివ్వవచ్చో లేదో తెలీదు సరితకు. రాధిక విధవ. పువ్వులేం చేసుకుంటుంది? కాని ఎర్ర గులాబీలు చూడగానే రాధిక హృదయం సంతోషంతో గంతులు వేసేది. ఆ నవ్వుమొహం చూడాలనే ఆమెకు గులాబీ తెచ్చిచ్చేది సరిత.

సరిత తన బాగులోనుండి గులాబి తీసి ఇచ్చింది. ఆనందంగా దాన్ని స్వీకరిస్తూ అంది రాధిక. ''రోజూ నాకోసం పూలుతెస్తున్నావు. నేనూ నీకో చక్కని పువ్వునిస్తాను. కాయితం పువ్వది. నీ పువ్వంత అందమైంది కాకపోయినా అదీ అందమైందే'' అని పక్కనే తనమందులూ, సామాన్లూ పెట్టుకునే స్టాండులో నుండి ఓ డ్రాయింగ్ పేపర్ తీసి ఇచ్చింది రాధిక.

అది ఆర్ట్‌పేపర్. దానిమీద ఇండియన్ ఇంక్‌తో సరిత బొమ్మవేసివుంది. డాక్టర్లేసుకునే కోటూ, స్టెత్ అన్నీ వున్నాయి. కోటుమీద గులాబీ చిత్రించి వుంది. అంత చక్కగా తన పోలికలు తీసుకుని వచ్చేటట్లు రాధిక బొమ్మ వెయ్యగలదని, అసలామె ఆర్టిస్టనీ సరితకు తెలియదు.

''మీరు బొమ్మలు వేస్తారా?''

''అదేం మాట. బొమ్మగీసిచ్చినా నమ్మకం లేదా?'' అంది రాధిక

''ఎంత బాగావేశారు? అచ్చం నేనే!!''

''ఇంకా కొంచెం కొరత మిగిలిపోయింది'' అంటూ ఆడ్రాయింగ్ తీసుకుని పెన్నుతో ఓ మూల 'టు సరిత - విత్ లవ్' అని రాసి సంతకం చేసి ఇచ్చింది ఆమె.

''నా పువ్వులు వాడిపోతాయిగాని, మీరిచ్చిన పువ్వు వాడిపోదు.''

''మంచి మనసున్న నువ్వే ఓ కుసుమానివి. ఓ పారిజాతానివి''

''కళాకారులు మీరు. కలల్లో తేలిపోవటం సహజం''

''కళ మనిషిని చైతన్యవంతం చేస్తుంది. ప్రకృతి లాంటిది కళ. అశాశ్వతమైన మనుషులు నశిస్తారుకాని, కళా - ప్రకృతి అలా శాశ్వతంగా నిలిచిపోతయ్యి. టెన్నిసన్ కవి సెలయేరు అన్నది. 'మెన్ మే కం అండ్ గో, బట్ ఐ గో ఆన్ ఫరెవ్వర్' అని. ఇవాళ నేనున్నాను. రేపు నేను పోయినా నాబొమ్మ పోదు.'' అంది రాధిక ఎటో చూస్తూ

''భలేవాళ్ళే. మీరెక్కడకు పోతారు? మేం మిమ్మల్ని ఎక్కడికీ పోనీం''

''అందరమూ పోవాల్సిన మాటేగా ఓ రోజు. ఆయన పోయారు. నేనూ ఎప్పుడో వెళ్ళిపోతాను'' అంది ఆమె నిర్వేదంగా.

రాధిక అన్నట్లుగానే ఆమె ఎక్కువ రోజులు బతకలేదు. ఓరోజు గుండెలో వాల్వు పనిచెయ్యనని సమ్మెచేసింది. డాక్టర్ల ప్రయత్నాలన్నీ విఫలమయాయి. అనంత సౌందర్యాన్ని చిత్రించటానికై తిరిగి

రాని సుందర లోకాలకు వెళ్ళిపోయింది రాధిక. పరిమితి కలిగిన ప్రపంచంలో పరిపూర్ణమైన సౌందర్యాన్ని సృజించటం సాధ్యంకాదు. అందుకనే పరిమితుల్లేని పరిపూర్ణత వేపు సాగిపోయింది రాధిక.

ఆమె గుర్తుకువచ్చినప్పుడల్లా సరిత కళ్ళల్లో నీళ్ళు నిలిచేవి. రాధిక వేసిన తన బొమ్మ ఎప్పుడూ ఆమెను గుర్తుకు తెస్తూ వుండేది. ఆ బొమ్మలో తన మెడలోవున్న స్టెత్ చూసినప్పుడల్లా అరవింద్ గుర్తుకువస్తాడామెకు. చాలా మందికి స్టెతస్కోప్ అలంకారం, డబ్బు సంపాదించే సాధనం. స్టెతస్కోపుకే అలంకార ప్రాయమైనవాడు అరవింద్.

అరవింద్ సరిత క్లాసుమేటు. ఎక్కడ పుట్టాడో ఏ వూరి వాడో ఎవరికీ తెలీదు. చదువుకునే రోజుల్లో చాల కష్టపడేవాడు. ఫీజులు కట్టటానికీ, మిగిలిన అవసరాలకీ డబ్బుండేదికాదు. సాయంత్రాలు ప్రెస్‌లలో ప్రూఫ్ రీడర్‌గా పనిచేసేవాడు. అదీ దొరక్కపోతే కంపోజిటర్‌గా చేసేవాడు. పొద్దునపూట ట్యూషన్లు చెప్పేవాడు. ఇన్నిపనులు చేసినా కాలేజీలో చదువులో ప్రథముడిగా వచ్చేవాడు. ఒకోసారి మాసిన గుడ్డలు వేసుకు వచ్చేవాడు కాలేజికి. అదే వేరెవరయినా అయితే తోటి విద్యార్థులు గేలిచేయకుండా వుండేవాళ్ళు కాదు. అతని తెలివితేటల పట్ల గౌరవం చూపించేవాళ్ళు ప్రొఫెసర్లు. అతని కళ్ళలో ఓ వెలుగువుండేది. అతను కళ్ళెత్తిచూస్తే ఎవరూ ఏమనలేకపోయేవాళ్ళు. అతని బీదరికం దీనత్వాన్ని కలిగించేదిగా వుండేదికాని, అతనెపుడూ దీనంగా, మరొకళ్ళని దేబిరించేట్టుగా ఉండేవాడుకాదు. అతనికి సాయం చెయ్యాలని తోటి విద్యార్థులు అనుకునేవారు. అతడు వూరికే ఎవరి సాయమూ అర్థించేవాడుకాదు. అందువల్ల ఆదివారాలు అతనిచేత తమ రికార్డులు వేయించుకుని డబ్బునిచ్చేవాళ్ళు తోటి విద్యార్థులు.

అతనుండేది కూలిజనం వుండే బస్తీలో - బీదల బస్తీలో. ఓ గుడిసెలో అద్దెకుండేవాడు. పుస్తకాలు కొనుక్కోవటానికి డబ్బులుండేవికాదు. మిత్రులనడిగి తీసుకుని, చదివి, నోట్సు రాసుకుని తిరిగి ఇస్తూండేవాడు. అతనికో క్షణం తీరిక వుండేదికాదు. యంత్రంలాగ పనిచేసేవాడు. అతను ఫైనలియర్ చదివేరోజుల్లోనే బీదల బస్తీలో జనం పెద్ద డాక్టర్ల దగ్గరకు వెళ్ళే స్తోమత లేక అరవింద్ దగ్గరకు వస్తూవుండేవాళ్ళు. అతను వాళ్ళ దగ్గరేం డబ్బు తీసుకునేవాడుకాదు. 'మందులు కొంటానికి కూడా వాళ్ళ దగ్గర డబ్బులేదే, తనేం సాయం చేయలేకపోతున్నానే' అని వాపోయేవాడతను.

''వాళ్ళకు వూర్కేనే వైద్యం చేయటమెందుకూ? తృణమో ఫణమో పుచ్చుకోరాదూ'' అనేది సరిత అతనితో.

''వాళ్ళ దగ్గరేముంది ఇవ్వటానికి. అయినా దేశం మనపై ఇంత ఖర్చుపెట్టి చదివిస్తోందికదా! వాళ్ళ రుణం తీర్చుకోవద్దూ. వాళ్ళకివ్వాల్సింది పోయి, వాళ్ళ దగ్గర తీసుకునేదా?'' అనేవాడు అతడు.

''పోనీ మధ్యతరగతి వాళ్ళకో, ధనవంతులకో వైద్యం చెయ్యరాదూ! వాళ్ళకు నీకు ఫీజు ఇవ్వగలిగే స్తోమత వుంటుంది.'' అనేది ఆమె.

''వాళ్ళు నాదగ్గరకు రారు. నేను ఇంకా డాక్టరు పట్టా పుచ్చుకోలేదు. వాళ్ళకు వైద్యం చేయజూస్తే పోలీసుకేసు కూడా పెడ్తారు నాపై'' అనేవాడతను.

ఫైనలియర్ పరీక్ష ఫీజు కట్టటానికి తన దగ్గర డబ్బులేదు. సరిత తనివ్వజూసింది. అతనికేం గత్యంతరం తోచలేదు. ఏప్రిల్ అయిపోవటంవల్ల ట్యూషన్లు కూడా లేవు. ''మరి ప్రతిఫలంగా నేనేం చెయ్యగలను మీకు?' అన్నాడతను పట్టిగా ఆమెదగ్గర డబ్బు తీసుకోవటం ఇష్టంలేక.

''ఏం చెయ్యక్కరలేదు. మీరు డాక్టరైంతర్వాత అప్పుతీరుద్దురుగాని'' అంది ఆమె.

''అలాకాదు. ఎప్పటి రుణం అప్పుడు తీర్చెయ్యాల్సిందే. పొద్దునప్పూట నేనెలాగూ ఖాళీనే. ఓ వారంరోజులు వచ్చి మీ తోటపనిచేసి పెడతాను. మొక్కలు పెంచటం నాకు తెల్సు. మీరేం భయపడక్కరలేదు'' అన్నాడతను.

అతనికేది చెప్పి సమాధాన పర్చలేమని ఆమెకు తెల్సు. అతడు చెప్పిందానికంగీకరించక తప్పలేదు ఆమెకు.

డాక్టరయినా అతని జీవనస్థాయేం పెరగలేదు. పేదలబస్తీలో తన గుడిసె ముందుబోర్డు పెట్టాడు. తీరిక లేనంత ప్రాక్టీసేగానీ, హాయిగా బతకటానికి కాకపోయినా, కనీసావసరాలకు సరిపోయే డబ్బుకూడా వచ్చేదికాదు. పేద పేషెంట్లు ఖరీదయిన ఇంగ్లీషు మందులు కొనలేకపోతున్నారని, చవకమందులున్న హోమియోపతీ వైద్యవిధానం నేర్చుకోవటం మొదలుపెట్టాడతను.

''మీరు వీళ్ళకేం చెయ్యగలరు? ప్రభుత్వమే తలపెట్టాలి. మీరుబయట వేరే లొకాలిటీలో ఎక్కడయినా ప్రాక్టీసు పెట్టండి. డబ్బు సంపాదించగలరు. కావాలంటే వాళ్ళతోపాటు వీళ్ళకీ వుచితంగా వైద్యం చేద్దురుగాని'' అనేది సరిత.

అతను నవ్వేవాడు.

''ప్రభుత్వంవాళ్ళకు అందించవల్సింది వైద్యం కాదండీ. చదువుకూడా కాదు. రెండు పూట్లా కడుపునింపేంత అన్నం. ఆ అన్నం సంపాదించగలిగే పని. దోపిడి లేని సామాజిక న్యాయం కల్గించేపని. పనిదొరికితే అన్నం, చదువు, వైద్యం, రిక్రియేషన్ వరసగా అన్నీ వస్తాయి. మనదేశంలో చావటానికి హక్కులేదుగానీ, బతకటానికి ఆసరాలేదు''అనేవాడతను.

డాక్టరుగా బోర్డుకట్టి తరువాత రెండేళ్లుమాత్రం అక్కడ వున్నాడు. ఆతరువాత ఎవరికీ చెప్పా చెయ్యకుండా వెళ్ళిపోయాడు. 'తన వూరెళ్ళిపోయుంటాడు' అన్నారుకొందరు. 'పూటకి గడవటం కష్టమై వెళ్ళిపోయాడు' అన్నారు మరికొందరు. 'తీవ్రవాదుల్లో కలిసి పోయుంటాడు'

అని సందేహం వెలిబుచ్చారు ఇంకొందరు. అతనేమయినా, ఎక్కడున్నా దీనహీనజనుల మధ్యే వుంటాడు. అతనికి స్వంత జీవనంలేదు. పుట్టింది ఇతరుల కోసమే అన్నట్టు బతికేమనిషి అతను. దరిద్ర నారాయణుడతను.

ఆ మహామానవుడెక్కడున్నాడో సరితకు తెలీదు. అతను గుర్తుకొచ్చినప్పుడల్లా సరిత హృదయం చిక్కపట్టినట్లు వుండేది.

పూలు రాలిపోతాయి. ఈ పూలురాలిపోవు. ఓ సారి పరిచయమై, సన్నిహితంగా మెలిగి, మనహృదయతంత్రుల్ని మీటి మళ్ళీ తిరిగి రాకుండా వెళ్ళిపోయేవాళ్ళంతా మన మనసుల్లో వికసించి, సదా వాళ్ళ వ్యక్తిత్వపు పరిమళాలు వెదజల్లుతూ నిలిచిపోతారు. పరిమళ పున్నాగపూవు, రాధక గులాబి, అరవింద్ పారిజాతం - అలా మన స్మృతి పథంలో ఎన్నో పూలు వికసిస్తాయి. ఈ పూలు రాలవు. రాలని పూవులివి.

'ఆంధ్రజ్యోతి' దినపత్రిక ఆదివారం అనుబంధం
16-4-1989

కరిమింగిన వెలగపండు

''సారథీ ... సారథీ...''

అని ఎవరో పిలుస్తున్నట్లనిపిస్తే వెనక్కి తిరిగి చూశాను. ఓ స్త్రీ, ముప్పై అయిదేళ్ళుంటాయేమో, బొద్దుగా వుంది - పిలుస్తోంది. పక్కన ముగ్గురు పిల్లలు. పెద్ద పిల్లవాడికి పన్నెండేళ్ళుంటాయి. మిగతా ఇద్దరు ఆడపిల్లలూ చిన్నవాళ్ళు. ఎంతో దూరం నుండి వస్తున్నట్టున్నారు. రైలు ప్రయాణంలోగుడ్డలు మాసినట్టున్నాయి ముఖాలు కడుక్కున్నట్లున్నా ప్రయాణపు దుమ్ము ఇంకా పూర్తిగా పోలేదు. జుట్టు దువ్వుకోక వెంట్రుకలు లేచి వున్నాయి.

''ఎవరూ?!'' అంటూ నేను ఆమెదగ్గరకెళ్ళాను. 'ఎవరీమె?' అని జ్ఞాపకపు పుటలు తిరగేస్తున్న మెదడు ఆ లావాటి ఆకారంలో ఒకప్పటి నా ప్రేయసి రోహిణి- సన్నగా, రివటలా, బంగారు శలాకలా, ఉధృతంగా ప్రవహించే ఝరిలా వుండే నా ఒకప్పటి రోహిణి-ని సుదూరంగా గుర్తించే ప్రయత్నం చేస్తున్నది.

''ఓ మీరా...?'' అన్నాను మీరనాలో, నువ్వనాలో తెలియని సందిగ్ధతలో.

''రండి... కూర్చోండి...'' అంది రోహిణి బెంచీమీద నాకు జాగా చూపిస్తూ.

విజయవాడ రైల్వే ప్లాట్‌ఫారం విపరీతమైన రద్దీగా వుంది. ఇంకా హైదరాబాదు నుండి రావాల్సిన గోల్కొండ ఎక్స్‌ప్రెస్ రాలేదు. చందూ దాంట్లో వస్తున్నాడని టెలిగ్రాం ఇస్తే అతణ్ణి రిసీవ్ చేసుకోటానికి స్టేషనుకొచ్చాను.

''గుంటూరు వెళ్తున్నారా?'' అనడిగాను.

''అవును... భువనేశ్వర్‌నుండి వస్తున్నాం. హౌరా-మద్రాసు మెయిలు 7-40కి రావాల్సింది గంట ఆలస్యంగా వచ్చింది. తొమ్మిదికి గోల్కొండ ఎక్స్‌ప్రెస్ వుందిగా. దాంట్లో వెళ్తాం. అమ్మావాళ్ళను చూసి చాలాకాలమయింది. పిల్లలకెలాగూ సెలవలేకదా అని బయలుదేరాను'' అంది రోహిణి.

''పాతగుంటూరులోనే వుంటున్నారా వాళ్ళు ఇంకా?'' అనడిగాను.

''అవును... .సొంతిల్లేకదా! అన్నయ్యా కలెక్టరేట్‌లోనే వున్నాడు. వాడికీ ఇద్దరు పిల్లలు. మా పిల్లల్ని పరిచయం చెయ్యలేదుకదూ! వీడు పెద్దాడు - విజయసారథి, అది శారద, చిన్నది రమ. పిల్లలూ - అంకుల్‌కి నమస్తే చెప్పండి'' అంది.

''నమస్తే.... నమస్తే అంకుల్'' అన్నారు వాళ్ళు.

నన్ను మర్చిపోలేని ఆమె నాపేరు కొడుక్కు పెట్టుకున్నట్టుంది. 'అది నాపేరేనా' అని అడిగే ధైర్యంలేదు నాకు.

''గుర్తుపట్టలేకపోయాను మిమ్మల్ని. చాలా మారిపోయారు'' అన్నాను.

''అవును... చాలా ఏళ్ళయిందికదా మిమ్మల్నిచూసి - పదిహేను ఏళ్ళయిందా?'' అడిగింది రోహిణి.

''అవును... డెబ్బై రెండులోకదా మీపెళ్ళయింది. పెళ్ళిలో చూడటమే. మళ్ళీ కలవటంపడలేదు'' అన్నాను.

''మీ పెళ్ళయిందా? ఎంతమంది పిల్లలు?'' అడిగింది రోహిణి.

''అయింది.... ఇద్దరు'' అన్నాను, అంత కంటే సమాధానం చెప్పటం ఇష్టంలేక.

సంభాషణ చాలా కష్టంగా సాగుతోంది. తరవాతేం మాట్లాడాలి. 'మోసం చేశావునన్ను నువ్వు వట్టి ధూర్తుడివి అని తిట్టదేం' ఈమె.

''మీ నాన్నగారు, అమ్మగారు బావున్నారా?'' అడిగాను.

''బాగానే వున్నారు'' అంది.

ఇంకేం మాట్లాడాలో తోచక పిల్లలకేమయినా పళ్ళు కొనిద్దామని ''ఇప్పుడేవస్తాను'' అని చెప్పి పళ్ళదుకాణంవైపు నడుచుకుంటూ వెళ్ళాను.

గడచిన కాలంలోని మన మిత్రులు, పరిచయస్థులు చాలా కాలంతర్వాత కలిస్తే కొత్తవాళ్ళయి పోతారులాగుంది. లేక అప్పటి పరిచయానికి పేలవమైన మూర్తులుగా, రూపాలుగా వుండిపోతారేమో. లేకపోతే నాకూ, రోహిణికీ మధ్య ఇలా మాటలు కరువ వ్వటమేమిటి? ఎన్ని సాయంత్రాలు ఎన్ని స్వీట్ నథింగ్స్ చెప్పుకున్నాం. కాలం ఎలా తెలీ కుండా గడచిపోయేది? అప్పటి మాటలతో నిండినరోజులు స్మృతిపథంలో మెదిలాయి నాకు.

నేను బి.ఎ., బి.ఎడ్ పాసయి హిందూకాలేజీ హైస్కూలు, గుంటూరులో ఉద్యోగానికి వచ్చిన కొత్తలో, అద్దెకు గది దొరుకుతుందేమోనని ప్రయత్నిస్తున్నాను. మా స్కూల్లోనే పనిచేసే రామనాథంగారు పాతగుంటూరులో వుంటారు. ఆయనే తమ ఇంటికి దగ్గరగా ఓ ఇంట్లోగది ఖాళీగా వుందనీ, లొకాలిటీ పాతదీ, మురికిగా వుంటుందన్న అభ్యంతరం లేకపోతే ఆ గది ఇప్పిస్తాననీ అన్నాడు. అప్పటికింకా సరిగ్గా నాకావూరు తెలీదు. పుట్టి పెరిగిన రాజమండ్రి వదలి రావటం నాకదే ప్రథమం. అందువల్ల నేనేం అభ్యంతరాలు తెల్పకుండా రామనాథంగారు చూపించిన గదిలో ప్రవేశించాను. ఆ ఇంటివారి అమ్మాయే రోహిణి.

లేవగానే కాఫీ కావాలి నాకు. అందుకు బయటకు హోటలుకెళ్ళాలి. అయితే పొద్దున

స్నానంచేయకుండా బయటకెక్కడికీ కదలటం నాకిష్టముండదు. పక్కమట్టేసి, ఇంటిపక్కగా వెళ్ళి పెరడులో బావిదగ్గరకు చేరాను. ఆ వూళ్ళో నదికాదుగదా, పిల్లకాలువకూడా లేదు. చచ్చినట్లు బావిదగ్గర స్నానం చేయాల్సిందే. రాజమండ్రిలో గోదావరిలో స్నానంచేసే నాకు ఈ బక్కెట్లునీళ్ళ స్నానం బాగనిపించదు. దంతధావనం కానిచ్చి, లుంగీమీదే స్నానం చేయనారంభించాను. బక్కెట్లు తోడుతున్నాను, పోసుకుంటున్నాను.

''మీ స్నానం ఇప్పట్లో తెమిలేనా?'' అని వినిపించి వెనక్కి తిరిగిచూశాను. లంగా, వోణీలో బంగారు విగ్రహం. ఇంటివారమ్మాయి అని గ్రహించాను. బిందెపట్టుకుని నేనెప్పుడు స్నానం పూర్తిచేస్తానా అని ఎంతసేపటి నుండి ఎదురుచూస్తోందో తెలీదు.

''ఏదండీ - ఇప్పుడేకదా మొదలెట్టాను'' అన్నాను ఆమెను వుడికించాలనే చిలిపి ఊహ మనసులో ప్రవేశించగా.

''అరగంట నుండీ చూస్తున్నాను. బక్కెట్టు తోడటం పోసుకోవటం - ఇలా అయితే మా బావి ఖాళీ అయిపోతుంది. ఇహ మేం నీళ్ళెక్కడ దొరుకుతాయా అని పొరుగిళ్ళకు వెళ్ళాల్సొస్తుంది'' అందామె.

''అయ్యో... అలాగాండీ - ఈ ఊళ్ళో అంత నీళ్ళ కరువాండీ?''

''అవునండీ... అలాగేనండీ'' అంది ఆమె. నా తూర్పుగోదావరి జిల్లాభాషలో యాసను అనుకరిస్తూ, వెక్కిరిస్తూ.

''అయ్యోపాపం! మీ ఊళ్ళోవాళ్ళకు ఎన్ని కష్టాలొచ్చాయండీ'' అన్నాను.

''ఏం కష్టాలొచ్చాయి?''

''ఏదీ - అవసరానికి ఆత్మహత్య చేసుకుందామన్నా ఏబావిలోనూ మొలబంటి నీళ్ళయినా వున్నట్టులేవు, పాపం.''

''ఇక్కడెవరికీ అలాంటి అవసరాలు రావు. మీకలాంటి అవసరమొస్తే మీ ఊరెళ్ళండి. అంతేగానీ - పోనీ సర్దుబాటు చేసుకుందామని మాబావిలో దిగకండి, మీకు పుణ్యముంటుంది''

''మీలాంటి చక్కటి సలహాలిచ్చే చుక్కలున్న తరువాత అలాంటి అవసరాలు ఎందుకొస్తాయిలెండి - ఎవరికయినా'' అన్నాను.

''ఇంక అక్కడనుండి లేస్తారా లేదా?'' అందామె బిందెత్తి. దాంతో నన్ను మోదుతుందా అనిపించింది.

''అరె... పొద్దున్నే చన్నీళ్ళ స్నానం చేస్తున్నావు. నీకన్నీ మంచి అలవాట్లు వున్నట్టున్నాయయ్యా!'' అన్నాడు ఇంటి యజమాని పరంధామయ్యగారు పందుంపుల్ల నోట్లోపెట్టుకుని బావిగట్టుమీదకు వస్తూ.

''అట్లాగే కనిపిస్తోంది నాన్నా! ఈయన ఈ పద్ధతిలో మరి రెండునెల్లు స్నాన కార్యక్రమం నిర్విఘ్నంగా నెరవేరిస్తే, మన బావి వట్టిపోవటం ఖాయం'' అందామె బావిలో చేదవేస్తూ.

ఆయన నవ్వాడు.

''నువ్వేమనుకోకు నాయనా! మా అమ్మాయి పనికి అడ్డమొస్తే చికాకుపడ్తూ వుంటుంది'' అన్నాడు.

అలా పరిచయమైంది రోహిణితో. ఆమెను చూసినప్పటినుండి ఆమెతో పరిచయం పెంచుకోవాలనే తహతహ మొదలైందినాలో. అయితే ఎలాగో తోచలేదు. ఆమె విమెన్స్ కాలేజీలో బి.యస్.సి. చదువుతూవుండేది. తొమ్మిదిగంటలకు ఇంటినుండి బయలుదేరేది కాలేజీకి. నేను ముందే ఇంట్లోనుండి బయలుదేరి బయట పాన్‌షాపు దగ్గర ఆమెరాకకై వేచిచూస్తూ వుండేవాడిని. ఆమె బయలుదేరగా, వెనక నేను వెళ్ళేవాడిని. జిన్నాటవర్ దాకా ఆమెని అనుసరించి, ఆపైన స్కూలుదారిపట్టేవాడిని. ఇలా బాడీగార్డులా వ్యవహరించటం రెండురోజులు చూసినట్టుంది. మూడోరోజు నన్ను నిలేసింది.

''రెండు రోజులబట్టీ చూస్తున్నాను, నావెనకే వస్తున్నారు... ఏంటీ కథ?'' అందామె తీక్షణంగా నావంకచూస్తూ.

''పాత కథే... నేను స్కూలుకు వెళ్తున్నాను''

''నా వెనకేరావాలా? మీకిల్లాంటి బుద్ధులున్నాయన్న సంగతి తెలిస్తే మేం మీకసలు గది అద్దెకిచ్చేవాళ్ళంకాదు.''

''నిజమే... వెనకరావటం నాతప్పే. ఇక నుండి రోజూ జిన్నాటవర్‌దాకా కలిసే వద్దాంలెండి'' అన్నాను.

''కలిసి రావాలా? చూసేవాళ్ళేమనుకుంటారు?''

''ఏమనుకుంటారు... మీరు కాలేజీకి, నేను స్కూలుకు వెళ్తున్నామనుకుంటారు.''

''మీ బుర్రనిండా మట్టేవున్నట్టుంది.''

''మా బాగా గమనించారు. అది పోవటానికేగా రోజూ అన్ని బక్కెట్ల స్నానంచేసేది. అయినా కలిసొస్తే ఏం పోయింది. పరిచయం పెరుగుతుంది. ఒకళ్ళనొకళ్ళు అర్థం చేసుకుంటాం. ఇహ ఆపైన అన్నీ కలిసొస్తే...''

''మరీ సూపర్‌ఫాస్ట్ ఎక్స్‌ప్రెస్‌లా వుందే మీ వ్యవహారం.''

''అవునూ... మీ పేరు రోహిణి కదూ''

''ఎంక్వైరీ మొదలెట్టారన్నమాట.''

''అన్నమాటేమిటి- ఉన్నమాటే. మీరు బి.యస్.సి. రెండో సంవత్సరం బి.జడ్.సి. గ్రూపుతో చదువుతున్నారు. వయసు 18 ఏళ్ళు. ఐదడుగుల రెండంగుళాల ఎత్తుంటారు. మెజర్‌మెంట్స్... వద్దులెండి'' అని ఆమె కళ్ళెర్రచేయటం చూసి ఆగాను.

ఆమె ఏం మాట్లాడకుండా చరచరా వెళ్ళి పోయింది.

ఆరోజు స్కూలు వదిలింతరువాత ఇంటికి బయలుదేరాను. ఆకాశం మేఘావృతమై వుంది. ఏక్షణంలోనయినా వానరావచ్చు. వానరాకముందే గది చేర్తే మంచిదని బయలుదేరాను. స్కూలు దాటానోలేదో పెద్దగా వర్షం ప్రారంభమైంది. తడవకుండా నిలబడదామని మాస్కూలు పక్కనే వున్న కూరల మార్కెట్టులోకి పోయాను. రోహిణి బయటకు రాబోతూ వాననిచూసి ఆగిపోవటం కన్పించింది. రెండు చేతుల్లో రెండు సంచులు, ఎలా వెళ్ళాలా అని ఆలోచిస్తున్నట్టుంది.

''హాయ్ ... రోహిణీ...'' అని పలకరించాను.

''ఏం ఇలావచ్చారు. కూరలు కొనాలా? పాకశాస్త్ర పరిశోధనలు మొదలెట్టాలనుకుంటున్నారా?'' అందామె.

''లేదులెండి... మీరు భయపడకండి. అలాంటి ప్రమాదకరమైన ఉద్దేశాలేం నాకు లేవు. ఇదుగో ఈ వానవుంది చూశారూ, అది మనల్ని కలిపింది'' అన్నాను.

''ఈ వానలకి మార్కెట్టంతా చీదరగా వుంది. వాన ఎప్పుడు వెలుస్తుందో ఏమో'' అంది కూరల సంచీలు పొడిగావున్న ప్రదేశంలో వుంచుతూ.

''తొందరేముంది కురవనివ్వండి''

''మీకేం, వంట చేసుకోవాల్సిన అవసరంలేదు. ఆ హోటలువాడు ఉడకేసి పెడ్తాడు. ఇవ్వాళ అమ్మకూడా ఇంట్లోలేదు. ఇంటికెళ్ళి పనులన్నీ చేసుకుని వంటవండాలి'' అంది.

''పోనీ నేను సాయంచేసి పెడ్తానులెండి''

''ఏం మా ఇంట్లో వుండాలని లేదా మీకు?''

''నేనీ ఊళ్ళోవున్నంతవరకూ మీరు పొమ్మన్నా మీ ఇంట్లోనే వుంటాను''

''అది ఎక్కువకాలం సాగేట్టు కన్పించటంలేదు లెండి''

''ఏం.... ఏమయింది?''

''మీ వ్యవహారం శృతిమించకముందే మావాళ్లకు చెప్పేస్తాను మిమ్మల్ని ఖాళీచేయించమని.''

''శృతిమించితే ఏమవుతుంది... రాగంలో పడుతుంది.''

''ఆరున్నొక్క రాగంలో పడకుండా చూసుకోండిచాలు.''

వాన కొద్దిగా వెలిసింది. ఇంకా తుంపర పడుతూనే వుంది.

''నేనిహవెళ్తాను'' అంది రోహిణి.

''అయ్యో- తడిసిపోతారు. కొంచెం సేపు ఆగండి'' అన్నాను.

''ఎందుకూ - మీతో కబుర్లు చెప్పటానికా?'' అంది.

''సరే పదండి... రిక్షా ఎక్కి వెళ్దురుగాని'' అని ఆమెవద్దన్నా వినకుండా రెండు సంచులూపట్టుకుని బయటకు నడిచాను.

వానవల్ల రిక్షావాళ్ళ డిమాండు ఎక్కువగా వుంది. పాత గుంటూరుకు నాల్గురూపాయలు అడిగాడు రిక్షా అతను.

''బావుంది - నాల్గురూపాయల కూరలకు. నాల్గురూపాయల రిక్షానా'' అంది రోహిణి.

''అయితే నడిచిపోవమ్మా! వాన కురుస్తోంది, మేమూ వానలో తడిసి తొక్కాలి బండి'' అన్నాడతను.

రోహిణికేం తోచలేదు. రెండు సంచుల బరువుతో నడవటం కష్టమే. మామూలుగా రూపాయికొచ్చేవాడు నాలుగడుగుతున్నాడు. అవకాశాన్ని వాళ్ళూ ఎక్స్ప్లాయిట్ చేస్తున్నారు.

''ఏం చేద్దాం?'' అంది రోహిణి.

''మీరేమనకపోతే, నడచి వెళ్దాం'' అన్నాను.

''ఈ బరువులతోనా?''

''బరువుసంగతి నాకు వదిలెయ్యండి. మెల్లగా కబుర్లు చెప్పుకుంటూ వెళ్ళవచ్చు'' అన్నాను.

''అవును... మీకూ చక్కటి అవకాశం దొరికింది, ఈవాన, బురద, రొచ్చులో కబుర్లాడేందుకు మంచి సమయం.''

''మరేంచేస్తాను. దొరికిన అవకాశాన్ని ఉపయోగించుకోవాలా? పోనీ ఇద్దరం ఓ రిక్షాలో వెళ్దాం. ఇద్దరికయినా నాల్గురూపాయలకతను వస్తాడు. ఇద్దరికి నాల్గురూపాయలు అంత ఎక్కువకాదు'' అన్నాను.

''ఇంకా నయం. నేనిహ మా లొకాలిటీలో తలెత్తుకు తిరగనక్కరలేదు.''

''మరయితే నడవటం కంటే గత్యంతరంలేదు'' అన్నాను.

''సరే పదండి.''

నడకసాగించాం, పైవాన పూలజల్లులా వుంది నాకు. కిందనీళ్ళు, బురద, రొచ్చూ కనిపించటంలేదు. జిన్నా టవర్కొచ్చిన తరువాత అంది రోహిణి- ''ఓ సంచీ ఇలా ఇవ్వండి. బరువంతా మీరే మోస్తున్నారు'' అని.

''ఫరవాలేదు... ఈ రెండు సంచులెంతబరువు. ఇంకెన్ని బరువులు మొయ్యాలో'' అన్నాను.

''అవును... ప్రతి మగవాడూ ఓ ఆడదానికి భర్తవుతాడు గదా! బరువులు మొయ్యటం మంచిదేలెండి. మంచి భర్త అవటానికి మీకు ట్రయినింగు అవసరం'' అంది రోహిణి.

''రోహిణీ! మిగతావాళ్ళ సంగతలావుంచు- మన సంగతి మాట్లాడు'' అన్నాను.

''మన సంగతేముంది మాట్లాడేందుకు?''

''బతుకుబరువు మనమిద్దరం పంచుకుందామా అని!''

''మీరే మోస్తున్నారుగా రెండు సంచులూ, అవిచాలవా, మీరు కనిపిస్తారని తెలిసే ఇంకో రెండు కూడా పట్టుకొచ్చేదాన్ని'' అంది నవ్వుతూ.

''నేను వచ్చేశాను. ఇంకెప్పటికీపోను. ఇంకెంత బరువయినా మోయగలను పక్కన నువ్వుంటే'' అన్నాను.

''లాభంలేదు.... మీకు పిచ్చి బాగా ముదిరింది''

''పెళ్ళయితే పిచ్చికుదుర్తుందంటారు''

''మావాళ్ళతో చెప్తాలెండి మీ పిచ్చికుదర్చమని.''

''అదేదో త్వరగాకానీ మరి''

''నా చదువవ్వాలి కదా''

''పెళ్ళయితే చదవకూడదనేం లేదు''

''వివాహం విద్యానాశాయ అన్నారు''

''మరి ఆ తర్వాతదికూడా చెప్పు శోభనం...''

''ఛీ పొండి....''

ఇంక నేనెక్కడపోతాను. మా ప్రేమాయణం ఉధృతంగా, ఉరవళ్ళ పరవళ్ళతో సాగింది. ఇంట్లో మాట్లాడుకునే అవకాశం లేదు. రోజా కలిసే బయటకు వెళ్ళేవాళ్ళం. సాయంత్రం కలిసే వచ్చేవాళ్ళం. స్నేహితురాలింటికని చెప్పి సినిమాలకెళ్ళేవాళ్ళం. అప్పుడప్పుడూ ఆమె కాలేజి ఎగ్గొట్టి, నేను స్కూలుకు సెలవు పెట్టి బయట ఊళ్ళకు పిక్నిక్‌లకు వెళ్ళేవాళ్ళం. ఓసారి సీతానగరం, ఉండవల్లి, మరోసారి కొండవీడూ, కోటప్పకొండ తిరునాళ్ళకూ, మంగళగిరి తిరుణాళ్ళకు వెళ్ళేవాళ్ళం.

ఇంట్లోచేసిన ఫలహారాలూ, పిండివంటలూ నాకు తెచ్చి ఇస్తూ వుండేది. మావాళ్ళు ఉత్తరాలు రాసినా ఎండకాలం సెలవుల్లో తప్ప నేను రాజమండ్రి వెళ్ళలేదు. ఎన్ని ఊసులు, ఎన్ని కబుర్లు చెప్పుకొనేందుకు సమయమే చాలేదికాదు.

రెండోసంవత్సరం వేసవిసెలవులు ఇస్తారనగా, బి.యస్.సి. ఫైనల్ ఇయర్ పరీక్షలు రాసి బయటకు వచ్చి, ఇద్దరం కల్సి బయలుదేరుతూ వుంటే అంది రోహిణి.

''ఇక కానివ్వండి పెళ్ళి ప్రయత్నాలు. ఇంక మావాళ్ళు ఆగరు. ఇప్పటికే నాకు పెళ్ళి సంబంధాలు చూస్తున్నారు'' అంది.

''రేపటి నుండీ మాకూ సెలవులే. ఈరోజు రాత్రే వెళ్తున్నాను రాజమండ్రి. మా వాళ్ళకు చెప్తాను. మానాన్న నా మాట కాదనడు. ఆయన్ని వెంటబెట్టుకొస్తాను. ఆయనే మాట్లాడుతారు అన్ని విషయాలూ'' అన్నాను.

''ఏమో, మీరాకకోసం ఎదురుచూస్తుంటాను''

''నువ్వు ఎదురుచూడాల్సిన పనిలేదు - చూస్తూవుండు.''

అన్ని ప్రేమ కథల్లాగానే మాదీ సీదాగా నడవలేదు. నేను రాజమండ్రి వెళ్ళేటప్పటికి మానాన్న జబ్బుతో మంచం పట్టివున్నాడు. నాకు టెలిగ్రాం ఇద్దాం అనుకుంటుండ గానే వెళ్లటం జరిగింది. నేవెళ్ళిన రెండురోజులకు ఆయన పోయాడు. అంత్యక్రియలు, బంధువులు రావటం, ఆస్తి వ్యవహారాలు చూసుకోవటంతో నాకు రోహిణి గురించి ఆలోచించే తీరిక దొరకలేదు. నాన్నపోయిన దుఃఖంలో వున్న అమ్మకు రోహిణి సంగతి చెప్పలేకపోయాను. నెలరోజులు గడచిపోయాయి. జూన్ నాలుగున నాకు రోహిణి పెళ్ళి శుభలేఖ అందింది. మర్నాడే పెళ్ళి, ఎవరో సదాశివరావుతోనట. నాకేం చేయటానికీ తోచలేదు. అయినా పెళ్ళికి వెళ్ళాను. రోహిణిని వంటరిగా కలిసి మాట్లాడే అవకాశం దొరకలేదు.

ఆ సదాశివరావు ఇంజనీరు. భువనేశ్వర్‌లో ఏదో కంపెనీలో పనిచేస్తున్నాడు. రోహిణి అన్నకు, తండ్రికి ఆమెను బడిపంతులికిచ్చి పెళ్ళిచేయటం ఇష్టంలేదు. రోహిణి అన్న గోపాలం తామిద్దరూ అంతకుముందు సినిమా హాలునుండి బయటకు రావటం చూశాడట. ఆ తరువాత మా ప్రవర్తనగురించి కూపీలాగటం ప్రారంభించాడట. ఈ సంగతి తండ్రితో తప్ప ఇంట్లో ఎవరితోనూ అనలేదు. సదాశివరావు దూరపుబంధువే. పిల్ల పిల్లాడు చూసుకునే పనేలేదు. రోహిణి పరీక్షలవుతుండగానే కట్నం, లాంఛనాలు వగైరాలు మాట్లాడుకోవటం, పెళ్ళితేదీ నిర్ణయించుకోవం అన్నీ జరిగిపోయాయి. అయితే అంతాగోప్యం. రోహిణికేం తెలియనీయలేదు. రోహిణికి తెలిసేటప్పటికి నేను రాజమండ్రి వెళ్ళిపోయాను. ఆమె ఆ పెళ్ళివద్దని ఎంత గోల పెట్టినా ఎవరూ విన్పించుకోలేదు. నేను నెలరోజులూ కన్పించకపోయేటప్పటికి ఆమె నిరుత్తరురాలై పోయింది. ఆ విషయాలన్నీ రామనాథం మాష్టార్నీ, వార్నీవీర్నీ అడిగి తెలుసుకునీ, ఊహించి తేల్చుకున్న విషయాలు. ఇహ ఆ తరువాత నాకు గుంటూరులో ఉద్యోగం చేయటం ఇష్టంలేకపోయింది. రాజీనామాచేసి వచ్చేశాను. ఆ తరువాత వాల్టేర్‌లో రెండేళ్ళు ఎం.ఎ. చదివి, కాలేజీ ఉపాధ్యాయునిగా విజయవాడలో స్థిరపడ్డాను.

ఇన్నేళ్ళ తరువాత కన్పించిన రోహిణి ఆనాటి నా రోహిణికాదు. ఎవరో కొత్తవ్యక్తి. ఆమె కూడా అలాగే ఫీలవుతున్నట్లుంది. ఏం మాట్లాడాలి. ఏం మాటలు మిగిలాయి మాట్లాడుకోవటానికి? పలకరించుకోవటం, గుర్తుపట్టడంతో అయిపోయాయి మాటలు.

గోల్కొండ ఎక్స్‌ప్రెస్ వస్తూందని మైక్‌లో అనౌన్స్ చేశారు. నేను పళ్లబుట్ట తీసుకెళ్ళి రోహిణి పిల్లలకిచ్చాను. ''ఎందుకివ్వన్నీ'' అంది.

''మీ బండి వస్తోంది'' అన్నాను ఏం జవాబివ్వాలో తోచక.

ట్రైన్ ప్లాట్‌ఫాంమీద కొచ్చేసింది. చంద్రశేఖర్ ఓ పెట్టెలోనుంచి చేయి ఊపాడు. బండి ఆగటంతో జనం దిగటం మొదలెట్టారు. చందూనేనున్న దగ్గరకొచ్చేశాడు.

''నువ్వేం మారలేదోయ్- అలాగేవున్నావు'' అన్నాను.

''మారకపోవడమేం. కళ్ళజోడొచ్చింది. మనిషి కొంచెం స్థూలం అయాను'' అన్నాడు నవ్వుతూ.

''ఇహ మేం వస్తాం సారథీ!!'' అంది రోహిణి పిల్లల్ని బండి ఎక్కమని చెప్తూ.

''సరే... మా ఇంటికొస్తే బాగుండేది'' అన్నాను. నిజంగా ఆమె మా ఇంటికి రావటానికి అంగీకరించినట్లయితే నేను చాలా ఇబ్బందిలో పడిపోయేవాడిని. ఆమె తోడి పూర్వపరిచయాన్ని కాదనలేను. ఇప్పుడు ఆ పరిచయాన్ని కొనసాగించనూలేను. ఆమె పరిస్థితీ అదే. ఒకళ్ళకొకళ్ళం కొత్తవాళ్ళం. కొత్తవాళ్ళ మధ్య మాటలేం వుంటాయి!

ఆమె సామానులు బండిలో పెట్టాను.

''ట్రైను కదిలింతరువాత మనం బయలుదేరుదాం'' అన్నాను చందూతో.

''అలాగే'' అన్నాడతను.

''ఎందుకు మీరు వుండటం, పదండి- ఇప్పటికే ఆలస్యమయింది'' అంది రోహిణి.

''ఏం ఫరవాలేదు'' అన్నాను నేను.

''కాదులే పదండి, పిల్లలూ అంకులీకి టాటా చెప్పండి'' అంది.

ఇహనేనేం మాట్లాడలేదు. ''సరేవస్తా''మని చెప్పి చందూతో బయలుదేరాను.

చంద్రశేఖరం ప్రస్తుతం బాంకులో ఆఫీసరు. బాంకులో చేరకముందు మా కాలేజీలో ఓ సంవత్సరం డిమాన్‌స్ట్రేటర్‌గా పనిచేశాడు. తరువాత ప్రొబేషనరీ ఆఫీసరుగా సెలక్టవటం, అతను వెళ్ళిపోవటం జరిగింది. అతనికి వెంట వెంటనే ప్రమోషన్లు వచ్చాయి. ఇప్పుడతను బాంకులో చాలా పెద్ద ఆఫీసరు. విజయవాడ బ్రాంచి తనిఖీకొచ్చాడు. మళ్ళీ రేపే వెళ్లిపోతాడట.

అతను మా కాలేజీలో పనిచేసే రోజుల్లో నేనూ, కృష్ణమూర్తి, చంద్రశేఖరం ఆప్తమిత్రుల్లాగ

వుండేవాళ్ళం. అప్పటికే నా పెళ్ళయింది. అయినా విజయవాడ రోడ్లు సర్వేచేస్తూ ముగ్గురం రాత్రి పదిగంటలదాకా కాలం గడిపేవాళ్ళం. సాహిత్య సమావేశాలేమయినా జరిగితే హాజరయేవాళ్ళం. మేం కలిస్తే మాటలకు కొదువ వుండేదికాదు.

స్టేషను బయటకొచ్చి ఆటో ఎక్కాం. అతను చెప్తున్నాడు- బాంకులో జరిగే ఫ్రాడ్‌లు, ఎవరు ఎలా తెలివిగా తప్పించుకోవటానికి ప్రయత్నం చేసేదీ, తనెలా వాటిని పట్టుకున్నదీ.

''మన కృష్ణమూర్తికి మాసివ్ హార్ట్ అటాక్ వచ్చింది. పొద్దుటినుండి ఇంటెన్సివ్ కేర్ యూనిట్‌లో వుంచారు. డాక్టర్లు ఏం చెప్పటంలేదు'' అన్నాను.

''అయ్యో అలాగా! ఇంతకుముందు ఆరోగ్యంగానే వుండేవాడే. ఈ హార్ట్ కంప్లైంట్ ఎప్పటినుండి డెవలప్ చేశాడు?'' అడిగాడు.

''ఇంతకుముందు రెండుమూడు సార్లు వచ్చింది డాక్టర్లు జాగ్రత్తగా వుండమని సలహాలిచ్చారు. అయినా మన జాగ్రత్తలేం పనిచేస్తాయి? నిన్న రాత్రి వచ్చింది మళ్ళీ హార్ట్ అటాక్''

ఆ తరువాత మా కాలేజీలో అతను పనిచేసే రోజుల్లో స్టాఫ్‌మెంబర్ల గురించి ఎవరు ఎలా వున్నారో అడిగాడు. అంతే మాటలయిపోయాయి. అలా అని అతను మాట్లాడటం మానలేదు. బాంకులు, దేశప్రగతిలో బాంకులపాత్ర, ఏ పద్ధతిలో బాంకింగ్ నిర్వహించాల్సిందీ మాట్లాడుతున్నాడు. ఇదంతా అతనికి సంబంధించిన విషయం. నాకు కొత్తప్రపంచం. మా ఇద్దరికీ సంబంధించిన ప్రపంచంకాదు. మా పాతస్నేహాన్ని గుర్తుచేసే మాటలు, హృదయాల్ని విప్పిచెప్పుకునే మాటలేం జరగలేదు. ఇంటికొచ్చాం. స్నానం భోజనాలయినాయి.

మా ఆవిణ్ని, పిల్లల్ని పలకరించటంలాంటి నాలుగుమాటలు తప్ప, మిగతా మాటలన్నీ బాంకులగురించే చెప్తున్నాడు.

''అబ్బ... ప్రయాణంలో వళ్లు అలసిపోయిందోయ్- పడుకుందాం.'' అని కళ్ళు మూసుకున్న అయిదునిమిషాల్లో నిద్రపోయాడు చంద్రశేఖరం. మేం కలిసినప్పుడు ఎన్నిరాత్రులు నిద్రపోకుండా మాట్లాడుకుంటూ గడిపాం. ఆరోజుల్లో ఒకళ్ళు చెప్పటం మిగతావాళ్ళు వినటం అన్న పద్ధతిలేదు. అందరమూ మాట్లాడేవాళ్ళం. ఇవాళ మామధ్య చెప్పుకోవాల్సిన మాటలేం లేవు. అందుకనే అతను నిద్రపోయాడు. నాకు నిద్రపట్టక ఆలోచిస్తూ వుండిపోయాను.

ఆరోజుల్లో అతనికేసమస్య వచ్చినా నా సలహా తీసుకునేవాడు. ఇద్దరం చర్చించి ఓ నిర్ణయానికొచ్చేవాళ్ళం.

అతనికి సెంట్రల్ గవర్నమెంటు ఉద్యోగమొచ్చింది, క్లరికల్ కాడర్‌లో ''గవర్నమెంట్ జాబ్‌కదా, వెళ్ళి చేరుతానోయ్'' అన్నాడు.

''ఏం ప్రయోజనం. అదీ గుమస్తా వుద్యోగమేగా. దానికంటే ప్రస్తుతం నువ్వుచేసే డిమాన్‌స్ట్రేటరు ఉద్యోగమేనయం'' అన్నాను.

''ఇది టెంపరరీ జాబ్గా. ఎప్పుడు ఊడుతుందో తెలీదు. దీనికంటే పర్మినెంటు జాబ్లో చేరటం మంచిదికదూ, మా వాళ్ళూ చేరమంటున్నారు'' అన్నాడతను.

''ఎలుకతోక బెత్తెడు ఉద్యోగమెందుకోయ్. బాంకుల్లో పి.ఓ.లకూ, వాటికీ రాయరాదా!'' అన్నాను.

అతనికీ నా సలహా నచ్చింది. ఆ ఉద్యోగంలో చేరలేదు. అతనిది నెల్లూరుజిల్లా ఆత్మకూరు స్వస్థలం. ఓసారి ఊరెళ్ళినవాడు ఓ సమస్యను వెంటపెట్టుకుని వచ్చాడు!

''చిన్నమామయ్య కూతురు శ్యామలను పెళ్ళిచేసుకోమంటున్నారు మావాళ్ళు. మామయ్యకొక్కతే కూతురు. ఆయనకు ఆస్తి, డబ్బూ కూడా చాలా వుంది. అదంతా నాకొస్తుందని మావాళ్ళ ఆశ- నువ్వేమంటావు?'' అనడిగాడు.

''నీకా అమ్మాయి అంటే ఆసక్తివుందా?'' అడిగాను.

''అలా యేంలేదు. అదసలే పెంకిఘటం. ఒక్కతే కూతురు కావటాన గారాబంచేసి నెత్తికెక్కించుకున్నాడాయన''

''సరే... చిన్నపిల్లకదా, మెల్లిగా తనే మారుతుందిలే. నాసలహా అడిగావు కాబట్టి చెప్తున్నాను - ఈ మేనరికాలు చేసుకోవద్దు.''

''కాని మావాళ్ళు చాలా ఆస్తి వస్తుందని ఆశపడ్తున్నారు''

''నీకూ వున్నట్టుంది ఆ ఆశ. డబ్బుతింటామటయ్యా! నువ్వూ సంపాదిస్తూనే వున్నావుగా. మీ కుటుంబంకూడా నువ్వు డబ్బు పంపితేగాని గడవని స్థితిలో లేదుగదా!''

''అది నిజమేననుకో...'' అని సందేహిస్తూ ఆగాడు చందూ.

''సైన్స్ ప్రకారం కూడ ఈ మేనరికాలూ అవీ అంతమంచివికావు. ఈ దగ్గరి సంబంధాల వల్ల కలిగే పిల్లలు బలహీనంగా, ఒకోసారి అనేక డిఫెక్ట్స్‌తో పుడతారు. అన్ని కేసుల్లో అలా జరుగుతున్నాయని కాదనుకో. అలాంటి అవకాశం వుంది.''

''మావాళ్లేమంటారో...'' అన్నాడు చందూ ఇంకా ఆలోచనలోపడి.

''అసలు నీకూ చేసుకోవాలని వున్నట్టుంది. వాళ్లననటమెందుకు. అలాగయితే వేరే ఆలోచనలు లేకుండా పెళ్ళిచేసుకో ఆ అమ్మాయినే'' అన్నాను.

''లేదు లేదు... నువ్వన్నదీ కర్రెక్టే. మా పెద్ద మామయ్య తన కూతుర్ని మా పెద్దమ్మ కొడుక్కిచ్చాడు. వాళ్ళబ్బాయికి ఇప్పుడు ఏడేళ్ళుంటాయి. సరిగా మాటలు రావు, సరిగ్గా నడవలేడు. మెంటల్ రిటార్డేషన్. మేనరికం వల్లే అన్నారు డాక్టర్లు.''

''మరింకేం... చూస్తూ చూస్తూ నువ్వెలా చేసుకుంటావయ్యా'' అడిగాను.

అంతే.... ఆ తరువాత చందూ శ్యామలను చేసుకోనని చెప్పేశాడు తల్లిదండ్రులకు. వాళ్ళు నచ్చచెప్ప ప్రయత్నం చేశారు కాని, అతను వాళ్ళ మాటలు వినలేదు.

చందూ బాంకులో ప్రొబేషనరీ ఆఫీసరుగా చేరిన రెండు సంవత్సరాలకు ఓసారి మా ఇంటికొచ్చాడు. తిరిగి వెళ్తూ దోవలో అన్నాడు. ''నువ్వు కాలేజీ లెక్చరర్ అయినా నీ జీవన స్థాయేం పెరగలేదు. ఇంకా స్కూల్లో టీచరులాగానే వున్నావు'' అన్నాడు.

అతనికప్పటికింకా పెళ్ళికాలేదు. జీతం బాగా వస్తోంది. అతనిలా నేనెలా వుండగలను. మా అమ్మ జబ్బుపడటం, మందులు, డాక్టర్ల ఫీజులు, పెరిగే పిల్లల పెరిగే అవసరాలు, పెరగని నా జీతం, నా అవసరాలని కుదించుకోవటమే తప్ప సంపాదన పెంచుకోవాలనే ఆలోచనలేని నేను ఏం మాట్లాడలేకపోయాను.

''ఇదేం బావుండలేదు. స్టేటస్‌కు తగినట్టుండాలి. ఎప్పటి లూజ్‌పాంటు, లూజ్‌షర్ట్. టక్ చెయ్యెగూడదూ - చెప్పుల బదులు షూజ్ వేసుకుంటేనేం. చేతికి వాచీ కూడా పెట్టుకోవు'' అన్నాడు. నేనేం మాట్లాడలేదు.

ఈ చంద్రశేఖరం, నాకు తెల్సిన చందూకాదు. నాకు తెల్సు. నా ఆర్థిక పరిస్థితిని అవహేళన చేస్తూ అన్నమాటలు కావవి. నేను అతనికి పరిచయమైనప్పటినుండీ అలానే వున్నాను. అప్పుడతను నా కష్టసుఖాల్లో పాలుపంచుకునే మనిషి. నాకు డబ్బు అవసరమైనప్పుడల్లా అతనే అప్పిచ్చేవాడు. నన్ను అర్థం చేసుకున్న చందూ అతను. ఈ చంద్ర శేఖర్ ఎవరో కొత్త వాడు. నా చందూ కాదు.

పొద్దున ఏడుగంటలకు లేచాడు చంద్రశేఖరం. ఆలస్యమయిందని హడావుడి పడిపోయాడు. హడావుడిగా స్నానం వగైరా కానిచ్చి, టిఫిన్ తినటం పూర్తిచేసి బయటపడాలనుకుంటున్నాడు. అంతలో కృష్ణమూర్తి పెద్దకొడుకొచ్చాడు. వాడి వయసింకా పదహారేళ్ళు కూడా వుండదు. ఏడ్చి ఏడ్చి ముఖమంతా కందిపోయింది.

''ఏరా ఏమయింది - నాన్నెలా వున్నాడు'' అని అడిగాను.

''పోయారు, తెల్లవారుజామున నాల్గుగంటలకు...'' అన్నాడు వాడు బెక్కుతూ.

''అయ్యో! ఎంత పనిజరిగిపోయింది'' అన్నాడు చంద్రశేఖరం కుర్చీలో కూలబడుతూ.

''నేను హాస్పిటల్‌కు వెళుతున్నాను - వస్తావా'' అన్నాను.

''సారీ సారథీ... ఇవాళ ఇన్‌స్పెక్షన్ పూర్తిచేసి వెళ్ళిపోవాలి. అక్కడ వాళ్ళంతా నాకోసం ఎదురు చూస్తుంటారు. ఐయామ్ ఎక్స్ట్రీంలీ సారీ'' అన్నాడతను.

మేం ఇంట్లోనుంచి బయటపడ్డాం.

''నేనూ వస్తున్నా వుండండి'' అని అరిచింది లోపలనుండి మా ఆవిడ.

''మరి నేవస్తా సారథీ! మళ్ళీ వచ్చినప్పుడు కలుస్తాను'' అంటూ చేయికలిపి, బ్రీఫ్‌కేసు చేతపట్టుకుని, చకచకా వెళ్ళిపోయాడు చంద్రశేఖరం.

మా ఆవిడ రావటంతో నేనూ, ఆవిడ, కృష్ణమూర్తి కొడుకు రామం కలిసి ఆటోలో హాస్పిటల్‌వైపు వెళ్ళిపోయాం.

చంద్రశేఖరం ఒకప్పటి మిత్రుడు కృష్ణమూర్తిని చివరిసారిగానయినా చూసే అవకాశం లేకుండా వెళ్ళిపోవటం, అతనికి కృష్ణమూర్తిపట్ల ప్రేమ, సానుభూతి లేకకాదు. అవి ఒకప్పటివి. ఇప్పుడు గుర్తులేకకాదు. ఈ పదిహేన్నేండేళ్ళ కాలంలో కొత్తతనాన్ని సంతరించుకున్న బంధమది. అతని భార్యతో ఏం మాట్లాడతాడు?

మనుషులు అనుక్షణం ఇలా కొత్తవాళ్ళయిపోతారేం. మనం ఎంతో ప్రేమగా చూసుకున్న చిన్నప్పటి మిత్రులు, పరిచయస్తులు, మళ్ళీ ఇప్పుడు మనజీవితంలో తారసపడితే వాళ్ళతో ఏం మాట్లాడగలం? ఆ జీవితంలో అప్పటి బంధాలు తెగిపొయ్యాయి. అవిసాగే అవకాశం ఇంకలేదు. పలకరింపులు, కుశల ప్రశ్నలతో అయిపోతాయి మాటలు.

''ఒరేయ్! పూర్ణా! ఈ కొత్త మాష్టారు భయపడుతున్నాడు. ఈయన్ని ఎలా ఏడిపిద్దాం'' అని నా చిన్ననాటి మిత్రుడు పూర్ణచంద్రరావు ఇప్పుడు కనబడితే అనగలనా? మన పూర్వ పరిచయస్తులు మన జీవితంలో తారసపడితే ఎంత అన్‌కంఫర్టబుల్‌గా ఫీలవుతాం? వాళ్ళని కొత్తవాళ్ళుగా పరిగణించలేకపోవటం, కొత్తవాళ్ళం కాదు పాతస్నేహితులమేనని నటించలేని అశక్తతలోనే వుంది కష్టమంతా. ఈ రోహిణి ఆ రోహిణి కాదు, ఈ చంద్రశేఖరం అప్పటి నా చందూకాదు, నేనూ వాళ్ళకు అప్పటి పార్థసారథినికాదు. ఆలోచిస్తూంటే టి.ఎస్. ఇలియట్ మాటలు గుర్తుకొచ్చాయి.

''వుయ్ డైటు ఈచదర్ డైలీ
వాట్ వుయ్‌నో ఆఫదర్ పీపుల్
ఈజ్ ఓన్లీ అవర్ మెమొరీ ఆఫ్ మూమెంట్స్
డ్యూరింగ్ విచ్ వుయ్ నోదెం''

ఆయనన్నది నిజమే - ఇతర్లను గురించి మనకు తెల్సింది, మనకు వాళ్ళు తెలిసినప్పటి క్షణాల స్మృతి మాత్రమే. కాలం కరిమింగిన వెలగపండులా ఆత్మీయత, స్నేహ మాధుర్యం నశించి పరిచయాలు జ్ఞాపకాలుగా మాత్రమే మిగుల్తాయి.

'అనుభూతి' అన్న పేరుతో 'విపుల' మాసపత్రిక
మే, 1989

చూపున్న మనసు

"నాన్నగారు ఇంట్లోలేరు'' అంది రత్నమాల, డోర్‌బెల్ వినిపిస్తే తలుపు తెరచి. వచ్చిందెవరో చూడకుండానే తలుపు వేయబోయింది ఆమె.

'' ఆగు నేను మీనాన్నగారికోసం రాలేదు'' అన్నాడతను.

''మరి...?'' అని ఆమె తలెత్తి చూసింది అతన్ని. అతన్ని చూడంగానే ఆమె సంభ్రమంలో పడిపోయింది. హృదయంలో తటిల్లత మెరిసింది.

''మీరా...?! నేనెవరో అనుకున్నాను. రండి'' అని లోపలకు దారితీసింది రత్నమాల.

''గుర్తుపట్టలేదన్నమాట'' అన్నాడతను లోపలకు వస్తూ.

''గుర్తుపట్టకేం... కూర్చోండి అమ్మను పిలుస్తాను''.

రత్నమాల తల్లిని పిలవటానికి లోపలకు పోబోతుండగానే అన్నపూర్ణ లోపల నుండి ముందుగదిలోకొచ్చింది.

'' ఎవరూ అరవిందా! రా... కూర్చో. మీ మామయ్యగారు బయటకు వెళ్ళారు. ఎప్పుడొచ్చావు? ట్రైనింగయిపోయిందా? అమ్మానాన్నా కులాసానా? మీ చెల్లెలు సునీతకు పురుడొచ్చిందా? మొన్నీమధ్య నేనూ అమ్మాయి వెళ్ళి చూసి వచ్చాం. ఇవాళో రేపో అన్నట్లు చెప్పారట డాక్టర్లు'' అంటూ అల్లుణ్ణి చూసిన ఆనందంతో ప్రశ్నల వర్షం కురిపించింది అన్నపూర్ణ.

ఓ పెద్ద కంపెనీలో ఇంజనీరుగా పనిచేస్తున్న అరవింద్‌ని ప్రమోషన్ ఇచ్చేముందు నాగపూర్‌లో ఉన్న తమ హెడ్‌క్వార్టర్స్‌కి శిక్షణకు పంపారు కంపెనీవారు. శిక్షణాకాలం మూడు నెల్లు. అతను నాగపూరు వెళ్ళబోయేముందే అతని పెళ్ళయింది. భార్యను పుట్టింట్లోనే ఉంచి నాగపూర్ వెళ్ళిపోయాడు అరవింద్.

పొద్దున్నే ట్రైన్‌దిగి, పెట్టెబేడా ఇంట్లో పడేసి భార్యను చూడాలనే ఆతృతతో హడావుడిపడి ఇక్కడకు వస్తే, రత్నమాల తన్నుచూడకపోయినా, తన గొంతయినా గుర్తుపట్టకపోవడం అతనికి నిరుత్సాహం కలిగించింది. అత్తగారు అల్లుడికి కాఫీ, టిఫెను చెయ్యడానికి వంటిట్లోకి పోంగానే అన్నాడు రత్నమాలతో

''అసలు మనుషుల మొహంవంకే చూడవు? ఇదేం జబ్బు!'' అని

'' ఏం జబ్బో నాకు తెలియదు గాని, అందరి మొహాలవంక చూడటం నాకలవాటు లేదు. చూసినా ఆ మొహాలు నాకు గుర్తుండవు'' అంది రత్నమాల.

''పోన్లే నన్ను గుర్తుపట్టావు, అక్కడకు సంతోషం''

''పొండి, మీరు మరీను, మిమ్మల్ని ఎందుకు గుర్తుపట్టను''

''మొన్న మా తమ్ముడు పలకరించినా గుర్తుపట్టినట్లు మాట్లాడలేదట!''

'' ఎప్పుడో పెళ్ళిలో ఓసారి చూశాను. ఓసారి చూసిన వాళ్ళందరూ గుర్తుంటారా? అయినా 'అన్నయ్య దగ్గరినుండి ఉత్తరాలు వస్తున్నాయా' అనడిగినప్పుడు అతనెవరో తెలిసింది. నేనేం అతన్ని గుర్తుపట్టనట్లు మాట్లాడలేదే''

''మనుషులనుగుర్తించనట్లు ప్రవర్తిస్తే అహంభావం, పొగరు అనుకుంటారు''

''నిజమేలాగుంది, నేను మూడేళ్ళు బి. ఎస్.సి చదివినా నాకు మా కాలేజీలో అదీ నాక్లాస్‌మేట్స్ ఇద్దరుముగ్గురితో తప్ప పరిచయం లేదు. క్లాసుకు టైముకు వెళ్ళటం, పాఠాలు వినటం, ఇంటికి వచ్చెయ్యటం. పరిచయాలు పెంచుకోవాలనీ, కలివిడిగా తిరగాలనీ, లేనిపోని మాటలు మాట్లాడాలనీ నాకుండదు. మొన్నామధ్య మా క్లాసుమేటు ఓ అమ్మాయి బస్టాపులో పలుకరించింది. ' ఎవరీమె నన్ను పలుకరిస్తోంది?' అనుకున్నాను. తర్వాత మాటల్లో తెలిసింది ఆమె నా క్లాసుమేటని. నా ఫ్రెండ్ నీరజ అంటుంది, 'అట్లా ఎవరితో మాట్లాడకపోతే నీకు గర్వం అనుకుంటారే' అని'' అంది రత్నమాల.

'' చూశావా మరి నీ పద్ధతి మార్చుకోవాలి. చుట్టూ గిరిగీసుకుని నువ్వది దాటిరాక, ఇతర్లని అందులోకి ప్రవేశించనీయకపోతే ఎలా?''

''నేనవేమీ ఆలోచించను. ఎవరితోనూ మాట్లాడగూడదని నాకేం ఉండదు. నాకైనేను కల్పించుకుని మాట్లాడాలంటే బెరుగ్గా ఉంటుంది''

అరవింద్ కంప్లైంట్ ఇప్పటిది కాదు 'రత్నమాల మనుష్యులను గుర్తించదు'ని పెళ్ళి చూపులప్పటినించి అరవింద్‌కు గుర్తుగానే ఉంది. పెళ్ళిచూపుల్లో అరవింద్‌కు రత్నమాల బాగా నచ్చింది. పొడుగ్గా, రివటలా, పచ్చగా ఉన్న రత్నమాల ముఖంలోగల కుదిరిక, కళ అతన్నాకర్షించాయి. పెళ్ళికి ముందు 'ఆమెతో మాట్లాడాలి, ఆమె అభిప్రాయాలు తెలుసుకోవాలి' అని అనుకున్నాడు. రెండు కుటుంబాలు సంప్రదాయకమైనవి కావటం వల్ల ఆమెతో విడిగా మాట్లాడే అవకాశం దొరకలేదు అతనికి. అక్కడికీ తల్లితో అన్నాడు.

''నువ్వు విడిగా మాట్లాడేదేమిటి ఆపిల్లతో, మేం పెద్దవాళ్ళం లేమూ, మంచీ చెడూ చూడటానికి'' అని కసిరింది తల్లి అరవింద్‌ని. అయితే అతను తన ప్రయత్నం మానలేదు. కాలేజీ దగ్గర ఆమెను కలిసి మాట్లాడాలని వెళ్ళాడు.

సాయంత్రం కోఠీ విమెన్స్ కాలేజీ వద్ద ఓ అరగంట పడిగాపులుగాచిన తరువాత ఆమె

దర్శనమైంది అతనికి. గేటుముందు నుంచున్నా రత్నమాల అతన్ని పట్టించుకోకుండా తనమానాన తాను బస్టాండుకేసి నడవసాగింది.

''రత్నమాలా!'' అని పిల్చాడు అరవింద్

ఆమె విన్నదో లేదోగాని పట్టించుకోకుండా వెళ్ళిపోసాగింది.

''మిమ్మల్నే రత్నమాలా!'' అని మరోసారి పిల్చాడు అరవింద్.

ఆమె వెనక్కి తిరిగి చూసింది.

''ఎవరు మీరు? ఎందుకు పిల్చారు?'' అందామె ఆశ్చర్యంగా.

''నేను... నేను.. అరవింద్‌ని''

''అరవిందా ఎవరబ్బా'' అందామె ఇంకా ఆశ్చర్యం నుంచి కోలుకోకుండా.

''నన్ను గుర్తుపట్టలేదా?''

''ఏమో, మిమ్మల్ని ఇంతకు ముందు చూసినట్టులేదు''

''అయ్యో! నేనండీ...మొన్న పెళ్ళి చూపులకొచ్చిన అరవింద్‌ని.''

అప్పుడు చూసింది అతనివంక నిశితంగా.

''ఓ సారీ. చూడగానే పోల్చలేకపోయాను'' అందామె నొచ్చుకుంటూ.

''పోనీలెండి దాందేముంది. మీరు నాకు చాలా బాగా నచ్చారు. మీతో రెండు మాటలు మాట్లాడదామని వచ్చాను. పెళ్ళిచూపుల రోజున కుదరలేదు'' అన్నాడు అరవింద్.

''ఏం మాట్లాడాలి?'' అందామె బెరుగ్గా.

''అలా డైరెక్ట్‌గా అడిగేస్తే ఎలా? కాసేపు ఏ హోటల్లోనయినా కూర్చుని మాట్లాడుకుందాం''

''అమ్మో! అమ్మ నాకోసం ఎదురు చూస్తుంటుంది. నే వెళ్ళాలి.''

''మరెలా? మీ ఇల్లు నారాయణగూడ లోనే కదా. నడుస్తూ మాట్లాడుకుందాం. మీకేం అభ్యంతరం లేకపోతే నడువగలరా?''

''సరే'' అని తల ఊపింది రత్నమాల ఏమీ అనలేక.

సుల్తాన్ బజారు జనసమ్మర్దంలో నడవటమే కష్టంగా ఉంటే మాటలు సాగలేదు. ఈ లోపల ఎవరేనా తమని చూస్తారేమోననే భయంతో కాచీగూడా చౌరస్తాదాటినా ఏం మాట్లాడలేకపోయాడు అరవింద్. ఆమె ఇల్లు దగ్గరపడుతోందన్న తొందరలో మొదటి మాటగా చివరి మాట అడిగేశాడు అరవింద్.

'' ఇది చెప్పండి నేను మీకు నచ్చానా?'' అని

రత్నమాల అతనివంక చూసి తలతిప్పేసుకుంది. మాట్లాడలేదు.

''చెప్పండి మీ ఇల్లు దగ్గరపడుతోంది.''

''మా అమ్మా వాళ్ళందరకూ నచ్చారు మీరు''

'' అబ్బ, వాళ్ళ సంగతి కాదు మీ సంగతి చెప్పండి''.

''నాసంగతేముంది? వాళ్ళకినచ్చితే నాకు నచ్చినట్లుకాదా?''

''సగటు ఆడపిల్లలా మాట్లాడారు''

'' ఆడపిల్లలు ఇంకెలా చెప్తారో కూడా తెలియదులాగుంది మీకు, వస్తా'' అని అతనివేపోసారి చూసి గేటు తీసుకుని ఇంట్లోకి వెళ్ళిపోయింది రత్నమాల.

అల్లుడు హైదరాబాదులో స్థిరపడడంతో కూతురికి చీరెసారెలు పెట్టి కాపురానికి పంపించారు రత్నమాల తల్లిదండ్రులు. భార్య అన్నివిధాలా నచ్చింది అతనికి. సంసారం చీకు చింతల్లేకుండా హాయిగా గడపగలిగే లక్షణాలన్నీ ఉన్నాయి ఆమెలో. అయితే అరవింద్‌కు ఆమె పట్ల ఉన్న ఫిర్యాదు ఒక్కటే ' ఇల్లన్న తరువాత స్నేహితులు, పరిచయస్తులు, బంధువులు వస్తూ ఉంటారు. ఎవరు ఎవరో గుర్తుంచుకోక పోతే ఎలా?' అని.

''సభ్య సమాజంలో బతికేటప్పుడు మనం నలుగురి స్నేహం చేయాలి. వాళ్ళకి సాయం చేయాలి. వాళ్ళ సాయం పొందాలి. నువ్వు మనుషులనే గుర్తుపెట్టుకోకపోతే ఎలా? ఒకసారి మన ఇంటికి వచ్చినవాడు మళ్ళారాడు'' అంటూ ఉండేవాడు అరవింద్ భార్యతో.

''సాయం చెయ్యటానికీ, సాయం పొందటానికీ నాకభ్యంతరం లేదండీ. నేను కావాలని గుర్తు పెట్టుకోకపోవటమేం లేదు. ఎప్పుడో ఓసారి చూసిన వాళ్ళను గుర్తుపెట్టుకోకపోవటం ఎవ్వరికయినా సహజం'' అంటుండేది రత్నమాల.

ఓసారి అరవింద్ స్నేహితుడు ప్రసాద్ ఊరినుండి తిన్నగా అరవింద్ ఇంటికి వచ్చాడు పెట్టెబేడాతో . అత్తామామా ఎవరింటికో పెళ్ళికి వెళ్ళారు. మరిది ఇంకా కాలేజీనుంచి ఇంటికి రాలేదు. ఒకటి రెండు సార్లు ప్రసాద్ తమ ఇంటికి వచ్చినా పరిశీలనగా చూడకపోవడం వల్ల రత్నమాల అతన్ని గుర్తుపట్టలేదు. అతను తను ఫలానా అని చెప్పటానికి ఇబ్బంది పడ్డాడు. 'తన్ను అదివరకు చూసిన ఆమె గుర్తించకపోవడమేమిటీ? అరవింద్ భార్య అదోరకం మనిషి' అనుకుని వెనుదిరిగేంతలో అరవింద్ తమ్ముడు రవి కాలేజినుండి వస్తూ అతన్ని గుర్తుపట్టి లోపలికు తీసుకుపోయాడు. అతనెవరో తెలిసిన తరువాత రత్నమాల ఆతిథ్యంలో ఏ లోటూ చేయలేదు.

అరవింద్‌కు ఆ విషయం తెల్సి భార్యని తీవ్రంగానే మందలిచాడు.

''ప్రసాద్‌ను ఇంతకు ముందు చూశావుగా గుర్తుపట్టికూడా వాడిని పలుకరించేదేమిటన్న అహంకారమా?'' అని.

''అయ్యో అతను మీ ఫ్రెండ్ అని తెలిస్తే ఎందుకుండమనను. మీకోసం పది మంది

వస్తుంటారు. అందర్నీ మీరు మాత్రం ఉండమంటున్నారా? ఇతన్ని నేను గుర్తుపట్టలేదు. అతను మాత్రం చెప్పొచ్చుగా తను ఫలానా అని'' అంది రత్నమాల.

''సర్లే నీ మతిమరుపుతో నాకు పరువుపోయే రోజులొచ్చాయి'' అన్నాడతను విసుక్కుంటూ.

ఓ రోజు సాయంత్రం అరవింద్ ఇంటికొచ్చేటప్పటికి, ఇంటిముందు వరండాలో చాప పర్చుకుని కూర్చుని ఎవరో పిల్లాడికి లెక్కలు చెప్తోంది రత్నమాల. భర్త వచ్చాడని ట్యూషన్ ముగించి ఆమె లోపలకు రాగానే అడిగాడు అరవింద్, 'వాడెవడు, తీరిగ్గా కూర్చుని పాఠం చెపుతున్నావు' అని.

''మన పనిమనిషి రాములమ్మ కొడుకండీ. టెంత్‌క్లాసు లెక్కల్లో రెండుసార్లు తప్పాడట. రాములమ్మకి ట్యూషన్లు పెట్టే తాహతు లేదు. 'మా పోరడికి రెండు ముక్కలు చెప్పమ్మా' అని బతిమలాడింది. పొద్దే ఖాళీగానే ఉన్నాను కదా అని రోజూ సాయంత్రం రమ్మన్నాను. ఆ స్కూల్లో ఏం చెప్పారోగానీ వాడికి బేసిక్సే తెలియవు. పిల్లవాడు తెలివిగల వాడే. చెప్తే అర్థమవుతోంది. రోజూ వచ్చి నేర్చుకోమన్నాను'' అంది రత్నమాల.

'' ఎందుకీ అలగా జనమందర్నీ చేర్చటం. పాలేళ్ళకీ, పనిమనుషులకీ సాయం చేసి ప్రయోజనమేంటీ?'' అన్నాడతను.

'' ఏమో బాబూ నాకు ప్రయోజనాలు కనబడవు, మనుషుల అవసరాలుతప్ప'' అంది ఆమె.

''అదేంట్రా అట్లా అంటావు ఏదో బీద మనిషి సాయం చేయమని అడిగింది. కోడలూ ఖాళీనే గదా. ఓ గంట వాడికి పాఠం చెప్తే మనకి పోయేదేముంది'' అన్నాడు అక్కడే సోఫాలో కూర్చుని చుట్టతాగుతున్న అరవింద్ తండ్రి రామారావు.

''సరే.. సరే మీకు నచ్చితే నాకు మాత్రం అభ్యంతరమెందుకు?'' అన్నాడు అరవింద్.

అత్తగారివైపు బంధువుల్లో 'రత్నమాల మనుష్యుల్ని గుర్తించదు, పలుకరించదు, ఆమెకు గర్వం' అని వాడుక పడిపోయింది. ఓ సారి అత్తగారు కూడా అంది. ''అదేంటే అమ్మాయి, మొన్న మా చెల్లెలు గుడ్డల షాపులో కనిపించి పలకరిస్తే పలకలేదట'' అని.

''అవును మొన్న చీరె కొనటానికి వెళ్ళినప్పుడు ఆవిడెవరో పలుకరించారు, 'అరవింద్ రాలేదా?' అని 'లేదు. ఆయనకు ఆఫీసులో తీరికలేక రాలేదు' అని జవాబు చెప్పానే'' అంది రత్నమాల.

'' ఎవరో కాదే అది మా చెల్లెలు పార్వతి''

''అవునా? నేను గుర్తుపట్టలేదండీ'' అంది నొచ్చుకుంటూ రత్నమాల.

''అట్లాగంటే ఎలాగమ్మాయి! గర్వం, పొగరు, శాణీతనం అనుకుంటారు. అందాకా ఎందుకు,

మొన్న అరుణ్ బారసాలకు వచ్చిన సునీత అత్తగారు కూడా అంది, ' ఏవమ్మా! మీ కోడలుకు గర్వమా పలకదేమని!''

''సారీ అత్తయ్యా! పలకరించకూడదని నేనేం అనుకోలేదు. అంతమంది బంధువుల్లో ఆమె ఎవరో గుర్తించని మాట నిజమే. ఆవిడెవరో సునీత చెప్పింతరువాత నేనేం ఆవిడకు మర్యాద తక్కువచేయలేదే''

'' ఆమాటా అందనుకో. ఏమయినా దగ్గరవాళ్ళను గుర్తుపట్టటం, పలకరించటం నేర్చుకో'' అని హితబోధ చేసింది అత్తగారు.

ఇదో పెద్ద చిక్కయిపోయింది రత్నమాలకు. 'అందరూ తనను మనిషుల్ని గుర్తు పెట్టుకోదు, పలకరించదంటారు. పుట్టింట్లో తన తల్లీ, దండ్రీ అప్పుడప్పుడూ అలా అని తనను మందలించినా ఆమె అంతగా పట్టించుకోలేదు. అత్తగారింట్లో అలా కుదిరేటట్లులేదు. వచ్చిన ముఖాలనన్నింటినీ స్టడీ చేయాల్సి వచ్చేటట్టుంది' అనుకుంది దిగాలుగా రత్నమాల.

అరవింద్, రత్నమాల మొదటి ఆట సినిమాకు బయలుదేరారు. ఎప్పుడో కాని సినిమాకు వెళ్ళటం కుదరదు అరవింద్‌కు. ఆఫీసులో పనివుండి, ఇంటికి రావటం ఆలస్యమయ్యేది. అందువల్ల పెద్ద ప్రయత్నంమీద ముందు ఇంటికొచ్చి భార్యను సిద్ధం చేయించి ఉత్సాహంగా సినిమాకు బయలుదేరాడు.

సినిమాహాలు దగ్గరే అవటంతో ఇద్దరూ నడవసాగారు. రోడ్డుమీద రద్దీలేదు. చూస్తుండగానే క్షణంలో దారుణం జరిగిపోయింది. ఎదురుగా వస్తున్న కారుని తప్పుకోవటానికి పక్కకు తిరిగిన ఆటో రిక్షాను తాకి పక్క సందులోకి తిరిగి మాయమయింది. రిక్షా పక్కకు పడిపోయింది. రిక్షాలో కూర్చున్న ముసలమ్మ తల పేవ్‌మెంటుకు గుద్దుకుని గాయమై రక్తం కారసాగింది. చేతులూ కాళ్ళు గీరుకుపోయాయి. రిక్షా కుడి చక్రం నజ్జునజ్జయిపోయింది. జనం చుట్టూ మూగారుగానీ, ఎవరూ ముసలమ్మని లేవనెత్తే ప్రయత్నం చెయ్యలేదు. ఆటోలు, ఆటో డ్రైవర్ల నిర్లక్ష్యం, రాష్ డ్రైవింగ్‌ల మీద వ్యాఖ్యానాలు చేస్తున్నారు.

రత్నమాల ముసలమ్మను లేప ప్రయత్నించింది. ఆమె లేచే స్థితిలో లేదు.

''రిక్షా పిలవండి. ఈమెను ఆసుపత్రికి తీసుకెళ్ళాలి. అలా చూస్తూ నిలబడుతారేం'' అంది రత్నమాల భర్తతో అరుస్తున్నట్టు.

అటుగా వెళ్తున్న రిక్షాను పిల్చాడు అరవింద్. జనం సాయంచేసి ముసలమ్మను రిక్షాలో కూర్చోబెట్టారు. రత్నమాల ఆమెను పట్టుకుని తనూ రిక్షాలో కూర్చుంది. ముసలమ్మ గాయం నుండి స్రవించే రక్తంతో రత్నమాల చీరె కూడా తడిసి పోయింది. రిక్షా కదిలి పోతూంటే ఆక్సిడెంట్ అయిన రిక్షా అతను 'తన రిక్షాపాడయిపోయింది రిపేరు చేయించ టానికి ఏమయినా ఇమ్మ'న్నాడు.

''పోవయ్యా! రిక్షా ఎక్కింది ముసలావిడ. ఆక్సిడెంట్ చేసింది ఆటోవాడు. వాళ్ళల్లో ఎవర్నయినా అడుగు. మాకేం సంబంధం'' అన్నాడో ప్రేక్షకుడు.

''అతనికి ఓ ఇరవై రూపాయలివ్వండి'' అంది రత్నమాల భర్తతో.

అరవింద్‌కిదంతా చికాగ్గా ఉంది ఏమీఅనలేక ఇరవై రూపాయలు తీసి ఇచ్చాడు.

రిక్షా కదిలింది. వందగజాల దూరంలో ఉన్న ప్రైవేటు నర్సింగ్‌హోంకు తీసుకెళ్ళారు ముసలమ్మను రత్నమాల, అరవింద్. అది మెడికో లీగల్ కేసని ఆ ముసలమ్మని నర్సింగ్‌హోంలో చేర్చుకో నిరాకరించారు డాక్టరు. డాక్టరు టేబిల్ మీద ఉన్న ఫోనెత్తి నారాయణగూడ పోలీస్ స్టేషనుకు ఫోను చేసి విషయం చెప్పింది రత్నమాల. పోలీస్ ఇన్‌స్పెక్టర్ చెప్పిన మీదటగాని ఆమెను చేర్చుకోలేదు డాక్టరు.

ముసలమ్మను పరీక్షచేసి అన్నాడు డాక్టర్.

''సెలైన్ డ్రిప్ పెట్టాను. తలమీద పెద్ద కన్‌కషన్ అయింది. ఆపరేషను చేయాలి. సర్జన్ని పిలిపిస్తాను. వెయ్యిపైనే ఖర్చవుతుంది. మీలో ఆమె బంధువులెవరైనా ఉన్నారా?''అని

''మేము ఆమె బంధువులం కాదు డాక్టర్! ఆక్సిడెంట్ అయితే ఆమెనిక్కడకు తీసుకొచ్చాం. మీరు డబ్బు గురించి ఆలోచించకండి. ఆమె బంధువులెవరూ రాకపోతే మేమిస్తాం మీ ఫీజు. నర్సింగ్‌హోం ఛార్జీలు'' అంది రత్నమాల.

డాక్టర్ సర్జన్‌కు ఫోన్ చేయటానికి వెళ్ళాడు.

అరవింద్‌కి ఇదంతా తలనొప్పిగా ఉంది. దారిన పొయ్యే తద్దినాన్ని నెత్తికి తెచ్చుకున్న భార్యమీద గొంతువరకూ కోపమొచ్చింది అతనికి.

'' ఇహపద చేసిన నిర్వాకం చాల్లే'' అన్నాడతను.

''అయ్యో ముసలావిణ్ణి అలా వదిలేసి ఎలా వెళ్తాం'' అంది ఆమె.

'' ఆవిడేం మన బంధువా? ఆమె వాళ్ళొస్తారు. చూసుకుంటారు, నువ్వుపద''

''నేను రాను, మీరూ ఉండరాదూ''

''నువ్వొస్తేరా, లేకపోతే లేదు. నే వెళ్తాను'' అని విసురుగా వెళ్ళిపోయాడు అరవింద్.

అరవింద్ వెళ్ళింతరువాత పోలీసు ఇన్‌స్పెక్టర్ వచ్చి ఆమె స్టేట్‌మెంట్, డాక్టర్ స్టేట్‌మెంట్ తీసుకువెళ్ళాడు. సర్జన్ వచ్చి ముసలావిణ్ణి పరీక్ష చేసి ఆమెకు ఆపరేషన్ చేయాలన్నాడు. రక్తం ఎక్కించాలి. ఆమె బ్లడ్‌గ్రూప్ ఎ.బి. ఆర్ ఎచ్ పాజిటివ్. దొరకటం కష్టం కనక తెలిసినవాళ్ళెవరైనా ఉంటే ప్రయత్నించమన్నాడు నర్సింగ్‌హోం డాక్టరు.

''మావారి బ్లడ్ గ్రూపదే నేను వారికి ఫోను చేస్తాను. మీరు ఆపరేషనుకు సిద్ధం చెయ్యండి డాక్టర్!'' అంది రత్నమాల.

ఆమె ఇంటికి ఫోన్ చేసింది. అరవింద్ ఫోనెత్తాడు భార్య చెప్పింది విని అతనికి మండిపోయింది. ''ఫో నేను రానుపో. దారిన పొయ్యే తద్దినాన్ని నెత్తిన వేసుకున్నది గాక నేను బ్లడ్ కూడా ఇవ్వాలా? ఇవ్వను'' అంటూ ఇకనేం వినిపించుకోకుండా ఫోను పెట్టేశాడు.

రత్నమాలకేం చేయాలో తోచలేదు. తన తండ్రికి కబురు పెడ్తే ఆయన ఏమన్నా వేరే ప్రయత్నం చేస్తాడేమో. తన పుట్టింట్లో ఫోను లేదు. ఇల్లు దగ్గరేగాని ముసలమ్మను వదిలి వెళ్ళటం ఆమెకిష్టం లేదు. ఏం చేయాలా అని ఆలోచిస్తూ కూర్చుండిపోయింది రత్నమాల.

అంతలో వచ్చాడు ఆమె మామగారు రామారావు ఆపద్బాంధవుడిలా.

'' ఆయన రాలేదా మామగారూ!'' అడిగింది రత్నమాల ఆత్రుతగా.

''లేదమ్మా! వాడికి నీమీద కోపంగా ఉంది. నువ్వు ఒంటరిగా ఉన్నావుకదా అని వచ్చాను. నాదీ అదే బ్లడ్ గ్రూపులే. నేనిస్తాలే రక్తం'' అన్నాడు ఆయన.

'' ఈవయసులో బలహీనపడిపోరూ మామగారూ!'' అంది ఆందోళనగా.

'' ఏంఫరవాలేదమ్మా, ఎంత వయసని, మొన్నేగా రిటైరయింది'' అన్నాడు ఆయన.

ఆయన రక్తమివ్వటం, ముసలావిడకు ఆపరేషన్ చెయ్యటం అయ్యేప్పటికి రాత్రి పన్నెండు గంటలైంది. రత్నమాల తిండీ తిప్పలూ లేకుండానే అక్కడ కూర్చుండిపోయింది, మామగార్ని, ముసలమ్మని కనిపెట్టుకుని.

మర్నాడు పొద్దున తెలివి వచ్చిన ముసలమ్మ కొడుకు పేరు చెప్తే డైరెక్టరీ తిరగేసి అతనికి ఫోను చేసింది ఆమె. డైరెక్టరీలో ముసలమ్మకొడుకు నారాయణ రావు అడ్రసు చూస్తే అతను కూడా తన భర్తపనిచేసే కంపెనీలోనే పనిచేస్తాడని అర్థమయింది రత్నమాలకు.

''ఇప్పుడే వస్తున్నా'' అంటూ ఫోను పెట్టేశాడతను.

తర్వాత తమ ఇంటికి ఫోను చేసి భర్తకు చెప్పింది రత్నమాల '' ఆ ముసలావిడ ఎవరో కాదండీ మీ కొలీగ్ నారాయణరావు అని ఉన్నారట కదా! ఆㅤఇంజనీరు. ఆయన తల్లే, కూతురింటికెళ్తుంటే ఆక్సిడెంటయింది. చెల్లెలింట్లో ఉందికదా అని నిశ్చింతగా ఉన్నారట వాళ్ళు. నారాయణరావు గారు చెప్పారు.'' అని.

''నారాయణరావు తల్లా! అయ్యో ఎంత పొరబాటయింది. నేను ఎవరో అనుకున్నాను. చాలా మంచివాడు. అతను మనకు చాలా కావల్సినవాడు. నీకు గుర్తులేదూ అతను మనింటికి నాల్గైదు సార్లు వచ్చాడు కూడాను'' అన్నాడు అరవింద్.

'' ఏమోనండీ మనిషిని చూస్తే గుర్తుపడతానేమో'' అందామె.

''సరే అతనికి ఫోను చేశావుగా. నేనూ ఇప్పుడే వస్తున్నా'' అని ఫోను క్రెడిల్ చేశాడు అరవింద్. రాత్రి భార్య తనతో రానందుకు కోపం వచ్చినా ఆమెను ఒంటరిగా వదిలేసి వచ్చినందుకు తరువాత

పశ్చాత్తాపపడ్డాడతను. ఎప్పుడు తెల్లవారుతుందా, ఎప్పుడు ఆసుపత్రికి బయలుదేరుదామా అనుకుంటుండగానే ఆమె ఫోన్‌కాల్ వచ్చింది అతనికి.

రత్నమాల బాత్‌రూమ్‌లో ఉంది. రామారావుగారు బాయ్‌చేత కాఫీ తెప్పించి తాగుతున్నాడు. అప్పుడు వచ్చారు అరవింద్, నారాయణరావులు.

''ఎలా ఉందమ్మా ఇప్పుడు'' అని పలుకరించాడు నారాయణరావు తల్లిని.

''బాగానే ఉందిరా. కొంచెం తల భారంగా ఉంది అంతే. ఆ తల్లి నన్ను రక్షించింది. ఆ పిల్ల లేకపోతే ఇవాల్టికి చచ్చి రెండోరోజయ్యేది. పెద్దాయన రామారావు గారు నాకోసం రక్తమిచ్చారు. ఆ అమ్మాయీ, వాళ్ళాయనా నన్ని ఆసుపత్రిలో చేర్పించారు. ఈ కుటుంబం రుణం మనమీజన్మలో తీర్చుకోలేం నాయనా! పెద్దమనసుగల తల్లి ఆమె. 'పది కాలాలపాటు ముత్తైదువగా పిల్లాపాపలతో. భోగభాగ్యాలతో సుఖంగా ఉండు తల్లీ' అని ఆశీర్వదించటం తప్ప ప్రతిగా మనమేం చెయ్యగలం ఆమెకి'' అంది ఆమె.

'' ఈయనే నారాయణ రావుగారు'' అంటూ పరిచయం చేశాడు అరవింద్ అప్పుడే గదిలోకడుగెడుతున్న భార్యకు.

''నమస్తే. ఆయన ఇందాక ఫోనులో చెప్పబట్టి గాని లేకపోతే గుర్తుబట్టలేకపోయేదాన్ని మిమ్మల్ని. అమ్మగారికి పెద్ద ప్రమాదం తప్పింది.'' అంది రత్నమాల.

''మా ఆవిడకు మనుష్యుల్ని గుర్తుపట్టని జబ్బుందిలెండి నారాయణరావుగారూ! ఓ సారి చూసినా గుర్తుపెట్టుకోదు'' అని జోక్ చేశాడు అరవింద్.

''అమ్మాయికి మనుషుల ముఖాలు కాదురా, మనుషులు గుర్తుంటారు. అది పెద్ద విషయం. నువ్వూ అది నేర్చుకో బాగుపడతావు'' అన్నాడు రామారావుగారు కొడుకుని సన్నసన్నగా చీవాట్లు వేస్తూ. ఆయనకు కొడుకు కోడల్నలా రాత్రి ఒంటరిగా, నిస్సహాయంగా వదలి రావటం ఇష్టం లేదు.

అరవింద్ ఆలోచనలో పడిపోయాడు 'తనభార్య రత్నమాల ఎంత ఔన్నత్యం గలిగిన వ్యక్తి. తనూ, తన తల్లి ఆమె మనుషుల ముఖాలు గుర్తుంచుకోనందుకు కోప్పడ్డారు. తనైతే కఠినంగా మాట్లాడాడు కూడా. తెలిసున్నముఖాలకే పరిచయస్తులకే సాయం చేయాలన్నతత్వం తమది. తన భార్య అలా కాదు ముఖాల వెనుక మనుష్యులే కాని, ముఖాలు తెలియవు ఆమెకు. మనుషుల అవసరాలు తప్ప, ప్రయోజనాలు గుర్తుండవు ఆమెకు. ఫలాపేక్ష లేని మనసు ఉన్నతమైంది. రత్నమాల నిజంగా జాతిరత్నమే. అలాంటి రత్నాన్ని దగ్గర ఉంచుకుని గాజు పూసగా ఎంచాడు తాను. ఎంత పొరబాటయింది? తండ్రి కోడల్ని త్వరగా గుర్తించాడు. తనే ఆలస్యం చేశాడు.

''వదిన గారూ! మీరందరూ చేసిన సాయానికి ఎలా కృతజ్ఞతలు తెల్పాలో అర్థం కావటం

లేదు. మా అమ్మ దిక్కులేని చావు చావకుండా కాపాడారు. మేం చేయలేని పని మీరు చేశారు'' అన్నాడు నారాయణరావు రత్నమాలతో.

''భలేవారే, మేం చేసింది పెద్ద ఘనకార్యమన్నట్లు మాట్లాడుతున్నారే. ఆ పరిస్థితిలో మీరయినా అదే చేసేవారు. నేను చేసిన ఘనకార్యం ఏమిటంటే అమ్మగార్ని గవర్నమెంటు ఆసుపత్రికి తీసుకెళ్ళకుండా, ప్రైవేటు నర్సింగ్‌హోంలో చేర్పించి, మీకు వెయ్యి రూపాయలు బిల్లు చేయటం'' అంది రత్నమాల.

''డబ్బుదేం ఉంది. మనిషి ముఖ్యంగాని, మీకు రాత్రంతా నిద్రలేనట్లుంది. మీరు పదండి. మా ఆవిడ కూడా వస్తుంది ఇప్పుడు. ఇహ అమ్మ బాధ్యత మేం తీసుకుంటాం. అరవింద్, బాబాయిగారూ! మీరు కూడా లేవండి'' అన్నాడు నారాయణరావు.

''నాకేం తొందరలేదు. అబ్బాయీ! అమ్మాయిని ఇంటికి తీసుకెళ్ళరా. రాత్రంతా నిద్రలేకుండా మా ఇద్దరికీ సేవచేస్తూ కూర్చుంది. డాక్టరొచ్చింతర్వాత, ఆయన్తో మాట్లాడి నేనూ వస్తాను'' అన్నాడు రామారావు కొడుకుతో.

అందరికీ చెప్పి బయటపడ్డారు భార్యాభర్తా.

''సారీ! నిన్న మీకు సినిమాలేకుండా చేశాను. మీకు కోపమొచ్చింది కదూ! రాత్రంతా తిట్టుకునుంటారు'' అంది రత్నమాల ఆటోలో.

''నిజమే కోపమొచ్చింది రాత్రి. నిన్ను మనుషులను గుర్తుపట్టవని సాధించాను కానీ, అసలు విషయం నాకివాళ తెలిసింది, నేనే అసలు మనుషుల్ని గుర్తుపట్టనని. మన పెళ్ళయి ఇన్నిరోజులయినా నేను నిన్ను గుర్తుపట్టలేకపోయాను. రత్నా! ఐ మస్ట్ అపాలజైజ్ ఫరిట్.''

''బాగుంది. నన్ను మీరు గుర్తుపట్టలేక పోవటమేం. గుర్తుపట్టారనేగా వరించి వరమాలను మీ మెళ్ళోవేసింది. మావాళ్ళు''

''మీ వాళ్ళ సంగతి సరే. నీ సంగతేమిటో చెప్పు''.

''మీకు రాత్రి కోపం వచ్చిందని తెల్సినా, ఏ ధైర్యంతో ఆగిపోయాను ఆసుపత్రిలో? మీ కోపం తాత్కాలికమేననీ, నేను చిన్నబుచ్చుకుంటే మీరు చూడలేరనీ నాకు తెల్సు. నేను ఫోను చేయకపోయినా పొద్దున్నే మీరు నాకోసం వస్తారనీ తెల్సు... ఇంకేం చెప్పాలబ్బా నా సంగతి.''

'' ఇంకేం వద్దులే రత్నా!'' అన్నాడు అరవింద్ ఆమె చెయ్యి తన చేతిలోకి తీసుకొని సుతారంగా నొక్కివదుల్తూ.

'ఈనాడు' ఆదివారం

12-3-1989

అనామకుడు

కుందనపు బొమ్మలా వుంటుందామె. పల్చటి పెదాలు, లేత చెక్కిళ్ళు. నవ్వినప్పుడు కాంతులీనే కళ్ళు. కుదురైన మొహం, పసుపుపచ్చని వర్ణం, మనిషి సన్నగా వుంటుంది. అంత పొడుగూ కాదు, పొట్టీకాదు. వయస్సు ముప్పయ్యేళ్ళున్నా పాతికేళ్ళ యువతిలా కన్పిస్తుంది.

అరుణ్ ఆమెను పట్టించుకునేవాడు కాదు. అతని తత్వమే అంత. ఆమె నా పరిస్థితిలో చూడకపోయినట్లయితే అసలు ఆమె ఉనికినే గమనించేవాడు కాదేమో. ఎండాకాలం, మధ్యాహ్నం పన్నెండయి వుంటుంది. ఆరోజతను ఎక్కడికీ పోలేదు. పుస్తకం చదువుకుంటూ కూర్చున్నాడు. కరెంటు పోయింది. ఫాను ఆగిపోవటంతో చెమటలు కారసాగాయి. ఈ వేడిలో చెమటతో గదిలో వుండటమెందుకు, హోటల్లో భోజనమైనా చేసి వద్దామని లేచి, గుడ్డలు వేసుకుని గది తాళం వేస్తూ పక్కింటి మేడవైపు చూశాడు. కిటికీలో కుండా పక్కింటి మేడ పై గదిలో ఫాను తిరగటం కనిపించిందతనికి. అంటే కరెంటు పోలేదన్నమాట. ఈ ఇంటికీ, ఆ ఇంటికీ ఒకే పోల్ కనెక్షన్ కదా! గబగబా మెట్లు దిగి ఇంటివారింటికెళ్ళాడు. ''ఫ్యూజు పోయినట్టుందండీ'' అంటూ.

యజమాని ''లేదయ్యా! మా ఇంట్లో ఫాను తిరుగుతూనే వుంది. పైన సబ్‌మీటరు ఫ్యూజు పోయి వుంటుంది. పైన గంగాధరంగారి పోర్షనులో సబ్ మీటరుంది అక్కడ చూడు'' అన్నాడు. పైకొచ్చి తనగది పక్క పోర్షను తలుపు తట్టాడు. రెండు, మూడు సార్లు తట్టినా సమాధానం రాకపోయేసరికి తలుపు తోసి చూశాడు. తలుపు దగ్గరేసుంది. సంకోచంతోనే తలుపు తీశాడతను.

''ఎవరూ! అయ్యో కాస్త సేపు ఆగలేరు?'' అంటూ జాకెట్టు తొడుక్కుంటున్న ఆమె అతన్ని వెనక్కి తిరిగి చూసింది. అతను నాలిక కొరుక్కుంటూ తలుపు దగ్గరకు లాగాడు. ఇంకా ఆమె అప్పటికీ లంగా మీదే వుంది. చీరె కట్టుకోలేదు. తెల్లటి వళ్ళు, ఎత్తయిన ఛాతీ, అప్పుడే స్నానించినట్టుగా నుదుటి ముంగురులపై తడి. ఆ రూపం అతని మనసులో హత్తుకు పోయింది. అతనికే సిగ్గనిపించింది. ఆమెనలాంటి ఇరకాటంలో పెట్టినందుకు.

''ఏం కావాలి?'' అంటూ వచ్చి తలుపు తీసింది ఆమె.

''మీరు .... మీరు'' అన్నాడతను తడబడ్తూ. అతని ఉద్దేశం తన పొరపాటుకు క్షమాపణ చెప్పుకోవాలని.

''నేను ... నేను... ఏమిటి నేను?'' అంది ఆమె కళ్ళు పైకెత్తి నవ్వు పెదాల మధ్య బిగించి.

''ఫ్యూజు పోయినట్టుంది. కాస్త మీటర్ చూద్దామని ...'' నసిగాడతను.

''కాస్తేం, మొత్తం చూడండి'' అంటూ దక్షిణం వేపు గోడకున్న సబ్ మీటర్ని చెయ్యెత్తి చూపింది ఆమె.

పక్కనున్న స్టూలేసుకుని నిలబడి ఫ్యూజ్ తీసి చూశాడు ''ఫ్యూజ్ పోయిందండీ వైరు ముక్క ఏమైనా వుంటే ఇస్తారా?'' అన్నాడు అరుణ్.

ఆమె వైరు వెతికి తెచ్చి ఇచ్చింది. ''చూశారా నేను ఇంకా పవర్ కట్టే అనుకుంటున్నాను. ఫ్యూజు పోయిందన్న జ్ఞానమే కలుగ లేదు నాకు'' అంది.

''బ్లేడుంటే చూడండి.''

ఆమె బ్లేడు తెచ్చి ఇచ్చింది. ఆమె అర్ధ నగ్నరూపం ఇంకా మనసులో మెదలుతున్న అతను హడావుడిగా ఎలక్ట్రిక్ వైరు మీది ప్లాస్టిక్ కోయబోయి వేలుకోసుకున్నాడు.

''అయ్యో! వేలుకోసుకున్నారే. అంత తొందర ఎందుకు, మెల్లగా చెయ్యొచ్చుగా'' అంటూ లోపలికి వెళ్ళి తడి గుడ్డ పీలిక అతని వేలిచుట్టూ చుట్టింది.

ఆమె స్పర్శతో అతడు తనను తనే మర్చిపోయాడు. బుర్రలో ఫ్యూజు పోయింది. మళ్ళీ ప్లాస్టిక్ కోయబోయి ఇంకో వేలు కోసుకున్నాడు.

''అయ్యో మీకేమైంది, తీరిగ్గా కూచుని వేళ్ళు కోసుకుంటున్నారు. ఆవైరు, బ్లేడు పక్కన పెట్టండి, నేను చెక్కిస్తాను'' అంటూ ఆమె మరో తడి గుడ్డ పీలిక అతని వేలి చుట్టూ చుట్టింది. ఆమె ప్లాస్టిక్ చెక్కేసి రాగి తీగెలు తీసి అతనికిచ్చింది.

''పరధ్యానంలో పొరపాటైంది'' అన్నాడు అతను రాగి తీగెలు ఫ్యూజులో అమరుస్తూ.

''పరధ్యానం మంచిది కాదు. మీకు పెళ్ళయిందా?'' అడిగింది ఆమె.

''అయ్యింది ఆమెని పురుటికి అత్త వారింట్లోదించి, ట్రాన్స్ఫరైతే ఉద్యోగానికి నేనిక్కడకొచ్చాను'' అన్నాడు అతను స్టూలు మీద నిలబడి ఫ్యూజ్ సాకెట్లో అమరుస్తూ. కరెంట్ రాంగానే స్విచ్ వేసి వున్నట్టుంది ఫాన్ తిరగసాగింది.

''మరింత పరధ్యాన మెందుకో...''

''చూడకూడనివి చూస్తే బ్రహ్మకైనా పుట్టు రిమ్మతెగులు అన్నారు చూడండి''.

''సరేలే ఇహ దిగండి, ఈ కాఫీ తాగండి పాపం కష్టపడ్డారు'' అంటూ టేబిల్ మీద ఫ్లాస్కులో నుండి కప్పులో కాఫీ పోసి ఇచ్చింది ఆమె.

''మీ పేరు... అహ... పరిచయమైంది కనుక అడుకుతున్నాను'' అన్నాడతను.

''స్వర్ణ''.

''మీకు తగిన పేరు. నా పేరు...''

''పేరుకేం లేండి. పేర్లతో నాకు పనిలేదు.''

''మరి...''

''ఫ్యూజ్ అరేంజ్ చేశారుగా థాంక్స్''.

''మెడికల్ రిప్రజెంటేటివ్‌ని'' అన్నాడు అరుణ్ మాటలు పొడిగించటానికి. అతని కప్పుడే వెళ్ళాలని లేదు.

''బావుంది. మావారి జాతేనన్న మాట. ఆయన పరిమళా కాస్మెటిక్స్‌లో సీనియర్ సేల్స్ మేనేజర్. ఆయనకు తరచు క్యాంపులవీ వుంటాయి. ఇప్పుడు వరంగల్ క్యాంపు మీదే వెళ్ళారు'' అంది ఆమె.

''అప్పుడు బహుశ, మీకొక్కతికీ తోచదేమో''.

''ఇహ తోస్తుంది లెండి, మీరు పరిచయమయ్యారుగా.''

అలాగయిన పరిచయం నిజానికి అతని ప్రమేయం లేకుండానే గాఢమైంది.

అంతా తన ప్రతిభే ననుకున్నాడు అతను. ఆమెను తనవైపు తిప్పుకోవాలని ప్రయత్నించాడతను.

వారం రోజుల తరువాత సాయంత్రం స్కూటర్ మీద వెళ్తూంటే తమ వీధి చివర ఆమె కన్పించింది. ఆమె పక్కన స్కూటరాపి అడిగాడతను ''ఎటో వెళ్తున్నారు?'' అని.

''షాపింగ్‌కి కోఠీ వెళ్దామని''.

''రండి, డ్రాప్ చేస్తాను.''

''వద్దు, ఎవరైనా చూస్తే బావుండదు.''

''ఏం ఫరవాలేదు, రండి'' అతను బలవంతం చేశాడు. ఇష్టం లేనట్టుగానే ఆమె స్కూటర్ వెనక కూర్చుంది. స్కూటర్ని పోనిచ్చాడు అరుణ్. రోడ్డు కుదుపులకు అతని భుజాన్ని పట్టుకుంది. ఆమె స్పర్శ అతన్ని ఊహాలోకాల్లో తేలేట్లుచేసింది.

''కొంచెం మెల్లగా పోనివ్వండి. క్రితంసారి వేళ్ళు కోసుకున్నారు. ఈసారి ఏక్సిడెంట్ చేస్తారేమో'' అని నవ్విందామె.

''నేనెప్పుడూ ఆక్సిడెంట్లు చెయ్యలేదండీ.''

''ఇంతకు ముందెప్పుడైనా వ్రేళ్ళు కోసుకున్నారా?''

''అది పొరబాటు.''

''ఇదీ పొరబాటు కావచ్చు, మెల్లగా పోనివ్వండి.''

కోఠీలో షాపింగ్‌కి ఆమెతో పాటు అతనూ వెళ్ళాడు. తిరిగి ఆమెను ఇంటిదగ్గర దించిందాకా అతను వదల్లేదామెను.

మరో రెండు రోజులకు.

''ఏం సినిమాలు చూశారు?'' అని అడిగింది ఆమె. పొద్దున్నే తలంటుకుని బాల్కనీలో నిలబడి జుట్టు చిక్కు తీసుకుంటూ.

''గీతాంజలి బావుందట. వస్తారా వెళ్దాం.''

''అమ్మ బాబో, నేనా, మీతోనా...''

''ఏం? నేనేం రాక్షసుడ్ని కాదు లెండి. సాయంత్రం నాల్గింటికి వీధి చివర మీకోసం వెయిట్ చేస్తూంటాను. రాకపోతే ఒట్టే.''

చురుగ్గా ఓసారి అతని వంక చూసి ఆమె ఇంట్లోకి వెళ్ళిపోయింది.

వీధి చివర స్కూటర్ మీద ఆమెకోసం నిరీక్షిస్తున్న అరుణ్‌కి ఆమె రాదన్న అనుమానంలేదు. 'ఎందుకురాదు వస్తుంది. తను కాలేజీలో చదివే రోజుల్లోనే ఆడపిల్లలు తనంటే పడి చచ్చేవాళ్ళు. ఆమె కళ్ళల్లో తనంటే ఆసక్తి కనిపిస్తూనే వుంది' అనుకున్నాడు. అతనను కున్నట్టుగానే ఆమె వచ్చింది. ఆమెను చూడగానే గర్వంగా తనలో తను నవ్వుకున్నాడు అరుణ్. ఇహ తను చొరవ చూపించాలి. ఆమెను లొంగతీసుకోవాలి. ఆ ప్రయత్నంలోనే సినిమా హాల్లో చీకటిలో ఆమె భుజం మీద చెయ్యి వేశాడు. ఆమె పట్టించుకోలేదు. సినిమాలో లగ్నమై పోయింది. భుజం మీదుగా చెయ్యి వేసి దగ్గరకు లాగి ముద్దు పెట్టుకున్నాడు అతను. ''ఛీ ఏమిటిది పబ్లిగ్గా'' అంది ఆమె.

''ప్రైవేటుగా అయితే ఫరవాలేదన్నమాట.''

''బాగుంది మనమెందుకొచ్చాం. ముందు సినిమా చూడు.''

''నాకు సినిమాకంటే మీరే బాగున్నారు.''

''పిచ్చెక్కినట్టుందే''

''మీరు కరుణిస్తే పిచ్చి కుదుర్తుంది.''

ఆమె తన భుజం మీది అతని చెయ్యి పక్కన పెట్టి సినిమా చూడసాగింది. కాసేపాగి ఆమె ఒళ్ళో చెయ్యి వేశాడు. ఎక్కడెక్కడో వెతకసాగాడు. మొదట్లో ఆమె పట్టించుకోలేదు. కాసేపున్న తరువాత ''నువ్విలా చేసేట్టయితే నే వెళ్ళిపోతా బాబు!'' అంది ఆమె లేవబోతూ.

''ఏం చేయనులెండి ఇంక. కూర్చోండి'' అన్నాడు అతను అర్థవంతంగా నవ్వుతూ.

రాత్రికి ఇంటికి వచ్చినతర్వాత ''హోటల్‌కి వెళ్తారా భోజనానికి'' అంది ఆమె.

''మీరు పెట్టనంటే వెళ్ళిపోతాను'' అన్నాడు అతను.

''దానికేం భాగ్యం, రండి'' అందామె.

భోజనమైన తరువాత ''ఇహ పదండి, నేను పడుకోవాలి'' అంది ఆమె.

''ఒక్క ముద్దు పెట్టుకు వెళ్ళిపోతాను'' అంటూ ఆమె 'సరే' ననకుండానే ఆమెను దగ్గరకు తీసుకున్నాడు. ఆమె గింజుకుంది. అతను ముద్దులతో ఆపలేదు. శరీరాన్ని తడమసాగాడు. ఎక్కడెక్కడో తేలిపోతున్నట్టు మగతగా వున్న ఆమెని పక్కమీద చేర్చి లైటార్పేశాడు అరుణ్.

ఒంటి వేడి చల్లారగానే పక్కకి జరిగి గర్వంగా విజేతలా ఆమె వంక చూశాడు. ఆమె మోకాళ్ళ మీద తల పెట్టుకు కూర్చుంది.

''మీకు పిల్లల్లేరా?'' అడిగాడతను.

ఆమె మాట్లాడలేదు.

''మీ ఆయన వల్ల కాలేదు లాగుంది. ఇహ పుడ్తారులే'' అన్నాడు. ఆడదాన్ని జయించిన మొగ అహంకారం మాట్లాడిస్తోంది.

''నేను మీకు లొంగి పోయినందుకు, ఆయన చులకనగా కనిపిస్తున్నారా? ఇంకెప్పుడూ ఆయన ప్రసక్తితేకు, బావుండదు'' అంది ఆమె తలెత్తి.

''మరి పిల్లలెందుకు పుట్టలేదు.''

''మా ఖర్మ. ఇహ దయచెయ్యి'' అని అతన్ని చెయ్యి పట్టుకు లేపి, బయటకు పంపి, తలుపు గడియ పెట్టేసింది ఆమె.

అలా మొదలైన సంబంధం రెండు నెలలు సాగింది. ప్రతి రాత్రీ అతనికి ఆమెతోనే గడపాలని ఉండేది. కానీ వీలయ్యేది కాదు. ఆమె భర్త ఊళ్ళో వుంటే ఆమె కన్పించేది కాదు. ఈ మధ్య గంగాధరం శెలవుపెట్టి ఇంట్లోనే వుంటున్నాడు. ఆమెకు ఒంట్లో బావుండలేదట. ఆయన ఇంట్లో లేనట్టు కన్పిస్తే తలుపు తట్టాడు అరుణ్ ఓరోజు.

''తలుపు దగ్గరికే వేసి వుంది. రండి లోపలికి'' గంగాధరం గొంతు విన్పించింది.

తప్పుకోలేక లోపలికెళ్ళాడు అరుణ్.

''నువ్వేనటయ్యా పక్కనున్న మెడికల్ రిప్రెజెంటేటివ్‌వి. నీ పేరు అరుణ్ కదూ? ఇంటాయన చెప్పాడు'' అన్నాడు గంగాధరం.

''ఏం చెప్పాడో ఇంటాయన'' అని అరుణ్ గుండె గుబుక్కుమంది.

''మా తమ్ముడు రవిలాగా లేట్టే ఇతను'' అన్నాడు గంగాధరం భార్యతో.

ఆమె ఏం మాట్లాడక అతని వేపు ఓసారి చురుగ్గా చూసి లోపలికి వెళ్ళిపోయింది.

''ఏమిటలా వున్నారు? ఒంట్లో బావుండినట్టులేదు ఆమెకి.''

''వేవిళ్ళయ్యా! అంతకంటే ఏం లేదు.''

అరుణ్ గుండె గర్వంగా పొంగింది. "మీ పరిచయం చేసుకుందామని వచ్చాను" అన్నాడు అతను ఏం మాట్లాడకపోతే బావుండదని.

అలా ఆమెతో ఒంటరిగా మాట్లాడడమే పడలేదు అతనికి. ఓసారి అతను నిజామాబాద్ క్యాంప్‌కి వెళ్ళి వచ్చేటప్పటికి ఆమె ఇంట్లోలేదు, కన్పించనేలేదు. ఆమె ఎక్కడికి వెళ్ళిందో - అతనికర్థం కాలేదు. ఎవర్ని అడగాలో, అడిగితే ఏమనుకుంటారో అతనికి తెలియలేదు. భోజనానికి హోటలుకెళ్తే అక్కడ గంగాధరం కన్పించాడు.

"మీరూ హోటలుకొచ్చారు. మీ భార్య లేరా?" అని అడిగాడు అరుణ్.

"లేదయ్యా, పురిటికి పుట్టింటికి వెళ్ళింది. వాళ్ళ నాన్న వచ్చి తీసికెళ్ళాడు మొన్న. నాకు వంటరాదు. ఈ ఐదునెల్లూ హోటలుకూడే" అన్నాడాయన.

ఆ తరువాత అరుణ్ ఆమెను చూడలేకపోయాడు. మామగారు ప్రయత్నించి మళ్ళీ అతన్ని విజయవాడ ట్రాన్స్‌ఫర్ చేయించాడు. రెండు సంవత్సరాల తరువాత ఓసారి పనిమీద హైదరాబాద్ వచ్చినప్పుడు తాను పూర్వం అద్దెకున్న ఇంటికి వచ్చి గంగాధరంగార్ని గూర్చి వాకబు చేశాడు.

"వాళ్ళు ఖాళీ చేసి పోయి ఆర్నెల్లయింది. ముషీరాబాద్‌లో ఫ్లాట్ కొన్నారు. ఫోన్ నెంబర్ కావాలంటే ఇస్తాను" అని ఇంటి యజమాని ఫోన్ నెంబర్ ఇచ్చాడు.

అరుణ్ గంగాధరం ఇంటికి ఫోన్ చేశాడు. స్వర్ణ ఫోన్ ఎత్తింది.

"హలో... ఎవరు మాట్లాడుతోంది?" అంది.

"నేనండీ అరుణ్‌ను. మీరు స్వర్ణగారేనా మాట్లాడుతోంది?"

"అవును. అరుణ్ పేరుగల వాళ్ళెవ్వరూ నాకు తెలీదు."

"నేనండీ చిక్కడపల్లిలో మీ ఇంటి పక్క గదిలో అద్దెకున్న మెడికల్ రిప్రజెంటేటివ్ అరుణ్‌ని. గుర్తుపట్టలేదా?" అడిగాడతను.

నిజానికి ఆమె అతన్ని మర్చిపోలేదు. ఆమె కతని పేరు తెలీదు. ఆమెకా అవసరం అప్పుడూ లేదు. ఇప్పుడూ లేదు. ఆమె అవసరానికి పేరుతో పనిలేదు. అతను ఆరోగ్యవంతుడు, అందమైన వాడు, చురుకైన వాడు, గర్భిణీ అయిన భార్యకు భర్త అనే ఆమెకు గుర్తు. అతనితో అవసరం ఆమె కంతవరకే.

గంగాధరం దంపతులకు పెళ్ళయి ఆరేడేళ్ళయినా పిల్లలు పుట్టలేదు. పిల్లల కోసం ఆరాటపడి పోయింది స్వర్ణ. దంపతులిద్దరూ వైద్య పరీక్ష చేయించుకున్నారు. 'స్వర్ణలో లోపమేమీ లేదు. అతనికే స్పెరమ్ కౌంట్ సరిగ్గా లేదు, మందులిస్తే పెరుగుతుంది. ఆమె గర్భం ధరించే అవకాశం వుంది' అని చెప్పారు డాక్టర్లు. గంగాధరం మందులు వాడాడు. ఫలితం కన్పించలేదు. మరో నాలుగేళ్ళు నిరీక్షించింది స్వర్ణ. ఓ ఆదివారం, అంబిక, అంబాలికలకు 'నియోగ' పద్ధతి ద్వారా

ధృతరాష్ట్రుడు, పాండురాజు పుట్టటం టీ.వి. భారతంలో చూసినప్పుడు ఆమె కాలోచన కలిగింది. తనూ ఆ పని ఎందుకు చేయకూడదు. భారతకాలంలోని సమాజం కంటే కుళ్ళిపోయిన ప్రస్తుత సమాజం దాన్ని హర్షించదు. కానీ పిల్లలు కావాలన్న తహతహ ఆమెని ఉండబట్టనివ్వలేదు. ఆ సమయంలోనే ఆమె దృష్టి అరుణ్ మీద పడింది. తన అందాన్ని చూసే ఆమె తన వల్లో పడిపోయింది అనుకున్నాడు. ఆరోజు ఆమే కావాలని ఇంట్లో ఫ్యూజ్ వైర్ లాగేసింది. అతను వస్తాడన్న నిశ్చయంతోనే తలుపు బోల్టు పెట్టకుండా ముందు గదిలో గుడ్డలు మార్చుకుంది. అతను బయటకు వెళ్ళటానికి సన్నద్ధమవటం చూసి తనే ముందుగా వెళ్ళి వీధి మొదల్లో అతనికి కన్పించి షాపింగ్‌కి అతని స్కూటర్ మీద వెళ్ళింది. సినిమా ప్రస్తావన ఆమే తీసుకు వచ్చింది. అన్నీ తనేచేసి, అతనే తన్ను లోబరుచుకున్నట్టు ప్రవర్తించి అతని మొగ అహంకారాన్ని తృప్తి పరచింది. తనక్కావాల్సింది పొందింది. ఆమెకు అతని అవసరం తీరిపోయింది. పండంటి బాబును కన్నది. భర్తంటే అసంతృప్తేం లేదు ఆమెకు. హాయిగా సాగిపోయే సంసారాన్ని కూలదోసు కోవాల్సిన అవసరంలేదు ఆమెకు.

''ఏమిటి ఆలోచిస్తున్నారు. నన్నే గుర్తు పట్టలేదా?'' అని అతని గొంతు ఫోనులో పలకంగానే ఆమె ఉలిక్కిపడి ప్రస్తుతానికి వచ్చింది.

''సరే ఇంతకీ ఏమిటి?'' అంది ఆమె.

''మనకు బాబా, పాపా పుట్టింది?''

''మనకు కాదు. మాకు బాబు పుట్టాడు.''

''ఇంత కృతఘ్నత పనికి రాదు.''

''అదే నేమా అనేది. పొందింది చాలు, కృతఘ్నుడి లాగ ప్రవర్తించక.''

''వచ్చి చూస్తాను బాబును, అడ్రస్ చెప్పండి.''

''అక్కర్లేదు. నాక్కావాల్సిన పనికి నువ్వయినా, మరో అనామకుడైనా చాలు. థాంక్యూ ఫర్ది సేం. చల్లగా నీకాపురం నువ్వు చేసుకో, నన్నిలా బతకనీ. బతికించి చంపడం మానవత్వంకాదు'' అని ఫోన్ పెట్టేసింది ఆమె.

అనామకుడు ఫోన్ క్రెడిల్ చేశాడు.

'మయూరి' సచిత్ర వారపత్రిక

13-10-1989

ఝరో

''అమ్మా! మన పక్క పోర్షన్లోకి ఈ రోజు కొత్త వాళ్ళు వస్తారట'' అంది శ్రీదేవి తల్లికి పెద్ద విశేషం చెప్తున్న ధోరణిలో

అన్నపూర్ణ కూరలు తరుగుతోంది. ఏం మాట్లాడలేదు.

''జ్యోతి వాళ్ళు ఎంతమంచి వాళ్ళో?! వాళ్ళెళ్ళిపోయాక సందడే లేదు. ఆవచ్చే శాస్త్రీలు ఎలా వుంటాయో ఏమో'' అంది శ్రీదేవి మళ్ళీ తనే.

''ఇల్లు చూసుకోటానికొచ్చినప్పుడు చూశాను. చిన్న కుటుంబం, భార్యా, భర్తా ఒక కొడుకు అంతే'' అంది అన్నపూర్ణ.

''ఓహో చిన్న కుటుంబం చింతలు లేని కుటుంబమా. సర్లే బాబు ముద్దుగా వున్నాడా?'' అడిగింది శ్రీదేవి.

''ముద్దుగా, బొద్దుగా అంటావేందమ్మా. ఎద్దులా వుంటేనూ'' అంది పనిపిల్ల అంట్లుతోముతూ.

''పెద్దవాడా!'' నీరసంగా అంది శ్రీదేవి.

ఇంతలో తలుపు మోగితే శ్రీదేవి వెళ్ళి తలుపు తీసింది.

ఓ యువకుడు, ''కొబ్బరికాయ కొట్టటానికి రాయి కావాలండీ'' అని అడిగాడు, వచ్చింది ఆడపిల్ల అని గ్రహించి పక్కచూపులు చూస్తూ.

శ్రీదేవికి అడక్కుండానే అర్థమయింది అతడెవరో. చక్కగా హిందీ సినిమా హీరో మిథున్ చక్రవర్తిలా వున్నాడు చూట్టానికి. పక్క చూపులు చూసే అతన్ని ఉడికించాలనిపించింది ఆమెకు.

''కొబ్బరికాయ కొట్టటానికి రాయెందుకండీ, నేలమీద కొట్టొచ్చుగా'' అంది.

''అవుననుకోండి, గచ్చు పాడయిపోతుందేమోనని...'' అని నసిగాడతను.

''రుబ్బురోలు తెచ్చిచ్చేదా?''.

''ఏదో ఒకటి ఇవ్వండి.''

శ్రీదేవి లోపలకు వెళ్ళి రాయితెచ్చి ఇచ్చింది.

తర్వాత కొంతసేపటికి అతని తల్లి ప్రసాదం ఇవ్వటానికి వచ్చి తనని తాను పరిచయం చేసుకుంది. భర్త మిలటరీలో పనిచేసి రిటైరు అయ్యాడనీ, కొడుకు ఎం.ఏ చదువుతున్నాడనీ చెప్పింది. ఇంకా అన్నది ఆమె, ''మా వాడికేమో ఎప్పుడు ఉద్యోగమొస్తుందా అని ఆలోచన. వాళ్ళ నాన్నగారేమో సంపాదించే రోజులు చాలా వున్నాయి. ముందు చదువుకోరా అంటారు. పోనీ చదువు బుర్ర కెక్కుదా అంటే అదేం లేదు, ఫస్టు క్లాసులో పాసవుతాడు.''

'సహజంగా ఏ తల్లయినా తమ పిల్లల గురించి వేరే వాళ్ళముందు గొప్పగా చెప్పుకుంటుంది కదా!' అనుకుంది శ్రీదేవి. అయితే ఆమె మాటలు అక్షరసత్యాలనీ, ఇంకా అతని తల్లి రుక్మిణి చెప్పని గొప్ప లక్షణాలు చాలా అతనికి వున్నాయనీ ఆమె త్వరలోనే గ్రహించింది. అతను తెలివైనవాడు, బుద్ధిమంతుడు. రోజా ప్రొద్దున్నే పూజకూడా చేస్తాడట. ''పెద్దలంటే మన్నన, దేవుడంటే భక్తి ప్రపత్తులున్న కుర్రవాడ''ని శ్రీదేవి తల్లి అన్నపూర్ణ కూడా ఓ యోగ్యతా పత్రం ఇచ్చింది అతనికి. పర్వదినాల్లో తల్లీ తండ్రితో కలిసివెళ్ళి గుడిలో పూజ కూడా చేయించుకుని వస్తాడట. ''మన అమ్మాయీ వుంది ఎందుకు దండగ. పొద్దున ఏడింటికి, పదిసార్లు కేకలేస్తేగాని దానికి మెలకువరాదు. ఆ పిల్లవాడు చూడండి? పొద్దున్నే లేచి, దేవుడి పూజ చేసుకుని, పుస్తకాలు ముందేసుకు కూర్చుంటాడు. మరి అన్ని క్లాసుల్లోనూ ఫస్టున పాసయ్యాడంటే వూరికే పాసయ్యాడా?'' అందోసారి అన్నపూర్ణ భర్తతో.

'అహ... అయితే 'రురో' రుబ్బురోలు పత్రమన్నమాట. పుస్తకాలు రుబ్బేసి తినేస్తాడు కాబోలు' అనుకుంది శ్రీదేవి.

''అవును కుర్రాడు మర్యాదస్థుడులాగనే వున్నాడు. మొన్న ఆదివారం బస్సు దిగి కూరల సంచీలు భారంగా మోసుకొస్తున్నానా? శంకరం కూడ నాతోనే బస్సు దిగాడు. 'అయ్యో అంకుల్ రెండు సంచులు మీరేం మోస్తారు. నాకోటి ఇవ్వండి నేను తెస్తాను' అని నేనడక్కుండానే నాచేతిలో సంచీ తీసుకుని ఇంటిదాక తీసుకొచ్చాడు'' అన్నాడు ఆయన భార్య మాటలకు తాళంవేస్తూ.

మహిళా సమాజం వారుకూడ ఏకగ్రీవంగా అతని మంచితనం, మర్యాద, వినయవిధేయతల పట్ల హర్షించి ప్రశంసా పత్రాన్ని బహూకరించారు. ఆరోజు శెలవు కావటాన శ్రీదేవి ఇంట్లోనే వుంది. భోజనాలయింతర్వాత అమ్మలక్కలందరూ ఆమె ఇంట్లో సమావేశమయ్యారు.

''మావాడికి అతి సిగ్గండీ, ఆడ పిల్లలతో అయితే అసలు మాట్లాడనే మాట్లాడడు'' అంది రుక్మిణి మాటల సందర్భంలో కొడుకుని గూర్చి చెప్పుకుంటూ.

''ఏ మాట కామాట చెప్పుకోవాల్సిందే. మీ శంకరం మహా బుద్ధిమంతుడు. వంచిన తల ఎత్తకుండా తన మానాన తను పోతుంటాడు'' అంది ఎదురింటి వెంకటలక్ష్మి. ఆమెకు ఎదిగిన కూతుళ్ళు ముగ్గురున్నారు. ఆమె భయం ఆమెది. కులంకాని కుర్రవాణ్ణి ప్రేమించి తన కూతుళ్ళెక్కడ చెడిపోతారోనని ఆమె జాగ్రత్త.

''ఆ మాట నిజం. ఈ కాలపు పోకిరీ కుర్రకారు వయస్సు కూడా చూడరు. ఆడది కనపడ్తే ఎగాదిగా చూట్టమే'' అంది ముప్పయ్యేళ్ళున్న మీనాక్షి. అసలామె బాధ... తన్నెవరూ చూడరేమని, మనిషి పొట్టిగా గుమ్మటంలా ఉంటుంది.- అయితే తానందగత్తెనేనని ఆమె అభిప్రాయం. అలాంటి అభిప్రాయాలు లోకంలో అందరికీ కలగకపోవటమే ఆమె జీవితంలోని పెద్ద ట్రాజెడీ.

''ఈ కాలంలో అలాంటి పిల్లలుండటం అరుదు. సినిమాలక్కూడా పోడటగా మీశంకరం'' అంది వీధిలో మూడో ఇంటి ముక్కంటి భార్య మరుద్వతి. ఆమె కొడుకు, కూతురు కొత్త సినిమా వస్తే వదిలిపెట్టరు.

''అసలు మా ఇంట్లో సాధారణంగా సినిమాల కెళ్ళమండీ, వాడికీ అదే అలవాటు'' అంది రుక్మిణి.

పక్కగదిలో దీక్షగా సినిమా పత్రిక చదువుతూన్న శ్రీదేవి అధ్యయనానికి అవాంతరమేర్పడింది. పుస్తకం పక్కన పెట్టి వాళ్ళ మాటలు విన్న ఆమెకు వళ్ళు కంపరం కలిగినట్లయింది. 'సినిమాలు చూడడు, గుడికివెళ్తాడు. పూజలు చేస్తాడు, చదువులో ఫస్టు, కనీసం సిగరెట్టన్నా కాల్చడు. ఛీ... ఛీ... వీడేం మనిషి. ఈ మనిషిని చెరచాల్సిందే' అన్న నిర్ణయానికొచ్చింది శ్రీదేవి.

ఆమె బి.ఏ. సెకండియర్ చదువుతోంది. తెలివితేటలకేం తరుగులేదుగానీ పుస్తకం తెరిస్తే నిద్రొస్తుంది ఆమెకు. అయినా ఏ పరీక్షా తప్పకుండా అత్తెసరు మార్కులతో పాసవుతూ వుండేది. చదువుకంటే ఆటలంటే ఆమెకిష్టం. ఫుట్‌బాల్ ఛాంపియన్ ఆమె. కళాశాల క్రీడల్లో పాల్గొనటమే కాక ప్రతిరోజూ వై.డబ్ల్యు.సి.ఏ.కి వెళ్ళి ప్రాక్టీసు చేస్తుంటుంది. 'ఈ రురోకు... బుద్ధావతారానికి స్పోర్ట్స్‌లో ఇంట్రెస్ట్ వున్నట్లు లేదు' అని ఆమె గమనించింది.

ఒకటి రెండు సార్లు వాళ్ళ ఇంటికి వెళ్ళి రుక్మిణితో మాట్లాడేటప్పుడు, అతనక్కడ వుంటే అతనితోనూ మాటలు కలుప ప్రయత్నించింది కానీ, అతను ముక్తసరిగా మాట్లాడటంతో ఎలా అతని పరిధిలోకి చొచ్చుకు పోవాలా అని తీవ్రంగా ఆలోచించి ఓ నిర్ణయానికి వచ్చింది శ్రీదేవి.

బి.ఏ.లో ఆమె గ్రూపు ఎకనామిక్స్, పొలిటికల్ సైన్స్, పబ్లిక్ అడ్మినిస్ట్రేషన్. శ్రద్ధ లేని ఆమెకు అన్ని సబ్జక్టులు ఒకే రకంగా వుంటాయి కానీ, ఎకనామిక్స్ మరీ అగమ్యగోచరం. అందువల్ల ఓ రోజు రుక్మిణి దగ్గరకు వచ్చి, ''ఆంటీ మీ అబ్బాయి చేసేది ఎం.ఏ. ఎకనామిక్సేకదా. నాకా సబ్జక్ట్ అర్థం కావటంలేదు. కొంచెం చెప్తారేమో మీ అబ్బాయిని కనుక్కుంటారా?'' అంది.

''దాందేవుందమ్మా అలాగే చెప్తాడులే'' అని ''అరె బాబూ! ఈ అమ్మాయి కేంటో తెలీటం లేదట చెప్పరా'' అంది అతని గదిలోకి వస్తూ.

''నాకెక్కడ తీరుతుందమ్మా?'' అన్నాడతను పుస్తకంలో నుండి తల పైకెత్తి.

'ఆ నీకెందుకు తీరుతుంది రుబ్బటం తప్ప' అనుకుంది శ్రీదేవి.

''అట్లా అంటే ఎట్లా? ఇరుగు పొరుగు వాళ్ళం. ఒకళ్ళకొకళ్ళు సాయం చేసుకోపోతే ఎట్లా?'' అంది రుక్మిణి.

తల్లి మాటను కాదనలేక 'సరే' నన్నాడు శంకరం. కూర్చోమని ఆమెని ప్రశ్నించసాగాడు. 'డిమాండ్' అంటే ఏమిటి? 'సప్లయ్' అంటే ఏమిటి? 'సర్ప్లస్' అంటే ఏమిటి? అని.

''అవన్నీ తెలపకోగా మీ దగ్గరకు వస్తా'' అంది శ్రీదేవి.

''బేసిక్స్ తెలియకుండా రెండో ఏడు ఏం చదువుతున్నారు?'' అడిగాడతను.

''అదేంటిరా, ఆ అమ్మాయి తెలీదో అని మొత్తుకుంటుంటే, ఏం చదవావని అడుగుతావు. తెలిసేటట్లు చెప్పు'' అని వంటింట్లోకి వెళ్ళింది రుక్మిణి. తన కొడుకు బుద్ధిమంతుడు, చదువుల సరస్వతి అని ఆమె ఉద్దేశం. ఎవరయినా 'మాకిది తెలియదు చెప్పండి' అని కొడుకు దగ్గరకు వస్తే ఆమెకు గర్వం. అలాంటి కొడుకును కన్నందుకు ఇరుగు పొరుగుల్లో తనకెంత పేరు?!.

''మీకు బేసిక్స్ నుండి చెప్పాలంటే ఒక్క రోజులో పూర్తికాదు'' అన్నాడు.

''ఒక్కరోజులో ఎవరు చెప్పమన్నారు? రోజూ చెప్పండి.''

''మరి నా చదువు...?''

''మీ చదువుకేం నష్టం కాదులేండి, వాకోగంట పాఠం చెప్పినందువల్ల.''

మరేమనలేక అతనుపాఠం మొదలు పెట్టాడు. ఆమె అతని వంక చూస్తూ వింటోంది. తన వంక సూటిగా చూడక గోడవంక చూస్తూ చెప్పే అతని పాఠం ఆమెకు నచ్చలేదు. ఓ అరగంట అయినతర్వాత, ''ఇవాల్టికి చాల్లేండి, నే చెప్పింది అర్థమయిందా?'' అని అడిగాడు...

''అయినట్టే వుంది'' అని ''మరిరేపు వచ్చేదా?'' అని అడిగింది లేస్తూ.

''సరే రండి'' అన్నాడతను.

శ్రీదేవి రోజూ రాసాగింది. ఆమెకు పాఠం వినటం బోరు. అందుకని అతని ముఖం వంకే చూస్తూవుండేది, అతను పాఠం చెప్తున్నంత సేపూ.

''ఇప్పుడు చెప్పండి డిమాండ్ కర్వ్‌గ్రాఫులో గీస్తే ఎలా వస్తుందో'' అని అడిగాడతను.

''ఏమో?'' అంది ఆమె.

''ఏమో ఏంటి? నే చెప్పేది వింటం లేదా?''

''అబ్బ! ఎప్పుడూ పాఠం గొడవేనా, ఇంకేమయినా చెప్పరాదూ?'' అంది ఆమె.

''ఇంకేం చెప్పాలి?'' అన్నాడతను తలెత్తి ఆమె వంక ఆశ్చర్యంగా చూస్తూ.

అతన్నిచూస్తే జాలికలిగింది ఆమెకు. 'పర్సనాలిటీ మిథున్ చక్రవర్తిలా వున్నా కొంచెం కూడా

మానసికమైన ఎదుగుదల లేదే ఇతనిలో. ఆడపిల్ల పక్కనుంటే సరసం, సరాగం లేకపోతే పోనీ కనీసం ఓ చిరునవ్వయినా నవ్వడే, ఇదేం జడ పదార్థం' అనుకుంది శ్రీదేవి.

''స్పోర్ట్స్‌పై మీ అభిప్రాయం ఏమిటి?'' అంది పైకి.

''మీరు ఆటలు ఆడ్తారా?''

''ఆడటమేంటి? మా కాలేజీ ఉమెన్స్ ఫుట్ బాల్ టీంకి నేనే క్యాప్టన్ని. మీకు స్పోర్ట్స్ అంటే ఇష్టంలేదా?''

''ఆటలకీ మనకీ ఆమడ దూరం.''

''అదేం.''

''అవి మన ఒంటికి పడవులేండి. ఇంతకీ పాఠం వింటారా లేదా?''

''రోజా వింటూనే వున్నాగా, ఇవ్వాళ ఇంకేదయినా చెప్పండి.''

''నాకు మీతో కబుర్లు చెప్పే తీరికలేదు. రేపు ఆదివారం నాకు బాంక్ టెస్టుంది, చదువుకోవాలి.''

''మీది రివర్స్ కేసులా వుంది. స్పోర్ట్స్ ఆరోగ్యానికి మంచిదంటారు అంతా. పోనీ ఛెస్ ఆడదామా?''

''ఊహూ నేను చదువుకోవాలి.''

''అబ్బబ్బ! చదివేచదువు, చాలుగానీ. ఇవ్వాల్టికొక్కరోజు చదరంగం ఆడ్దాం.''

''ప్లీజ్ నన్ను విసిగించకండి'' అని లేచి వెళ్ళిపోయాడు శంకరం.

తన కోరికను నిరాకరించినందుకు కోపం రాలేదు శ్రీదేవికి. పైగా 'ఎంత తపస్వి?' అనుకుంది ఆమె మనసులో. 'చెడపకురా చెడేవు' అన్న బుధ వాక్యం పెడచెవిన బెట్టి శంకరాన్ని మళ్ళించ ప్రయత్నించిన శ్రీదేవి అతడి ఆరాధనలో పడిపోయింది. ఆరోజు ఆమె తన డైరీలో రాసుకుంది. ''కాలేజీలో ఎందరో మగపిల్లలు నాతో మాట్లాడాలనీ, పరిచయం పెంచుకోవాలనీ ఆరాట పడుతుంటారు. కానీ నాయీ మొద్దు 'రురో' అందరి మొగవాళ్ళ లాంటి వాడు కాదు. నేనొక ఆడపిల్లననే విషయమే అతనికి తోచదసలు. ఎంత చొరవనిచ్చినా పొరపాటున కూడ సభ్యతను మర్చిపోని 'జడ పదార్థం'. పుస్తకాలే అతడి ప్రపంచం. వేరే వాళ్ళ విషయంలో జోక్యం చేసుకోడు. ఏ దురలవాటూ లేదు. అతడు నాకెంతో నచ్చాడు. ఈ మొద్దును చేసుకునే మానిని ఎన్ని నోములు నోచినదయి వుంటుందో కదా! అదే నేనయితే...'' సిగ్గు ముంచుకొచ్చి ఆపైన డైరీ మూసేసింది శ్రీదేవి.

'రురో' అనీ 'జడపదార్థం'అనీ, 'మొద్దు' అనీ ముద్దుముద్దుగా సంబోధించు కోసాగింది. ఇహ ఆ బండరాయిని కదిలించటం యుద్ధ ప్రాతిపదిక మీద సాగించాలని నిర్ణయించుకుంది.

మర్నాడు పాఠానికొచ్చి, అతను పాఠం మొదలెట్టే లోపలే అంది ''రాత్రి నాకో కల వచ్చింది'' అని.

అతను ఆమె వంక విచిత్రంగా చూశాడు.

''వింటున్నారా 'రురో'గారూ!'' అంది.

'''రురో' ఏమిటి?'' అన్నాడతను అయోమయంగా.

''షార్ట్ ఫర్ 'రుబ్బురోలు పాత్రం.' పుస్తకాలు రుబ్బేస్తారుగా, అందుకని ముద్దుగా 'రురో' అని పేరెట్టాను. ఎలా ఉంది?'

''నా ముఖంలా వుంది.''

'' మీ ముఖానికేం చక్కగా వుంది. సరే విన్నారా? నాకు రాత్రి కలవచ్చింది.''

''అయితే ఏమిట్ట? పాఠానికీ మీ కొచ్చిన కలకీ ఏం సంబంధం?''

''అదేనా ప్రశ్నించే తీరు? ఏం కలొచ్చిందో అడగ్గూడదూ?'' అంది ఆమె బుంగమూతి పెట్టి.

''సరే ఏం కలొచ్చింది?''

''కలలో మీరు పాఠం చెప్తున్నారట. అబ్బ! ఎంత బావున్నారు కలలో మిథున్ చక్రవర్తిలా వున్నారు! పాఠం చెప్తూ చెప్తూ ఆపేసి నావంకే చూస్తున్నారట. చూస్తూ, చూస్తూ.... ఛీఫో నాకు సిగ్గేస్తోంది.''

''మనం పాఠం చెప్పుకుందామా?''

''అబ్బ! దరిద్రపు పాఠం ఎప్పుడూ వుండేదే. ఎంతో ముఖ్యమైన విషయం చెప్తుంటే పానకంలో పుడకలా 'పాఠం, పాఠం' అని గోల పెడ్తారు? అసలు మీకు మనసుందా అని?'' అని గయ్యిమంది శ్రీదేవి.

''సరే చూస్తూ, చూస్తూ.... ఏం చేశాను?''

''ముద్దు పెట్టుకున్నారట. ఛ... 'ఆడపిల్ల కన్పిస్తే మీకిదేం బుద్ధి' అని మిమ్మల్ని ఓ తోపు తోశానట. అయినా అదేం బుద్ధి మీకు?''

''బావుంది నేనేం చేశాను?''

''నాగోల అదే ఏం చేయలేదని. నేనలా తోశానా, మీరు నా చెయ్యి పట్టుకు మీదకు లాక్కున్నారట. 'వదలండి, వదలండి' అని నేనరిచానట'' అంది శ్రీదేవి పెద్దగా.

''మెల్లగా చెప్పండి మా అమ్మ వింటే నిజంగానే నేను మీ చెయ్యి పట్టుకున్నాననుకుంటుంది.''

''అనుకోనీండీ, మీరు చెయ్యగా లేంది, ఆమె అనుకుంటేనేం?''

''నేనెప్పుడు మీ చెయ్యి పట్టుకున్నాను?''

''పట్టుకోకేం పట్టుకున్నారు. ఉండండి మీ అమ్మని పిల్చి చెప్తాను.''

''అమ్మో! ఇదెక్కడి తంటా తెచ్చి పెట్టారు. పుట్టి పుణ్యానికి నన్నల్లరి పెట్టేస్తున్నారు'' అని గోల పెట్టాడు శంకరం. 'రేప్' చేసినంతగా బాధపడిపోయాడతను.

''మరయితే నేను చెప్పినట్టు వింటే మీ అమ్మకు చెప్పను.''

''చెప్పండి. ఏం చేయాలి?''

''రేపు నాతో సినిమాకు రావాలి.''

''రేపు నేను మీతో - ఓ ఆడపిల్లతో సినిమాకు రావాలా? అమ్మో ఇంకేమయినా వుందా?'' అన్నాడు శంకరం, బలవంతంగా ఆమె తన చేత కాని పని చేయిస్తున్నట్లు, అతని మొహం దిగాలు పోయింది.

''సరే అలాయితే, ఆంటీ, ఆంటీ...'' అని పెద్దగా పిలవసాగింది శ్రీదేవి. వంటింట్లో వున్న రుక్మిణికి కుక్కర్ మోతలో తన పిలుపు విన్పడదని ఆమెకు తెల్సు. అయితే గాబరాలో ఉన్న శంకరం ఆ సంగతి గ్రహించే స్థితిలో లేడు. తన చెయ్యి ఆమె నోటికి అడ్డం పెట్టి ఆమెను ఆప ప్రయత్నించాడు.

''ఆడపిల్లల్ని తాకొచ్చా?'' అంది ఆమె అతని చెయ్యిపక్కకు తోస్తూ.

''తాకూడదు.''

''ఏం వాళ్ళు తాకరాని వాళ్ళా?''

''అని కాదు...'' అని నసిగాడు అతను ఆమెకేం సమాధానం చెప్పాలో తోచక బుర్ర గోక్కుంటూ.

''మరి రేపు సినిమాకు వస్తారా? లేక మీ విషయం ఆంటీకి చెప్పేదా?''

''వద్దు వద్దు వస్తానుగా'' అన్నాడతను నీరసంగా.

''ఏమిటంత నీరసం. హుషారుగా చెప్పలేరూ?''

''ఇంకెలా చెప్పాలి?'' అన్నాడు అతను దీనంగా.

అతని ముఖాన్ని చూసిన ఆమెకు చిర్రెత్తుకొచ్చింది.

''అంత ఇష్టం లేకుండా మీరు సినిమాకు రానవసరం లేదు. అసలు మీలాంటి జడపదార్థాన్ని అడగటం నాదే బుద్ధి తక్కువ'' అని లేచి కోపంగా వెళ్ళిపోయింది శ్రీదేవి.

'బతుకు జీవుడా' అనుకున్నాడు శంకరం.

శ్రీదేవి యుద్ధ ప్రాతిపదిక మీద తన కార్యక్రమాన్ని చేపట్టటానికి కారణం ఉంది. శంకరానికి బాంక్‌లో ప్రొబేషనరీ ఆఫీసరుగా ఉద్యోగమొచ్చింది. బెంగుళూరులో అతని పోస్టింగ్, ఇంకోవారం

రోజుల్లో వెళ్ళిపోతాడతను. అందువల్ల అతనిలో స్పందన కలిగించాలనే చివరి ప్రయత్నాన్ని చేపట్టింది ఆమె. శ్రీదేవి వచ్చేటప్పటికి శంకరం న్యూస్ పేపరు చదువుతున్నాడు. చేతిలో వున్న బంతిని నేలకేసి కొడ్తూ వచ్చిందామె. బంతితో అలానే ఆడ్తూ, ''ఆంటీ, ఆంటీ'' అని పిల్చింది.

రుక్మిణి ఆ పరిసరాల్లో లేదు. పలకలేదు.

''కూర్చోండి, అమ్మా నాన్నా బజారుకెళ్ళారు, కూరలు తేవటానికి'' అన్నాడు శంకర్.

శ్రీదేవి బదులు చెప్పలేదు, కూర్చోలేదు, వెళ్ళి టి.వి ఆన్ చేసింది.

''టి.వి. ఆఫ్ చేయండి, ప్లీజ్ డోంట్ డిస్టర్బ్‌మి'' అన్నాడతను.

ఆమె టి.వి.ని తీసేయలేదు, బంతితో ఆడటం మానలేదు.

''ప్లీజ్ శ్రీదేవిగారూ!'' అన్నాడతను ప్రాధేయపడ్తూ.

ఆమెకి వళ్ళు మండి పోయింది. 'ఏం... పేపరు తనకంటే ఎక్కువా? ఏం వుంటుందా పేపరులో, అంత ఆసక్తి కలిగించే విషయం?' ఆమె కోపంగా చివ్వున అతనివైపు తిరిగి అంది.

''చిన్నవాళ్ళను కూడా 'గారు, గీరు' అని మర్యాద చేస్తూ అవమానం చేయటం మీకు బావుందా?'

''మరేమనాలి?''

''చక్కగా శ్రీదేవీ అని పిలువలేరూ?''

''సరే''

''సరే కాదు, అలా పిలవండి ఓ సారి''

''శ్రీదేవీ!'' అన్నాడతను సిగ్గుపడిపోతూ.

''దట్స్‌గుడ్'' అంది టి.వి. ఆఫ్ చేసినా, బంతితో ఆడ్తూనే.

''అస్తమానం ఆటలే, వేరే పని లేదా? ఔను.. పబ్లిక్ సర్వీస్ కమీషనో, స్టాఫ్ సెలక్షనో ఏదో ఒకటి కాంపిటీటివ్ ఎగ్జామ్స్‌కి రాయకూడదూ?'' అన్నాడతను సలహా ఇస్తూ.

''నేను రాయను.''

''అదేం''

''తమరు సలహా ఇచ్చారు కనుక.''

అతని కామెతో ఇంకేం మాట్లాడాలో తోచక మళ్ళీ పేపరు చేతిలోకి తీసుకున్నాడు.

''చదివితే సరిపోదేమో, రుబ్బి తినరాదూ? మనుషులతో కాకుండా కాగితాలతో కాలక్షేపం చేసే మిమ్మల్నే చూశాను'' అంది ఆమె ఆట ఆపి సోఫాలో కూర్చుంటూ.

పేపరు పక్కన పెడ్తూ, ''సరే చెప్పు'' అన్నాడు.

''చెప్పా లేదూ, బూటూ లేదు, బెంగుళూరు వెళ్తున్నారుగా మీరే చెప్పండి ఏమయినా'' అందామె.

''ఏం చెప్పాలి?''

''నా మొహం. అయితే నేనే చెప్తాను. షాకింగ్ న్యూస్. వినండి నాకు...'' అంటూ శ్రీదేవి వాక్యం పూర్తిచేయకముందే.

''ఉద్యోగం వచ్చిందా!'' అని మధ్యలోనే అడిగాడు శంకరం.

''హేయ్ రాం! మిమ్మల్నా దేవుడు కూడా బాగుచేయలేడు. చదువు, ఉద్యోగం తప్ప వేరే ఆలోచనలే వుండవా మీకు?''

''సర్లెరే ఏమయిందో చెప్పు'' అన్నాడు అతను కంగారుపడ్తూ.

''నాకు పెళ్ళి సంబంధం ఖాయం చేస్తున్నారు.''

''వెరీ గుడ్ న్యూస్. కంగ్రాట్స్'' అన్నాడతను సంతోషంగా.

''కంగ్రాట్సు చెప్తున్నారా నాకు?'' శ్రీదేవి ముఖంలో నిరాశ, నిస్పృహ చోటుచేసుకున్నాయి.

''మరేం చేయాలి?''

''షూట్ చేయాలి''

''ఎవర్ని?'' అన్నాడతను ఆశ్చర్యపోతూ.

''నన్ను''

''ఎందుకు?''

''మీకు తెలీదా?'' కోపంగా అడిగింది శ్రీదేవి.

''బావుంది. నాకెలా తెలుస్తుంది. మతేంభ్రమించలేదు కదా!'' అన్నాడతను జోక్ చేస్తున్నట్లు.

''మతి కాదు, మనసు భ్రమించినందుకు ఒకరి చుట్టూ.''

''అంటే''

''నేనో వ్యక్తిని చేసుకోవాలను కున్నాను.''

''అట్లాగా'' అని ఏమాత్రం కుతూహలం లేకుండా అంటున్న అతని వంక హతాశురాలై చూసింది శ్రీదేవి.

'ఎవర్ని ప్రేమించావు. ఎవర్ని చేసుకోవాలనుకున్నావు? అని అడగడేం ఈ 'దురో' అనుకుంది ఆమె.

అంతలో అతని తల్లిదండ్రీ రావటంతో 'వస్తా'నని చెప్పిబయట పడింది శ్రీదేవి.

శంకరం హైదరాబాదులో వున్న వారం రోజులూ కాలు కాలిన పిల్లిలా వాళ్ళింటి చుట్టూ తిరుగుతూనే వుంది శ్రీదేవి. శంకరం వంటరిగా దొరకటమే అరుదయి పోయింది. వంటరిగా దొరికినా ఎందుకూ పనికిరాని వాడయాడు. 'రుబ్బురోలు' తన పరిధిలో తిరగటమే తప్ప పక్కకు పోదు. అతడూ అంతే చదువు, ఉద్యోగం, పెళ్ళి... పెళ్ళికూడ తల్లిదండ్రులు కుదిర్చి చేసిందే. 'అసలు స్పందనే లేదు మనిషిలో, పెళ్ళి చేసుకున్న భార్యనయినా ప్రేమతో దగ్గరకు తీసుకుంటాడా ఇతను' అనుకుంది శ్రీదేవి.

తన్ను ప్రేమించానని చెప్పి, తనతో శారీరక సంబంధం పెట్టుకుని, చివరకు మోసం చేసి వెళ్ళి పోయినా ఆమె అతన్ని క్షమించగలిగేది కాని, అసలు స్పందనేలేని ఈ 'రురో'ను, బండను, పనికిమాలిన బుద్ధిమంతుణ్ణి ఆమె ఎప్పటికీ క్షమించలేదు.

బెంగుళూరు వెళ్ళబోయే ముందు శ్రీదేవి వాళ్ళ ఇంటికి వచ్చి అందరికీ పేరు పేరునా చెప్పి, శ్రీదేవికి ఓ పుస్తకము ప్రెజెంట్ చేసి ''వస్తాను శ్రీదేవీ! విష్‌యూ ఆల్ది బెస్ట్'' అని వెళ్ళిపోయాడు అతను. 'కనీసం స్టేషనుకు రమ్మనైనా అనలేదు జడుడు' అనుకుంది ఆమె. అతను వెళ్ళగానే, వీధిలోకి వచ్చి, ఎవరూ చూడకుండా అతను ప్రెజంట్ చేసిన పుస్తకాన్ని మురుక్కాలవలోనికి విసిరి కొట్టింది ఆమె కసిగా.

ఇంట్లోకి వస్తూంటే తల్లి తండ్రితో అంటున్న మాటలు వినపడ్డాయి శ్రీదేవికి.

''శంకరం మంచి పిల్లవాడు, బుద్ధిమంతుడు, ఆ తల్లిదండ్రులు చేసుకున్న అదృష్టం అలాంటి పిల్లలు దొరకటం''అని.

''నిజమే'' అన్నాడు తండ్రి.

'అవున్నిజమే. బుద్ధిమంతుడే. మహా మహా బుద్ధిమంతుడు!' అనుకుంటూ ఆమె లోపలకు వెళ్ళిపోయింది. ఆమె కళ్ళల్లో అశ్రుకణాలు తొణికిసలాడాయి.

'మయూరి' సచిత్ర వారపత్రిక
27-10-1989

సారీ !

''ఐయాం సారీ మధూ! ఐకుడ్ నాట్ కం ఆన్ ఫ్రైడే'' అంది శారిక.

అతనేం మాట్లాడలేదు. ఆమే అంది- ''ఆ రోజు వాతావరణం కూడా బావుండలేదు. వానొచ్చే ట్టుంది. మీరు రారనుకున్నాను. అందుకని నేనూ రాలేదు. మీరు వచ్చారా?''

''వచ్చాను'' అన్నాడు అతను. 'నీకోసం ఎంతసేపు నిరీక్షించానో' అని అతడనలేదు.

''దెన్ ఐయాం ఎక్స్ట్రీంలీ సారీ'' అంది ఆమె.

నోటి నుంచి చాలా తేలిగ్గా జారిపోయే పదం 'సారీ.' ఎక్కడో హృదయకోశంలో నుంచి రావాల్సిన పనిలేదు. ' ఇన్సిన్సియారిటీ! డైనేమీజ్ సారీ!' అనుకున్నాడతను మనసులో.

''రేపే మాపెళ్ళి మీరు తప్పక రావాలి'' అంది ఆమె.

అతను తలూపాడు.

''వస్తాను'' అని చెప్పి, ఆమె లైబ్రరీ మెట్లు దిగుతూ వెళ్ళిపోయింది. అలా రెండు మూడు మాటలతో వాళ్ళు విడిపోవటం ఎప్పుడూ జరగలేదు.

వాళ్ళ పరిచయం 'సారీ' తోనే మొదలైంది.

కోఠీ 'శారీ ఎంపోరియం' లో చెల్లెలికోసం చీర సెలెక్ట్ చేసి, ఆ చీర పాక్ చేయమన్నాడు అతను. పక్కనే చీరల ఎంపిక చేస్తున్న ఆమె ఆ చీరవంక చూసి - 'అరె చాలా బాగుంది. డు యు మైండ్ ఇఫ్ ఐ టేకిట్?'' అంది.

అతనేమనలేక ''సరే'' అన్నాడు.

''సారీ ! మీకిష్టమైంది నేను లాగేసుకున్నట్టున్నాను'' అంది ఆమె.

''ఫరవాలేదు'' అని ఆమెతో అని - ''వేరే చీరలేమైనా చూపించండి'' అని అన్నాడు సేల్స్‌మెన్‌తో.

ఆమె చీర తీసుకుని, విప్పి గుండెలమీదుగా పమిటె వేసుకుంటూ, కుడివేపు నడుం దగ్గరినుండి చీర చుట్టబెట్టుకుంటూ మురిసిపోతూ అడిగింది - ''ఎలా ఉంది?'' అని అలా అతన్ని అడిగి నాలిక కొరుక్కుని ''సారీ'' అంది. పరాయి మగవాడిని ఆ చీరలో తనెలా ఉందో అడగటం పొరపాటని ఆ తరువాత తెలిసింది ఆమెకు. ఆ చిలకాకుపచ్చ రంగు చీరలో ఆమె రామచిలుక లాగానే ఉంది. 'శారిక' అని గొణుక్కున్నా డతను మనసులో.

''బావుంది. ఆ చీరలో మరీ బావున్నారు మీరు'' అన్నాడు అతను.

ఆమె కృతజ్ఞతలతో అతని వంక చూసింది. తనుకున్నది సరైందని ఇంకోళ్ళు అంటే ఎవరికైనా ఆనందంగా ఉంటుంది.

''థాంక్స్'' అని చెప్పి, ఆచీర కుప్పగా పడేసి - ''ఈ చీర పాక్ చేసి ఇవ్వండి'' అని అన్నది సేల్స్‌మెన్‌తో. అతను చీర మడత పెట్టి, పాక్ చేసి. బిల్లు వేసి ఇచ్చాడు. అతనికి మరోసారి కృతజ్ఞతలు చెప్పి వెళ్ళిపోయింది

అతని జీవితంలో నుంచి ఒక్కసారిగా నిష్క్రమించలేదు ఆమె. అలా వస్తూ, పోతూనే ఉంది. ఆ తరువాత ఆమెను అతను కలుసుకుంది సంధ్యా థియేటరులో. విశ్వనాథ్ డైరెక్షన్‌లో మంచి పిక్చరు వచ్చిందంటే మధు చూడటానికి వచ్చాడు. స్నేహితుడు వస్తాడని తనకూ, అతనికీ కలిపి రెండు టిక్కెట్లు తీసుకుని అతనికోసం నిరీక్షిస్తున్నాడు మధు. అతను ఎంతకీ రాలేదు. అప్పటికే సినిమా మొదలెట్టారు. ' ఇకరా'డని నిర్ధారించుకున్నాడు మధు. 'రేపు సారీచెప్తాడు, రాలేకపోయానని ఏదో వంక చెప్తూ. ఈ 'సారీ' లను భరించటం కష్టం' అని తనొక్కడే సినిమా చూద్దామని వెనుదిరిగేంతలో '' ఎక్స్క్యూజ్‌మీ'' అన్న ఆడగొంతు విని పక్కకు చూశాడు అతను.

ఆమే 'శారీ ఎంపోరియం'లో కలిసిన 'సారీ'ల శారిక. ఆమే అతన్ని గుర్తు పట్టింది.

'' 'శారీ ఎంపోరియం'లో కలుసుకున్నాం కదూ మనం. మీరు టిక్కెట్లు కొని ఎవరికోసమో ఎదురు చూస్తున్నట్టున్నారు. మేం రావటం ఆలస్యమైంది. క్యూలో కౌంటరు దగ్గరకొచ్చేలోగా 'హవుస్‌ఫుల్' బోర్డు పెట్టేశారు. మీవాళ్ళు వచ్చినట్టు లేదు. ఎన్ని టిక్కెట్లున్నాయి మీ దగ్గర?'' అంది ఆమె చొరవగా.

''రెండు''

''అయ్యో! మేమిద్దరమున్నామే. మేం వెళ్ళిపోతాం లెండి. మీరు సినిమా చూడండి''.

''నాస్నేహితుడెలాగూ రాలేదు మీరిద్దరూ వెళ్ళండి నేను మరోసారి చూస్తాను'' అని ఆమె చేతిలో టిక్కెట్లు ఉంచాడతను.

''సారీ ! మీరు సినిమా చేసే అవకాశం లేకుండా చేస్తున్నాం'' అంది ఆమె.

''ఫరవాలేదు. మరోసారి చూస్తాలెండి'' అని వచ్చేశాడతను.

ఆమె ఇచ్చిన టిక్కెట్ల డబ్బు జేబులో పెట్టుకుంటూ.

మూడోసారి ఆమెను స్టేట్ లైబ్రరీలో చూశాడతను. అంతకుముంది సికింద్రాబాదు లైబ్రరీలో పని చేసేవాడతను, అసిస్టెంట్ లైబ్రేరియన్‌గా. అక్కడనుంచి అతనికి స్టేట్ లైబ్రరీకి బదిలీ అయి నెలరోజులైంది.

రిఫరెన్స్ సెక్షన్‌లో కూర్చుని నోట్స్ రాసుకుంటోందామె. బాల్ పెన్నులో రీఫిల్ అయిపోయింది. అటూ ఇటూ చూసి డెస్క్ దగ్గరున్న అతని దగ్గరకు వచ్చింది - ''పెన్‌లో ఇంకైపోయింది. మీ దగ్గర వేరే పెన్నుంటే ఇస్తారా?'' అని అడిగింది.

వచ్చిన కొత్త పుస్తకాల ఇన్-వెంట్రీ వేస్తూ తలెత్తి ఆమె వంక చూసిన మధు, తను రాసేది ఆపి, మారు మాట్లాడకుండా పెన్నిచ్చాడు ఆమెకు.

''సారీ! మీ కిబ్బంది కల్గించాను'' అని పెన్ను తీసుకుంటూ అతన్ని చూసిన ఆమె, అతన్ని గుర్తు పట్టింది.

''మీరు... మీరు... శారీ ఎంపోరియంలో... సంధ్యా థియేటర్ దగ్గరా... కదూ?'' అంది, ఆలోచనల్ని సరైన మాటల్లో వరసక్రమంలో పెట్టకుండా తడబడుతూ మాట్లాడుతూ.

ఆరోజు శారీ ఎంపోరియంలో కొన్న చిలకాకుపచ్చరంగు చీర కట్టుకొచ్చిందామె. ఆ చీరలో ఆమె బాగా ఉందనిపించింది అతనికి, తెల్లగా, పొడుగ్గా, ఎప్పుడూ నవ్వుతున్నట్లుండే కుదిరిక గలిగిన మొహంతో అందంగా ఉంది ఆమె.

''అవును'' అన్నాడు అతను.

''ఇక్కడా ఉద్యోగం?''

అతను తల ఊపాడు.

''ఇన్నిసార్లు కలసిన మనం ఇక పరిచయం చేసుకోవాల్సిందే. నాపేరు మాలతి. మీ పేరు?''

''చిలకాకుపచ్చ చీరలో ఎంతో బావున్నారు. మీ పేరు 'శారిక' అయితే బావుండేది''.

''దాందేముంది? ఇన్నిసార్లు మీ కిబ్బంది కల్గించినందుకు కన్సెషన్‌గా నన్ను శారిక అనే పిలవండి. మీ పేరు?''

''మధుసూధనం''.

''దిగులు పడకండి. నేనేం పేరు మార్చను.''

ఆమె అతని పేరు మార్చలేదు గాని, అతని జీవిత విధానాన్నే మార్చింది. ఆరోజు సాయంత్రం అయిదు గంటలదాకా ఆమె లైబ్రరీలోనే ఉంది. అతను డ్యూటీ ముగించి బయటకొస్తుంటే, రాసిన కాయితాలు బాగులో సర్దుకుంటూ - ''ఇదుగో మీపెన్ను'' అంటూ ఆమే వచ్చింది అతనితో.

అఫ్‌జల్‌గంజ్ వైపు దారితీస్తూ అడిగాడు అతను ''రీసెర్చ్ చేస్తున్నారా? ఏ సబ్జక్టులో, మీ టాపిక్ ఏమిటి?'' అని

''హిస్టరీలో, నిజాంషాహి అడ్మినిస్ట్రేషన్ మీద చేస్తున్నాను.''

''స్టేట్ లైబ్రరీలోకంటే స్టేట్ ఆర్కైవ్స్‌లో మీకు పనికివచ్చే - మెటీరియల్ దొరుకుతుం దనుకుంటాను.''

''అక్కడికీ వెళ్తున్నాను. ఎక్కడా ఏవీ సరైన స్థానంలో ఉండవు. కావల్సిన పుస్తకాలు దొరకవు. దొరికేవి రిఫరెన్స్ సెక్షన్‌లో పెడతారు. చాల ఇబ్బందిగా వుంది.''

''మరెలా? మీలాంటి రిసెర్చి స్కాలర్స్ వస్తుంటారనేమో అందరికీ అందుబాటులో వుండేట్టు వాటిని రిఫరెన్స్ సెక్షన్‌లో వుంచింది, ఎవ్వరికీ ఇవ్వకుండా.''

''మీకూ్కడా ఇవ్వరా?''

''మాకూ్కడా ఇవ్వరు, నిజం చెప్పాలంటే...''

''పోనీ అబద్ధంగా చెప్పండి, తీసుకోవటానికి వీలవుతుందా?''

''ఛీఫ్ లైబ్రేరియన్ని మొహమాటపెట్టాల్సి ఉంటుంది..''

''మరి నాకోసాయం చెయ్యరాదూ. ఈ రెండు పుస్తకాలూ మీపేరున తీసుకొని ఇస్తే, వారం రోజుల్లో తిరిగి ఇచ్చేస్తాను'' అన్నది అతనికో పుస్తకాల పేర్లు రాసిన కాగితమిస్తూ.

''అలాగే, ఒకటొకటే తీసుకోండి.''

''సారీ మీకిబ్బంది కలిగిస్తున్నాను. మరి రేపొకటి ఇవ్వాలి''.

ఆ మర్నాడు రిఫరెన్స్ సెక్షన్‌లో పుస్తకం తన పేరున తీసుకొని ఇచ్చాడు అతడు ఆమెకు. ఆమె అది చదివి నోట్స్ రాసుకుని తిరిగి ఇచ్చేసింది. ఆ తరువాత మరొకటి తీసుకుంది. అతనితో పరిచయమవటం వల్ల ఆమెకు రోజూ స్టేట్ లైబ్రరీ చుట్టూ ప్రదక్షిణ చేయాల్సిన బాధ తప్పింది.

నాలుగోసారి పుస్తకం వాపసు చేయటానికి వచ్చినపుడు అడిగాడతను ఆమెను.

''ఎంతవరకు వచ్చింది మీ థీసిస్?'' అని

''మెటీరియల్ కలెక్ట్ చేశాను కానీ, ఓ పద్ధతిలో పెట్టటం కుదరటం లేదు'' అంది ఆమె.

''మీరు సెలెక్ట్ చేసిన మెటీరియల్ ఓ సారి చూపెట్టండి. నేను చూసి చెప్తాను, అంటే నాకు తోచిన సలహా ఇస్తాను.''

''మీరు ఏం చదివారు?'' అప్పుడడిగింది ఆమె. అప్పటిదాకా అతడు లైబ్రరీ సైన్స్ డిప్లొమా చేసి, ఉద్యోగం సంపాదించుకున్నాడన్న ఊహలో ఉంది ఆమె. సలహా చెప్తానంటే బహుశః అతడు పోస్ట్ గ్రాడ్యుయేషన్ చేసి ఉండాలి అనుకుంది ఆమె.

''నేను హిస్టరీలోనూ, ఆర్కియాలజీలోను ఎం. ఏ. చేశాను''.

''మరి వచ్చి ఈ లైబ్రరీలో పడ్డారేం?''

''బతకటానికి ఏదో ఉద్యోగం, బి. ఎల్. ఎస్.సి కూడా చేశాను. ఉద్యోగానికిది పనికి వచ్చింది, ఎమ్మేలు ఎందుకూ పనికి రాలేదు''.

అతను తక్కువ చదువుకున్నాడని అంచనా వేసినందుకు తనలో తను 'సారీ' చెప్పుకుంది ఆమె.

శుక్రవారం అతనికి ఆఫ్, ఆరోజు పొద్దున పది గంటలకు కలుసుకున్నారు లైబ్రరీ మెట్లమీదే. ఆమె కలెక్ట్ చేసిన మెటీరియల్ తెచ్చింది. ఇద్దరూ ఆటోలో జూ పార్క్‌కు వెళ్ళారు. మెటీరియల్ ఓ పద్ధతిలో అమర్చలేదు ఆమె. అంతా కలగాపులగంగా ఉంది. ఆమె టాపిక్‌ను చర్చించి, ఛాప్టర్‌వైజ్‌గా రాసి చూపించాడతను.

''చాలాబావుంది, బాగా ఎనలైజ్ చేశారు'' అంది.

ఆ తరువాత మొదటి చాప్టరు గూర్చి చర్చించారు. మర్నాడు రాసి తీసుకువస్తానన్నది ఆమె

మొదటి ఛాప్టరు. జూ పార్క్ నుండి బయట పడేటప్పటికి సాయంత్రం అయిద్దైంది.

మర్నాడు ఆమె లైబ్రరీకి వస్తుందేమో అని ఎదురు చూశాడు అతను. ఆమె రాలేదు. ఏనాటి కానాడు ఆమె వస్తుందేమోనని ఎదురు చూడటం అతని పనైంది. ఆమెని కలుసుకోవటం, మాట్లాడటం అతనికెంతో ఆనందంగా ఉండేది. మనసులో ఊహల హరివిల్లులు విచ్చుకునేవి. ఆమె దగ్గరున్నంత సేపూ అతడు ప్రపంచాన్ని మరచిపోయేవాడు.

తరువాత మూడు రోజులకు వచ్చింది ఆమె. ''సారీ! చెప్పినట్టు రాలేకపోయాను. ఛాప్టరు పూర్తి కాలేదు, అందుకని రాలేదు'' అంది.

అతను ఆమె దగ్గర ఫైలు తీసుకుని చదివాడు. ఆతనికేం నచ్చలేదు.

''మీరేమనుకోనంటే ఓ మాట. మీ ప్రజంటేషను నాకేం నచ్చలేదు. అఫ్‌కోర్స్ అక్కడక్కడా బాగానే ఉందనుకోండి. మొత్తం మీద వ్యాసంలో సెమ్మెట్రీలేదు'' అన్నాడతను.

''పోనీ మీరు సరిచేసి ఇవ్వరాదూ, ట్రబుల్ అనుకోకపోతే? సారీ!'' అంది.

''మరి రేపు రండి. నా చేతనైనట్లు రాస్తాను.''

''ఒక్కరోజులో ఐపోతుందా? రేపు ప్రొఫెసర్‌కి ఫస్ట్ ఛాప్టర్ ఇస్తానన్నాను''.

''అవుతుంది లెండి. రండి''

అతనారోజు రాత్రి ఒంటిగంట దాకా కూర్చుని ఆ ఛాప్టరు తిరగ రాశాడు. మర్నాడు ఆమె వచ్చి అది చదివి చూసి చాలా మెచ్చుకుంది.

''ఈ సారి మా ప్రొఫెసర్ దీన్ని మళ్ళీ రివైజ్ చేయమంటాడనుకోను'' అంది. ఆమె అనుకున్నట్లుగానే ఆమె గైడ్‌కీ అది నచ్చింది. చాలా బాగా రాశావని మెచ్చుకున్నాడు.

అలా సాగింది వారి స్నేహం. ప్రతి శుక్రవారం అతనికి సెలవు కావటాన ఆమె వచ్చేది. ఇద్దరూ కలిసి తిరిగేవారు. థీసిస్‌ను గూర్చిన చర్చ సాగేది. అతను ఆమె ఛాప్టర్లు తిరగ రాసి పెట్టేవాడు. ఆమెకు ఇంకా మెటీరియల్ కలెక్ట్‌చేసి పెట్టేవాడు. తనకు తెలియని విషయాలు అతనికి తెలిసినందుకు అప్రతిభురాలయ్యేది ఆమె.

ఆమె అతన్ని మెచ్చుకున్నప్పుడల్లా అతనికేవో ఆనందలోకపు ద్వారాలు తెరచుకున్నట్లుండేవి. తనను తాను మరిచిపోయేవాడు. ''మీరు ఎవరి పాలనను గూర్చి పరిశీలించినా, చివరకు ఈనాటి ప్రజా ప్రభుత్వపు నల్లదొరల రాజ్యంలో అయినా మనకు కనిపించేది ఒక్కటే - ఏ పాలకుడూ ప్రజలను గూర్చి ఆలోచించడన్నది. తమ రాజకీయపు ఎత్తుగడల్లో ప్రజలు పావులు. వాళ్ళు ఏ ఒప్పందాలు చేసుకున్నా, యుద్ధాలు చేసినా, ప్రజలకెలాంటి హామీలు ఇచ్చినా ఏవీ ప్రజాక్షేమాల్ని దృష్టిలో పెట్టుకొని చేసినవి కావు. అందుకనే యేట్స్‌కవి దేశంలో ఏ యుద్ధం జరిగినా దేశంలో బీదప్రజలకేమీ ఒరగదని చెప్తూ అన్నాడు. 'నోలైక్‌లీ ఎండ్ కుడ్ బ్రింగ్ దెం లాస్, ఆర్ లీవ్ దెం హాపియర్ దాన్ బిఫోర్' అని 'అందాకా ఎందుకు - శ్రీశ్రీ చెప్పనే చెప్పాడు ' ఏదేశ చరిత్ర చూసినా ఏమున్నది గర్వకారణం? నరజాతి చరిత్ర సమస్తం పరపీడన

పరాయణత్వం' అని కనుక మీరూ ఈ దృష్టితో మీ థీసిస్ రాయవలసి ఉంటుంది'' అని చెప్తుండేవాడు అతను.

''అబ్బ ! ఇదంతా నావల్ల అయేట్టు లేదు. మిమ్మల్ని కట్టుకుంటే మీరే చేసి పెడతారుగా'' అనేది శారిక.

''అదేం మాట శారికా? మీవల్ల కాని పనులు చేయించుకోవటానికి ఎవర్నో ఒకర్ని కట్టుకోవాల్సిన అవసరమేముంది? అలా అయితే ఎంతమందిని కట్టుకోవాల్సి వస్తుందో?'' అనేవాడు మధు.

''మీరు మరీను, ఓ ఆడది ఎంతమందిని కట్టుకుంటుందేం?''

శారిక తన సిద్ధాంత వ్యాసాన్ని యూనివర్సిటీలో సబ్మిట్ చెయ్యటానికి రెండేళ్ళు పట్టింది. మధు పరిచయమైన తరువాత పని చురుగ్గా సాగి సంవత్సరంలో పూర్తిచేయగలిగింది. ఆమె పి.హెచ్.డి.వైవా అయిన రోజు అతడు సెలవుపెట్టి వచ్చాడు. ఆర్ట్స్ కాలేజీ హిస్టరీ డిపార్ట్‌మెంట్ బయట కారిడార్‌లో ఆమె కోసం నిరీక్షిస్తూ గడిపాడు. వైవా అయిన తరువాత ఆమెకోమంచి పార్టీ ఇవ్వాలని అతని ఉద్దేశం. ఆతరువాత ఇందిరా పార్క్‌కు వెళ్తారు తాము. ఇప్పటిదాకా జాప్యం చేస్తూ వచ్చాడు తను. తనకు తెలుసు ఆమె తనను ప్రేమిస్తోంది అని. అలా అని ఎన్నో సార్లు సూచించింది కూడా ఆమె. తనే పెళ్ళి ప్రస్తావన తీసుకురాలేదు. ఇవాళ చెప్పాలి. ఆమె కాదనదు. వీలైనంత త్వరలో ఆమెని పెళ్ళి చేసుకోవాలి. తమ పెళ్ళికి పెద్దల ఆశీర్వాదాలే కాని, అభ్యంతరాలుండవు. ఆమె మాటలవల్ల తను గ్రహించాడా విషయం. పెళ్ళి, ఆమెతోటి సాంగత్యం, జీవితం రంగుల కలగా, ఇంద్రధనుస్సులా ఉండదూ?

అతను ఇలా ఊహాలోకాల్లో విహరిస్తున్నప్పుడు ఆమె వచ్చింది ఆమె ముఖంలో ఉత్సాహం, కళ్ళలో తళుకు.

''హౌడిడిట్ గో?'' అడిగాడతను.

''ఫైన్'' అంటూ పరీక్షకులు వేసిన ప్రశ్నలు, తన సమాధానాలు, తనను చిక్కుపెట్టటానికి వాళ్ళు ప్రశ్నలు వేస్తే - 'మధు నావెంట లేడే, ఈ ప్రశ్నకు అతనేం సమాధానం చెప్పేవాడో' అనుకోవటం, చివరకు తన గైడ్ తనను ఎలా ఆదుకొన్నదీ అన్నీ వివరంగా చెప్పింది. తనకే పి.హెచ్.డి. పట్టం వచ్చినంత సంబరపడిపోయాడు మధు.

ఇద్దరూ బస్సు స్టాపు కొచ్చారు.

''ఆటోలో వెళ్దాం. ఇవాళ మీకు పార్టీ ఇవ్వాలి. నా వల్ల కాదు గానీ, వీలైతే ఈ ఘనవిజయం సందర్భంగా మీ పేరుకో ఫతే దర్వాజా కట్టించాలని ఉంది'' అన్నాడతను.

'' ఓ ఐయాంసారీ! ఇవాళ తొందరగా ఇంటికెళ్ళాలి అమ్మరమ్మంది. ఏదో పని ఉందట. శుభవార్త చెప్పొద్దూ వాళ్ళకు?'' అంది శారిక.

''నేనూ ఓ శుభవార్త చెబ్దామనుకున్నానే !''

''మీరు చెప్పేది నాకు తెలీదా? వచ్చే శుక్రవారం పది గంటలకు వస్తాను. లైబ్రరీ దగ్గరే ఉండండి. మీరెక్కడికి వెళ్దామంటే అక్కడకి వెళ్దాం. మీరు పార్టీ ఇవ్వండి. మన భవిష్య జీవితాన్ని గూర్చి చర్చిద్దాం, ప్రణాళికలు వేసుకుందాం. మరి ఇవ్వాళ్టికి వెళ్ళేదా? సారీ ఫర్ డిజప్పాయింటింగ్‌యు''. అంది ఆమె.

అతనేం మాట్లాడలేకపోయాడు. అతనిలో ఉత్సాహం చచ్చిపోయింది. అయినా తను చెప్పే మాట ఆమె గ్రహించిందన్న ఊరట కలిగిందతనికి 'శుక్రవారమంటే ఎన్నిరోజులు మూడు రోజులేగా. అప్పుడు తీరిగ్గా మాట్లాడుకోవచ్చు' అనుకున్నాడతను.

''నాబస్సు వస్తోంది. మీట్ యు ఆన్ ఫ్రైడే. అందాకా కలల్లో విహరించండి.'' అంటూ వీడ్కోలు చెప్పి. బస్సెక్కి వెళ్ళిపోయిందామె.

తరువాత తన బస్సెక్కి ఇంటికి వెళ్ళిపోయాడతను.

ఆ రోజు శుక్రవారం. ఆమె రమ్మన్నట్లుగా పది గంటలకంటే ముందే వచ్చాడతను లైబ్రరీకి, శ్రద్ధగా, నీట్‌గా తయారైవచ్చాడు. ఆమె రావటం మామూలుగా ఆలస్యమవుతుంది. ఆమెకోసం నిరీక్షిస్తూ లైబ్రరీలోకి వెళ్ళకుండా బయట మెట్లమీదే నిలబడ్డాడు.

పదిన్నరైంది.

పదకొండున్నరైంది, పన్నెండైంది. ఆమె అయిపు లేదు. వాన వచ్చేటట్లుంది.

'ఆమె ఇంకా ఎందుకు రాలేదు? వస్తానని రాకుండా ఉండదే. ఒంట్లో బాగాలేదా? లేక ఎవరైనా బంధువులు వచ్చి వీల్లేకపోయిందా? వస్తుంది, ఎందుకురాదు? బస్సు దొరకటం లేటయిందేమో?' అని అతని మనస్సు పరిపరి విధాల పోయింది.

సన్నగా తుంపర పడుతుంటే తడుస్తానేమో అని లైబ్రరీలోకి వెళ్ళాడు. అక్కడా స్థిమితంగా కూర్చోలేకపోయాడు. బయటకొచ్చాడు.

వాన కురవటం లేదు. ఒంటిగంటైపోయింది. 'ఆమె ఇకరాదు. ఇంటికి వెళ్ళిపోదాం' అనుకున్నాడతను. అయినా వెళ్ళలేకపోయాడు. 'ఆమె వస్తుందేమో తను లేకపోతే నిరాశపడి వెళ్ళిపోతుందేమో' అనుకున్నాడు. సాయంత్రం ఐదింటిదాకా లైబ్రరీలోకీ, బయటికీ వచ్చిపోతున్నాడు. లైబ్రరీలో అతని కొలీగ్ రామచంద్రం జోక్ చేశాడు కూడా - '' ఏమోయ్! ఇంకా నీ రామచిలుక రాలేదా? ఎక్కడికో ఎగిరిపోయి ఉంటుంది'' అని.

సాయంత్రం ఆరింటికి అతను నీరసంగా ఇంటిముఖం పట్టాడు.

అలాంటి శుక్రవారాలు రెండు గడచిపోయింతరువాత ఆమె దగ్గరినుంచి ఓ శుభలేఖ, ఉత్తరం వచ్చాయి అతనిలైబ్రరీ అడ్రసుకు. శుభలేఖ చూడగానే అతను నిర్వీణ్ణుడైపోయాడు. వచ్చే ఆదివారం ఆమెపెళ్ళి. ఎవరితోనో. ఉత్తరం తెరచి చదివాడు. ''డియర్ మధూ ! సారీ, నేను ఆరోజు శుక్రవారం రాలేకపోయాను. ఆరోజు వైవా అయిన తరువాత ఇంటికి వెళ్తే తెలిసింది నాకు

పెళ్ళిచూపులట. అందుకనే అమ్మ త్వరగా రమ్మన్నదట. వాళ్ళు ముందుగా చెప్పలేదు నాకు. పెళ్ళిచూపుల్లో ఆయనకు నేను నచ్చాను. ఆయన స్టేట్స్‌లో ఉంటున్నారు. మా నాన్న స్నేహితుడి కొడుకు. మళ్ళీ వెళ్ళిపోవాలట, సమయం ఎక్కువ లేకపోవటం వల్ల హడివుడిగా పెళ్ళి చూపులయ్యాయి. రేపాదివారం మా పెళ్ళి. పెళ్ళి చేసుకుని నన్ను వెంటబెట్టుకుని వెళ్ళిపోవాలని ఆయన ఉద్దేశం. నాకూ ఆయన నచ్చారు. చాలా తమాషాగా మాట్లాడతారు. అమెరికాలో పైకి వెళ్ళే అవకాశాలు ఉన్నాయి. అందువల్లే ఆయన్ను పెళ్ళి చేసుకోవటానికి అంగీకరించాను. ఇందులో ఇన్విటేషన్ కార్డు పంపుతున్నాను. మీరు పెళ్ళికి తప్పక రావాలి. మావార్ని పరిచయం చేస్తాను. ఉంటా మరి.

-మీ శారిక''

ఆ ఉత్తరాన్ని చూసి అతను క్రుంగిపోయాడు. అతనిదే తప్పు. పచ్చని చెట్లు వెతుక్కుంటూ పోవటం పక్షికి సహజం. చిలక ఎగిరి పోయింది, మరో పచ్చని చెట్టు చూసుకుంటూ.

అతనికి పెళ్ళికి వెళ్ళాలని లేదు. పెళ్ళికి ముందు రోజు వచ్చి స్వయంగా పిల్చింది, శుక్రవారం తాను రానందుకు 'సారీ'లు చెప్పుకుంటూ.

అప్పుడనుకున్నాడు అతను ' ఇన్ఫిన్నియారిటీ ! దై నేమీజ్ సారీ' అని

పెళ్ళికి వెళ్ళాడతను. ఆమె అతన్ని తన వారికి పరిచయం చేసింది ''వీరు మధుసూధనం గారు. స్టేట్ లైబ్రరీలో లైబ్రేరియన్. నేను థీసీస్ రాసేటప్పుడు చాలా సాయం చేశారు'' అని.

''ఓ అలాగా ! గ్లాడ్ టు మీట్ యూ'' అన్నాడతను ముందుకు చెయ్యి చాస్తూ.

మధు అతనితో కరచాలనం చేస్తూ అన్నాడు - ''దీర్ఘమైన వైవాహిక జీవితం అందంగా, ఆనందంగా గడపండి'' అని శుభాకాంక్షలు తెలియచేస్తూ.

''థాంక్యూ'' అన్నాడతను.

''మరి వస్తాను మాలతి గారూ!'' అన్నాడతను ఆమెతో. ఇప్పుడామె అతనికి శారిక కాదు, వట్టి మాలతి. ఇప్పుడామె అతని మనఃపంజర శుకం కాదు. దృఢమైన ఆసరా చూసుకుని పైకి ఎగబాగే మాలతీలత.

''అప్పుడే వెళ్ళి ఏం చేస్తారు, కాసేపు ఉండరాదూ?'' అంది ఆమె.

''కాదు, వెళ్ళాలి''.

''సారీ ! మీరింకాస్సేపు ఉంటే బావుండేది'' అంది ఆమె.

ఆమె 'సారీ' అని అనకపోతే ఇంకాస్త సేపు ఉండేవాడేమో అతను. 'సారీ'లు వినీ వినీ అలసిపోయాడతను. ''వస్తా'' అని చెప్పి వెళ్ళిపోయాడు.

'ఆంధ్రప్రభ' సచిత్రవారపత్రిక

6-12-1989

దయ్యం వదిలింది !

మా అక్క రేణుక కష్టజీవి. ఆమెకిద్దరు పిల్లలు. పెద్దపిల్ల విజయని ఎం.ఏ దాకా చదివించి మంచి సంబంధమే చూసి పెళ్ళిచేసి అత్తవారింటికి పంపేశారు. రెండో సంతానం రేణుకానందన్ (మా బావ తన చరిత్ర, సాహిత్యాభిలాషలకు అనుగుణంగా ఆ పేరు పెట్టాడు. గౌతమీపుత్ర శాతకర్ణి. హిందీకవి సుమిత్రానందన్ పంత్‌ల పేర్లు మీరు వినేవుంటారు). వాడు డ్కాక్టరీ కోర్సు చదువుతున్నాడు. వాళ్ళు చదువులో ఎప్పుడూ చురుగ్గా ఉండేవాళ్ళు. మా అక్కను ఎలాంటి ఇబ్బందీ పెట్టలేదు. మా బావగారు మంచి ఉద్యోగమే చేస్తున్నారు. ఆయన ఏకపత్నీవ్రతుడే, అచ్చు శ్రీరామచంద్రుడు. అయితే ఈ శ్రీరామచంద్రుళ్ళతోనూ ప్రమాదమే. వాళ్ళు తమ మంచి తనంతో భార్యలకెన్నో కష్టాలు కలిగిస్తారు. సీతను నిర్దాక్షిణ్యంగా అడవికి పంపేసిన రాముడి సంగతేం చెప్పాలి, మీకు తెలీదు కనకనా?

పెళ్ళయినప్పటినుండి చూస్తూనే ఉంది మా అక్క. మా బావగారికెప్పుడు దయ్యం పడ్తుందో, ఎప్పుడు మూడుతుందో చెప్పలేం. ఆయనకా దురద ఎప్పుడు ఎవరివల్ల అంటిందో ఎవరికీ తెలీదు. కొన్ని వంశపారంపర్యంగా వచ్చే జబ్బులుంటాయి. ఆయన తండ్రికీ, తాతకీ సాహిత్యాభిలాష వుందని విన్నా కాని, ఇలా జనాన్ని వెండుకుతినే అలవాటు ఉందని వినలేదు. కాన్సరు లాంటి వ్యాధులు వంశపారంపర్యంగా వచ్చే జబ్బులు కావట. ఇదీ అలాంటిదే అయివుండాలి. పెళ్ళికిముందు మా అక్క చాలా సంబరపడింది. వరుడు కథలు రాస్తాడనివిని. కాపురానికొచ్చింతర్వాతగాని తెలిసిరాలేదు ఆమెకు తనెన్ని కష్టాలు అనుభవించాలో. ఏం చేస్తాం, అంతా స్వయంకృతం. 'చేసుకున్నవారికి చేసుకున్నంత మహదేవ' అని ఆమె ఖర్మ అలాకాలింది. ఎవరు మాత్రమేం చేయగలరు. అక్కడికీ నేను చెప్పి చూశాను. '' దురదవున్న వాళ్ళతో వేగటం చాలకష్టమే అక్కా! నా మాటవిని పెళ్ళికొడుకు నచ్చలేదని చెప్పెయ్యి'' అని ఉచిత సలహా ఇచ్చాను. నామాటను ఆమె పెడచెవినపెట్టింది. ఫలితం దారుణం.

ఆంగ్లంలో 'ప్రెగ్నెంట్ విత్ ఐడియాస్' అంటారు చూశారూ. అలా మాబావగారికి ఆలోచనలతో ఎప్పుడు కడుపువస్తుందో చెప్పటం కష్టం. కడుపొచ్చినప్పుడల్లా చక్కని బిడ్డ పుడ్తాడని చెప్పలేం. గర్భస్రావాలవటం కద్దు. బిడ్డపుట్టేటప్పుడు లేబర్ పైన్స్‌తో యమయాతన పడిపోతాడు. సగం రాసిన కథలు, నవలలు చాలా వున్నాయి, ఆయన అలమారులో.

ఊహాగ్రస్తం పోవాలని ఆయన పదేలంగా ఎందుకు దాచుకుంటాడో అర్థంకాదు. 'నీకు తెలీని విషయాలు ప్రపంచంలో ఎన్నో వున్నాయోయ్ హొరేషియో!' అని ఆ పెద్దమనిషెవరో షేక్స్‌పియర్ అన్నాట్ట. అయినా మానవ స్వభావం కదండీ - వూర్కోలేకపోతున్నాను.

కథలు, నవలలు రాయటానికి 'మూడు' రావాలని మా బావగారు అంటారు. దానంతటదే మూడిచావదు. దానికి దోహద క్రియలు చేయాలట. కొన్ని సాధారణ దోహదక్రియలు, కొన్ని అసాధారణమైనవి అని రెండురకాలట. కాఫీ, సిగరెట్లు, పాన్ లాంటివి మొదటిరకం. మందు పుచ్చుకోవటం రెండోరకంట.

పెళ్ళి అయిన కొత్తల్లో 'ఈనాటి ఈ బంధమేనాటిదో, ఏనాడు పెనవేసి ముడివేసెనో' అని మాబావగారు పాడుకుంటూవుంటే మా అక్క మురిసిపోయిందట. తీరా ఆ పాడేపాట తాను తాగుతున్న సిగరెట్టునుద్దేశించి అని తెలుసుకున్న తరువాత మా అక్కకు ఆయన పొగతాగే అలవాటు మీద సవతి ద్వేషం కలిగింది. ''నాకంటే అదే ఎక్కువైంది ఆయనకి'' అని మా అమ్మదగ్గర వాపోయింది.

''చూద్దాం తల్లీ! మనిషన్న తర్వాత మార్పురాకపోతుందా దాన్ని మర్చిపోయి నిన్నే ఏలుకుంటాడేమో. నువ్వేం దిగులుపడకు. కాలమే అన్ని సమస్యల్నీ పరిష్కరిస్తుంది'' అని ఓదార్చింది మా అమ్మ.

అక్కడికీ మా బావగారితో ఓసారి పేచీ పెట్టింది మా అక్క ''అది కావాలో, నేనుకావాలో తేల్చుకోండి ముందు'' అని.

''అదంటే నాకు ప్రేమా హనీ! నువ్వే నా ఏకైక పత్నివి. కాకపోతే మూడటానికి అవసరం కదా అది. అందుకని దాన్ని పెంచి పోషిస్తున్నాను'' అన్నాట్ట ఆయన.

సిగరెట్టుతో సరిపెట్టలేదు ఆయన. కథలు రాసేటప్పుడు విపరీతంగా కాఫీతాగటం మొదలెట్టాడు. రోజుకో రెండు మూడుసార్లయితే మా అక్క పట్టించుకునేది కాదు. గంటకు నాలుగుసార్లంటే, మూడినరోజు కనీసం ఓ పాతిక కప్పుల కాఫీ అయినా కావాల్సి వచ్చేది. కాఫీ కాచికాచి మా అక్క ముసలిదయిపోయింది. వంటింట్లోకీ, ముందు గదిలోకీ తిరిగేటప్పటికే ఆమె నడుములు పట్టేవి. ఇలాకాదని మా అక్క సమ్మెచేసింది. శ్రామికులు తమ హక్కులు కాపాడుకోవటానికి సమ్మెచేయటం న్యాయమేకదా! చేసేది లేక మానేజిమెంటు వారు అంటే మా బావ దిగిరాక తప్పలేదు. మూడినరోజు గంటకోకప్పు కాఫీ. మూడనిరోజున ముచ్చటగా మూడే కాఫీలు - పొద్దున్నే, తొమ్మిది గంటలకు ఆఫీసుకెళ్ళేప్పుడు, తిరిగి సాయంత్రం, ఆఫీసునుండి తిరిగి వచ్చింతర్వాత - అని ఒప్పందం కుదిరింది. మానేజిమెంటువారు దిగిరావటంతో కార్మికులు తమ డిమాండ్లను అధికం చేస్తారు చూడండి, ఆ పద్ధతిలో మా అక్క 'సిగరెట్టు కూడా మానెయ్యాలి' అని డిమాండ్ చేసింది.

''సిగరెట్లు లేకపోతే బతకటం కష్టమ''న్నాడు మా బావగారు.

''ఏం కష్టంలేదు. నేను తాగుతున్నానా'' అంది మా అక్క.

''నీకు మూడదుగా, అందువల్ల సిగరెట్లు లేకపోయినా ఫర్లేదు. పోనీ ఓ రాజీకి వద్దాం. ఇన్నేళ్ళు పుంచుకున్నదానికి ఒక్కసారిగా విడాకులివ్వటం కష్టం. రోజుకు పది సిగరెట్లు, అంతకుమించి తాగను. అవికూడా మెల్లమెల్లగా మానేస్తాను. సిగరెట్లెక్కువ కాల్చను కనుక, మూడినప్పుడు అవసరానుగుణంగా పాన్‌వేసుకోవటానికి కార్మికవర్గం వప్పుకోవాలి'' అన్నాడు ఆయన.

ట్రేడ్ యూనియన్ మూవ్‌మెంట్‌తోగాని, యాజమాన్యపు రాజకీయ కుతంత్రాలతోగాని అంతగా పరిచయంలేని మా అక్క ఆయన వలలో పడ్డది. ''సరే'' అంది. దాంతో మా బావగారి సిగరెట్లు ఏవారం రోజులో తగ్గాయికానీ, కొత్తగా పాన్ అలవాటయింది. రెండో సవితి వచ్చినప్పటినుండీ మా అక్కకు నిద్రపట్టలేదు. మళ్ళీ చర్చలు జరిగాయి. 'పాన్ పూర్తిగా మానెయ్యాలి అనీ, సిగరెట్లు యధేచ్చగా కాల్చుకోవచ్చనీ' ఒప్పందం జరిగింది.

అయితే ఆయన పాన్‌కూడా పూర్తిగా మానలేదు. చాలవరకు తగ్గించాడు. సిగరెట్లు యధేచ్చగా ఊదేస్తుండేవాడు. నిజం చెప్పాలంటే మా అక్కకు తెలీదు మూడో సవతి సంగతి - అసాధారణ దోహద ప్రియ సంగతి. లేకపోతే గోలపెట్టేది.

సవతి పిల్లల్తో అక్క యమబాధపడేది. ఆయన రాసిన కథలు వయసొచ్చిన ఆడపిల్లల్లాంటివి. వాటికి పెళ్ళిచేయాలి. వాటిని గుండెలమీద కుంపట్లలా భరించేవాడు ఆయన. తల్లిదండ్రులు కూతురికి వీలయినంత మంచి సంబంధమే చేయాలని చూస్తారు. చెప్పులరిగేట్టుగా తిరిగినా అనుకున్నంత మంచి సంబంధం దొరక్క, కట్నాలు పోయలేక ఏదో ఓ సంబంధం చూసి ముడిపెట్టేస్తారు. మా బావగారికీ తన కథలు మంచి పత్రికల్లో రావాలనే ఉండేది. అవి తిప్పి పంపితే చివరకు 'పోనీలే గంతకుతగ్గ బొంత' అని ఏ పత్రిక్కయినా ఇచ్చి ముడిపెట్టేయాలని ప్రయత్నించేవాడు. ఒకోసారి అదీ కుదిరేదికాదు. మొగపెళ్ళవారు ఇష్టంలేకపోతే పిల్లనచ్చలేదనో, కట్నం చాలదనో, లాంఛనాలు సరిపోలేదనో, ఏదో ఓ వంక చెప్పి సంబంధాన్ని తిరగ్గొడతారు. కాని ఈ పత్రికల సంపాదకులున్నారు చూశారూ - కథల్ని గప్‌చుప్‌గా తిప్పి పంపేసి పూరుకుంటారు. పోనీ చెప్పనుకూడా చెప్పరు ఎందుకు నచ్చలేదో.

ఓసారి ఆయన కథ తిరిగివచ్చినప్పుడు నేనక్కడే ఉన్నాను.

''ఏం బావా! ఏమయింది'' అని అడిగాను ఆయన దీనవదనాన్ని చూసి.

''మీ బావ రాసిన కథ తిరిగివచ్చిందిరా'' అంది అక్క.

''ఇంకో పత్రికకు పంపితేసరి'' అని ఉచిత సలహా ఓటి పారేశాను.

''నీకేం చెప్తావు! కాళ్ళరిగిపోయాయి తిరిగి తిరిగి. గుండెలమీద కుంపటిలా వీట్ని భరించటమెంత కష్టమో నీకు తెలీదు'' అని కసురుకున్నాడాయన.

''పెళ్ళి వయసు వచ్చిన ఆడపిల్లల తండ్రులుకూడా నీలా బాధపడరు'' అన్నాను పట్టువదలని విక్రమార్కుడిలా.

''ఆడపిల్లలుంటే తెలిసేది నీకు. పెళ్ళికొడుకులు ఎంతమందికి చూపించినా నచ్చలేదంటారు. వాళ్ళబొందవాళ్ళకేం కావాలో తెలిసి చావదు. మీ బావగారి పరిస్థితీ అదే'' అంది మా అక్క, భర్త బాధ సానుభూతితో అర్థం చేసుకున్న అర్థాంగిలా.

''అవునోయ్ శేఖరం! కష్టపడి కల్పనచేశాను కదా! వాటికి ముడిపెడితే నాకూ మనశ్శాంతి. మొన్న తిరిగివచ్చింది చూశావు 'గాడిద గుడ్డు' కథ. ఎన్ని పత్రికలకు పంపినా తిరిగివస్తోంది. ఎవరికీ నచ్చటంలేదు. అసలు దానికి ముడిపడే యోగముందో లేదో'' అని ఉస్సురన్నాడు. ఆయన.

ఒకోసారి కథలు పబ్లిష్ అయేవి. పత్రికలకు స్పేస్ ప్రాబ్లం. చిన్నకథను కాలందాటని కథల స్థాయికి దించేశారు. పైగా అది రాయటానికి ప్రతిభ వుండాలనీ చెప్తారు. స్పేస్ ప్రాబ్లం వల్ల కథని కుదించి ఎడిట్ చేసి ప్రచురించే వాళ్ళు. అలాంటప్పుడు మా బావగారు తన కూతుర్ని అత్తింటివారు కిరసనాయిలు పోసి నిప్పంటించినంత బాధపడేవాడు. అప్పుడు ఆయన్ని పట్టటం కష్టం. ఇలా ఆ బాధలనుభవించీ, అనుభవించీ 'బాధే సౌఖ్యమనే భావన రానీవోయ్, ఆ ఎరుకే నిశ్చలానందమోయ్, బ్రహ్మానందమోయ్' అన్నస్థితికి వచ్చాడు.

ఇలా అష్టకష్టాలు పడ్తూ మా బావగారు ఎదిగాడు. ఈమధ్య ఆయన నవలలు రాయటం మొదలెట్టాడు. నవలంటే మాటలా? నవమాసాలు మోసి కనే స్త్రీ కూడా అంత ప్రసవవేదన పడదు. ఆ రోజుల్లో ఆయన సరిగ్గా నిద్రపోడు. పరధ్యానంగా ఉంటాడు. ఇంటి విషయాలు పట్టించుకోవటం ఎప్పుడూ లేదనుకోండి. దీనికితోడు కూతుర్ని కూడా పురుటికి తీసుకవచ్చింది మా అక్క. ఇద్దరు చూలాళ్ళతో మా అక్క సతమతమయేది. పైగా వేవిళ్ళు. సరే మా విజయకు సహజమేననుకోండి. ఈయన రాత్రిళ్ళు నిద్రకాచి టీలు, సిగరెట్లు తాగి పడక వాంతి చేసుకునేవాడు. ఇద్దరికీ అనుపానాలిచ్చి 'భయంలేదు, ఈ సమయంలో ఇలాంటివి సహజమే' అని నచ్చచెప్పేసరికి తలప్రాణం తోకకు వచ్చేది మా అక్కకు. ఆ వేవిళ్ళలోనే ఇద్దరికీ గొంతెమ్మ కోర్కెలు, అది చేసిపెట్టమనీ, ఇది చేసి పెట్టమనీ. మా అక్కకు క్షణం తీరికవుండేదికాదు. పగలు కూతురు, రాత్రి మా బావ- ఆమెను వేపుకు తినేవారనుకోండి.

చివరకు మా బావగారు, విజయ పండంటి పిల్లల్ని కన్నారు.

అంతకష్టపడి రాసిన నవలను ఓ పేరొందిన పత్రిక్కి పంపాడు ఆయన. పంపిన రోజునుండి వాళ్ళు ఏమంటారా అని ఎదురుచూశాడు. అది దుర్భరనిరీక్షణ. అల్లుడు కూతుర్ని 'నీకూ నాకూ పడటంలేదు. విడాకులిచ్చేశాను. నీ పుట్టింటికి వెళ్ళిపో' అన్న పద్ధతిలో నవల రెండు నెలల్లో తిరిగి వచ్చింది.

అప్పుడు ఆయన్ని పట్టటం దుర్భరమయింది. కూతురి కాపురం కూలిపోయినందుకు ఆయన రెండుమూడురోజులు బయటి ప్రపంచాన్ని చూడలేదు. పెద్దకూతురు విజయ తన కొడుకును ముద్దుముచ్చటలాడటం చూసి ఆయనకు మండిపోయింది. సహజమేకదా! ఇద్దరూ ఒకేసారి కన్నారు. విజయ తన కొడుకుని మురిపెంగా చూసుకోవటమేంటి? తను తన శిశువును భూస్థాపితం చేయాల్సి రావటమేంటి?

''దాన్నిహ అత్తవారింటికి పంపెయ్యి'' అన్నాడోరోజు మా బావగారు విజయను, దాని కొడుకుని చూసి ఓర్చుకోలేక.

''అదేం మాటండీ, ఇంకా పచ్చిబాలింత, బాబుకు ఆర్నెల్లు నిండనివ్వండి పంపుదాం'' అంది మా అక్క.

''దానికేం అది బాగానే ఉంది. నా బతుకే బుగ్గయిపోయింది'' అని వాపోయాడాయన.

''ఓర్చుకోవాలి మరి. దాన్ని చూసి అసూయపడితే ఏం ప్రయోజనం'' అంది మా అక్క.

''బాగుంది నాకెందుకసూయ అదంటే?'' అన్నాడాయన.

''చెప్పకులే నాన్నా! నన్నుచూసి కుళ్ళిపోతున్నావు. నేను రేపు మా ఇంటికి వెళ్ళిపోతాను'' అంది కోపంగా విజయ.

విజయ మర్నాడు అత్తింటికి పోతున్నా మర్యాదక్కూడా వుండమనలేదు మా బావగారు.

మా బావగారి గదిలో ఓ పెద్ద అలమారు ఉంది. అది పెద్ద మాజోలియం. పెర్సీబ్రౌన్ సయ్యదులు. లోడీల కాలపు భారతీయ వాస్తుకళను గూర్చి ప్రస్తావిస్తూ ఢిల్లీ పరిసర ప్రాంతాన్ని 'ఎ వాస్ట్ నెక్రోపోలిస్'గా అభివర్ణించాడు. ఆయన అలమారూ అంతే. అందులో ఐదు అరలున్నాయి. క్రింది రెండు అరలు గర్భస్రావమయిన పిండాల సమాధిస్థలాలు. సగం రాసిన కథలు, నవలలు ముందుకు సాగక ఆ జాబితా కిందకువస్తాయి. మూడవ అర శిశువు మృతదేహాలకు కేటాయించింది. అంటే ఎక్కడా చెలామణి కాని కథలు, కథానికలు అక్కడ సమాధవుతాయి. చివరి రెండూ నవలలకు ప్రత్యేకం.

ఈ ఖనన సంస్కారం కూడా మాబావగారు చక్కటి అభిరుచితో చేస్తాడు. తిరిగివచ్చిన నవలను, కథను కొత్త కవరులో వేసి, సీలువేసి, దాని చుట్టూతా సిల్కు రిబ్బన్‌తో కట్టి ప్రేమగా, బాధగా ఆయా సమాధుల్లో వుంచుతాడు. పూలకు బదులు రెండు నాఫ్తలీన్ వుండలు వుంచుతాడు. ఖనన సంస్కారం జరిగే రోజు ఆయన భోంచెయ్యడు. ప్రియమైన సిగరెట్టుకూడా విసర్జిస్తాడు. ఆ రోజు ఇంట్లో నవ్వటంకాని, జోకులు వేయటం కాని జరుగరాదు. మూడురోజులు నల్ల ఉడుపులు (మోర్నింగ్ డ్రస్) ధరిస్తాడు. బయటికెళ్ళడు. టేప్ రికార్డర్‌లో ఘంటసాల పాడిన భగవద్గీత వింటూ బిడ్డల ఆత్మశాంతికి మౌనం పాటించేవాడు. ఆయన

నల్లగుడ్డలు చూసి ఇంటికి వచ్చిన వాళ్ళు అడిగేవాళ్ళు ''ఏమండీ! అయ్యప్ప స్వామి దీక్ష పట్టారా'' అని. ఆయన ఆ మూర్ఖుల వంక విచిత్రంగా చూసేవాడు. ఏం మాట్లాడేవాడుకాదు.

ఖనన సంస్కారమయింతర్వాత బీరువా తలుపులు మూసి, తాళంవేసి ''ఇక నేను ఛస్తే రాయను'' అనుకునేవాడు. అది స్మశాన వైరాగ్యమే లేండి.

''ఇంకెక్కడయినా ప్రయత్నించు బావా!'' అన్నా వినకుండా తిరిగివచ్చిన నవలను కూడా యధావిధిగా సమాధిచేశాడు. ఆరోజు రాత్రి డాబామీద నిలబడి, నీరవనిశ్శబ్ద నిశీధిలో ఆయన

'చీకటిలో కారుచీకటిలో కాలమనే కడలిలో
శోకమనే పడవలో ఏదరికో, ఏదెసకో ॥చీకటిలో॥
జాలరి వలలో చేపవు నీవె,
గానుగ మరలో చెరకువునీవే,
లేరెవరూ నీకెవరూ, ॥చీకటిలో॥

అని ఆయన పాడుకుంటుంటే నా మనసు ద్రవించిపోయింది.

ఇంత ప్రసూతి వైరాగ్యం, స్మశానవైరాగ్యం అనుభవించాడు కదా, ఇక రాయటం మానేస్తాడని మేం భ్రమలో పడ్డాం. ఆయన త్వరలోనే కోలుకున్నాడు. మళ్ళా రాయటం మొదలెట్టాడు. కొన్ని నవలలు ఆయనవి ప్రచురితమయ్యాయి. ఈమధ్య సంచలన రచయితగా కూడాపేరు తెచ్చుకుంటున్నాడు. ఇలా ఏడాదికి మూడు నవల్లూ ఆరు కథలుగా హాయిగా జీవితం గడుపుతున్న కాలంలో ఆశనిపాతంలా మా బావగారు కథలూ గట్రా రాయటం మాని అస్త్ర సన్యాసం చేయాల్సిన ఘోర సంఘటన జరిగింది.

ఓరోజు మా బావగారికోసం ఓ 'టున్ టున్' లాంటి పిల్ల వచ్చింది. ఇరవై ఏళ్ళుంటాయేమో. పిల్ల మొహం బానేవుంటుంది. కొంచెం లావు. ఆ సమయంలో మా బావగారు గదిలో కూర్చుని కథాకళి సాగిస్తున్నాడు. నేను ఆమెకు ఆయనున్న గది చూపించాను.

''హాయ్ నా దైవమా! నాజన్మ తరించింది, నా కలలు ఫలించాయి...'' అంది వెళ్తూనే.

మా బావగారు తలెత్తి కళ్ళజోడు లోంచి 'ఎవరునువ్వు' అన్నట్టు చూశాడు.

''నేను మీ అభిమానిని. మీ సంచలనాత్మక నవలలు, చదివి జన్మసాఫల్యం పొందినదానిని'' అంది ఆ వాగుడుకాయ.

''మీ పేరు?'' అన్నాడు ఆయన.

''అసలు పేరు 'మూకాలు' నాకాపేరు నచ్చలేదు. మార్చుకుందామనుకుంటున్నా మంచిపేరు ఏదయినా సజెస్ట్ చేయండి'' అంది.

''ఇట్స్ సింపుల్. మీ పేరు తిరగేసి 'లుకానూ' అనండి. ఫారెన్ సరుకులా వుంటుంది.''

''హాయ్ నారాజా! ఇంత తేలిగ్గా సమస్యని ఇట్టే తేల్చేసిన వాళ్ళెవరూ లేరు. అందుకనే మిమ్మల్ని 'కథా బ్రహ్మ' అన్నారు.''

''ఏదో లెండి. మీబోటి అభిమానుల ఆదరం. అంతకంటే ఏంలేదు'' అన్నాడు ఆయన సిగ్గులు వలకబోస్తూ.

''మీరు నాకు నచ్చారు. మీ నవలలు చదివినప్పుడు నా ఒళ్ళు ఉద్రేకంతో వణికిపోతుంది. ఎన్నాళ్ళినుంచో మిమ్మల్ని చూడాలనుకుంటున్నాను. ఇవాళ్టికా కోరిక తీరింది. ఐలవ్ యు. ఐ అడోర్ యు. మరి వస్తాను. మళ్ళీ వస్తాను కాస్తంత తీరుబాటుగా మీతో మాట్లాడాలి''

''అలాగే లూకానూ! మీకెప్పుడూ స్వాగతమే''

''ఏదీ మళ్ళీ ఒక్కసారి మీనోటితో అలా పిలవరూ'' అంది గోముగా.

''లూకానూ! లూకానూ!''

''హాయ్ నా స్వీట్ ప్రభవా! విభవా! రక్తాక్షి! క్రోధన!'' అని ముందుకి వంగి మా బావగారి తల లంకించుకుని ఓ ముద్దు పెట్టుకుని ''టాటా, ఛీరియో'' అంటూ వెళ్ళిపోయింది లూకానూ.

ప్రభవ, విభవ వగైరా తెలుగు సంవత్సరాల పేర్లు మా బావగారు తన హీరోలకు పెట్టిన పేర్లు. మా బావగారికి ఆ కిస్ కసుక్కున దిగినట్లయింది. నుదుటిమీద బాధతో విలవిల్లాడాడు ఆయన.

ఆ తరువాత లూకాను చాలా సార్లు వచ్చింది. ఆమె రావటం మా బావగారికి నచ్చింది కాని ఆ పార్టింగ్ కిస్ తల్చుకుంటేనే ఆయనకు భయమేసేది.

ఆ షాక్ ట్రీట్‌మెంట్లతో ఆపలేదు లూకానూ. ప్రేమలేఖలు రాయసాగింది.

''హాయ్ చిత్రభాను!

మిమ్మల్ని చూసిన కాడినుండి నా మనసు మనసులో లేదు. ఏపనిలోను మనసు లగ్నం కావటంలేదు. నిద్రపట్టటంలేదు. పుస్తకం తెరిస్తే మీరూపే. బస్సు ఎక్కితే అందరిలోనూ మీరే కన్పిస్తున్నారు. పొరపాటున మొన్నొకాయన్ని మీరనుకుని కౌగిలించుకోబోయాను. రోడ్డుమీద ఏ బిచ్చగాణ్ణి చూసినా వాడిలో మీరే కనిపిస్తున్నారు. బాధా సర్పద్రష్టుల్ని చిత్రించిన మీరు నా కందరిలో కన్పిస్తున్నారు. మొన్నామధ్య ఎగ్జిబిషన్ వెళ్ళినప్పుడు జైంట్ వీల్ ఎక్కాను. మీరు 'ప్రేమ పిడుగు' నవల్లో రాసినట్టుగా హీరోయిన్ ఆశ్లేష జయింట్ వీల్‌నుండి దూకితే హీరో రుధిరోద్గారి ఆమె నేల మీద పడేలోపలే ఆమెను పట్టుకుని కాపాడటం గుర్తుకొచ్చింది. నేనూ పైనుండి కిందకు

దూకుదామనుకున్నాను. మీరు పక్కన లేరని అప్పటికి వాయిదా వేశాను. మనం ఎప్పుడు జైంట్ వీల్ ఎక్కి దూకుదాం రుధిరోద్గారి?

మీ - లుకానూ''

ఇలా ఘాటు ఘాటుగా ప్రేమలేఖలు రాసేగాయి. ఓసారి రాసింది.

''మిమ్మల్ని పెళ్ళిచేసుకోవాలనుకుంటున్నాను. మీరు పెళ్ళయిన వారయినా నాకభ్యంతరం లేదు. మనసులు కలిసి తనువులు కలియకపోవటం అన్యాయం. ఈ విషయం మాట్లాడటానికి రేపాదివారం ఐదింటికి మీ ఇంటికొస్తాను'' అని.

మా బావగారికి భయమేసింది. ఆరోజల్లా ఇంట్లో వుండకుండా స్నేహితుడింటికి పోయి మర్నాడు పొద్దున తిరిగివచ్చాడు. ఆపిల్ల వచ్చి, పాపం నిరాశచేసుకుని వెళ్ళిపోయింది. అయితే ఆమె అంతటితో వదల్లేదు. ముందు సూచననివ్వకుండా మరి రెండురోజులకు వచ్చింది. ఆరోజు మా బావగారు ఆమెను అంతదూరంలో చూడగానే వెంటనే అక్కను పిల్చి పక్కన కూర్చోపెట్టుకున్నాడు. మా అక్కకన్నీ కష్టాలే. క్లిష్టపరిస్థితి తటస్థమయినప్పుడల్లా ఆమెను ముందుకు తోసి ఆయన వెనక్కు తగ్గుతాడు. ఆ లుకానూ రాంగానే మా అక్క ఉతికి ఝాడించి ఎండేసింది.

''నీకేం పోయేకాలమొచ్చిందే లుకానూ! దయ్యంలా పట్టావు ఆయన్ని! దొరక్క దొరక్క మా ఆయనే దొరికాడా నీకు? బజార్లో పోయే ప్రతి అడుక్కుతినే వాడిలోనూ మా ఆయన కన్పిస్తాడని రాశావుగా, ఏ అడుక్కుతినేవాడినో కట్టుకో, ఫో! మళ్ళీ మా ఇంట్లో అడుగుపెట్టావంటే మా డాబా నుండి కిందకి విసిరేస్తాను'' అంది మా అక్క.

''అట్లాచేయకు అక్కా! అసలే పిల్ల కొంచెం లావా! కిందకు విసిరేస్తే గుమ్మడికాయలా పదహారు చెక్కలవుతుంది. అవి మళ్ళీ అతుక్కునే ప్రమాదముంది. కిరసనాయిలు పోసి తగలెడ్దాం'' అని సలహా ఇచ్చాను నేను.

''ఆమె ఉసురు మనకెందుకు. పోనీ సైనైడ్ ఇస్తే గుట్టుచప్పుడు కాకుండా పోతుంది కదా!'' అన్నాడు మా మేనల్లుడు రేణుకానందన్.

''మీరు ఎదురుగుండా కూర్చుని నన్ను ఇన్ని మాటలు అనిపిస్తారా? ఇదేనా ప్రేమంటే. నాది అమరప్రేమ. చంపినా చావదు, దుందుభీ!'' అంటూ గిరుక్కున తిరిగి వెళ్ళిపోయింది.

ఆ తరవాత ఇంటికి రావటం మానేసింది కానీ ఆఫీసులో వేళ పాళా లేకుండా వచ్చి ఆయన్ను పతాయించడం మొదలెట్టిందట. ఆఫీసులో పరువుతీస్తోందట. ఆ పిల్లను ఎలా తప్పించుకోవాలో తోచక దిగులుతో మా బావగారు చిక్కిశల్యమయ్యాడు. అన్నం తినటం మానేశాడు. ఆఫీసుకు వెళ్ళాలంటే భయం. శలవుపెట్టసాగాడు. మూర్నెల్లుగా ఒక్క నవల కాదుకదా, కథకూడా

రాయలేకపోయాడు. ఈ అత్యాయక పరిస్థితిని సమీక్షించటానికి ఓ రోజు మేమందరం సమావేశమయ్యాం.

''ఎట్లారా తమ్ముడూ! మీ బావగార్ని ఎలా కాపాడటం. అసలే చిక్కిపున్నారు. ఆ రంపోలు పిల్ల వచ్చి ఒక్కసారి ఈయన్ని కౌగిలించుకుందంటే నుగ్గునుగ్గయిపోతారు. ఏం దారిరా నాయనా'' అంది మా అక్క.

''అక్కా! నేనున్నా నువ్వేం భయపడకు'' అని అభయహస్తమిచ్చాను.

''దానికేం పోయే కాలమొచ్చిందోరా బాబు! దుండు ముక్కలావున్నావు సిమెంటయినా పడిందికాదు అది. నాకున్న ఒక్క మొగుణ్ణీ పోగొట్టుకు ఎలా బతకాలిరో నాయనో?'' అని శోకాలు పెట్టసాగింది.

''ఎందుకే అమ్మా అంత ఇదవుతావు. మన ఖర్మ ఎలావుంటే అలా అవుతుంది'' అన్నాడు మా మేనల్లుడు.

''బావా! ఇన్ని కథలు గట్రా రాశావు గదా! ఏమన్నా ఉపాయం నువ్వే చెప్పరాదూ'' అనడిగాను.

ఆయన అయోమయంగా నావంక చూశాడు.

''ఆయన్నెందుకడుగుతావురా. ఆయనకు మనసు మనసులో లేదు. ఆ పిల్ల ప్రేమలో పడి పోయాడు ఆయనకూడా! నా కొంప కూలిపోయిందిరా నాయనో'' అంటూ మరో శోకం పెట్టింది అక్క.

''ఛఛ అట్టా బావ శీలాన్ని శంకించకే, ఆయన శ్రీరామచంద్రుడిలా ఏకపత్నీవ్రతుడు. నీకనుమానంగా వుంటే నిప్పులు తొక్కయినా ప్రమాణం చేస్తాడు'' అన్నాను.

అక్కడికి మా అక్క కొంత స్వాంతనపొందింది.

''ఓపని చేయండి. ఓ ఆర్నెల్లు బావగారు శలవుపెడ్తారు. ఇద్దరూ తీర్థయాత్రలు చేసిరండి. ఓ రెండు నెలల్లో బావగారు రాస్తున్న సీరియల్స్ అయిపోతాయి. కొత్తవి రాకపోతే ఆ పిల్ల ప్రేమ జ్వరం తగ్గిపోవచ్చు. ప్రస్తుతానికి ఇంతకంటే మార్గంలేదు'' అన్నాను.

నా సలహా అందరికీ నచ్చింది. మర్నాడే మావాళ్ళు తీర్థయాత్రలు చేసిరావటానికి ప్రయాణం కట్టారు. నా అంచనా కర్రెక్ట్ అయింది. మా బావగారి సీరియల్స్ రాకపోవటంతో టెంపరేచర్ తగ్గినట్టుంది. ఆ పిల్ల అయిపు లేదు. మావాళ్ళు తీర్థయాత్రలు చేసి తిరిగివచ్చారు భయపడ్తూనే. ఆయన ఆఫీసుకు వెళ్తూనే ఉన్నాడు. 'వెనుకటి గుణమేలమాను' అన్నట్లు మా బావగారెప్పుడయినా కలం పట్టుకున్నాడో ''అదుగో లకానూ'' అని భయపెట్టేవాళ్ళం. అలా ఆయనకు పట్టిన దయ్యం వదలసాగింది. మనిషి పూర్తిగా మారిపోయాడు. ఇహలోకంలో

పడ్డాడు. ఇప్పుడో పిచ్చి కథ రాయాలన్నా భయమాయనకు. మా అక్క కష్టాలుగట్టెక్కాయి. ఆమెకు విముక్తి లభించింది.

సంవత్సరం తర్వాత 'లుకానూ' నుండి ఉత్తరం వచ్చింది.

''జ్యేష్ట పెద్దమ్మా! (జ్యేష్ఠ - అని మా బావగారి నవలల్లో ఓ పాత్రపేరు) ప్రేమ జైంట్ వీల్ ఎక్కటానికి నువ్వు పనికిరావు. నా ప్రేమని అపాత్రదానం చేసినందుకు చింతిస్తున్నాను. నువ్వొట్టి హెన్‌పెక్‌డివి. ప్రేమించటానికి భార్య పర్మిషన్ తీసుకునేవాణ్ణి మరేమంటారు? నీ ప్రేమ దయ్యం వదిలి నేను ఇప్పుడు హాయిగా వున్నాను. ఇప్పుడు కొత్త దుమారంలో కొట్టుకువచ్చిన 'కంకాళం' గార్ని ఆరాధిస్తున్నాను. ఆయన నాపేరును ఇంకా సంచలనాత్మకంగా 'లునూకా'గా మార్చారు. బావుందా? ప్రేమించలేని దద్దమ్మవు నువ్వు ఇంక రచనలు సాగించావో నా ఆత్మ నిన్ను దయ్యమై పట్టి పీడిస్తుంది గుర్తుంచుకో.

నీ కెప్పటికీ దక్కని

లునూకా''

''లుకానూ వదిలింది కదా! ఇంక నేను రాయొచ్చుననుకుంటాను'' అన్నాడు మాబావగారు ఆ ఉత్తరం చూసి.

''ఇంక మాట్లాడకండి అది దయ్యమై పడ్తుంది. ఈ 'లుకానూ' కాకపోతే షేరేకో 'నూలుకా' పడ్తుంది. ఈ దయ్యాల్ని వదిలించటం నావల్లకాదు'' అంది మా అక్క. ఆయనింక కిక్కురుమనలేదు.

అలా మా బావ దయ్యం వదిలింది.

'ఈనాడు' ఆదివారం

31-12-1989

మొగలీ - మల్లే

''మొగలీ రేకులాంటి మొగుడినీయవే'' అని పాడుకుంటూ వస్తున్నాడు రవి. బస్సు ప్రయాణంలో అలిసిపోయిన ముఖం, భుజాన ఎయిర్‌బాగు. పొద్దున్నే ముగ్గులేస్తున్న మధుబాల వెనక్కి తిరిగి చూసింది. అతన్ని చూడగానే ఆమె హృదయం గతి తప్పింది.

''అదేం పాట? ఇప్పుడేనా ఊరినుంచి రావటం'' అంది తెప్పరిల్లి

''ఇప్పుడే'' అన్నాడు రవి ఆమెవేస్తున్న ముగ్గు వంకచూస్తూ

''ఎంత సేపే ఆ ముగ్గులు. హిందువులకంటే అతి పోతున్నావు'' అని తల్లి ఇంట్లోనుండి కేకేసింది.

''వస్తున్నా. అయిపోయింది'' అని ముగ్గుబుట్ట పట్టుకులేచింది మధుబాల.

''ఇవాళ కనుమ కదా. మీకు ఈ రోజా పండగే అనుకుంటాను.'' అంది అతనితో.

''అవును. కనుమ రోజు బయలుదేరగూడదట. అందుకని నిన్నే బయలుదేరతీయించింది అమ్మ'' అన్నాడతను.

''వస్తాను''

''వుండు'' అంటూ భుజానవున్న బాగులోనుండి మొగలిరేకుల గుత్తి నందించాడు రవి. మొగలిరేకుల సౌరభం, పరిమళం వాతావరణమంతా నిండి పోయింది.

''అమ్మో, ఇన్ని రేకులా'' అంది మధుబాల మురిసిపోతూ

''మా ఊళ్ళో అన్నీ మొగలి పొదలే'' అన్నాడు రవి.

''అబ్బ గుచ్చుకుంది'' అంది మధు, అతని చేతిలోనుండి మొగలి రేకుల నందుకునేటప్పుడు రేకుల చివర ముళ్ళు గుచ్చుకోగా.

''మరి జాగ్రత్త. అలా కాదు. ఇలా పట్టుకోవాలి'' అని ఆమెకు చూపించి తనగది తాళం తీసుకుని లోపలికి వెళ్ళిపోయాడు రవి.

ఇంట్లోకి పోయి తల్లికిచ్చింది మొగలిరేకులను ''రవి తీసుకొచ్చాడంటూ''

''అబ్బ! ఎంత సువాసనో అమ్మా! మొగలిపొదల్లో మిన్నాగులుంటాయట కదా! నిజమేనా?'' అడిగింది తల్లిని మధుబాల చెల్లెలు వాస్పీ.

''అవునట. సువాసనకు చేరతాయట అంది'' తల్లి.

ముగ్గు బుట్ట స్టోర్ రూం కిటికీలో పెట్టి స్నానానికి బయలుదేరింది మధుబాల. రవిని చూస్తే ఆమె మనస్సు విహ్వలమైపోయింది. అతన్ని చూడాలనీ, అతనితో మాట్లాడాలనీ ఆమె తనువూ, మనసూ ఉవ్విళ్ళూరుతాయి. అతడి రూపం - సన్నగా, పొడుగ్గా, పచ్చటి రంగులో, నల్లటి గుబురు మీసాలతో, నుదుట పడే జుట్టుతో, కాస్తంత పొగరుగా, అధికారస్వరంతో మాట్లాడే అతను అపురూపంగా వుంటాడు ఆమెకు. ఎక్కువ సేపు నిలబడితే చురుక్కుమనేటట్లు వుండే చలికాలపు ఎండలా వెచ్చగా వుంటాడతను. మొగలి రేకు ముల్లు గుచ్చుకునేటట్లు గడుసుగా వుంటాడతను ఆమెకు.

కృత్రిమమైన మర్యాదలంటే అతనికి గిట్టవు.

''ఇదిగో... నీపేరేంటి,'' అని అడిగాడతను ఆమెతో మాట్లాడిన మొదటిరోజే, కాలేజీకి వెళ్తొంటే, ఆమె వెనగ్గా నడుస్తూ.

ఆమె వెనక్కి తిరిగి చూసింది. తమ ఇంటి ముందుగదిలో అద్దెకుండే బాచిలర్. అంతవరకు చూపులూ, ఊహల్లో తేలిపోవటాలేగాని మాటల్లేవు. ''మధుబాల'' అంది సంభ్రమంగా.

''పేరు బావుంది'' అన్నాడతను.

''మీపేరు''

''రవి''

అతనిపేరూ నచ్చింది ఆమెకు. ఆమాట పైకనలేదు.

''కాలేజీలో ఏంచదువుతున్నావు?''

''బి.ఎస్.సి. రెండోఏడు''

''షీర్ వేస్ట్ ఆఫ్ టైం అండ్ అనర్జీ''

''అదేంటి?''

''ఇంత అందమైన ఆడపిల్ల చదువుకోసం ఇంతగా శరీరాన్ని రొష్టుపెట్టు కోవటం నాకు నచ్చలేదు.''

ఇవేం భావాలు? మధుబాలకు ఆశ్చర్యమనిపించింది. అతని మాటలు వింటూంటే తనకు కోపం రావటంలేదేం? ఈ మాటలే ఎవరయినా అంటే తను వూరుక్కునేదా?

''అంటే అందంలేని ఆడపిల్లలు చదువుకోవచ్చన్నమాట'' అంది.

''అసలు ఆడపిల్లలకు పెద్ద చదువులు అనవసరం''

''షటప్'' అనాలని అనిపించింది ఆమెకు. కాని విచిత్రం - అనలేకపోయింది.

ఇలాగే ఓసారి చర్చికి వెళ్తున్నప్పుడు-

''చర్చికి వెళ్తున్నాం వస్తావుటయ్యా?'' అని అడిగాడు అతన్ని ఆమె తండ్రి పాల్ ప్రభాకర్.

''మేం హిందువులం రావచ్చునా?''

''ఆఁ ఆఁ రారా... చూద్దువుగానీ. మా ఆచారాలు, మతం అంటే ఏమిటో నీకూ తెలుస్తుంది.''

తల్లీ, తండ్రీ, చెల్లెలూ, తమ్ముడూ ముందునడుస్తున్నారు. మధుబాల, రవి కబుర్లు చెప్పుకుంటూ వెనగ్గా వస్తున్నారు. అతను తమ ఇంట్లో అద్దెకు దిగినప్పటి నుండి ఆమెకు అలంకరణమీద శ్రద్ధ పెరిగిపోయింది. ఆరోజు చుడీదార్ వేసుకుని వచ్చింది. గులాబీరంగులో చక్కగా నప్పినట్లనిపించింది తన డ్రెస్ ఆమెకు.

''ఈ చుడీదార్లు ఎందుకేసుకుంటావు. విశేషంగా చీరెలు కట్టుకోరాదూ? చీరెలో ఆ అందంవేరు.''

''నాకివే బావుంటాయి'' అంది ఆమె.

''ఈ డ్రస్‌లో పొట్టిగా కన్పిస్తావు. ఎనీ హౌ ఐ లైక్ టు సీయూ ఇన్ ఎ శారీ.''

''నాకిష్టం వచ్చిన డ్రస్ వేసుకుంటాను. మధ్యలో మీకేంటి?'' అంది ఆమె.

''నాక్కాపోతే ఎవరికి కావాలి? నువ్వు చీరెలోనే బావుంటావు.''

''రవీ!... మధు! రండి, వెనకపడి పోయారు'' అని తండ్రి పిలవటంతో వాళ్ళ మధ్య మాటలు ఆగిపోయాయి.

చర్చిగేటు ముందు సుధాకర్ కన్పించాడు.

''మీపేరెంట్స్ రాలేదుటోయ్'' అడిగాడు పాల్ ప్రభాకర్ అతన్ని.

''వెనక వస్తున్నారు అంకుల్.''

''దిసీజ్ మిస్టర్ రవి వర్క్స్ ఇన్ ఎలక్ట్రిసిటీ బోర్డ్ ఏజ్ జూనియర్ ఇంజనీర్. మైటెనెంట్. సుధాకర్ - అసిస్టెంట్ సివిల్ సర్జన్ ఇన్ గాంధీ హాస్పిటల్, సన్ ఆఫ్ మై కొలీగ్'' అని పరిచయం చేశాడు పాల్ ప్రభాకర్ ఒకళ్ళ నొకళ్ళకు.

''గ్లాడ్ టు మీట్ యు'' అని చెయ్యిచాస్తూ ముందుకొచ్చాడు సుధాకర్.

''మీ డాక్టర్లకక్కూడా దేవుడూ, దయ్యాలూ వుంటాయన్నమాట'' అని నవ్వాడు రవి చెయ్యి కలుపుతూ.

''డాక్టర్లూ మనుషులేకదండీ! అందరికీ వుండే జ్ఞానమో, అజ్ఞానమో మాకూ కాస్త వుంటుంది.''

''అవేం మాటలు చర్చికొచ్చి. పదండి, పదండి లోపలకెళ్దాం'' అంది మధుబాల తల్లి ప్రమీలాపాల్.

సుధాకర్ వామనఛాయ. పొడుగ్గా దృఢంగా వుంటాడు. ఎప్పుడూ నవ్వుతూ కనిపిస్తాడు. రెండు కుటుంబాల మధ్య చాలా కాలంగా సాన్నిహిత్యం వుంది. పైకెవరూ అనుకోలేదుగానీ, మధుకూ, సుధాకర్‌కూ ముడిపెట్టాలని రెండు కుటుంబాల పెద్దలకూ ఉంది. అయితే రాజును చూసిన కళ్ళతో మొగుణ్ణి చూసినట్టు, రవిముందు సుధాకర్ తేలిపోయినట్లుంటాడు మధుబాలకు. రవిలో వున్న రాజసం, ఠీవి, అధికారపు గొంతు, తనకు కావాల్సింది ఏమైనా లాక్కోవాలనే తత్వం ఆమె నాకట్టుకున్నాయి. ఎప్పుడూ అపోలజిటిక్‌గా వుండే సుధాకర్ ఆమెకు నచ్చడు. ఎంతో కాలంగా పరిచయంవున్నా, 'నాకు నువ్విట్లావుంటే బావుంటావు. నువ్విలా వుండు, ఇలా అలంకరణ చేసుకో' అని ఎప్పుడూ అనడు. 'వట్టి చచ్చు మంచివాడు' అని ఆమె అభిప్రాయం అతనిపట్ల.

రవితో అంతగా పరిచయం లేనిరోజుల్లో సుధాకర్, మధుబాల స్కూటర్ మీద సినిమాకు వెళ్తుంటే పక్కనుండి దూసుకుపోయాడో హీరో హోండా పెద్దమనిషి. అతడి బండి హాండిల్ బార్ తగిలి క్లచ్ పట్టుకున్న సుధాకర్ ఎడమచెయ్యి గీరుకుపోయి, రక్తం రాసాగింది. అంత ట్రాఫిక్ వున్న రోడ్డు మీద రాష్ డ్రైవింగ్ చేసే ఆహీరోపై కోపం వచ్చింది మధుబాలకు. తనూ వాడితో నడిపి, వాణ్ణి పట్టుకు ఉతికేయకుండా బండిని మెల్లగా నడిపిస్తూ ఓ మెడికల్ షాపు ముందు ఆపిన సుధాకర్ మీద మరీ కోపం వచ్చింది మధుబాలకు. 'ఇదేం మనిషి. మరీ ఇంత పిరికితనమా' అనుకుంది. అనుకోవటమేకాదు పైకే అంది.

''ఆ రాస్కెల్‌ను పట్టుకు ఉతకాల్సింది. ఇంతట్రాఫిక్ రోడ్డులో అంత రాష్ డ్రైవింగా''అని.

''రాష్ డ్రైవింగ్ పొరపాటే. అలా అని అతన్ని పట్టుకోవటం కోసం మనమూ రాష్ డ్రైవింగ్ చేయటం ఎంత వరకు మంచిపని అంటావు'' అన్నాడు.

''నువ్వెప్పుడూ ఇంతే. ఇలాంటి గాడ్దెలకు బుద్దెలావస్తుంది?'' అంది ఆమె.

''బావుంది. అందరికీ బుద్ధి చెప్పటానికే మనం పుట్టామా?'' అన్నాడు సుధాకర్ మెడికల్ షాపులోకి వెళ్తూ.

షాపులో ఆయింట్‌మెంటూ, దూదీ, గాజుగుడ్డా కొని, రక్తాన్ని తుడిచేసి ఆయింట్‌మెంట్‌రాసి, దూదిపెట్టి గాజుగుడ్డతో ఎడం అరచెయ్యి మీద కుడిచేత్తో కట్టుకుంటూ తిప్పలుపడ్డాడు కాని ఆమె సాయం అడగలేదు.

''నేను సాయం చేసేదా?'' అని అక్కడికీ తనే అడిగింది ఆమె.

''అక్కర్లేదు. డాక్టర్లం మాకు అలవాటేగా'' అన్నాడతను.

తనను పెళ్ళి చేసుకోవాలని అనుకుంటున్న అతను, ఆత్మీయంగా తనసాయం ఎందుకు తీసుకోడు? 'గీరుకుపోయి మంటగా వుంది' అని కూడా అనకుండా నొప్పిని మౌనంగా భరించేమనుషులంటే చిరాకు ఆమెకు.

'అబ్బ! బాగా నొప్పిగా ఉంది. కొంచెం ఈ ఆయింట్‌మెంట్‌రాసి, ఈ గాజు గుడ్డతో కట్టరాదూ, అలా చూస్తూ నిలబడకపోతే' అని అతనన్నట్లయితే ఆమెకు తృప్తిగా వుండేది.

ఆ విషయంలో రవి ప్రవర్తన నచ్చింది ఆమెకు. ఓసారి అతను తలనొప్పి వచ్చి పడుకున్నాడు గదిలో. మధుబాల కాలేజీనుండి వస్తూనే రవి గది తలుపు తెరిచి వుంటే లోపలకు తొంగిచూసింది.

''ఎవరూ? మధూ....'' అన్నాడతను ఆమెను చూసి.

''అవును. ఏం అలా పడుకున్నారు?''

''తలనొప్పిగా వుందిగాని, మీ ఇంట్లో అమృతాంజనంవుందా?''

''లేదనుకుంటాను''

''పోనీ టాబ్లెట్లేమయినా వున్నాయా?

''లేవనుకుంటాను. మేం ఎవరం తలనొప్పికి టేబ్లెట్లువాడం.''

''మరేం వాడతారు? సరే కాస్తంత రోడ్డుమీద దాకా వెళ్ళి అనాసిన్, ఆస్ప్రోనో పట్రా. టాబ్లెట్‌తోపాటు కాఫీ కలిపిస్తే మంచిది. అన్నట్టు అమృతాంజనంసీసా కూడా ఓటి పట్రా'' అన్నాడతను.

అతని మాటల్లో అర్థింపువుండదు. హక్కున్నట్లు డిమాండ్ చేస్తున్నట్లు అడుగుతాడు. ఆత్మీయుల దగ్గర అర్థించాల్సిన పనిలేదు. అడిగి చేయించుకోవాల్సిందే. అతని పద్ధతి ఆమెకు నచ్చింది.

తలనొప్పి మాత్రలు, అమృతాంజనం కొని తీసుకువచ్చింది. తల్లికి చెప్పి కాఫీ కలిపించి వేడివేడి కాఫీ తీసుకొచ్చి ఇచ్చింది. తల నొప్పి బాధకు అతను మూలుగుతున్నాడు.

''కొంచెం అమృతాంజనం నుదుటికి పట్టించి రుద్దరాదూ?'' అన్నాడు.

''అమ్మో! ఎవరయినా చూస్తే ఏమనుకుంటారు?'' అంది ఆమె భయపడ్తూ

''ఏమనుకోరులే. రాయి.''

''నావల్లకాదు బాబూ! మీరే రాసుకోండి'' అని ఆమె వెళ్ళిపోయింది.

అలా చెప్పినమాట వినకుండా ఆమె వెళ్ళిపోయినందుకు అతనికి కోపం వచ్చింది. మర్నాడు ఎవరూ లేకుండా చూసి, ఆమెను గదిలోకి పిల్చి, ''మొద్దూ! తలనొప్పిగా వుంది. అమృతాంజనం

నుదుటికి రాయమంటే విప్పించుకోకుండా వెళ్ళిపోతావా?'' అని తలమీద మొట్టికాయ వేశాడు. ఆదెబ్బ ఆమెకు చమ్మగా, హాయిగా తగిలింది. 'బావుంది. నువ్వు కట్టుకున్న భార్యనా, ఏపనిబడితే ఆపనిచేయటానికి' అని ఆమె అడగలేదు.

''ఎవరయినా చూస్తే బావుండదు'' అని మాత్రం అనగలిగింది ఆమె.

''అలాంటప్పుడు గది తలుపులేసి వచ్చి రాయాల్సింది'' అన్నాడతను.

''ఛీ, ఫోండి'' అని వెళ్ళిపోయిందామె.

అలా అధికారం చెలాయించే మొగవాడంటే ఆమెకు మక్కువ.

తన షెల్వార్, కమీజ్‌లమీద రవి వ్యాఖ్యానం చేసినప్పటినుండి, వాటిని తొడుక్కోవటం మానేసింది. ''ఏవిటీ, ఆ డ్రెస్సులసలు వాడటంలేదు'' అని తల్లి అడిగితే, నాకు అవి బావుంటంలేదమ్మా. చీరెలే బావుంటాయి. ఇహ నుండి చీరెలే కడ్తాను'' అంది.

''అదేవిటీ? చక్కగా వున్న గుడ్డలు, పైగా కొత్తవి, మోజుపడి కొనుక్కున్నవి, వేసుకోనంటావు'' అంది తల్లి.

''నాకిపుడు బావుండటం లేదమ్మా అవి? నాన్సీ వేసుకుంటుందిలే వాట్ని'' అంది ఆమె.

రవిపట్ల ఆరాధన షెల్వార్, కమీజ్‌లతో ఆగలేదు. ఆరోజు పొద్దున అతని గది దాటి కాలేజీకి వెళ్తుంటే ''మధూ!'' అని పిల్చాడతను.

''ఏంటీ?'' అని ఆమె వెనక్కి తిరిగి గదిలోకి వచ్చింది.

''ఓ సారి నీముఖం అద్దంలో చూసుకో'' అన్నాడతను.

''ఏం? ఏమయింది?'' అని అక్కడే వున్న అద్దాన్ని తీసుకుని, బుగ్గలమీద పౌడరు ఎక్కువగా వున్నట్లుంటే చేతితో సరిచేసుకుంటూ ''ఏం వుంది, నా మొహం మీద! ఏం లేదే'' అంది.

''ఇప్పుడు చూడు అద్దంలో'' అని వెనగ్గా వచ్చి మామిడి చిగురు రంగు బిందియా ఒకటి ఆమె నుదుటిన అంటించాడు.

''ఛ ఛ ఇదేంటి? మేం క్రిష్టియన్లం. బొట్టుపెట్టుకోం'' అని తీసేయబోయింది.

''వుండు తీసేయకు. అది పెట్టుకుంటే నీ ముఖానికెంత కళ వచ్చిందో తెల్సా. అద్దంలో చూసుకో ఎలా వున్నావో'' అన్నాడు అతను.

ఆమె అద్దంలో తన ముఖం చూసుకుంది. అతనన్నట్లు తన ముఖం కళగా అందంగా అన్పించింది.

''ఇప్పుడెలా వున్నావో తెల్సునా? అప్సరసలావున్నావు'' అని ఆమెదగ్గరగా వచ్చి భుజం మీద చెయ్యేసి దగ్గరకు లాక్కుని బుగ్గమీద ముద్దుపెట్టుకున్నాడు.

''ఛీ.ఛీ. ఇదేం పాడుపని. ఎవరయినా చూస్తే'' అంది ఆమె అతన్నుండి దూరంగా జరుగుతూ.

''చూడకపోతే ఫరవాలేదన్నమాట.''

''ఛీ. ఫో... '' అని బయటకడుగేస్తూ నుదుటిమీద బిందియా తీసేసింది.

కాలేజీలో అన్యమనస్కంగా వుండిపోయింది ఆమె. మనస్సంతా రవిచుట్టూనే పరిభ్రమిస్తోంది. క్లాసులో పాఠాలు ఆమె బుఱ్ఱలోకి జొరబడలేదు. చివరకు విసుగనిపించి క్లాసులెగ్గొట్టి ఇంటి కొచ్చింది. వస్తూ, ముందుగదిలో రవి వున్నాడా అనిచూసింది, లేడు, ఆఫీసుకెళ్ళాడు.

''ఏవిటీ, అప్పుడే వచ్చావు కాలేజీనుంచి'' అని అడిగింది తల్లి.

''తలనొప్పిగా వుందమ్మా! కాసేపు పడుకుంటే అదే తగ్గిపోతుంది'' అని భుజాన బాగు ఓ మూల పారేసి బెడ్‌రూంలోకి వెళ్ళి మంచం మీద పడుకుంది. ఎన్నో ఆలోచనలు రాసాగాయి. ''రవి, రవి, రవి'' అని అతని నామ జపం చేసింది. దిండుపైకి వేసుకుని కూర్చుని ఓ కాయితం మీద పెన్నుతో 'రవి, రవి' అని రవికోటి రాయసాగింది. ఓపేజీ నిండిపోయింది. అప్పుడు స్పృహలోకి వచ్చిన మధుబాల 'ఛీ! ఎవరైనా చూస్తే ఏమనుకుంటారు?' అనుకుంది. కాయితాన్ని చింపటం ఇష్టంలేక పదిలంగా కప్‌బోర్డ్‌లో తన చీరెల అడుగున దాచుకుంది. పొద్దున తను బొట్టుపెట్టటం, చుంబించటం మనసులో మెదిలాయి. వెఱ్ఱి ఆనంద పారవశ్యంలో మునిగిపోయింది ఆమె. అతని వేళ్ళు తాకిన తను నుదుటి భాగాన్ని, బుగ్గను మృదువుగా చేత్తో రాసుకుని వేళ్ళను ముద్దుపెట్టుకుంది. బుగ్గలు ఎరుపెక్కి వేడి ఆవిర్లు వచ్చాయి. పిచ్చెక్కినట్లయింది ఆమెకు. డ్రెస్సింగ్ టేబుల్ ముందు నిలబడి అద్దంలో ముఖం చూసుకుంది. ఇంట్లో బొట్టు పెట్టుకునే ప్రశ్నేలేదు కాబట్టి తిలకం, కుంకుమలాటివి వుండవు. అద్దంలో చూసుకుంటూ నుదుటిన పెన్నుతో గుండ్రంగా దిద్దసాగింది.

స్కూలు నుండి వచ్చిన నాన్సీ అక్కచేసే పనిచూసి, ''అదేంటి, హిందువుల్లా బొట్టుపెట్టుకుంటున్నావు?'' అని అడిగింది.

''బొట్టు హిందువుల సొంతమా? మనమూ ఎందుకు పెట్టుకోకూడదు? అది ఒట్టి అలంకరణ మాత్రమే. వాళ్ళూ చీరెలు కడ్తున్నారు, మనమూ కడ్తున్నాం. అలాగే ఇదీ. తప్పేం వుంది?'' అంది మధుబాల.

ఆ పిల్లకు అక్క లాజిక్ అర్థం కాలేదు.

''మమ్మీ! అక్క బొట్టు పెట్టుకుంటోందే'' అని అరిచింది గదిలోనుండే

''అదేంపనే పెద్దమ్మాయి! మన మతానికి విరుద్ధంగా ఆ బొట్టేంటి? చెరిపెయ్యి'' అంది.

చెల్లెలి దగ్గర వుపయోగించిన లాజిక్ తల్లిదగ్గర పనిచేయదని ఆమెకు తెలుసు. అందుకని

ముఖం కడుక్కుని వచ్చింది. అయితే తల్లికి భయపడి ఇంట్లో బొట్టు పెట్టుకోవటం మానేసింది కాని, ఇంట్లోనుండి బయటపడిన తరువాత, తన హేండ్ బాగ్‌లో నుండి బిందియా తీసి నుదుటిన అంటించుకోసాగింది.

రవి పట్ల ప్రేమలో పీకల వరకు దిగబడిన మధుబాల చదువునశ్రద్ధ చేయసాగింది. రెండో ఏటి పరీక్షల్లో రెండు సబ్జెక్టులు తప్పింది.

''మధుకి చదువుమీద శ్రద్ధ తగ్గింది. పెళ్ళిచేస్తే మంచిది.' అంది తల్లి రిజల్ట్స్ వచ్చింతరువాత తండ్రితో.

''గ్రాడ్యుయేషన్ కానీ చూద్దాం'' అన్నాడతను.

''దీని వరస చూస్తుంటే ఆ చదువు పూర్తి చేసేట్టు కన్పించటంలేదు'' అంది ఆమె.

''అదేం?''

''ఏమో ఎప్పుడూ కూనిరాగాలు తీసుకుంటూ, పక్కమీద పడుకునుండటమేకానీ, పుస్తకం తెరచిన పాపాన పోవటంలా?''

'' ఆ చిన్నతనంలే, అదే చదువుకుంటుంది.''

''ఇంకేం చిన్నతనం. ఆ సుధాకర్ తల్లి దండ్రులతో సంబంధం విషయం కదిలించరాదూ?''

''అలాగే'' అన్నాడాయన.

మధుబాలకి సంభాషణ విన్నప్పటినుండి భయంగా ఆత్రుతగా వుంది. తల్లిదండ్రులు తన మనసు తెలుసుకోకుండా, మాటవినకుండా ఎక్కడ సుధాకర్‌కి కట్టబెట్టేస్తారోనని. ఎలాగో కష్టపడి సప్లిమెంటరీ పరీక్షల్లో తప్పిన సబ్జెక్టులు పాసయింది. రవిలేక తను క్షణం బతుకలేదు. అతనితోడిదే తనబతుకు. అతన్ని పెళ్ళిచేసుకోవాలి. అతని అర్ధాంగై, అతని పిల్లల తల్లిగా ఊహించుకుంటూ మురిసిపోయేది. సంక్రాంతికని నాలుగురోజులు శలవుపెట్టి ఊరువెళ్ళిన రవి, ఎప్పుడు తిరిగివస్తాడా అని కళ్ళు కాయలు కాచేట్టు ఎదురుచూసింది ఆమె. అతను వచ్చాడు. వస్తూ వస్తూ తనకు మొగలి రేకులు తెచ్చాడు. మొగలి రేకుల్లాంటి మొగవాడతను, మొగుడయితే.... ఈ ఆలోచనతో ఆమె బుగ్గలు ఎరుపెక్కాయి.

''ఏవే మధూ! ఎంతసేపు బాత్‌రూంలో. గంటయింది బాత్‌రూంలోదూరి. బయటకురా''అంటూ అరుస్తున్న తల్లి గొంతుకకు ఉలిక్కిపడి ఊహాలోకం నుండి, ఇహలోకానికొచ్చింది మధుబాల. త్వరత్వరగా చీరెచుట్టుకుని బయటపడింది.

అతనితో మాట్లాడి పెళ్ళి విషయం తేల్చాలి అని ఆలోచిస్తోంది ఆమె. ఓరోజు సాయంత్రం ఇంట్లో వాళ్ళందరూ బంధువుల ఇంటికి పార్టీకి వెళుతూంటే, ఒంట్లో బావుండలేదని చెప్పి తను ఇంట్లోనే వుండిపోయింది.

సాయంత్రం రవి తాళం చెవుల రింగ్ చేతిలో పట్టుకుని, చెయిన్ని గుండ్రంగా వేలి చుట్టూ తిప్పుకుంటూ వచ్చాడు తన గదికి. బయట నిలబడ్డ మధుబాలనిచూసి, ''హలో, నువ్వెళ్ళలేదా పార్టీకి'' అన్నాడు ఆమెని పలకరిస్తూ.

''వెళ్ళలా''

''సరే రా. నాగదిలో కూర్చుందాం'' అన్నాడతను.

గదిలో కుర్చీలో కూర్చుంది ఆమె. అతను గుడ్డలు మార్చి లుంగీ కట్టుకుని బెడ్‌మీద నడుంవాలుస్తూ ''ఆ సిగరెట్ పెట్టె, అగ్గిపెట్టె ఇలా ఇవ్వు'' అన్నాడు.

ఆమె టేబిల్ మీద నుండి వాటిని తీసి ఇచ్చింది. అతను సిగరెట్టొకటి నోట్లోపెట్టుకుని, ''ఊఁ వెలిగించు'' అన్నాడు. ఆమె అగ్గిపుల్లగీసి వెలిగించింది.

''ఏంటలా కాలం వృథా చేస్తూ మూగనోము పట్టి కూర్చున్నావు? ఏమైనా మాట్లాడు'' అన్నాడు అతను సిగరెట్ పొగ వదుల్తూ.

ఆమెకీ విషయం కదపాలనే వుంది. ఎలాగో తెలియటంలా.

''కాఫీ తెచ్చేదా?'' అంది.

''అక్కర్లా. తాగే వచ్చాను. సరే, ఈ ఎఱ్ఱరంగు చీర ఎక్కడ దొరికింది నీకు? డేంజర్ కలర్. మొన్న కట్టుకున్నావుచూడు బంగారు వన్నెచీర. అది కట్టుకురా పో'' అన్నాడతను.

''ఏచీరయితే ఏం లే'' అంది ఆమె లేవకుండా.

''అరె వెళ్ళి రమ్మంటే. కట్టుకురాపో''

''ఏం? ఈ చీరెలో బావుండవా నేను?''

''బానే వుంటావుకానీ, ఆ చీరెలో అయితే ఇంకా బావుంటావు. ముద్దొస్తూ వుంటావు. అసలు చీరే లేకపోతే ఇంకా ఇంకా బావుంటావు.''

''ఛీ పో'' అంది ఆమె.

అతను సిగరెట్ పీక మూలకి విసిరేసి, తలుపు గడియవేసి వచ్చాడు.

''తలుపెందుకేశావు?''

''ముద్దు పెట్టుకోటానికి, జస్ట్ ఎ బిట్ ఆఫ్ రొమాన్స్''

''అవ్వేం కుదరవు?''

''ఎందుకు కుదరవు'' అంటూ ఆమెను మంచంమీదకు లాగి, కౌగిలించుకుని గాఢంగా చుంబించాడు రవి.

మధుబాల అతన్ని కాదనలేదు. ఏదో తన్మయస్థితిలో పడిపోయింది. శరీరాలు పెనవేసుకుంటున్నాయి. ఉద్రేకం తారాస్థాయిలో వుంది. రవి ఆమె జాకెట్ హుక్‌లు తీసేస్తున్నాడు.

ఈలోకంలో లేని మధుబాల అభ్యంతర పెట్టలేదు. ఎక్కడెక్కడో తడిమేస్తున్నాయి రవి చేతులు. ఆమె స్పృహ కోల్పోయింది.

ఇంతలో బయటనుండి 'పోస్ట్‌మన్' అన్న కేక వినపడి, ఓ ఉత్తరం తలుపు సందులో నుండి గదిలోకి పడింది. ఆ అరుపుతో ఆమె చేతనావస్థకు వచ్చింది.

''ఏంటి? ఏం చేస్తున్నావు. వదులు నన్నొదులు'' అంది ఆమె గాబరాగా

''నీకు తెలీదా ఏం చేస్తున్నానో. నీకు మాత్రం అవసరంలేదా ఈ అనుభవం'' అన్నాడతను ఇంకా ఆమె శరీరాన్ని తడుముతూనే.

''పెళ్ళి కాకుండా నాకెలాంటి అనుభవమూ వద్దు'' అంది ఆమె అతన్ని వదిలించుకుని లేచి కుర్చీ దగ్గరకు వెళ్తూ.

''అదేం మాట. నాకు తెలుసు. నీకు కావాలి, రా. టైం వేస్ట్‌చేయకు''

''రవీ! ఓ మాట చెప్పు. మనం పెళ్ళెప్పుడు చేసుకుందాం?''

''మనం పెళ్ళిచేసుకుందామన్నానా నేను?''

''అంటే నన్ను పెళ్ళిచేసుకోవా?''

''ఎలా? నువ్వు క్రిస్టియన్‌వి. నేను సనాతన ఆచారపరుల కుటుంబంలో పుట్టిన హిందువుని. మన పెళ్ళెలాగవుతుంది?''

''ఎందుకు కాదు? ఈమతాలు, కులాలు మనం కల్పించుకున్నవేగా. అవి అడ్డంకికాదు మనపెళ్ళికి.''

''మరి మీ వాళ్ళు వప్పుకుంటారా?''

''వాళ్ళొప్పుకున్నా, లేకున్నా నేలెక్కచేయను.''

''కాని మావాళ్ళు ఇలాంటి మతాంతర, కులాంతర వివాహానికంగీకరించరు. వాళ్ళ మాటలు నేను లెక్కచేయాల్సి వస్తుంది.''

''అంటే నన్ను పెళ్ళిచేసుకోవా?''

''అబ్బా! పెళ్ళి పెళ్ళి అని సతాయించకు. లెట్స్ ఎంజాయ్, టైమ్స్ ఫాస్ట్ మువింగ్'' అన్నాడు అతను ఆగలేక ఆమె చెయ్యి పట్టుకులాగుతూ

ఆమె అతనిచెయ్యి విదిలించికొట్టింది.

''అయితే ఇదంతా ఎందుకుచేశావు? నాలో ఆశలు ఎందుకు రేపావు?''

''బావుంది. తప్పంతా నాదే అన్నట్లు మాట్లాడుతున్నావు. ఆడా మొగకు ఒకరి పట్ల ఒకరికుండే ఆకర్షణ సహజం. నువ్వు పెళ్ళికి పట్టుబడ్తావని నేననుకోలేదు. నీలాంటి ఫాషనబుల్,

ఎడ్యుకేటెడ్ గాళ్‌కూడా ఇలా ఛాందసంగా ఆలోచించటం బాగాలేదు. రా, దగ్గరకురా, మొరాయించకు'' అన్నాడతను.

అప్పుడప్పుడే ఆమెకు కనువిప్పు కలుగసాగింది.

''అంటే ఫాషనబుల్, ఎడ్యుకేటెడ్ గాళ్స్ అందరూ పెళ్ళికాకుండానే అనుభవానికి తహతహలాడతారనా నీ ఉద్దేశం.''

''అందరి సంగతీ నాకు తెలీదు. నీ సంగతంతే. నాకూ ఏమీ అభ్యంతరంలేదు. లెట్స్ ఎంజాయ్ ఫరెట్టైం అండ్ ఫర్గెటిట్. జస్ట్ ఎ బిట్ ఆఫ్ రొమాన్స్ లేకుండా బతికేం ప్రయోజనం.''

ఆమె లేచింది.

''ఇప్పుడు అర్థమయింది నాకు నువ్వెలాంటి వాడివో. పెళ్ళికి మతం అడ్డుకాని, అనుభవానికి అభ్యంతరం లేదు. నీకభ్యంతరం లేకపోయినా నాకుంది. నాకలాంటి రొమాన్స్ అక్కర్లేదు. ఇక నువ్వెప్పుడూ నన్ను పలకరించకు, నా వంక చూడకు. ఐ కాంట్ ఫర్గెట్ యు, బట్ ఐ షల్ ట్రై టు స్మాదర్ ఎనీథింగ్ స్వీట్ ఇన్ యువర్ మెమొరీ. గుడ్‌బై'' అని బయలుదేరింది ఆమె.

''ఎక్కడకు పోతావు? ఇవాళ కాకపోతే రేపయినా నా చేతిలోకి వచ్చేదానివే. నీ సంగతి నాకు తెలీదా?'' అన్నాడు అతను వెకిలిగా ఆమె వంక చూసి నవ్వుతూ.

మధుబాల గడియతీసి, ధామ్మని తలుపేసి అతని గదిలోనుండి బయటకొచ్చేసింది. ఇంటి తలుపులన్నీ బిగించుకుని ముఖం దిండు మీద పెట్టుకుని కుమిలి కుమిలి ఏడ్చింది.

ఆ తరువాత రవి ఆమెని వదలలేదు. ఆమెను తన దారిలోకి తెచ్చుకోవటానికి ఎంతో ప్రయత్నించాడు. ఆమె అతన్ని చూడటం, మాట్లాడటం మానేసింది. చిత్రంగా ఆమెకి అతనిపట్ల కోపం కలుగలేదు. అతను పలకరిస్తే నిగ్రహించుకోలేక సతమతమై పోయేది. రవికి ఆ ఊరినుండి ట్రాన్స్‌ఫర్ కావటంతో ఓ విధంగా ఆమె సమస్య పరిష్కరింపబడినట్లయినా, ఆమె అతన్ని మర్చిపోలేకపోయింది. అతనితోడిదే తన జీవితం అనుకుంది. అతను కాదన్నా తను అతని భార్యే, అతని స్త్రీయే. తన శరీరం, మనసు అతడివే. వాటిని మరొకరికి అర్పించలేదు తను. బ్రహ్మచారిణిగా జీవితాంతం వుండిపోతుంది తను.

అయితే కూతురుపడే ఈ అంతర్మథనాన్ని గుర్తించని తల్లిదండ్రులు ఆమె పెళ్ళి చేయ నిశ్చయించారు. సుధాకర్ తల్లిదండ్రులు కూడా ఈపెళ్ళి కంగీకరించారు. మొదటి నుండి ఒకరి కొకరు పరిచయస్తులే కాబట్టి పెళ్ళి చూపుల తతంగం లేదు. మధుబాలకీ పెళ్ళి ఇష్టంలేదు. తను సుధాకర్‌ను పెళ్ళి చేసుకుంటే మానసిక వ్యభిచారమవుతుంది, రవితోడి తన ప్రణయమంతా తన హృదయంలో భర్తగా ప్రతిష్ఠించుకున్న రవికికాక మరొకరికి తన తనువెలా అర్పించగలదు? తల్లిదండ్రులతో తనకీ పెళ్ళి ఇష్టం లేదని చెప్పి ప్రయోజనంలేదు. అందువల్ల సుధాకర్‌తోనే ఈవిషయం చెప్పాలని నిర్ణయించుకుంది మధుబాల. అతన్ని తమ ఇంటికి రమ్మని ఫోన్ చేసింది.

''రేపు క్రిస్మస్ కదా. గ్రీటింగ్స్ చెప్పటానికెలాగూవస్తాను. అప్పుడు మాట్లాడుకుందాంలే'' అన్నాడు సుధాకర్.

క్రిస్మస్ సందర్భంగా ఇంట్లో హడావుడిగా వుంది అయితే మధుబాల మనస్సే రోదిస్తోంది. ''రేపు జీసస్ పుడతాడు. ప్రపంచానికి పాపాన్నుండి విముక్తి లభిస్తుందికాని, తన జన్మకిక విముక్తి లేదు'' అనుకుంది ఆమె.

మర్నాడు సాయంత్రం సుధాకర్ వచ్చాడు ఆమె ఇంటికి, చేతిలో పెద్దపొట్లంతో. కాబోయే భార్యకు ఏదో క్రిస్మస్ గిఫ్ట్ తెచ్చాడనుకున్నపెద్దలు 'అది ఏమిటీ' అని అతన్నేమీ అడగలేదు. సుధాకర్ని డాబాపైకి తీసికెళ్ళింది మధుబాల.

''మెర్రీ ఎక్స్-మాస్'' చెప్పాడు సుధాకర్.

ఆమె తిరిగి అభినందనలు చెప్పింది.

''ఏం మధూ! ఎందుకంత డల్గా వున్నావు. నీ పరీక్షలయ్యాకే పెట్టుకుంటే బావుంటుందని చెప్పా పెళ్ళి. ఏమంటావు?'' అన్నాడు సుధాకర్.

మధుబాల మాట్లాడలేదు.

''వింటున్నావా? ఏమాలోచిస్తున్నావు?''

''ఈ పెళ్ళి ఇష్టం లేదని ఎట్లా చెప్పాలా అని''

''ఏంటీ?'' ఆశ్చర్యపోతూ అన్నాడు సుధాకర్.

''ఔను సుధాకర్. నామీద నీకేపాటి స్నేహభావమున్నా, నామాటంటే నీకేపాటి విలువున్నా ఈ పెళ్ళికి వప్పుకోకు, ఇంకెవర్నయినా చేసుకో ప్లీజ్!''

''ఏం, నే నచ్చలేదా?''

''అదికాదు, నాకు వేరే కథ వుంది?''

''కథా, కాకరకాయా, హాస్యం చేయకు.''

''నా జీవితమే హాస్యాస్పదమైపోయింది. ఇంక నేనేం హాస్యమాడ్తాను.''

''ఏం భారీ డైలాగులు చెప్తున్నావు. విషాదం చాల్లే. విషయానికిరా'' నవ్వాడు సుధాకర్.

''ప్లీజ్ సుధా! నన్నేం అడక్కు, నేనేం చెప్పలేను''

''చెప్పలేవా? చెప్పకూడదా?''

''ఏమైనా అనుకో. నా పరిస్థితి అది.''

''ఏమిటో ఆ పరిస్థితి. కాస్తంత వివరంగా చెప్పొచ్చుగా. నేనేం నిన్ను బలవంతంగా పెళ్ళి చేసుకోనులే చెప్పు.''

''నేను రవిని ప్రేమించాను. ...'' అంటూ మొదలుపెట్టి మెల్లమెల్లగా తన కథంతా చెప్పింది మధుబాల. ఇంకా చెప్పింది. ''నన్నొదిలినా అతడే నాప్రియుడు, నా భర్త.''

''దట్స్‌గుడ్. అయితే ఏం చేద్దామనుకుంటున్నావు?''

''ఏముంది చేయటానికి? నేనింక జీవితంలో పెళ్ళి చేసుకోను.''

''భేష్ బాగుంది. అదేనా పరిష్కారం?''

''మరేం చేయాలి? అతన్ని మర్చిపోలేను. అతను గుర్తున్నంతవరకూ ఈ తనువూ, మనసూ ఇంకెవరికీ అర్పించలేను.''

''నిన్నెవరు మర్చిపోమన్నారు?''

''అతని జ్ఞాపకాలతో బతుకుతూ ఇంకొకర్ని ఎలా చేసుకోను?''

''ఇదంతా ట్రాష్. నీకంటూ ప్రేమించే మనసున్నప్పుడు, రేపు నన్నూ ప్రేమిస్తావు.''

''స్టాపిట్ సుధా! అట్లామాట్లాడకు. ఇంకెవర్నీ ప్రేమించలేను. ఒకవేళ ప్రేమించాననుకుంటే అది భ్రమ.''

''భ్రమా... జీవితంలో ఎన్ని భ్రమలు తొలగిపోవాలో. అయినా నీమనసంత సంకుచితమా? ఇల్లు ఇరుగ్గా వున్నా ఫర్లేదుగానీ, మనసు మాత్రం విశాలంగా వుండాలి'' అన్నాడు నవ్వుతూ సుధాకర్.

మధుబాల వెక్కి-వెక్కి ఏడవసాగింది. సుధాకర్ ఆమె కన్నీళ్ళు తుడుస్తూ ''ఏడవకు. ఇప్పుడేమైందనీ. ఇందులో వింతా విడ్డూరం ఏమీలేదు. ప్రతిదాన్నీ భూతంలా ఊహించుకుని భయపట్టం మంచిదికాదు. అన్నిట్నీ తేలిగ్గా తీసుకోవటం నేర్చుకో'' అన్నాడు.

మధుబాల ఏడుపు ఆపలేదు. ''ఇది చిన్న విషయమా?'' అంది అలాగే వెక్కుతూ .

సుధాకర్ చెప్పసాగాడు.

''సాన్నిహిత్యం, మనం మెచ్చేలక్షణాలు వున్నవ్యక్తి పట్ల అనురాగాన్నేర్పరుస్తాయి. దీన్నే ప్రేమనుకో, మరేమయినా అనుకో. జీవితంలో ఎన్నో కాంపొనెంట్స్. అందులో ఏ ఒకటీ సంపూర్ణంకాదు. ఎవరో కవి చెప్పినట్టు షడృతువులు కలిస్తేనే సంవత్సరమవుతుంది. అయితే ఏ ఒక్క ఋతువూ సంవత్సరంకాదు. ఓమనిషి పట్ల ప్రేమే సర్వస్వంకాదు. ఇంకా వుంది జీవితం....''

ఓ క్షణమాగాడు సుధాకర్. పక్షులు గూళ్ళు చేరుకుంటున్నాయి. చిరుచలిగాలి వీస్తోంది. మళ్ళీ చెప్పసాగాడు అతను.

''మనస్సున్నప్పుడు స్పందన సహజం. నీవు మెచ్చే వాటికి స్పందించటం సహజం. నువ్వు

మెచ్చిన రవిని ప్రేమించక పోయినట్లయితే అది నీలో లోపమవుతుంది. స్పందన, ఆర్ద్రభావంలేని జీవితమేం జీవితం? నీ మనసు అతనిపట్ల మొగ్గుచూపింది. అతనలా స్పందించలేదు. వెళ్ళిపోయాడు. అందుకని మనో పుష్పదళాల్ని తిరిగి ముకుళింపచేసుకుని, ఇతరులెవరూ ఆ సుగంధాన్ని ఆస్వాదించరాదనటం నేరం. నువ్వు చేసింది తప్పుకాదు, చేయబోయేది తప్పు.''

''నా కన్నీళ్ళు తుడవటానికి నన్ను సమర్థించకులే'' అంది ఆమె. అప్పుడప్పుడే తెరపిన పడ్తోంది ఆమె.

''నేనలా పైపై కబుర్లు చెప్పను. ఆ విషయం నీకూ తెల్సు. నీ మానసవీణపై రాగం మార్చు. కొత్త గీతం ఆలాపించు. దానికి సబ్జెక్ట్ని నేనే.''

''నా మానసవీణాతంత్రులెప్పుడో తెగిపోయాయి.''

''అదే నిజమైతే నువ్వింత సున్నితంగా ఆలోచించవులే. ఇదుగో నాక్రిస్మస్ గిఫ్ట్'' అని పొట్లాన్ని విప్పి, డాబా పిట్టగోడమీదపెట్టి, దోసిళ్ళతో మల్లెపూలు ఆమె తలపై పోశాడు సుధాకర్. ఓ పూవు ఆమె తలలో తురిమాడు.

''ఇదేమిటి?'' అంది ఆమె.

''నేను నిన్ను వరించాను. నీకు తొందరేంలేదు. నీకు వీలైనప్పుడు మొదలెట్టు. అయితే మన పెళ్ళిమాత్రం ఖాయం. పద వెళ్దాం'' అంటూ ఆమె భుజం మీద చెయ్యేసి ముందుకు నడిపించాడు సుధాకర్.

మధుబాల మనసు ఆర్ద్రమయింది. మల్లెపూల సువాసన మృదువుగా మనసును తాకుతోంది. మొగలిరేకంత గుబాళించలేదీ పరిమళం. మేనికీ, మనసుకీ హాయిని గొల్పే సుతారపు సౌరభం. అయినా గుచ్చుకునే మొగలిరేకు సాంద్ర పరిమళం మరపురానిది. పొదలో మిన్నాగు లేకపోతే అదీ పారిపోవాల్సిన సురభిళ పరిమళం కాదు.

'జ్యోతి' మాసపత్రిక
ఫిబ్రవరి 1990

దూలాలమీది దొడ్డరాజు

ఎండా కాలం. రాత్రి ఎనిమిది గంటల సమయం. రష్గా వున్న ఆ ఇరానీ రెస్టారెంట్లో దీపాలారిపోయాయి. ప్రాణం పోకడలా కరెంటెప్పుడు పోతుందో, ఎప్పుడు వస్తుందో 'దేవోనజానాతి, కుతోమనుష్యః' అన్న పరిస్థితి. పోయిన రెండు క్షణాల్లో మళ్ళీ కరెంటు వచ్చింది. దీపాలు వెలిగాయి. ఆ రెండు క్షణాల్లో జరిగిపోయింది ఘోరం. గోడ వారగావున్న టేబిల్దగ్గర కూర్చుని చాయ్ తాగుతున్నాడో వ్యక్తి. టేబిల్మీది కప్పు వలికి అతని చొక్కా పాడయింది. అతనికి కోపంవచ్చింది. ఎదుటి టేబిల్ దగ్గరున్న వ్యక్తితో మాట్లాడి చీకట్లో హోటల్ బయటకెళ్ళిన మనిషి చెయ్యి తగిలే టీ వలికిందని అతని ఉద్దేశం. లేచి వెళ్ళి ఎదుటి టేబిల్ ముందు నిలబడ్డాడు.

''ఏడీవాడు?'' అనడిగాడు అతన్ని

''ఎవడువాడు?''అర్థంకాక అడిగాడతను

''నాకప్పు తన్నేసి పోయినవాడు''

''ఎవడువాడు?''

''అదే నేనడిగేది?''

''నాకేం తెల్సు''

''నీకు తెలీకపోవటమేం ఇంత క్రితం నీతో మాట్లాడుతున్నాడుగా''

''నాతో ఎవరూ మాట్లాడలేదు''

''బూకరించకు. నేను చూడలేదనుకోకు''

''చూస్తే నన్నడుగుతావెందుకు?''

''నిన్నుకాక ఎవర్ని అడగాలి?''

''మధ్య నాకేం సంబంధం?''

''ఏం వాడు నీ బావమరదా? వత్తాసు వస్తున్నావు?''

''నా బావమరిది ఎవడూ లేడిక్కడ''

''మరింకేం ఎవడో చూపించు. వాటి తాట వలుస్తా''

''నాకు వాడెవడో తెలీదంటే నీకేం పిచ్చా''

''నాకు పిచ్చంటావా? నీకు పిచ్చి, నీయమ్మకు పిచ్చి, నీబాబుకుపిచ్చి, నీ అన్నకు పిచ్చి, నీ అక్కకు పిచ్చి...''

''ఓహో మీరందరూ ఒకేచోట వుండేవాళ్ళా? నువ్వెప్పుడు పారిపోయి వచ్చావు అక్కడనుండి?''

''ఎక్కడనుండి?''

''పిచ్చాసుపత్రి నుండి''

''ఓరి బద్మాష్! నేను పిచ్చాసుపత్రి నుండి వచ్చిన బాపతులా కనిపిస్తున్నానా?''

''మరి ఎవడో దిక్కుమాలిన వాడ్ని గురించి నన్ను ఆరా తీయటమెందుకు? నువ్వే బడా బడా బద్మాష్‌వి.''

''నన్ను తిడ్తావా గాడ్దీ! నీకసలు సభ్యతా సంస్కారాలు లేనట్టున్నాయి!''

''ఎవరికి లేవో కన్పిస్తూనే వుంది''

''మీరిద్దరూ అనవసరంగా కుక్కల్లా కొట్లాడుకోక విషయం ఏమిటో చెప్పండి. దోషి ఎవడో నేను నిర్ణయిస్తాను'' అన్నాడు అక్కడే చాయ్ తాగుతున్న మూడోవ్యక్తి.

''మమ్మల్ని కుక్కలంటావా, గాడ్దీ, పందీ, ఎద్దూ, దున్నపోతూ...చాలా?'' అడిగాడు మొదటివాడు, రెండోవాణ్ణి.

''చాలదు... పిల్లీ, ఎలుకా, పందికొక్కూ, కందిరీగా, దోమా, నల్లీ!'' అన్నాడు రెండోవాడు తన వంతు కర్తవ్యాన్ని నిర్వహిస్తూ.

మూడోవాడు రెండోవాణ్ణి గిచ్చాడు.

''ఓర్నీయమ్మ కడుపుడకా! ఎంతగిచ్చావురా?''

''మరి కందిరీగలు, నల్లులు, దోమలు కుట్టవా?''

''నిన్నూ నల్లిలా నలిపిపారేస్తాను.''

''ఓర్నాయనో, ఈ లుచ్చా వెధవలిద్దరూ నా ప్రాణం తీస్తున్నార్రోయ్''

''వీడే అయ్యుండాలి నీకప్ తన్నింది''

''నాకెప్పెందుకు తన్నావు బే''

''నేనెందుకు తన్నాను?''

''నువ్వే తన్నావు. నా చొక్కా ఖరాబయింది. దానికి ఈ పెద్ద మనిషే సాక్ష్యం.''

''మా బాగాదొరికాడు నీకు, పిల్లికి ఎలుక సాక్ష్యంలా''

''నేను పిల్లినా?''

''నన్నా ఎలుకన్నాడు''

''పట్టుకో వెధవని, రెండు తగిలిస్తేగాని తప్పు వప్పుకోడు.''

''నువ్వటునుండిరా, నేనిటు కాస్తాను.''

''ఏవిటయ్యా మీకాకిగోల, ఎవరికీ ఏం తోచనివ్వకుండా'' అన్నాడు నాలుగో వ్యక్తి పక్క టేబిల్ నుండి.

''నీ పని నువ్వు చూసుకోబే!''

''అసలు విషయం నువ్వు గుర్తించలేదు బ్రదర్. మనం కాకులంట. ముగ్గుర్నీ అన్నాడా కాకులవి!''

''అనుమానమేంలేదు. ముగ్గురూ కాకులే. ముక్కాకులు.''

''అవాకులు చెవాకులు పేలక, నాసంగతి తెలీదు నీకు.''

''ఏందోయ్ నీ సంగతి మహా''

''వుండు, ఈ సమోసాలు తిననీ నీ పనిచెప్తా''

''ఊఁ కానీ, నా కభ్యంతరంలేదు.''

''నే తినేదాకా ఆగటమెందుకు మీరిద్దరూ వాడిసంగతి తేల్చుకోవచ్చుకదా! మనం ముక్కాకులమట. రోషం, పౌరుషం లేదూ మీకు? తెలుగువాడి శౌర్య ప్రతాపాలేమయిపోయాయి.''

''నువ్వా తెలుగువాడివేనా?''

''అచ్చం పదహారణాల తెలుగాడినే.''

''వీడు ఆంధ్రోడిలా వున్నాడు. అచ్చం పదహారణాల వాడు ఆంధ్రుడే.''

''నోర్ముయ్ మా రాయలసీమవాళ్ళు మాత్రం పదారణాల తెలుగువాళ్లుకాదా?''

''ఆమాటకొస్తే తెలంగాణోళ్ళం మాత్రం రూపాయికి వందపైసలూ తెలుగోళ్ళమే కల్ దార్ నహీఁ, హాలీసిక్కా.''

''ఛట్ మీ తెలుగూ మీరూ? సగం ఉర్దూ కలుస్తుంది మీ మాటల్లో.''

''నీ మాటల్లో అరవం, కన్నడం పదాలు కలవ్వా?''

''అందుకనే నేననేది, మా ఆంధ్రా వాళ్ళ తెలుగు, పదహారణాల తెలుగని.''

''ఈ ఆంధ్రోళ్లు మన్ని దోచేస్తున్నారు.''

''అవున్నిజమే. సిక్స్‌పాయింట్ ఫార్ములా దోవదాన్నే. ఎక్కడ బట్టినా నౌకరీల్లో వీళ్లే.''

''పైగా మనం ముక్కాకులమట. వాడి సంగతి తేల్చుకోవాల్సిందే.''

''పోనీలే తెలుగోడే గందా. తెలుగోడన్న తరువాత, వాడికీ వుంటాయిగా పౌరుషం, అభిమానం.''

''మన్ని కాకులన్న తరువాత వాడు తెలుగువాడు కానీ, తమిళుడు కానీ, కన్నడిగుడుగానీ వాడి అంతు తేల్చాల్సిందే.''

''అవును ఆంధ్రోళ్ళ తర్వాత వాళ్లదే అన్ని చోట్లా డామినేషన్, పబ్లిక్ సెక్టార్ అండర్ టేకింగ్స్‌లో, సెంట్రల్ గవర్నమెంట్‌లో అన్నిట్లో వాళ్లే.''

''పౌరుషం, అభిమానం లేనివాళ్ళు. వాళ్ళదేశం వదిలి పెట్టి మనమీద పడి తింటున్నారు.''

''వై? ఈజ్ ఆంధ్రా యువర్ ఏన్సెస్ట్రల్ ప్రాపర్టీ, ఈజిట్ నాట్ పార్ట్ ఆఫ్ ఇండియా?'' అన్నాడు తమిళుడు.

''నమ్మవిషయదాగ మాతాడబేడ'' అన్నాడు కన్నడిగుడు.

''వక్కాం ఇల్లాదవాళ్ ఇంద తెలంగాళ్, అవర్ ఫుల్ అవర్ఘళే అడిచి కిర్రార్ఘళ్''

''ఏమంటాడు వాడు. ళ్ళ్ళ్.. అని బుడబుక్కల వాడి లాగు''

''సిగ్గులేదట మనకి''

''సిగ్గులేదా మనకి, అంతమాటన్నాడా? ఆరుకోట్ల ఆంధ్రుల కవమానం.''

''ఏమయ్యా తెలుగోళ్ళకు సిగ్గులేదా''

''ఇల్లే ఇల్లే.. ఇల్లెల్లే ఇల్లె.''

''వాడి జోలికిపోక, కరిచేస్తాడు. అసలే రావణాసురుడి సంతతి.''

''అయితే మనమేం తక్కువోళ్ళమా? మనది రామదండు''

''ఛ అదేంపేరు. రామదండు అంటే కోతులు కాదూ? రాముడికి సాయంచేసినవి కోతులు కాదూ? మనంకోతులమా? నేను ఛస్తే ఒప్పుకోనామాట.''

''రాముడు దేవుడు. ఆయనకు సాయం చేసిన వాటిని కోతులని అవమానించకూడదు మనం.''

''ఇదిగో నేను నాస్తికుణ్ని. నాకీ పుక్కిటి పురాణాలు చెప్పకు. రాముడు దేవుడా వాడికి కోతులు సాయం చెయ్యడమా?''

''రాములవారిని పట్టుకుని వాడూ వీడూ అనకు''

''దేవుణ్ని వాడూ వీడూ అనడంలో తప్పులేదు లే.''

''ఆ మాటకొస్తే సినిమా ప్రేక్షకుల్నీ, పొలిటీషియన్లను వాడూ వీడూ అంటాం. అంతమాత్రాన వాళ్లని అవమానించటమవుతుందా? యస్టీవోడు, ఏయన్నార్‌వోడు, వాడు బిజెపివోడు, వీడు కాంగ్రెస్‌వాడు, మరోడు తెలుగుదేశంవోడూ అని చెప్పుకోమూ?''

''కమ్యూనిస్టు పేరెత్తవేం. నువ్వు కాంగ్రెస్ వాడివా?''

''నువ్వు కమ్యూనిస్టువా?''

''అవును ఏం తప్పా?''

''ఏం బ్రాండు కమ్యూనిస్టువి. రష్యా బ్రాండా, చైనా బ్రాండా?''

''వాడు బిజెపి వాడి లాగున్నాడు.''

''లాగేంటి? నేను బిజెపినే. అయితే ఏంటంటావు?''

''ఛ నీతో మాట్లాడకూడదు. మత మౌఢ్యం తలకెక్కిన వాళ్ళు మీరు.''

''మీరు తక్కువవాళ్లా? ఈ దేశం నీళ్లుతాగి, తిండితిని పరదేశాల మతాన్ని కీర్తించేవాళ్లు మీరు.''

''అంటే కమ్యూనిస్టులు దేశద్రోహులా? బూర్జువా వెధవా?''

''ఎందుకయ్యా కొట్టుకుంటారు? మన తెలుగోళ్లం. కలిసిమెలిసి వుండాలి.''

''ఓరి నీ తెలుగు తెగులు తగలడా?''

''నీ పేరేంటి?''

''నీకెందుకు నాపేరు''

''సిఐడి లావున్నాడు మనిషి''

''పేరడిగితే సిఐడి అంటావేంది?''

''లేకపోతే నీకు నాపేరెందుకు?''

''మాటవరస కడిగాను. అదీతప్పే. పోన్లే చెప్పొద్దుగానీ, నలుగురం కలిశాం. స్నేహంగా చాయ్ తాగివెళ్దాం. అసలు చాయ్ తాగనేలేదు. చలికిపోయింది.''

''అరె కోన్‌హై భాయ్ ఇధర్ చార్ చాయ్ లావ్''

బేరర్ నాలుగు టీలు తెచ్చాడు. ''పైసలు సార్'' అన్నాడు.

''అరె. మేం పారిపోతున్నామా. ఇస్తాంలే.''

బేరర్ వెళ్ళిపోయాడు.

'ఛూ... ఛూ...' అనుకుంటూ టేబిల్‌మీద గోడవారగా ఓ ఎలుక పరుగెత్తింది.

''ఇందాక అడిగావుగా ఎవడు వాడని వాడేవీడు.''

''ఎలుకా?''

''కాదు. దూలాలమీది దొడ్డ మారాజు''

''ఎక్స్‌ప్లాయిటర్. చీకటిలో మనుషులను దోచుకునే కాపిటలిస్టు.''

''కాదులేవయ్యా! ఆ టేబిల్‌చివర బ్రెడ్ ముక్క వుందికదా. దాన్ని అందుకోవటానికి పరుగెత్తింది. చీకట్లో నీకప్పు తన్నేసింది. 'నేరం నాదికాదు ఆకలిది' అన్నసినిమా వచ్చింది చూశావు అట్లా నేరం దాంది కాదు ఆకలిది.''

''దాన్ని కూడా మన ప్రొలెటేరియన్ క్లాసే నంటావా?''

''అమ్మా! ఇప్పటికి నీకు సరియైన వర్గ దృక్పథం ఏర్పడింది.''

మళ్ళీ కరెంట్ ఫెయిల్యూర్. టీ తాగి లేచాడు బిజెపి వ్యక్తి.

''మీరంతా కమ్యూనిస్టుల్లాగున్నారు. చాయ్ డబ్బు మీరే ఇచ్చుకోండి. నాకేం సంబంధంలేదు'' అని వెళ్ళిపోయాడతను.

''ఓరి వెధవా? నీ కసలు మానవత్వం లేదురా?''

''మీకూ నాకూ పడదు. మా రాజీవ్ గాంధీని అస్తమానం తిట్టేవాళ్లు. మీరే బిల్లుకట్టుకోండి'' అని లేచి వెళ్ళిపోయాడు మరొకతను.

''కాంగ్రెసోడూ పోయాడు, మనమూ పోదాం పదా గురూ'' బేరరొచ్చేలోపల ఇద్దరూ లేచి రెస్టారెంట్ బయటకొచ్చారు.

''ఏంది గురూ మంది సిపిఐయ్యా, సిపియమ్మా?''

''తెలుగుదేశం''

''పోన్లే మిత్రపక్షమేగా. చూశావా, ఎక్కడ చూసినా దోపిడీ, దగా, మోసం, ఈ కాంగ్రెసోళ్ళను, బిజెపి వోళ్ళనూ నమ్మకూడదు.''

''బిజెపి వాడి సంగతి వేరులే.''

''సరేకాని నీ మాటెందుకు కాదనాలి'' అన్నాడు మిత్రపక్షి.

దూలాలమీది దొడ్డమారాజులు నల్గురూ ఎవరితోవన వాళ్ళు వెళ్ళిపోయారు.

''బద్మాష్ కే బచ్చే! పైసే నైదియే వో లోగ్. చలేగయే. ఫిర్ క్యాకర్తా రహే రే హరాంఖోర్!'' అని తిడుతున్నాడు ఇరానీ హోటల్ వోనరు బేరర్ని.

'ఉదయం' నవతరం వారపత్రిక

9-3-1990

రెండు ముఖాల చంద్రుడు

''**ఎ**న్నాళ్ళుంటుందీ తద్దినం మనింట్లో'' అడిగాడు రామచంద్రం.

''ఇంక రెండు రోజులుంటుందేమో మహావుంటే, ఎందుకంత అసహనం'' అంది అరుంధతి.

అరుంధతి మేనత్త తెలిసిన వాళ్ళతో కలిసి ఉత్తరభారత యాత్రలు చేయటానికి వెళ్ళింది. తిరిగి వచ్చేటప్పుడు వాళ్ళు తమ బంధువులను చూడటానికి వాళ్ళ ఇంట్లో దిగితే తనక్కడవుండటమెందుకని మేనకోడలి సంసార మెట్లావుందోచూసి పోదామని వచ్చింది. ఆమె వచ్చినప్పటి నుండి రామచంద్రానికి విసుగ్గానే వుంది.

''ఏమంటోంది మన కాపురం గురించి నీ మొదటి మొగుడిలా నిన్ను చూసుకుంటున్నానంటోందా లేక వాడేనయమటా?''

''చచ్చి ఎక్కడున్నాడో ఆయన సంగతెత్తకు''

''అబ్బో పతివ్రత!''

''పతివ్రత నవునో కాదో తెలీకుండా చేసుకున్నావా నన్ను!''

''నోర్మూసుకో మొగుడి మాటకు ఎదురాడమని నేర్పించాడావెధవ నీకు'' అని చరచరా అక్కడినుండి వెళ్ళిపోయాడు రామచంద్రం.

రామచంద్రం ఉద్దేశించిన ఆ 'వెధవ' అరుంధతి మొదటి భర్త భానుమూర్తి. అరుంధతి వాళ్ళ పక్కింట్లోనే ఓ గదిలో అద్దెకుండేవాడు. రతన్ ఇండస్ట్రీస్‌లో ఫోర్‌మన్‌గా పనిచేసేవాడు. అప్పుడామె బి.ఏ రెండో ఏడు చదువుతూండేది. సన్నగా, పొడుగ్గా, నాజూగ్గా, పట్టుకుంటే మాసిపోయేంతటి ఛాయతో కుదిరిగ్గా వుండే అరుంధతి అతన్ని మొదటి చూపులోనే ఆకర్షించింది. ఆమె కాలేజీకి వెళ్ళేటప్పుడు రోజూ తన గది గుమ్మం దగ్గరే నిలబడి ఆమెకేసి చూస్తూండే వాడతను. అలా ఎక్కువరోజులు ఆమెను చూస్తూ కాలం గడపలేదు అతను. ఓరోజు వాళ్ళ ఇంటికి వచ్చి అరుంధతి తండ్రి రామనాథంగారినే అడిగాడు సూటిగా ''మీ అమ్మాయి నచ్చింది నాకు. ఆమెకు నేను నచ్చితే, మీకు మిగతా అభ్యంతరాలేవీ లేకపోతే ' నేనామెను వివాహం చేసుకోవాలనుకుంటున్నాను''అంటూ తనకి తల్లిదండ్రీలేరనీ, తన ఉద్యోగం, ఆర్థిక స్థితిగతులను

గురించి ఆయనతో మాట్లాడాడు. రామనాథంగారికి భానుమూర్తి సూటితనం నచ్చింది. కూతుర్ని అడిగి ఆమె అంగీకారం మీద వారి వివాహం జరిపించాడు. కట్నకానుకల ప్రసక్తిలేకుండా చాలా నిరాడంబరంగా జరిగింది వారి పెళ్ళి.

వేరే అద్దె ఇంట్లో భానుమూర్తీ, అరుంధతీ కొత్తకాపురం పెట్టారు. అతనామె చదువు ఆపేయలేదు. బి.ఏ అయింతర్వాత ఆమె చదువు మానేస్తానంటే అతను ఒప్పుకోలేదు. ఎం.ఏ. చదవమన్నాడు. ''నావల్లకాదు బాబూ! ఇంక నేను చదవను'' అంది ఆమె.

''చదవకేం చేస్తావు మరి?'' అడిగాడు భానుమూర్తి.

''ఏం చెయ్యాలేం? మీ సేవలోనే సరిపోతుంది నాకు పొద్దస్తమానం'' అంది అరుంధతి.

''నేనేం దేవుణ్ణా నాకు సేవ చేయటానికి. పోనీ ఏదైనా ఉద్యోగం చెయ్యి.''

''ఏం నేను ఖాళీగా వుంటే మీకుతోచదా?''

''అలాకాదు ప్రతి వ్యక్తీ తనకాళ్ళమీద తను నిలబడాలి''

''నేనూ నాకాళ్ళమీదే నిలబడి వున్నాను'' అంది ఆమె తన కాళ్ళవంక చూసుకుంటూ.

''మొద్దూ! కాళ్ళమీదంటే కాళ్ళమీద కాదు ప్రతివ్యక్తికీ ఆర్థిక స్వాతంత్ర్యం వుండాలని నా వుద్దేశం. స్త్రీ పురుష వివక్షతలేదు దీంట్లో. ఎవరూ ఎవరిమీద ఆధారపడాల్సిన పనిలేదు.''

ఆమెకు నచ్చచెప్పి ఆమెచేత ఉద్యోగ ప్రయత్నాలు చేయించాడు భానుమూర్తి 'ఉద్యోగాలేం చెట్టుకు వేలాడి లేవుగా. వచ్చి ఏడ్చిందా పోనీ ఆయన ముచ్చటా తీరిస్తే సరి' అని ఉద్యోగాలకు పరీక్షలు రాస్తూ, ఇంటర్వ్యూలకు అటెండ్ కాసాగింది. ఫలితంగా ఓ జాతీయ బాంకులో ఉద్యోగం దొరికింది ఆమెకు. మొదటి నెల జీతం అతనికి ఇచ్చినప్పుడు భానుమూర్తి ''నాకెందుకు నీ జీతం. బాంకులోనే వుంచు, అవసరానికి వుపయోగపడుతుంది''అన్నాడు. ఆ నెలే కాదు. అతను బతికున్నంత వరకూ ఏనెలా ఆమె జీతం వాడుకోలేదతను.

భానుమూర్తి ఆలోచనలు సంప్రదాయానికి భిన్నంగా, విచిత్రంగా వుండేవి. ఓరోజు-

''మన పక్కింటి వెంకటరమణగారు మళ్ళీ పెళ్ళిచేసుకోబోతున్నారు. విన్నారా ఈ సంగతి' అంది అరుంధతి.

''అందులో ఆశ్చర్యమేముంది. భార్యపోయి ఏడాదయింది. ఎన్నాళ్ళు వంటరిగా వుంటాడు'' అన్నాడు అతను.

''అదే నేనన్నది. అంత ప్రేమగా వుండేవాళ్ళు కదా., అంత ప్రేమా ఓ ఏడాదిలో అంతమయిందేమో అని. మళ్ళీ పెళ్ళికి తయారయాడు.''

''బావుంది పోయిన ఆవిడతో ఆయనా పోలేడుగా. బతికున్న మనిషి తన బతుకు సంగతి చూసుకోనక్కర్లా.''

''అదే ఈయనపోయి, ఆవిడ బతికివుంటే జీవితాంతం భర్తనే తల్చుకుంటూ గడిపేదికదా, మళ్ళీ పెళ్ళిమాట తలపెట్టేదా?''

''అదే పొరపాటు. స్త్రీలు కూడా పునర్వివాహాలు చేసుకోవాల్సిందే. తన జీవితం నిస్సారంగా గడపటం ఆమె ప్రేమించిన ఆ భర్త నవమానించటమే. భార్య సుఖపడకూడదను కుంటాడా ఆ భర్త? భర్త పోయిన ఆడది బొట్టూ, గాజులూ తీయాల్సిన పనిలేదు. అవి అతనితోపాటు రాలేదుగా, అతను పోగానే పోవటానికి.''

''ఈ మాటలకేంలెండి, మన వాళ్ళకే ఎవరికయినా అలా జరిగితే అప్పుడు సమర్థించండి. ఒప్పుకుంటాను మీవి వట్టిమాటలుకావు, గట్టిమాటలని.''

''వాళ్ళూ వీళ్ల సంగతెందుకుకానీ! ఏదయినా అనుకోనిదే జరిగి నేనే చనిపోతే నువ్విప్పుడు ఎలావున్నావో అలాగే వుండాలి. మళ్ళీ పెళ్ళి చేసుకోవాలి...''

''ఛీ... ఛీ... అపశకునం మాటలు. నోటికి ఎంతొస్తే అంత మాట్లాడేయటమేనా!'' అని చేత్తో అతని నోటిని మూసేసింది అరుంధతి.

చేత్తో అతని నోరుమూయ గలిగింది గాని, తన దురదృష్టాన్ని తప్పించుకోలేకపోయింది అరుంధతి. ఫ్యాక్టరీలో షార్ట్ సర్క్యూట్ అయి ఫ్యాక్టరీ చాల భాగం తగలబడిపోగా, బయటకు రాలేక మంటల్లో చిక్కుకుపోయిన పదిమందిలో ఒకడయాడు భానుమూర్తి. కాలి బొగ్గయిపోయిన అతన్ని చూసి ఆమె గుండెలు అవిసిపోయేట్టు ఏడ్చింది. ఆస్పత్రిలో చేర్పించిన మర్నాడే అతడు చనిపోయాడు. పోయేటప్పుడు మళ్ళీ పెళ్లిచేసుకోమనీ, ఆమె బతుకు నిస్సారంగా గడిపితే అది తన ప్రేమను అవమానపర్చటమనీ, తన్ను శిక్షించటమనీ చెప్పాడు. ఏం సమాధానం చెప్పలేక గుడ్లనీరు కుక్కుకుంటూ అతన్ని చూస్తుండిపోయింది అరుంధతి.

తల్లీదండ్రీ తనే అయి పెంచిన రామనాథంగారు తమ పెళ్ళయిన కొద్దిరోజులకే హృద్రోగంతో మరణించాడు. ఇప్పుడు భర్త కూడా గతించటంతో వంటరిదయిపోయింది అరుంధతి. భానుమూర్తి ముందుచూపుతో ఆమెకు ఉద్యోగపు ఆసరా ఇవ్వకపోయినట్లయితే ఆమె నడిబజార్లో పడాల్సివచ్చేది. భర్తపోయిన తరువాత బొట్టుపెట్టుకోవటానికీ, గాజులు వేసుకోటానికీ మనస్కరించలేదు అరుంధతికి. నిరాసక్తంగా జీవితం గడపసాగింది ఆమె.

జీవితం సరళరేఖ కాదు. అనుకున్నట్టుగా అన్నీ జరుగవు. రామచంద్రం ఆమె పనిచేసే బ్రాంచికే బదిలీ అయి రావటం జరిగింది. వచ్చినప్పటినుంచి అతని దృష్టి ఆమెమీద పడింది. అరుంధతి భర్త కంపెనీవాళ్ళు ఆమెకు నష్టపరిహారం కింద చాల తక్కువ డబ్బు మంజూరుచెయ్యగా, అది అన్యాయమనీ ఆమెకింకా ఎక్కువ డబ్బు రావాలని సలహా ఇచ్చిందీ, లాయర్ని కుదిర్చి పెట్టిందీ, కేసున్నప్పుడల్లా కోర్టు చుట్టూ తిరిగింది రామచంద్రమే. అతని కృషిఫలితంగా ఆమెకు రెండులక్షల నష్టపరిహారం వచ్చింది.

కోర్టులో కేసు జరిగేటప్పుడే అరుంధతీ, రామచంద్రంల మధ్య సాన్నిహిత్యం పెరిగింది. తనను వివాహం చేసుకోమని అడిగాడు రామచంద్రం. ఆమె ఓ పట్టాన ఒప్పుకోలేదు. భానుమూర్తిని మర్చిపోలేకపోయింది.

''ఓసారి పెళ్లైన దానికి మళ్ళీ పెళ్ళేమిటి?'' అనేది అరుంధతి.

''బావుంది నువ్వేం ముసలిదానవయి పొయ్యావా? పాతికేళ్ళు కూడా వుండవు నీకు. జీవితమంతా తోడులేకుండా గడపటం ఎంత కష్టం. ఇంత అందం, ఆకర్షణ అడవిలో కాచిన వెన్నెలయిపోవాల్సినదేనా?'' అనేవాడతను.

''అబ్బ నావెంట పడ్డారెందుకు? మీకు పెళ్ళికాని ఆడపిల్లలు చాలా మంది దొరుకుతారు.''

''చక్కటి అమ్మాయి దొరకవచ్చుగానీ, నీలాంటి అమ్మాయి దొరకదు. ఇన్నేళ్ళూ నీలాంటి అమ్మాయిదొరక్కే పెళ్ళిచేసుకోలేదు నేను. నువ్వుకాదంటే నాకీ జన్మలో పెళ్ళిగీత లేదని వూరుకుంటాగానీ మరో అమ్మాయిని చేసుకునేది కల్ల.''

రామచంద్రం అంతటితో వూర్కోలేదు. ఆమెను సినిమాలకూ, షికార్లకూ తీసుక వెళ్ళేవాడు. సినిమా హాల్లో దగ్గరకు తీసుకుని ముద్దు పెట్టుకొనేవాడు. ఓసారి పురుష సాంగత్యం చవిచూసిన ఆమె నరాలు జివ్వుమని లాగేవి. మెల్లమెల్లగా బలహీనపడిపోసాగింది. చివరికి ఓ బలహీనక్షణంలో ఆమె అతన్ని పెళ్ళి చేసుకోవటానికంగీకరించింది.

కొలీగ్స్ అందరూ అభినందించారు. రామచంద్రంలాటి మంచివాడు, ఆమెని పునర్వివాహం చేసుకుంటున్నాడంటే అది ఆమె అదృష్టంగా అభివర్ణించారందరూ.

పెళ్లైన మొదటి రాత్రే రామచంద్రం ఆమెకు తన అసలు రంగులో బయటపడ్డాడు.

రామచంద్రంను పెళ్ళిచేసుకుందిగాని, భానుమూర్తిని మర్చిపోలేకపోయింది ఆమె. ఏదో తప్పుచేసిన భావన ఆమెలో కలగసాగింది. అతన్ని తల్చుకుంటే ఆమె కళ్ళల్లో నీళ్ళు తిరిగాయి.

''ఏంటీ అలావున్నావు?'' అంటూ వచ్చాడు రామచంద్రం గదిలోకి.

''ఏంలేదు'' అంది ఆమె పమిటి కొంగుతో కళ్ళు తుడ్చుకుంటూ.

''ఏం లేకపోవటమేం, ఏదో వుంది చెప్పు.''

''ఏం లేదులెండి, ఆయన గుర్తుకు వచ్చాడు''

''ఓహో నీ మొదటి మొగుడా! అతన్ని మర్చిపోవటం మంచిది. నాతో కాపురం చేస్తూ పరాయి పురుషుణ్ణి తల్చుకుంటూ వుండటం నాకు నచ్చదు.''

అరుంధతేం మాట్లాడలేకపోయింది. భానుమూర్తి తనకు పరాయి పురుషుడా? రామచంద్రం పరాయి వాడా?

ఆ నెల ఫస్టు తారీకున అడిగాడు రామచంద్రం ఆమెని ''ఈనెల జీతం ఏం చేశావు?'' అని.

''డబ్బు డ్రా చెయ్యలేదు. నా అకౌంట్‌లోనే వుంది బాంక్‌లో'' అంది ఆమె.

''డ్రా చెయ్యి. డబ్బు నీ దగ్గర పెట్టుకున్నామంటే సంసార మెట్లా గడుస్తుంది.''

''అయ్యో ఎందుకలా మాట్లాడతారు. నేనేం నా జీతం ఇవ్వనన్నానా?''

''నీ జీతం నాకేం ఇవ్వనక్కర్లేదు. ఇంటద్దెకట్టు, ఇంటి ఖర్చుకుపయోగించు.''

''నాజీతం సరిపోదేమోనండీ!''

''సరిపెట్టుకోవాలి. కొంచెం జాగ్రత్తగా ఖర్చుచేయటం నేర్చుకో.''

''బావుంది నేనేం దుబారా చేస్తున్నాను? అయినా మీ జీతమేం చేస్తున్నారు?''

''అప్పులుతీర్చాలి.''

''అప్పులెందుకుచేశారు?'' అని ఆమె అడగలేదు. ఎందుకు చేయాల్సి వచ్చిందో ఆమెకు కొద్ది కాలంలోనే అర్థమయింది. ఆదివారంవస్తే ఇంట్లో వుండడు. పేకాట ఆడటానికి వెళ్తాడు. ఒక్కోరోజు రాత్రికి కూడా ఇంటికి రాడు. మర్నాడు బాంకికే డైరెక్ట్‌గా వచ్చేవాడు. సీజన్‌లో రేస్‌కోర్స్‌లోనే కాపురం పెట్టేవాడు. అతని జీతం వాళ్ళ పెళ్ళైన మొదటి నెలే కాదు ప్రతినెలా అప్పులు తీర్చటానికే సరిపోయేదికాదు.

ఇద్దరూ స్కూటర్‌మీద బాంక్‌కి వెళ్ళేవాళ్ళు. సాయంత్రం బయట తనకు పనున్నా భార్యని స్కూటర్‌మీద ఇంట్లో దింపిగాని వెళ్ళేవాడు కాదు. ''మా ఆవిడ మరీ సుతారమండీ దేనికీ ఓర్చుకోలేదు'' అని గొప్పగా చెప్పేవాడు కొలీగ్స్‌తో. సహోద్యోగులతో కలుపుగోలుగా హాస్యంగా, జోవియల్‌గా మాట్లాడేవాడు. ఆనందించే ఆడకూతురున్నప్పుడు సరసంగా ద్వంద్వార్థాలతో మాట్లాడేవాడు. దాంతో బాంకిలో అతనికి చాలా మంచివాడనీ, హాస్యశీలి అనీ పేరువచ్చింది. అందరి కష్టాలు తనవే నన్నట్లుండేవాడు. ''మా ఆవిడ కాంపెన్సేషను కేసుకు ఎంత తిరగాల్సి వచ్చిందంటారు'' అనేవాడు. నిజంగా అవసరమైన క్షణంలో మనిషిని నట్టేట్లో ముంచేవాడనీ లేక ఆ పరిస్థితిని తనకనుకూలంగా మార్చుకుంటాడనీ చాలమందికి తెలీదు. అతని దృష్టంతా ఆమె అకౌంటులో వున్న డబ్బు మీద వుంది. నష్టపరిహారంగా వచ్చిన రెండులక్షలు, భానుమూర్తి ఉండగా ఆమె దాచుకున్న రెండులక్షలు, మొత్తం నాలుగు లక్షలు ఆమె అకౌంటులో చూసినప్పటినుండి ఆ డబ్బు ఎలా రాబట్టాలా అన్న మథనలో పడి పోయాడు రామచంద్రం.

''విద్యానగర్‌లో కొత్త ఫ్లాట్లు కడుతున్నారు. నీదగ్గర నాల్గు లక్షలుందిగా దాంతో కొందాం'' అన్నాడోరోజు సాయంత్రం.

ఇంట్లో పైస ఇవ్వకుండా తన జీతం మొత్తం తగలెడ్తున్న రామచంద్రమంటే ఆమెకు మంటగావుంది.

''ఇప్పుడు మనకు ఫ్లాటేమవసరంలేదు. నేనా డబ్బు ఖర్చుపెట్టదల్చుకోలేదు''అంది.

''వెధవముండని పెళ్ళి చేసుకున్నందుకు మాబాగానే చేస్తున్నావు. నువ్వు నాకు కట్నమే మిచ్చావు? ఆడబ్బు, నీజీతం లేకపోతే నిన్నెవడు పెళ్ళిచేసుకొనేవాడు?''

''నాకూ అర్థమవుతోంది లేండి ఇప్పుడిప్పుడే, నన్నెందుకు పెళ్ళిచేసుకున్నారో.''

''ఆ డబ్బు డ్రాచేసిస్తావా సరేసరి. లేకపోతే విడాకులిచ్చేస్తాను గుర్తుంచుకో'' అని బెదిరించాడామెను.

అతనితో మాట్లాడటం ఆమెకసహ్యంవేసింది. మాట్లాడకుండా వంటింట్లోకి వెళ్ళిపోయింది.

అయితే ఆమెను సాధించటానికీ, హింసించటానికీ వేరువేరు మార్గాలు వెతకసాగాడతను. డబ్బు ఇవ్వకపోవటంతో ఆమెమీద కసి ఏర్పడింది అతనికి. సభ్యతా సంస్కారాల ముసుగులొదిలేసి అసలు రంగులో కనబడసాగాడు రామచంద్రం. ఎప్పుడూ తన్ను భానుమూర్తితో పోల్చుకునేవాడు. తనతోడి సహజీవనంలో భానుమూర్తిని మరిపించేట్టు చేయలేకపోవటమేకాక, ఎప్పుడూ అతన్ని కించపరుస్తున్నట్లు మాట్లాడి, అతన్ని ఆమెకు గుర్తుకు తెస్తూ వుండేవాడు. ప్రతి రాత్రీ ఆమెకు రామచంద్రంతో గడపాలంటే భయం కలిగేది, జుగుప్స కలిగేది.

''ఎన్నాళ్ళు సంసారం చేశావు అతడితో'' అడిగాడు రామచంద్రం ఓసారి.

''మూడేళ్ళు'' అంది ఆమె.

''అతడితో అనుభవం ఎలా వుండేది?''

''.........''

''చెప్పు.''

''ఏం చెప్పాలి?''

''నేనెక్కువ సుఖం ఇస్తున్నానా? వాడెక్కువ ఇచ్చేవాడా?''

''ఆయన గురించి 'వాడు వీడు' అనకండి.''

అతని ప్రశ్నకామె ఏమి సమాధానం చెప్తుంది. సుఖం, ఆనందం మానసికమైనవి, శారీరకమైనవి కావని ఆజడుడికేం చెప్పగలదు?

''మరేమనాలి, నాక్కాబోయే ఆడదాన్ని ముందే అనుభవించిన వెధవను?''

''నువ్వు నన్ను పెళ్ళి చేసుకుంటావని ఆయనేం కలగన్నారా? అసలు ఆయన చేసుకో మంటేనే నిన్ను పెళ్ళి చేసుకున్నాను'' అంది ఆమె అతన్ని తన మీద నుండి పక్కకు తోసేస్తూ. ఆమెకా కలయికలో సౌఖ్యమేం కలుగలేదు. పైగా జుగుప్స, వ్యభిచరించినంత హైన్యం కలిగింది మనసులో, అలాటి మనసుకు గౌరవ హచకాలు పట్టవు.

''వాడికి నేను తెలీదుగా అప్పుడు'' అన్నాడు రామచంద్రం ఆమెనొదలకుండా.

''నువ్వు తెలీకపోతేనేం. మళ్ళీ పెళ్ళి చేసుకోమంది ఆయనే.''

''ఛీ చవట. పెళ్ళాన్ని ఇంకోడి పక్కలో పడుకోబెట్టే నపుంసక వెధవ.''

''థూ...లే..'' అంది ఆమె అతన్ని పక్కకి తోసి లేచి కూర్చుంటూ.

''ఏమయిందే నీకు వళ్ళు పొగరుగావుందా. రా ఎక్కడకు పోతావు పాడుముండా!'' అని జుట్టుపట్టుకు పక్కలోకి లాగాడు ఆమెని రామచంద్రం.

అతన్ని వదిలించుకోవాలని చేసే ప్రయత్నంలో అతన్ని రక్కింది ఆమె.

''నన్నేగిచ్చుతావటే రాక్షసి ముండ'' అని ఆమెను పట్టుకుని ఆ చెంపా ఈచెంపా వాయించాడు రామచంద్రం.

అలా జీవితంలో మొదటిసారి దెబ్బలు తింది అరుంధతి. నిర్ఘాంతపోయి అచేతనావస్థలో కూర్చుండిపోయింది. అతడామెను వదలలేదు. తన కసితీరా హింసించి ఆమెననుభవించాడు.

ఒకోరోజు భానుమూర్తి ప్రస్తావన తీసుకురాకపోయినా పక్కలోకి వస్తే చాలు నోటికొచ్చినట్లు తిట్టేవాడు ఆమెను రామచంద్రం. సెక్స్ ఆక్ట్‌లో తిట్టుకూడా అతనికో భాగం. తననుభవించే ఆడదాన్ని తిడ్తే, కొడ్తే, హీనంగా చూస్తే ఎంతో ఆనందం కలిగేది అతనికి.

మరోసారి బాంకిలో తమతో పనిచేసే లేడీ కొలీగ్స్ ప్రస్తావన తీసుకువచ్చేవాడు.

''ఆ మందాకిని వుంది చూశావు. ఓ సరాగం లేదు సరసం లేదు.''

''ఆవిడ ఏమయితే మనకెందుకు?'' అనేది అరుంధతి.

''నీరజ మాత్రం గజ్జల గుర్రంలా వుంటుంది. అది ఏరోజూ మొగుణ్ణి నిద్రపోనీదనుకుంటా.''

''.........''

''దిట్టంగా స్ప్రింగ్ కాట్‌లా వుంటుందిలే, అణచి పెడ్తే హైకెగిరేటట్టు. నువ్వూ వున్నావు ఎందుకూ ఏబ్రాసిమొహానివి సన్నగా తోటకూరకాడలా ఈసురోమంటూ.''

''తెలిసే చేసుకున్నావుగా నేనేం నీవెంట పడలేదే పెళ్లిచేసుకోమని.''

''అదిగో మొగుణ్ణి నువ్వనటం మర్యాదగాలేదు.''

''మనసులోలేని గౌరవం మాటల్లోరాదు. ఆయన 'నువ్వు' అనే పిలవమనేవాడు. అయినా నేనే అలా పిలవలేకపోయేదాన్ని. నువ్వు కావాలన్నా ఛస్తే నీకు గౌరవం ఇవ్వను.''

అంతే, ఆ చెంపా ఈ చెంపా వాయించాడు రామచంద్రం.

''నన్ను చావమంటావే ముండా! ఆ చవట వెధవే నిన్ను చెడగొట్టాడు. ఆడదాన్ని ఎలా వుంచాలో తెలీని ఆడారి వెధవ'' అన్నాడు.

''ఆయన సంగతెత్తకు. ఆయన కొనగోటికి కూడా సరిపోవు నువ్వు.''

''వాడసలు మగాడేనా అంట? మూడేళ్ళు కాపురం చేసినా వెధవ నీకు ఒక్కసారీ కడుపుచేయలేకపోయాడు. మనం చూస్తో- ఆర్నెల్లిల్లోనే...''

''అదేం పెద్ద ఘనకార్యం కాదు. రొమ్ము విరుచుకు చెప్పుకోవటానికి. కుక్కలూ, పిల్లులూ కంటున్నాయి పిల్లల్ని. మనిషిగా బతకటం తెలీని ఎలుగ్గొడ్డువు నువ్వు. మేం మొదట్లో పిల్లలు వద్దనుకున్నాం. కావాలనుకునే సమయానికి ఆయన పోయారు, నీలాంటి దరిద్రుడి పాలబెట్టి నన్ను'' అనిలేచి వెళ్ళి పక్కగది తలుపు గడియ వేసుకుంది, అతను రాకుండా అరుంధతి.

మామూలుగా అయితే అరచి, తిట్టి, తలుపులు దబదబాబాది గోలచేసేవాడు రామచంద్రం. ముందు వరండాలో పడుకున్న అరుంధతి మేనత్తకు ఈ గోలంతా తెలుస్తుందని ఏం చెయ్యకుండా వూరుకున్నాడు అతను.

భానుమూర్తితోడి జీవితం మూడేళ్ళు మూడు క్షణాల్లా గడిచిపోయాయి! రామచంద్రంతోడి ఆర్నెల్ల జీవితం ఆరు జన్మల నరకాన్ని చవిచూపిందామెకు 'ఇహ లాభం లేదు విడిపోవాలి ఇతడి నుండి' అన్న నిర్ణయానికొచ్చింది అరుంధతి.

''వస్తాను నాయనా! ఇవాళ మద్రాసు బండిలో వెళ్తున్నారు నన్ను యాత్రలకు తీసుకొచ్చినవాళ్ళు'' అంది అరుంధతి మేనత్త స్టేషనుకు వెళ్ళటానికి తయారయి.

''ఇంకా మీరు రెండు రోజులుంటే బాగుండేది పిన్నిగారు! మీరున్న ఈవారం రోజులూ ఎంత హాయిగా వుందనీ. మాకు పెద్ద వాళ్ళులేని లోపాన్ని భర్తీ చేశారు'' అన్నాడు రామచంద్రం.

''ఇప్పుడు కాదులే బాబూ! మళ్ళీ ఇంకోసారి వస్తాను'' అని అరుంధతితో ఆటోలో రైల్వేస్టేషనుకు బయలుదేరింది ఆమె.

దోవలో అంది ఆమె అరుంధతితో.

''మీ ఆయన నిజంగా శ్రీరామచంద్రుడే. బుద్ధిమంతుడు'' అని.

అరుంధతేం మాట్లాడలేదు. 'అవున్నిజమే శ్రీ రామచంద్రుడు కాదు, వట్టి చంద్రుడు. అందరికీ కన్పించే చంద్రబింబం తెల్లగా, కాంతివంతంగా ఆహ్లాదం కలిగిస్తుంది. అదే బింబం వెనుక వైపు కాంతి విహీనంగా నల్లగావుంటుంది. అలాటి రెండు ముఖాల వాడే ఈ చంద్రుడూ. సభ్యతా, సంస్కారాల బట్టలు తొడుక్కున్న రామచంద్రం అందరికీ శ్రీరామచంద్రుడిలాగే కనిపిస్తాడు. మహా మంచివాడి లాగానే కన్పిస్తాడు. ఆ వేషం వెనుకవున్న నల్లటి వికృత రూపం తనకొక్క దానికే తెల్సు' అనుకుంది అరుంధతి.

'ఆంధ్రభూమి' సచిత్రవారపత్రిక

28-6-1990

సెకండ్ హాండ్ లైఫ్

"**నా**న్నా! నాన్నా! సెకెండ్ హాండంటే రైట్ హాండా, లెఫ్ట్ హాండా?" పరుగున వచ్చి గొప్ప ధర్మసందేహం వెలిబుచ్చింది హేమ.

"హవ్వ! అది కూడా తెలీదా? చెల్లాయిని మెచ్చుకుంటావుగా నాన్నా! చూడు, ఎంత గొప్ప తెలివో?" అని నవ్వాడు వ్యంగ్యంగా పన్నెండేళ్ళ కృష్ణ.

" ఏడ్చావులేరా, దాని వయసెంత?" అంటూ హేమని ఎత్తుకుని ముద్దు పెట్టుకున్నాడు శ్రీధర్. "చెప్పునాన్నా!" గారాంగా అంది హేమ.

"ఫస్టంటే మొదటిదనీ, సెకెండ్ అంటే రెండోదనీ తెలుసు గదా?"

"తెలుసు, కుడి చేయి ఫస్ట్ హాండా?"

"కాదమ్మా! ఒకో భాషకో నుడికారం ఉంటుంది. దాన్నే ' ఇడియం' అంటారు ఇంగ్లీషులో. ఒక భాషని అనువదించేటప్పుడు పదం పదం విడదీసి అర్థం చెప్పుకోకూడదు. ఉదాహరణకి 'రెడ్ హాండడ్'గా పట్టుకోవటం అంటే ఎర్రచేత్తో అని కాదు - కళ్ళారా చూసి పట్టుకోవటం అని. అలాగే సెకెండ్ హాండ్ అంటే ఓ వస్తువు కొత్తది కాదు, ఇంతకు ముందు ఇంకోరి చెయ్యి దాని మీద పడ్డదీ అని," విపులంగా చెప్పాడు శ్రీధర్.

"ఓహో! సెకెండ్ హాండ్ బుక్కంటే ఎడం చేతి పుస్తకం కాదన్నమాట!" అంది హేమ.

"స్వచ్ఛమైన తెలుగులో చెప్తే అర్థం కాదు దానికి, అరబ్బీలో చెప్పునాన్నా!" అన్నాడు కృష్ణ.

"ఊరుకోరా కృష్ణా!" అని కొడుకుని విసుక్కుని కూతురివైపు తిరిగి - "సెకెండ్ హాండ్ బుక్సంటే ఒకరు వాడిన పుస్తకాలమ్మా! ఇంక కబుర్లు కట్టిపెట్టి చదువుకోండి" అంటూ పక్కనున్న పేపరు చేతిలోకి తీశాడు. కళ్ళు అక్షరాలు చూస్తున్నా అతని ఆలోచనలు గతంలోకి పోయాయి.

స్కూల్లో చదివే రోజుల్లో శ్రీధర్ పొట్టిగా ఉండేవాడు. పిల్లల్ని ఎత్తుల ప్రకారం కూర్చోబెట్టటాన అతని స్థానం ముందు బెంచీలోనే. అప్పుడప్పుడు ఉపాధ్యాయులు ఒట్టి చేతులతో వచ్చి పాఠ్య పుస్తకాన్ని అడిగితే ఎంత అందుబాటులో వున్నా శ్రీధర్ ఏనాడూ తన పుస్తకమిచ్చేవాడు కాదు.

ఓసారి సుశీలాచారి టీచరు - " మిగిలిన పిల్లలంతా పోటీలు పడి పుస్తకాలు ఇస్తారు. నువ్వు మాత్రం పక్కనే ఉండి ఇవ్వవు. ఎందుకు శ్రీధర్?" అనడిగింది.

''నాది పాత పుస్తకం టీచర్! అక్కడక్కడా కొన్ని పేజీలుండవు. కొన్ని చిరిగిపోయి ఉంటాయి.'' సిగ్గుపడుతూ చెప్పాడు శ్రీధర్.

తన తోటి పిల్లలంతా కొత్త పుస్తకాలు తెరుస్తుంటే ముచ్చటేసేది శ్రీధర్‌కి. 'తనకీ కొత్తవి కొనీయవచ్చుగా నాన్న' అనుకునేవాడు. మూలలు ముడతలు పడీ, కొన్ని కాగితాలు చిరిగిపోయీ, కాగితాలు మాసినట్టయి అక్షరాలు మసగ్గా కనిపించే తన పుస్తకాల్ని ఒక్కోసారి విసిరికొట్టాలనిపించినా తమాయించుకునేవాడు శ్రీధర్.

పుస్తకాలే కాదు, బట్టలు కూడా దాదాపు అంతే. అన్న సోదర రత్నం మాధవరావు వాడినవే వారసత్వపు ఆస్తిలా శ్రీధర్‌కు సంక్రమించేవి. మాధవరావు కాస్త నిండుగా ఉండేవాడు. శ్రీధర్ అందుకు విరుద్ధంగా - బక్కపల్చగా ఉండేవాడు. ఇక ఆ దుస్తులు తగిలిస్తే అరువు తెచ్చుకున్నట్టు స్పష్టంగా తెలిసేది. నిక్కర్లు మోకాళ్ళు దిగేవి. చేతుల పొడ వెక్కువై వేళ్ళాడుతుంటే మడిచేసినా, వదులుగా వికారంగా కనిపించేవాడు, దానికి తోడు కొన్ని బట్టలకు గుండీలూడిపోయి, కుట్లూడిపోయి ఉండేవి. కొన్ని బట్టలు రంగువెలసిపోయి ఉండేవి. చాలామటుకు పిల్లలంతా అతన్నో విదూషకుణ్ణి చూసినట్టు చూసేవాళ్ళు. ఆ దుస్తులు ధరించటం ఏ మాత్రం ఇష్టం లేకపోయినా తల్లిదండ్రులకు ఎదురు చెప్పే ధైర్యం లేకా, అంతో ఇంతో ఆర్థిక స్థితిగతులు అవగతం కావటానా వేసుకునేవాడు.

కాలేజీ చదువుల కొచ్చాక ఎం.పి.సి. గ్రూపు తీసుకోవటానికి ససేమిరా అంగీకరించలేదు శ్రీధర్. లెక్కలు, సైన్సు అంటే ఇష్టంలేక కాదు. అన్న పాత పుస్తకాల బెడద తప్పించుకోవటానికి. నిజానికి మాధవరావు వాడినవీ కొత్త పుస్తకాలు కాదు, సెకెండ్ హాండ్‌వే. అవే శ్రీధర్ చేతిలో కొచ్చేసరికి థర్డ్‌హాండ్‌వయిపోయి మాసిపోయి చిరిగి ఉండేవి. 'హమ్మయ్య! దిక్కుమాలిన పాత పుస్తకాల పీడా పోయింది. ఎంచక్కా మల్లెపూలలాంటి తెల్లటి కొత్తపుస్తకాలు నన్ను వరిస్తాయి' అనుకుంటూ సి. ఇ. సి. గ్రూపు తీసుకున్నాడు శ్రీధర్. తను సెకెండ్ హాండ్ పుస్తకాలు కొనుక్కుంటూ, తమ్ముడికీ సెకెండ్ హాండ్ పుస్తకాలే తెచ్చాడు మాధవరావు. 'వీడెక్కడ దొరికాడు తనకు జీవితంలో విలన్‌లా' అనుకుని ఏం చేయలేక ఊరుకున్నాడు శ్రీధర్.

మాధవరావుకు చదువయిపోగానే వెంటనే ఉద్యోగం దొరికింది. శ్రీధర్‌కి మాత్రం బి. ఏ. అయిపోయి రెండేళ్ళయినా సరైన ఉద్యోగం దొరకలేదు. ప్రయివేటు కంపెనీల్లో తక్కువ జీతానికి పని చేస్తున్నాడు. ఇంతలో తండ్రి హఠాత్తుగా గుండెపోటు వల్ల మరణించడంతో, తండ్రి ఆఫీసులోనే కంపాసినేట్ గ్రౌండ్స్‌మీద అతని కుద్యోగమిచ్చారు. అది ప్రభుత్వోద్యోగమే. మంచి జీతమూ వస్తుంది. అయితే సెకెండ్ హాండ్ ఉద్యోగంలాగే అనిపించేది శ్రీధర్‌కు.

తండ్రి పోయిన తరువాత అన్న మాధవరావు భార్యా పిల్లలతో వేరుగా ఉండసాగాడు. తల్లికీ, తనకూ అంత పెద్ద ఇల్లు ఎందుకనీ, అద్దె భరించటం కష్టమై అమీర్‌పేటలోనే వేరే చిన్న ఇంటికి

మారాడు శ్రీధర్. ఇంటివాళ్ళ అమ్మాయి కరుణ. ఆమె చక్కగా ఉండేది. బుద్ధిగా ఉండే శ్రీధర్ కూడా ఆమె ఆకర్షణలో పడిపోయాడు. కరుణ అవసరమున్నా, లేకున్నా ఆమడదూరం వినిపించేటట్లు ఏవో చమత్కారాలు మాట్లాడటం, సదా ప్రేమగీతాలు, విరహగీతాలూ, లౌడ్ స్పీకర్లో హై వాల్యూమ్‌లో పెట్టడం ఇవన్నీ తనకోసమే ననుకున్నాడు. ఆమెకి పెళ్ళి నిశ్చయమైందనీ కాబోయే శ్రీవార్ని ఊహించుకుని ఆనందోత్సాహాలతో తుళ్ళిపడుతోందనీ అతనికి తెలీదు.

ఇల్లు చూడటానికొచ్చిన మొదటి రోజే ఆమె అతని నాకర్షించింది. అతను తలుపు తడితే, కూనిరాగాలు తీస్తూ వచ్చి తలుపు తీసిన కరుణ ''మీరు..మీరు.. మీరా?'' అంది అతన్ని చూసి.

ఆ మీరెవరో మాత్రం అర్థం కాలేదు అతనికి. కాబోయే శ్రీవారన్న భ్రమలో ఉంది ఆమె. పెళ్ళిచూపుల్లో చూసీ చూడనట్టు చూసిన ఆమె పొరపడటంలో ఆశ్చర్యం లేదు.

ఆమె తనెవరు అనుకుంటుందో అర్థం కాని శ్రీధరూ తడబడ్డాడు.

'' ఇల్లు.. ఇల్లు.. చూద్దామని వచ్చాను'' అన్నాడతను.

'' ఇల్లా! ఏ ఇల్లూ...?'' అంది ఆమె.

''అదేనండీ 'టులెట్' బోర్డు కట్టారుగా.''

'' ఓహో, అదా...!'' అప్పుడర్థమైంది ఆమెకి. తేరుకుని ''రండి'' అని లోనికాహ్వానించింది.

ఇలా ఉండగా ఆమె పెళ్ళి అని తెలిసింది అతనికి. అతను నీరుగారిపోయాడు. తన తలరాత ఇంతే అని రాజీపడుతున్న సమయంలో అతనికి తెలిసింది కరుణ పెళ్ళి ఆగిపోయిందని. అంతా నిశ్చయమనే అనుకున్నారు. లగ్నం కూడా నిశ్చయమైంది. పెళ్ళి ఏర్పాట్లు చేసుకున్నారు. ఇంక శుభలేఖలు అచ్చేయటం ఒక్కటే తరువాయి. అప్పుడు పెళ్ళికొడుకు తండ్రినుండి దశరథరామయ్య గారికో ఉత్తరం వచ్చింది. 'తన కొడుకు ఎవరో అమ్మాయిని ప్రేమించాడనీ, ఆ పిల్లను తప్ప పెళ్ళి చేసుకోనని హఠం పట్టాడనీ, ఆ విషయం తనకూ, ఇంట్లో వాళ్ళకూ ఇప్పటివరకూ తెలియదనీ, కనుక మీతో వియ్యమందటం ఇరువర్గాలకూ శ్రేయస్కరం కాదన్న దృష్ట్యా వేరే సంబంధం చూసుకోండనీ, ఇబ్బంది కలిగిస్తున్నందుకు అన్యథా భావించవద్దనీ, క్షమించమనీ' సుదీర్ఘమైన ఉత్తరం రాశాడు.

దశరథ రామయ్యగారికి కరుణ ఆరో కూతురు. చివరిది. అయిదుగురు కూతుళ్ళకు పెళ్ళి చేసేటప్పటికే ఆయన విసిగిపోయి ఉన్నాడు. ఎన్నో సంబంధాలు చూసిన తరువాత కరుణకు ఈ సంబంధం కుదిరి, ఖాయపర్చుకున్నాడు ఆయన. కరుణ అందమైందే, చదువుకున్నదే, ఆయన కట్నం కూడా ఇవ్వగలడు. అయితే ఉద్యోగం రాలేదు. చాలామంది వెన్నెముక లేని యువకులకు అదో అయోగ్యత అయిపోయింది.

దశరథ రామయ్య గారికీ, ఆయన భార్య పార్వతమ్మకీ నడుము విరిగినట్లయింది ఆ పరిస్థితికి. వ్యవహారం మళ్ళీ మొదటికొచ్చింది. మళ్ళీ కాళ్ళరిగేట్లు తిరగాలి. సంబంధాలు వెతకాలి. వాళ్ళకి పిల్ల, కట్నం వగైరాలు నచ్చాలి. ఎంతో ఉత్సాహంగా, సంతోషంగా ఉన్న కరుణ ఉదాసీన అయిపోయింది. పార్వతమ్మ కూతురికి పెళ్ళయ్యే రాత ఉందో, లేదోనని దిగులు పడిపోయింది. అలాంటి తరుణంలో శ్రీధర్ తల్లి సరస్వతి శ్రీధర్ ప్రస్తావన తెచ్చింది.

''కరుణను నువ్వే చేసుకోరాదురా అబ్బాయి! ముచ్చటైన పిల్ల. చిదిమి దీపం పెట్టొచ్చు. నువ్వు సరేనంటే నేను వాళ్ళమ్మ గారితో మాట్లాడుతాను'' అంది.

శ్రీధర్ అంతరంగం ఆనందడోలికల్లో ఊగిసలాడింది. ఏం ఆలోచించకుండా ''సరే, నీకిష్టమయితే నాకిష్టమే'' అన్నాడు.

తల్లి పార్వతమ్మతో సూచనగా అనటం, అది ఆమెకీ, దశరథరామయ్యకీ నచ్చటంతో త్వరలోనే శ్రీధర్ పెళ్ళి కరుణతో అయిపోయింది.

శ్రీధర్ తొలి ఉత్సాహంలో, మైకంలో 'సరే' అన్నా తరువాత 'అలా ఎందుకన్నానా! అని ఆలోచనలో పడిన క్షణాలు ఉన్నాయి. మొదటి సంబంధం తప్పిపోతే, తను సెకెండ్ హాండ్ పెళ్ళికొడుకయ్యాడు. ఈ భావన భరించరానిదయ్యింది అతనికి. ఈ ఆలోచనతోనే మొదటి రోజు భార్య గదిలోకి వచ్చేటప్పటికి అతను ఎంతో ఉదాసీనంగా కనిపించాడు.

అతన్నలా చూసి ఆమె, అడగనే అడిగింది - '' ఏమిటలా ఉన్నారు?'' అని.

''ఏంలేదు'' అని తప్పించుకోజూశాడు శ్రీధర్.

''ఏంలేకేం, ఏదో ఉంది, చెప్పండి'' అంది ఆమె కొత్తపెళ్ళికూతురు సిగ్గును పక్కకు నెట్టేస్తూ.

మెల్లగా అతను చెప్పసాగాడు. తను, తన జీవితం, బట్టలు. పుస్తకాలు, చివరకు ఉద్యోగం కూడా ఎలా సెకెండ్‌హాండ్‌గా అతనికి లభించాయో! కానీ పెళ్ళి కూడా ఓ పెళ్ళికొడుకు తిరస్కరిస్తే, తాను కరుణను చేసుకోవటంలో తనకు కలిగిన ఆత్మన్యూనతను వ్యక్తపరిచాడు.

అంతా విని కరుణ పకపకా నవ్వింది.

''కాని మీరు నాకు ఫస్ట్‌హాండ్ భర్తే. మొదటిసారి మిమ్మల్ని చూసినప్పుడే ఆ 'అనుకోని అతిథి' మీరే అనుకున్నాను, మీరే అయ్యారు.''

''మరి నాకు నువ్వు?''

''భార్య వస్తువు కాదు - ఫస్టుహాండూ, సెకెండ్‌హాండూ అనటానికి. నేను మనిషిని. ఉత్సాహంతో, ఆనందంతో జీవితాన్ని పంచుకోవటానికొచ్చిన భార్యను. ఇక అలాంటి ఆలోచనలు కట్టిపెట్టండి'' అంది ఆమె.

ఆమె తోడి జీవితంలో అతను బాధపడింది లేదు. ఆమెకీ ఉద్యోగం వచ్చింది. డబ్బు ఇబ్బంది లేకుండా సుఖంగా, హాయిగా జీవితం గడచిపోతోంది. కాని హృదయంలో ఎక్కడో రవ్వంత ఆ భావన ముల్లులా గుచ్చుకోకుండా ఉండలేదు అతనికి.

''అంతా నిద్రపోయి కలలు కంటే, మావారు కళ్ళు తెరుచుకునే కలలు కంటారు... ఏవండోయ్, మహానుభావా!'' అంటూ కరుణ తట్టి లేపేసరికి శ్రీధర్ పని త్రుళ్ళిపడినట్టయింది.

'' ఆ... ఆ... ఎందుకోయ్, అట్లా గావుకేక పెడ్తావు?'' అన్నాడు.

''భూతాలే బెదరిపోతాయి మిమ్మల్ని చూస్తే, నేనేం భయపెట్టగల్ను కానీ,,, టిఫినేం చేయమంటారు?'' అంది కరుణ.

'' ఏమక్కరలేదు, కాఫీ పెట్టు చాలు.''

'' ఉత్త మీకోసమే కాదులే, ఉదయం ఆఫీసుకు బాక్స్ తీసుకెళ్ళలేదు. నాకూ ఆకలిగా ఉంది చెప్పండి.''

''అదేం అంత అశ్రద్ధ ఎందుకు?''

''అశ్రద్ధకాదు, ఆందోళన. ఆ బస్సులు దొరకవనే దిగులుతో ఏదీ గుర్తుండదు. ఓ స్కూటర్ కొనమంటే వినరు? మా బావగారి స్కూటర్ సంగతేం చేశారు?''

''ఛ! స్కూటరొద్దు, చెత్తగా ఉంటుంది. హీరోహోండా తీసుకో నాన్నా!'' అన్నాడు కృష్ణ పుస్తకాల్లో నుండి తలెత్తి.

'' ఒరేయ్! కృష్ణా! దృష్టి పుస్తకం మీదా, ధ్యానం మా మాటల మీదా? ఏం కొనాలో మేం ఆలోచిస్తాం కానీ, నువ్వూ చెల్లీ, గదిలో కూర్చుని చదువుకోండి... ఊఁ కదలండి'' అని కసిరింది కరుణ.

పిల్లలు ఏమనలేక లోపలి గదిలోకి పోయారు.

''నువ్వన్న సంగతి ఆలోచించాను. మా అన్నయ్యతోనూ సంప్రదించాను. ఆయనన్నారు 'మీ షడ్డకుడు కొత్త స్కూటర్ మార్కెట్ ధరకంటే తక్కువ కెందుకిస్తున్నాడు. బండిలో ఏదయినా లోపముందేమోరా! కొన్న తరువాత మళ్ళా రిపేరుకు పెట్టాలంటే కష్టం. ఆలోచించికొను' అని. ఏం చేయాలా అని సందేహంలో పడిపోయాను.''

కరుణ నాలుగో అక్క వరలక్ష్మి, ఆమె భర్త వామనరావు. వాళ్ళు ఈ మధ్యనే బజాజ్ చేతక్ కొన్నారు. పిల్ల పెళ్ళి అకస్మాత్తుగా కుదరటంతో ఆ బండిని అమ్మచూపుతున్నారు.

''అదుగో అదే నాకు నచ్చదు. మీ అన్నయ్య చెప్పగానే మీకు ఆ ఆలోచన సరైందనిపించింది. దేవుడు మనకు బుద్ధి ఇచ్చింది ఆలోచించమని. అంతేగాని ఇతర్లు - అంటే నేను కూడా -

చెప్పిందే సరైంది అనుకోవటం కాదు. నిజమే, ఆ బండిలో లోపమే ఉంది, రిపేరు చేయించరావాల్సి రావచ్చు. ఓ రెండువేలు అవసరానికి మన డబ్బు తిన్నారే అనుకోండి వాళ్ళు. మనం నష్టపోయేదెంత? అలా అనుకుంటే కొత్తదే కొనండి'' అంది కరుణ కోపంగా.

''అలా అని కాదు. మనవాళ్ళు అనుకున్న వాళ్లని సంప్రదించకపోతే ఎట్లా?'' అన్నాడు శ్రీధర్.

''సంప్రదించండి. వద్దనలేదు. వస్తువులు సెకండ్ హేండ్ అయితే పర్లేదు. ఆలోచనలు సెకండ్ హేండ్ కాకూడదు'' అంది కరుణ.

''నువ్వన్నది నిజమే. నేనూ తీసుకుందామనే నిర్ణయించుకున్నాను. పైగా సెకండ్ హేండ్ అయితేనే మనకు అచ్చొస్తుంది...''

''ఆ మాటే అనొద్దు. వట్టి సెంటిమెంట్ అది...''

''సెంటిమెంటా పాడా, అది లేకపోతే మనమిలా దగ్గరయ్యేవాళ్ళమా హనీ!'' అని చెయ్యి పట్టి లాగాడామెను అతను.

'అనుకోని అతిథి' అన్న పేరుతో 'ఆంధ్రప్రభ' సచిత్రవారపత్రిక
25-7-1990

పతిత పావని

కాలగతిలో నాలుగు సంవత్సరాలు కలసిపోయాయి.

మళ్ళీ అదే ఆర్.ఓ హెడ్ క్వార్టర్సుకి బదిలీ అయింది రమణకు. ఆ వాతావరణంలో మళ్ళీ మీరా స్మృతి పథంలో మెదిలింది. ఆమె ఎలా ఉందో తెలుసుకోవాలనే ఆకాంక్ష ప్రబలమవగా ఆ సెక్షన్ ఇన్స్పెక్షనుకు బయలుదేరాడు రమణ.

రావికొలను స్టేషను వస్తూండగానే రమణ లేచి తలుపు తెరచి పట్టుకునిల్చున్నాడు. అతనికి తెలుసు - ఇవాళ మీరా తన కోసం స్టేషనులో ఎదురు చూస్తూ వుండదని. కాని అంతరాంతరాల్లో ఏదో ఆశ. అలా నిల్చుని పరుగెత్తుకొచ్చే రైల్వేస్టేషన్ను చూస్తుంటే మీరా తోడి తన పరిచయం గుర్తుకొచ్చింది రమణకు. ఆనాటి తన ఆశలు, ఆకాంక్షలు, ఆదర్శాలు ఈనాటి ఈ క్షణంలో విచిత్రంగా తోచాయి.

ఆరోజు తనకిప్పటికీ బాగా గుర్తు....

చెట్లూ, మిట్టలూ, పల్లాలూ కదలిపోతున్నాయి. వేగంగా పోతున్న బండిలో నుండి చూస్తే భూమి అంతా పచ్చటి ముఖమల్ పరుచుకున్నట్టుంది. దూరంగా ఏవో ఇళ్ళు కన్పిస్తున్నాయి. ఏదో పల్లెటూరు. తను పుట్టింది పల్లెటూళ్ళోనే అయినా జీవితమంతా పట్టణాల రద్దీలోనే గడిచిపోతోంది. ఉద్యోగిగా స్థిరపడింది కూడా పట్నంలోనే. రైల్వే మెయిల్ సర్వీసులో సార్టరు ఉద్యోగం. ఆ పట్నం నుండి మూడువందల మైళ్ళదూరంలో వున్న పట్నానికి వారంరోజులకోమారు డ్యూటీమీద వెళ్ళిరావాల్సి వచ్చేది.

కర్నాటక రాష్ట్రంలో బయలుదేరిన బండి ఆంధ్రప్రాంతం గుండా పయనిస్తుండేది. ఈ ఉద్యోగంవల్ల ప్రవాసాంధ్రుడయిన తనకు వారానికోసారయినా తెలుగువాళ్ళను; తెలుగు దేశాన్ని చూసే భాగ్యం కలిగేది.

బండివేగం తగ్గి మెల్లగా సాగిపోతోంది. తను లేచి వాన్ తలుపు తెరచి నుంచుని చూస్తున్నాడు. ఆ స్టేషనువస్తోంది. ఆత్రంగా దృష్టినంతా కేంద్రీకరించి చూస్తున్నాడు. ఆమె కనిపిస్తుందా అని. బండి స్టేషనులో ఆగింది. ఏమయింది ఆమె, కన్పించదేం? అదుగో... స్టేషను బయటి కిటికీలో నుండి తొంగిచూస్తోంది.

అదే ఎరుపు రంగు వోణీ, నీలం పరికిణీ, నల్లటి ముఖం, తెల్లటిపళ్ళు, కుదురైన గుండ్రటి

ముఖం, లంబాడి స్త్రీ ఆమె. తనని చూడగానే ఆమె ముఖం వికసించింది. తెల్లగా వెన్నెలలా, చల్లగా మృదువుగా నవ్వింది. ఆడదాని ఐశ్వర్యం, అందం - ధనం, హోదా, చదువు, అంతస్థు కాదు. అది ఆమెకు పుష్కలంగానే వుంది. ఆ ఐశ్వర్యాన్ని దోచుకుంటోన్న సమాజం ఆమెను నిరుపేదగానే దీనహీన చరిత్రగానే వుంచేసింది. తనకప్పుడు ఆ సంగతి తెలీదు.

మెయిల్ ఫ్యాను వచ్చి ఉత్తరాల సంచులందుగుతున్నాడు. తనతన్ని గుర్తించలేదు.

''సార్.... మీరా కావాలాసార్!''

తను ఇహలోకంలోకి వచ్చాడు.

''ఏవిటి... ఏం కావాలంటున్నావు?''

''ఏం లేదు సార్! నీరా అగ్గువకు దొరుకుద్ది కావాలా?'' అని తడబడ్తూ మాట మార్చేశాడు మెయిల్ ఫ్యాన్.

''ఎదురుగ్గా నిలబడ్డ లంబాడీ పిల్లపేరు మీరానా!''

''ఔను సారూ! కావాలంటే ఇప్పుడే చెప్పండి. అడ్వాన్సు ఇస్తే అంతారెడీ'' అన్నాడు అతను ఓ వెకిలి నవ్వునవ్వుతూ.

ఆమాట వినేటప్పటికి తన మనస్సు చివుక్కుమంది. ఆకాశంనుండి అగాథంలోకి విసిరేసినట్లనిపించింది. ఏదో ఆక్రోశం, రోషం, కోపం. బండి కదిలింది.

''ఎంత ఇవ్వాలి అడ్వాన్సు.''

''ఐదు రూపాయలిచ్చేయండి సార్! మెయిలు ఫ్యాను గొంతు దూరంగా వినిపిస్తోంది - తను కంపార్ట్‌మెంట్ ఇనపకడ్డీ పట్టుకు నిలబడ్డాడు. ఆ లంబాడీపిల్ల మీరా లేచినిలబడింది. అలాగే నవ్వుతూ తన కళ్ళల్లోకి సూటిగా చూస్తోంది. ఆ చూపులో, నవ్వులో ఆహ్వానముంది. ఆతృత వుంది. పేదరికపు వివశత్వం వుంది. దారిద్ర్యపు వక్రగుహ్వారం ఆమె అయివుంది. ఎర్రబణి కన్పించేంత వరకూ తను అలాగే నిలబడిపోయాడు.

ఆ తరువాత తెలిసింది తనకు. రావికొలనుకు రెండుమైళ్ళదూరంలో ఓ చిన్న టౌను వుంది. ఆ టౌనుకు దగ్గరి రైల్వేస్టేషను ఇదే. అందువల్ల టౌనుకెళ్ళాల్సిన జనం ఇక్కడే దిగుతారు. మీరా తన పాసింజర్లనాకర్షించటానికి బండి వచ్చే టైముకి స్టేషనుకు వస్తుంది.

ఓసారి డ్యూటీ మీద వచ్చినప్పుడు తను ఆమెను చూశాడు, ఆ స్టేషనులో కిటికీమీద కూర్చునివుండగా. ఆమె ఆకృతిలో ఏదో ఆకర్షణ, ఆమె తనకేసి తలతిప్పి చూసింది. ఓ క్షణకాలం తన కళ్ళలోకి చూసి తలతిప్పేసుకుంది. తను డ్యూటీమీద వచ్చినప్పుడల్లా ఆమెకేసి చూస్తుండేవాడు. ఆమెకూడా తనకేసి చూస్తుండేది. ఎప్పుడూ ఆమెని పలకరించాలన్న కోరిక తనకు కలగలేదు.

తలుపులేసి లోపలకు వచ్చిన తనకు చికాకు అన్పించింది. పనిలో సరిగా మనసు లగ్నం

చేయలేకపోయాడు. ఆర్టికల్స్ మిస్సార్టు అవుతున్నట్టున్నాయి. ఇంకా మెయిల్ ఫ్యాన్ అన్నమాటలు మనస్సులో రింగుమంటున్నాయి. 'అడ్వాన్సు ఇస్తే అంతా రెడీ.' 'ఐదురూపాయలు సార్?'... మీరా డబ్బుకోసం శరీరాన్ని అమ్ముకునే పడతి అని తనెప్పుడూ అనుకోలేదు.

బండి లేటయినట్లుంది. డ్రైవర్ టైము కవర్ చేసే ధోరణిలో వున్నాడు. బండి వేగం ఎక్కువైన కొద్దీ పనిపేరుకుపోతున్నట్లనిపించి పనిలో మనసు లగ్నంచేయ ప్రయత్నించాడు తను.

ఆ తరువాత నెలరోజుల వరకు ఆమెని చూడటం పడలేదు. తనకు వేరే సెక్షన్‌లో డ్యూటీ పడింది. అయినా ఆమె ఎప్పుడూ గుర్తుకొచ్చేది. ఒకోసారి ఆమె పరిస్థితి పట్ల జాలికలిగేది. మరొకప్పుడు ఏవగింపు కలిగేది. శరీరాన్నమ్ముకోవాల్సిన పరిస్థితుల వివశత్వమేమిటో ఆమెకు? కడుపు నింపుకోటానికే అయితే ఏ కూలిపనయినా చేసుకుని బతకవచ్చుగా? ఆ పల్లెటూళ్ళో పనిమాత్రమిచ్చేవాళ్ళు ఎవరు? ఎవరిది ఆ తప్పు? ఆమెదా? సమాజందా? వ్యవస్థదా?

ఎవరో తలుపు తడుతున్నట్లుంటే లేచి తలుపు తీశాడు తను. ఎదుర్గా బాలాజీ కనబడ్డాడు ఆర్డరు పుస్తకం పట్టుకుని.

''రేపు మీరు బండికెళ్ళాలటసార్! ఎవ్వరూ దొరక్కపోతే మీరు రెస్టులో వుంటారుకదా అని అయ్యగారు మీకు ఆర్డరు పంపించారు.''

మళ్ళీ మీరాను చూసే అవకాశం దొరికింది. డ్యూటీ రావికొలను స్టేషను మీదుగా పోయే బండికే. ఏం మాట్లాడకుండా పుస్తకంలో సంతకంపెట్టి ఇచ్చేశాను.

మర్నాడు ట్రైను రావికొలను వచ్చేటప్పటికి సాయంత్రం మూడుగంటలయింది. వానాకాలం కావటంవల్ల ఎండ అంత తీవ్రంగా లేదు. ఆకాశమంతా తెల్లటి మేఘాలు పరుచుకున్నాయి. స్టేషనువచ్చేముందే తలుపు తెరుచుకుని చూడటం మొదలెట్టాడు తను. ఎర్ర ఓణీ, నీలం పరికిణీ - ఎప్పుడూ అదే డ్రస్సు.

ఆమె తనవంకే చూస్తోంది. మెయిల్ ఫ్యాను వచ్చాడు. తను జేబులోనుండి పదిరూపాయలు తీసిచ్చాడు. ''ఇదిగో అడ్వాన్సు... తర్వాత వస్తాను అనే చెప్పు ఆమెతో.''

అతను వెకిలిగా నవ్వుతూ డబ్బు తీసుకున్నాడు. మీరా ఆనోటు వంక ఆశగా చూస్తోంది. ఆ స్టేషనులో బండి ఎక్కువసేపు ఆగదు. బండి కదిలింది. ఆమె తను కన్పించినంత వరకూ అలానే చూస్తూ నిలబడింది.

మర్నాడు తిరిగి వస్తున్నప్పుడడిగాడు మెయిల్‌ఫ్యాన్ ''తమరెప్పుడొస్తారో మీరా అడగమంద''ని

''వస్తాను... వచ్చేముందు చెప్తానుగా''

ట్రైను .... కదిలింది. ఆమె వంక నవ్వుతూ చూశాడు తను. ఆమె కళ్ళు కృతజ్ఞతతో మిలమిలలాడాయి.

ఆ తర్వాత డ్యూటీలు మారటం, తననా సెక్షన్ మీదే రొటేషన్ పద్ధతిన ఆర్నెల్ల వరకు వేయటం జరిగింది.

ఆ ట్రిప్పు ఆదివారమయింది. పోస్టాఫీసులు పనిచేయవు కనుక, ఆర్.ఎం.ఎస్. ఆఫీసుల నుండి తప్ప పోస్టాఫీసుల నుండి ఉత్తరాల సంచులు రావు. సార్ట్ చేయాల్సిన మెయిల్ చాలా తక్కువగా వుంటుంది. ఆరోజు మెయిలు ప్యూనులు కూడా రారు. పనిలేకపోవడంవల్ల అంతా రెస్ట్ తీసుకుంటున్నారు. బండిలో తనను చూడగానే మీరా ముఖం వికసించినట్లయింది. అయినా ఆ కళ్ళవెనుక ఏదో దిగులు, తొట్రుపాటు, సంకోచం వ్యక్తమవుతూనే వున్నాయి. మెయిల్‌వాన్ దగ్గరకొచ్చి నిలబడింది. తను దగ్గరకు రమ్మని సైగచేశాడు. మీరా దగ్గరగా వచ్చి తలదించుకుని నిలబడింది.

ఏం మాట్లాడాలో తోచలేదు తనకు. గార్డు విజిల్ ఊదుతున్నాడు. బండి కదలబోతోంది.

''దొరా... పదిరూపాయలిత్తావ?'' అవసరం సంకోచాన్ని బలవంతంగా అదిమివేసినట్లుంది ఆమె కంఠస్వరం.

డబ్బు తీసిచ్చాడు తను. తమ చూపుల్ని దూరం దూరంగా విడదీస్తూ బండి కదిలి వేగం పుంజుకుంది.

మర్నాడు తిరిగివచ్చేటప్పుడు స్టేషనులో మీరా కన్పించలేదు. 'మీరా ఏమయింద'ని మెయిల్ ప్యూన్నడిగాడు తను. ఆరోజు వాళ్ళ బాబు రోగంతో తీసుకుపోయాట్ట. ఆమె రాలేదు.

అలా ఆమె కప్పుడప్పుడూ డబ్బు ఇస్తూనేవున్నాడు తను.

ఓసారి-

బండి ఆగటంతోనే మీరా వాన్ దగ్గరకొచ్చి నిలబడింది. తను ఐదురూపాయలనోటు తీసి ఆమెకివ్వబోయాడు. ఆమె తీసుకోలేదు.

''ఏం?'' అడిగాడు తను ఆశ్చర్యంగా.

''అన్నిమార్లు రమ్మంటివి.... ఊకే పైసలెందుకు?''

''ఏం... డబ్బుతో, అవసరంలేదా?''

''ఉంది... పైస కమాయించడం తెల్సి నీకాడ బిచ్చమెందుకు దొరా?''

అర్థంగాక ఆశ్చర్యంతో చూస్తుండిపోయాడు తాను. గార్డు విజిల్ వేశాడు. బండి కదలబోతున్నది.

''ఈ ఒళ్ళు నీకాడ గిరివీ పెట్టి యియ్యాలదాక పైస తీసుకుంటి. నువ్వురావు. రుణం పెరిగిపోతావుంది. ఈ ఒళ్ళు తీరచగలదా బాబూ!''

కదులుతున్న బండితోపాటు నడుస్తోంది మీరా.

''మరెప్పుడొత్తావు?''

''వస్తాగా...''

బండివేగం అందుకుంటూంటే మీరా ఆగిపోయింది.

అలా చిన్నచిన్న సంభాషణలు జరిగినా తమ పరిచయం గాఢమవలా - ఓసారి-

తను హెడ్‌క్వార్టర్స్‌కి తిరిగివస్తున్నాడు. పొద్దుటినుండి ఒకటేవర్షం. ఆ వర్షానికి రైల్వే ట్రాక్ ఎక్కడ పాడయిపోతుందో అని భయంభయంగా వుంది. రాచికోలను స్టేషను దాటిన బండి అరమైలు దూరంలో వున్న తుంగభద్ర బ్రిడ్జి దగ్గర ఆగిపోయింది. నది నిండుగా ఉరవళ్ళతో పారుతోంది. ఎప్పుడు నీటి ఉధృతానికి బ్రిడ్జి పడిపోతుందోననే శంకతో బండిని రాచికోలను స్టేషనుకు వెనక్కి మళ్ళించారు. వర్షంవల్ల మీరా వచ్చినట్టులేదు. సాయంత్రందాకా ట్రైనక్కడే నిలిచిపోయింది. సాయంత్రం తెలిసింది నీటి ఉధృతంవల్ల ట్రైన్ మర్నాడు పొద్దున దాకా కదలదని. ఆ చిన్న స్టేషనులో తినుబండారాలేం దొరకవు. అయితే త్వరలోనే పక్కనున్న పల్లానికి వార్త చేరినట్టుంది. వ్యాపారస్తులు రకరకాల తినుబండారాలతో దిగుమతయిపోయారు. ప్రయాణీకుల అవసరాన్ని దోచేయసాగారు.

సాయంత్రానికి వాన కొంచెం తెరపినిచ్చింది. ఏం చేయటానికీ తోచక తలుపేసుకుని పడుకున్నాడు. ఎవరో తలుపు తట్టినట్టుంటే తనులేచి వెళ్ళి తలుపు తెరిచాడు. ఎదురుగా ఓ పాతికేళ్ళ యువకుడు. నీరసంగా కనిపిస్తున్నాడు. చిందరవందర జుట్టు. పెరిగిన గడ్డం. పంచెలాంటిది తొడలు పైకొచ్చేదాకా ఎగదీసి కట్టాడు. పైన వేరే అచ్ఛాదనేమీలేదు.

''ఏం?'' అన్నాడు తను కళ్ళతో పలకరిస్తూ.

''వాన తగ్గింది దొరా! అట్టా ఊర్లోకి రండి. బండి మల్లా రేపు పొద్దుగాలదాకా ఎల్లదంట.''

ఎదురుగా మీరా కనిపిస్తోంది. కళ్ళతో నవ్వుతూ తననాహ్వానిస్తోంది. తనకర్థమయింది.

''సరే పద'' అని, పక్క అంపార్ట్‌మెంట్‌లో పడుకున్న కొలీగ్‌కి ''తింటానికేమన్నా దొరుకుతుందేమో ఊళ్ళోకెళ్ళి చూస్తానురా'' అని చెప్పి బయల్దేరాడు తను.

అదేమంత పెద్ద ఊరుకాదు. స్టేషనులో నుండి చూడటమేకాని తనెప్పుడూ దిగలేదు అక్కడ. పెద్ద వీధిలోకి వెళ్తే మూడో సందులో అన్ని గుడిసెలకు దూరంగా వుంది మీరా గుడిసె. నిట్టాడిమీదుగా వెదురు బొంగులు దించి తాటాకు కప్పిన గుడిసె అది. తాటాకులు కూడా అక్కడక్కడ లేచిపోయి వున్నాయి.

ఇలకోళ్ళు కూస్తున్నాయి. చిన్నచిన్న నీటి గుంటల్లో చేరిన కప్పలు బావురుమంటున్నాయి. వాతావరణమంతా చైతన్యరహితంగా వుంది.

వెళ్ళగానే ఓ కుక్కిమంచం వాల్చి కూర్చోపెట్టింది మీరా. చుట్టూరా చూశాడు తను, ఓ మూల నాలుగయిదు మట్టిపాత్రలు బోర్లించి వున్నాయి. వాటిపక్కనే మూడు రాళ్ళలో మట్టివేసి.

మెత్తిన పొయ్యి. పొయ్యి వెనగ్గా ఏరుకొచ్చిన ఎండుపుల్లలు. వానకు గుడిసె కురిసినట్టుంది, చాలా భాగం నీటితో తడిసిపోయింది. నులక విప్పేసిన మంచం కింద స్థానం ఆక్రమించకుండా పైకప్పు బొంగులకు కట్టేసి వుంది. బొంగుల నుండి బూజు వేలాడుతోంది. దరిద్రం తాండవిస్తోందా యింట్లో.

''కూసో దొరా...! గలాసెడు పాలు కాసి తీసుకొత్తా'' అంది మీరా.

''వద్దు .... ఇప్పుడేమీ వద్దు.''

''అయ్యో అట్టాగే అంటడు మావా! నువ్వు బోళ్ళి గంగికాడ గొట్టెపాలట్టుకురా'' అప్పటి దాకా తన ననుసరించి వచ్చిన వ్యక్తిని తను గమనించలేదు. అతను పాలకోసం వెళ్ళాడు.

''ఇంక సెప్పుదొరా... కబుర్లు'' నవ్వుతూ అంది మీరా. ఆ నవ్వు తనకు గిలిగింతలు పెట్టే నవ్వు. పుచ్చపువ్వులా తెల్లటి నవ్వు. ప్రాతఃకాలపు చల్లని పవనాంకురంలాటి నవ్వు. అందరిలా అక్కడకొచ్చిన తను ఆ చిరునవ్వులోని స్వచ్ఛతని గుర్తించే స్థితిలో లేడు. ఆ నవ్వు తన కోర్కెల దీపాన్ని వెలిగించింది. అగ్ని శిఖల జ్వాలలు హద్దులు దాటి వ్యాపించ ప్రయత్నించాయి.

''ఎప్పుడూ రమ్మని చెప్తున్నావుగా. ఇవాళ వచ్చేశాను.''

సంధ్య చీకట్లు అలుముకుంటున్నాయి.

మీరా కిసుక్కున నవ్వింది.

''ఔ...! మా దేవర దిగి వచ్చిండు.''

తను సిగరెట్టు తీసి వెలిగించాడు. ఏం మాట్లాడటానికీ తోచటంలేదు. మంచం మీద నుండి లేచి రెండుసార్లు అటూ ఇటూ తిరిగాడు. మీరా మధ్య స్తంభానికానుకుని, పైన స్తంభం పట్టుకుని, వెలిగే కళ్ళు టపటపలాడిస్తూ తనవంకే చూస్తోంది.

''అతనెవరు?'' ఆమె దగ్గరగా వచ్చి అన్నాడు తను.

''మావ''

''అంటే?''

''మావే...''

''నీ మొగుడా?''

''ఆఁ''

తను దగ్గరగా వచ్చి ఆమె భుజం మీద చెయ్యివేశాడు. దళసరి గుడ్డ మీద అద్దాలతో కుట్టిన జాకెట్టు ఆమె వక్షాన్ని కప్పుతోంది. వీపు అనాచ్ఛాదితంగా వుంది. నడుం దగ్గర ముందు నుంచి వచ్చిన రెండు బొందులు వీపు వెనక ముడివేసి వున్నాయి. జాకెట్టు మైలగా ఉంది. చెమటవాసన వేస్తోంది. తల మీదుగా వచ్చిన ఎర్రఓణి మదనకేతనంలా గుంది. కోర్కెల చీకటి తెర బుద్ధీ, చదువూ, పరువూ ప్రతిష్టలను కప్పేస్తోంది.

భుజం మీదుగా నగ్నమైన వీపు మీదకు చెయ్యి జార్చి, వీపు కండరాన్ని ఒత్తి పట్టుకున్నాడు తను. మీరా కిలకిలా నవ్వింది. ఊళ్ళను, ప్రాణికోటినీ ముంచెత్తే సర్వనాశనకరమైన వరదనీరు ఉధృతంగా ప్రవహించినట్లు నవ్వింది. జలపాతం కొండకొమ్ము నుండి అధఃపతనమయినట్టు నవ్వింది. చైతన్య జగత్తంతా కదిలిపోయేట్టు నవ్విందామె.

''చాలా అందంగా నవ్వుతావు నువ్వు'' అన్నాడు తను.

''ఔ. మా మాఁవాఁ అదే అంటడు...!''

మనసు తలుపు కిర్రుమన్నది. గుడిసె వాకిలి ముందుకు వచ్చి తను సిగరెట్టు వెలిగించుకున్నాడు.

''ఏడీ....! మీ మాఁవ రాలేదేం'' అతణ్ణి ఆమె భర్తగా అంగీకరించని మనసు ప్రశ్నించింది.

''వొత్తాడు - కాడీ పెట్టియ్యి. దీపం ఎలిగిత్తా''

అగ్గిపెట్టె ఇచ్చాడు తను. కిరోసినుదీపం బుడ్డి వెలిగించి ఎత్తుగా బోర్లించివున్న కుండమీద పెట్టింది మీరా. అలుముకుంటున్న చీకటి పారిపోయింది.

చేతిలో గొట్టెపాల చెంబుతో మీరామామ వచ్చాడు.

''ఏం మావ! ఇంత ఆలీసెం జేస్తివి?''

''నే ఎళ్ళినాక పాలుతీయటం అయింది. అందాకా ఆడే కూకుండా.''

మీరా చితుకులతో పొయ్యి వెలిగించింది. చితుకులు తడిసినట్లున్నాయి, పొగవస్తోంది పొయ్యిలోనుంచి. మీరా మావ, మీరాపక్కన పొయ్యిదగ్గరగా కూర్చున్నాడు. పాలు కాగాయి. ఉన్న ఒక్క సత్తుగ్లాసు శుభ్రంగా తోమి వేడిపాలగ్లాసు తనముందుంచింది మీరా.

''సెక్కెరలేద్దొరా! ఇట్టాగేతాగు'' అంది నవ్వుతూ.

తను గ్లాసు చేతిలోకి తీసుకున్నాడు. చెయ్యి కాలుతోంది. మళ్ళీ గ్లాసు కింద పెట్టాడు.

''ఏం దొరా! ఏం తింటవు! ఈ పొద్దు మాయన్నం తింటరా!'' అడిగింది మీరా, అలాగే పొయ్యి దగ్గర వెచ్చగా మామపక్కన కూర్చొని. నాగరికభాషలో మాట్లాడాలనే ఆత్రుతలో ఎప్పుడేదితోస్తే అలా ఏకవచన, బహువచనాల్ని ప్రయోగిస్తోంది.

''వద్దు, వద్దు... ఏం తినను, నే వెళ్ళిపోవాలి'' వేడిపాలు వూదుకుంటూ తాగుతూ అన్నాడు తను.

''అయ్యో, అదేంది...? మాతాన తినకుండెట్టెల్తావ్''

''అయితే ఓ పనిచేయి, నేను పైసలిస్తాను ఏవయినా పళ్ళు దొరికితే తెచ్చిపెట్టు.''

''అట్టనే. మావ! టేసనుకాడ కెళ్ళి అరటిపళ్ళట్టుకురా. ఇంతలో మనకు కూడుడకేస్తా.''

మీరా మొగుడు లేచాడు, స్టేషనుకు బయలుదేరటానికి.

''పద నేనూ వస్తాను'' అని తనూ లేచాడు.

''అయ్యో దొరా! నీకు కష్టమెందుకు? ఆడుతెస్తదుగా. నువ్వు కూకుని కబుర్లాడు'' అంది కళ్ళు చికిలిస్తూ మీరా.

''కాదులే, ఇప్పుడే వస్తానుగా.''

మీరా మొగుడూ, తనూ బయలుదేరారు. దోవలో అడిగాడు తను అతన్ని ''నీపేరేమిటి? ని. అతను భయంభయంగా చూశాడు.

''భీమన్న''

''మాదు భీమన్నా! నేనెలా తెలుసునీకు?''

''మీరా సెప్పినాదిగా''

''ఏం చెప్పింది?''

''వో మీరు శానా మంచోళ్ళని సెప్తది.''

''భయపడకు, నేనెలా కనిపిస్తున్నాను నీకు?''

''మంచోళ్ళే...''

''అవునా... ఇదుగో సిగరెట్టు కాలుస్తావా?''

''వద్దయ్యా! సుట్టకాలుస్తా ఎప్పుడయినా''

''ఫరవాలేదు, ఇవ్వాల్టికిది కాల్చు'' అని ఓ సిగరెట్టు అందించాడు తను. భీమన్న సంబరపడిపోయాడు.

''నాలాగా ఇంకెవరయినా వస్తుంటారా మీ గుడిసెకు?''

''ఔదొరా! వత్తుంటారు'' సందేహంగా చూస్తూ అన్నాడు భీమన్న.

''వాళ్ళు రాత్రి నీ ఇంట్లో పడుకుంటే నువ్వెక్కడ పడుకుంటావు?''

''నానా... నాదేంది దొరా! టేషను పాటుఫారంకాడ తొంగుంటాను.''

''సేందీ తాగుతావా?''

''........''

''ఫరవాలేదు..... నిజం చెప్పు''

''ఎప్పుడన్నా, ఎవరన్నా మాకాడకొస్తే, మీరా పైసలిస్తది. మస్తుగా తాగేసి టేషనుకాడ తొంగుంటా.''

''మీరా ప్రవర్తన... అదే మీరా ఇలాచేయటం నీకిష్టమేనా?''

''ఛ ఛ... నాకేటిష్టం దొరా! అది నా మాటిన్దు కదా''

''నీ మాట వినకపోతే దాన్ని పట్టుకు వేళ్ళాడటానికెందుకూ. వదిలేసి వెళ్ళిపోరాదూ?''

''అమ్మో! దాన్నొగ్గెయ్యటమే. నా పాణాలన్నీ దానికాడే వున్నాయిదొరా! దాన్నొగ్గేసినాక, నా బతుకేంది?''

''మీరాకు నువ్వంటే ఇష్టమేనా?''

''పంచపాణాలు దొరా!''

''మరయితే ఇలా ఎందుకుచేస్తోంది?''

''ఏవో దొరా! నాకేటితెల్సు. అది చాలా వుషారు. మాలగ్గమయిన కొత్తల్లో ఎట్టుండేది, ఎట్లయిపోయినాది. గిదో నాకీ బీమారొచ్చిన కాడి నుండి అదట్టాగయి పోయినాది. 'మావ! ఒంటికాడ ఏంది. నాపాణాలన్నీ నీయేగంద. ఆళ్ళకీ ఒళ్ళు గావాల, మనకు పైస గావాల. నీరాళ్ళ కారకానాసేటు యేంజేసిండు? కండలున్నంత కాలం బండలు కొట్టించుకున్నడు. బీమారొస్తే నిన్ను బయటికి తోలిండా? నే పనిచేయెళ్తే, నన్ను చెడిపేసిండా దొంగసచ్చినోడు! ఆడికంటే ఈళ్ళే నయం. ఎంతపనిజేసినా ఆడి ముకం ఆముదం ముకమే. పైసల కాడ గీసిగీసి బేరం చేస్తడు. ఈళ్ళు నగుతూ ఇస్తుండరు' అంటదిదొరా! నాకేటి తెల్సు. దొరల్తో తిరుగుతాదది. దాని తెలివి ఏం జెప్పను దొరా?''

ఒక్క క్షణం ఆగి, మళ్ళీ చెప్పుకుపోయాడు దగ్గుతెరలమధ్య.

''ఏం జేసినా అది నా పేణం దొరా! నా బతుక్కదే సుకం, అదే సొరగం.''

''మరి ఊళ్ళో వాళ్ళు ఏం అనరా?''

''అంటరు. పొరుగోళ్ళకి మేం అంటే గిట్టదు. దాని నోటికందరూ బయపడ్తరు. దాని ఎదుట ఎంత కొమ్ములిరిసినోడూ మాట్టాడలేడంటే నమ్ముదొరా! దుమ్ములెత్తిపోస్తది. మాకే సచ్చినోడూ పనివ్వకపోతే ఏంజేయాలా, సావాలా అంటది దొరా!''

తన మనస్సు వికలమయింది. స్టేషను సమీపించింది. భీమన్న పళ్ళు కొనుక్కొచ్చాడు. తిరిగి బయలుదేరారు తామిద్దరూ.

మనసు మూగబోయిన అనుభూతి. పగిలిన మనసు ముక్కలను అతికించాలనే ప్రయత్నం.

తిరిగి వచ్చేటప్పటికి మీరా గుడిసె చూరుపట్టుకుని తమకోసం ఎదురుచూస్తోంది.

''పద మావఁ! నువ్వన్నం తిను'' అంది మీరా. తనకర్థమయింది. వాడికన్నం పెట్టి పంపించే ఆలోచన ఆమెది.

రెండుమూడు అరటిపళ్ళు తినేటప్పటికి కడుపునిండినట్లయింది తనకు. ''సరే నేవెళ్తాను'' అని లేచాడు తను.

''అదేంది బాబు! యియ్యాలిక్కడే తొంగోవాల''

''కాదు, కాదు... మళ్ళీ ఎప్పుడయినా వస్తాను, ఇవాళకాదు'' మీరా తనమాటల్లోని నిశ్చయాన్ని గ్రహించినట్లుంది, బలవంతపెట్టలేదు.

''అట్టయితేనడు... టేషను కాడదాకా నేనూ వస్తా. మావఁ! నువ్వణ్ణం తిని పండుకో. టేషను కాడ అయ్యని దించొస్తా.''

తనూ, మీరా బయలుదేరారు. వానకురిసిన తరువాత చల్లగాలేస్తోంది. తను సిగరెట్టుతీసి వెలిగించాడు.

''వాడికేం జబ్బు?''

''ఏవోఁ బాబూ! ఓటే దగ్గుతుంటడు. మందుమాకు ఏడిప్పించాలి? తిండికే పైసలు కరువు. ఒక్కోసారి పాణం పొయ్యేట్టు దగ్గుతెరొస్తది. అణ్ణి చూస్తుంటే నాపాణం పోయినట్టుంటాది''

''అంత దగ్గు మంచిదికాదు. ఓ పనిచేస్తావా, మీమామని తీసుకుని ఓ సారి నాతోపట్నం వచ్చేయి. అక్కడ ధర్మాసుపత్రిలో మందు ఇప్పిద్దువుగాని. డబ్బు ఖర్చేంకాదు.''

''ఎట్టాదొరా! అంత పెద్ద పట్నంలో ఎట్టా బతకాల. నానెక్కడుండాల! నాతిండికయినా కావాలిగందా''

''దానికేం దిగులుపడకు. పట్నంలో నీకేదో పని దొరికేట్టు చూస్తాను. కానీ నీ ప్రవర్తన మార్చెయ్యాలి. అక్కడెలాంటి పొరపాటూ చెయ్యకూడదు.''

''అట్టాగే దొరా! తిండి దొరికితే ఎందుకు సేస్తానీపాడుపని. మామావఁ బీమారీ నయం జేయిత్తివా, నే సచ్చిందాక నీ బానిసుంటా''

స్టేషను సమీపిస్తోంది. స్టేషను మాస్టరు గదిలోంచి కాబోలు దీపం మిణుకుమిణుకుమని వెలుగుతున్నట్లుంది. నిద్రపట్టని జనం ప్లాటుఫారం మీద పచార్లు చేస్తున్నారు.

''సరే నే వెళ్తాను. వచ్చే మంగళవారం వాణ్ణి తీసుకుని స్టేషనుకు రా. పట్నం ఆస్పత్రిలో చూపిద్దాం.''

తను వెళ్ళబోతుంటే తన చెయ్యి తీసుకుని ముద్దు పెట్టుకుంది మీరా, ఆచీకట్లో. ఆమె మనస్సు పావురంలా సంతోషంగా కువకువలాడుతున్నట్లనిపించింది. తను బండి దగ్గరకెళ్తుంటే మీరా స్టేషనుగేటు దగ్గరే నిలబడిపోయింది. ఆ చీకట్లో ఆమెకళ్ళు మిలమిల లాడటం తనకిప్పటికీ గుర్తు.

గవర్నమెంటు ఆస్పత్రిలో పరీక్షల అనంతరం భీమన్నకు టి.బి అనితేల్చారు డాక్టర్లు. అతన్ని టి.బి శానిటోరియంలో చేర్పించాడు. 'జబ్బు సెకండ్ ఫేజులో వుంది, ఎక్కువకాలం పట్టదు. ఆరువెలల్లో నయమైతుంది' అన్నారు.

రోజూ సాయంత్రంపూట శానిటోరియంకి వస్తుండేది మీరా, ఏవయినా పళ్ళూ అవీ

పట్టుకుని. ఆరు, ఆరున్నర, ఏడింటిదాకా వుండి తిరిగి తన గుడిసెకు వెళ్ళిపోయేధి. అప్పుడప్పుడు, భీమన్న ఎలావున్నాడో చూడటానికి తను కూడా వెళ్ళేవాడు.

సుమారు ఆరునెల్లవుతోంది. భీమన్నని శానిటోరియంలో చేర్పించి. అతనికి రోగం నయమైంది. ఇంకోవారంరోజుల్లో డిశ్చార్జి చేస్తామంటున్నారు. ఈ ఆరునెల్లో భీమన్న ప్రవృతిలో చాలా మార్పొచ్చింది. ఇదివరకటి అమాయకుడు కాదు భీమన్న. తనంటే ఓ విధమైన ద్వేషభావం తలెత్తింది అతనిలో. అయినా అతను తనమాటల్లోగాని, చేతల్లోగాని ఏమీపైకి కనపర్చేవాడు కాదు.

ఆ రోజు సాయంత్రం తను ఆసుపత్రికి వెళ్లేటప్పటికి ఇంకా మీరా రాలేదు. భీమన్నను పలకరించి బాల్కనీలోనికి వచ్చి నుంచున్నాడు తను. శానిటోరియం మెయిన్ బిల్డింగ్‌కు చాలా దూరంగా వుంది మెయిన్ రోడ్డు. పెద్ద కటకటాల గేటుగుండా మెయిన్ బిల్డింగ్‌దాకా సాగిన మట్టిరోడ్డు. చుట్టూతాపచ్చని ప్రకృతి. చింతచెట్లు, మర్రిచెట్లు, వేపచెట్లూ విశాలంగా పరుచుకుని నీడనిస్తున్నాయి. సాయంకాలపు పొడువాటి ఎండ ఆ చెట్ల ఆకుల్లో నుండి చొచ్చుకువస్తూ నీడల్తో బొమ్మలు గీస్తోంది.

ఆ సాయంకాలపు నీరెండలో దూరంగా మట్టిరోడ్డు మీదుగా మీరా నడచివస్తోంది. అప్పటి మీరా కాదీమె. చాలా మారిపోయింది. పట్నవాసపు నాజూకుతనం వస్తోంది. అప్పటిలాగా లంబాడీదుస్తులు ధరించటం లేదు ఆమె. ఆమె ధరించిన ఎర్రపువ్వుల చీరె ఆమె వంపుసొంపులకు అతికేటట్లుగా వుంది. గాలికి పమిటె రెపరెపలాడుతుంటే ఏమిటోగా అన్పించింది తనకు. ఆమె అందానికి వన్నెతెచ్చేటట్టుగా వుంది యీ సాదా అలంకరణ. ఎర్ర మందారాల వికసిత హాసం లాగవుంది ఆమె. దూరం నుంచి చూస్తూనే పలకరింపుగా నవ్వింది మీరా, తనను చూసి. మెట్లెక్కి పైకి వచ్చింది.

''ఏం మావాః! ఎట్టగుండవు?'' అని భీమన్నను పలకరించింది. ఆమెని చూడంగానే అతని ముఖం ప్రఫుల్లితమైంది.

''రాయే, దొరొచ్చిండు... కారకాన కాడ కళ్ళేనా సీదా వస్తుండవు? ఎందుకే పళ్ళు మళ్ళా తెస్తివి, నిన్న తెచ్చినయ్యట్టే వుంటేః'' అన్నాడు భీమన్న.

తను మంచం దగ్గరున్న స్టూల్‌మీద కూర్చున్నాడు. మీరా భీమన్న తలవేపుగా చెయ్యివానించి అతని మంచం మీద కూర్చున్నది.

''ఏంది మావాః! పిల్లోడివా... నిన్నజెప్తి. పైస కోసం సూడమాక. నీవళ్ళు మంచిగుంటే అదే పదేలంటి. నువ్విట్టా తినకుండుంటే ఎట్టా? ఇంక వారం దివాల్లో విడ్పిడిసెత్తరంట. మొన్నదొర అడిగితే పెద్ద డాట్టర్లు చెప్పినారంట. ఆ అయ్య సలవ. నావల్లేదవుద్ది ఇదంతా...'' ఆమె ముఖం తృప్తితో, కృతజ్ఞతతో మెరిసిపోతోంది. అప్పటి దాకా పనిచేసి అలసిపోయినా ఆ ముఖం ఆనందంతో మరింత అందంగా కన్పించింది.

''ఎంత కష్ట పడుతున్నాయే నాకోసం. శానా బక్కచిక్కిపోయి గూడ. ఏ జల్మలో జేస్తినో ఆ పున్నెం. బాబూ! తమరికి నామీద కనికరం కలిగింది.''

భీమన్న మనిషిలా వున్నా అతని మాటలు అప్పుడప్పుడు తనకు చురుకు తగులుతున్నట్లుండేవి. లేచి నిలబడి తను బాల్కనీవైపుగా నడిచాడు. వాళ్ళిద్దరూ మాటల్లో పడిపోయారు. తనలో అంతః సంఘర్షణ. మొన్న శ్రీధర్ కప్పించి అన్న మాటలే ఇంకా తన చెవిలో గింగురుమన్నట్లనిపించింది.

''ఎక్కడ కొట్టుకొచ్చావురా రమణా! ఆపికిలి పిట్టని. నువ్వు మాంచి రసికుడవోయ్. పల్లె పిల్లల సడలిపోని బింకమంతా దాన్లోనే వుంది. దానితోటి అనుభవం ఒక్కసారయినా చాలోయ్. నీ జన్మ చరితార్థమైనట్లే...'' అన్నాడు శ్రీధర్ నవ్వుతూ.

''నీకెప్పుడు అనుభవమయిందేం...?'' అడిగాడుతను.

''భలేవాడివేరా! నువ్వు తీసుకొచ్చి పరిచయం చేయిస్తివా. ఏదన్నా నౌకరీ కుదర్చమంటివి. పనిలో జేరటానికి మర్నాడొచ్చింది. నిజంగా దాన్ని చూడగానే నాకు వదలబుద్ధి కాలేదురా...''

''నీకు నౌకరీ అంత అవసరమా?'' అన్నాను.

''ఔ దొరా. మా మావఁకు బీమారీ దవాఖానాలో జేర్పిస్తిమి. ఇంత పెద్ద పట్నంలో బతకాలిగందా. ఆ అయ్య అంతసాయం జేసిండు, ఇంకెంత బారమెట్టేది. నౌకరీ ఇప్పించి పున్నెం కట్టుకొంటివా నీ బానిసుంటా దొరా!'' అన్నది.

''అంత పని వద్దులే. నీ ఋణం తీరే మార్గం చెప్తాను, చేస్తావా?'' అన్నాను.

''ఏంది చెప్పు దొరా!''

''నువ్వుకావాలి... ఒక్కసారే''

''వద్దు... వద్దు దొరా! ఆపని చెయ్యనని ఆ అయ్యకు మాటిచ్చివస్తి. చమించు దొరా....''

''సరే అయితే నీ ఇష్టం. నా కోరిక తీరకపోతే నీకు నౌకరీ ఇప్పించలేను. నౌకరీ లేకపోతే నీకు తిండే వుండదే, నీ మావఁకు పళ్ళూ మందులూ ఎక్కడ్నుండి తెస్తావు?... ఇద్దరూ కల్సి చావండి... ఊఁ వెళ్ళు...'' అన్నాను.

''ఆ ఆఖరి అస్త్రంతో లొంగిపోయింది. అహఁహఁ... ఆ మాటలతో ఓ భయంకర చిత్రం గీసుకునుంటుంది. తను, తన మావతిండికి లేక చచ్చిపోయినట్టు... పిచ్చి మొహంది...'' అని పెద్దగా నవ్వాడు శ్రీధర్.

వాడి మొహం చూస్తే సర్వ పాపాలు చుట్టుకునేట్టున్నాయి. వళ్ళు జలదరిస్తుంటే అలాగే చూస్తుండి పోయాడు తను.

అప్పుడు అన్పించింది తనకు. అవును వాడిది మాత్రం తప్పేముంది. నిస్వార్థంగా ఈ కాలంలో ఎవరు పనిచేస్తున్నారు. తను మాత్రం నిస్వార్థంగా పనిచేస్తున్నాడా. తనలో కూడా

ఏమూలో లేదా మీరా శరీరమంటే ఆశ. తను అనవసరంగా కాలయాపన చేశాడు. అర్థంలేని ఆదర్శపు కొంగు పట్టుకుని అసలు మనిషినే వదిలేస్తున్నాడు.

నల్లటి బూడిద ఆకాశంలోకి విదిపినట్లు చీకట్లు దిక్కుల్ని ఆక్రమించుకున్నాయి. ఆ చీకటి తన మనసునూ ముసిరితే తను అలాగే చూస్తూండిపోయాడు.

''పద బాబూ ఎల్దాం'' అంటూ వచ్చింది మీరా.

జట్టు విరబోసుకున్న పిశాచాల్లా వున్నాయి చెట్లు ఆ చీకట్లో. వాటి మధ్యగా మట్టి దారిలో నడుస్తూ తనన్నాడు ''పద, ఇవ్వాళ నీ గుడిసె కొస్తాను'' అని.

నవ్వింది మీరా. ఆమె తను పనిచేసే అల్యూమినియం కార్ఖానా దగ్గరే ఓ గుడిసెలో వుంటోంది. తామిద్దరూ కలసి గుడిసెకు చేరేటప్పటికి చాలా పొద్దుపోయింది.

నీలాకాశంలో కాకరపువ్వుల్లా నక్షత్రాలు పరుచుకున్నాయి. తనకు మీరాను చూస్తున్న కొద్దీ ఆకలి ఎక్కువవుతున్నట్లనిపించింది. గుడిసెలో ప్రవేశించుతూనే ఆమెను దగ్గరకు లాక్కున్నాడు.

''దొరా...'' ఆరాటంగా అంటోంది మీరా ''వద్దు...వద్దు.''

''ఏం...? కాదు ఇవ్వాళొక్కసారే....''

''వద్దు, దొరా! వద్దు... మన కాడీబందం వద్దు...'' అంది తనను వదిలించుకుంటూ. అయినా తనామెమాటకు విలువ ఇవ్వలేదు.

''ఏం శ్రీధర్ అంత అందంగా లేనా నేను. వాడి మాత్రం సాయం చెయ్యలేదా నీకు...''

''అట్టనకు దొరా... వద్దు... నాకిట్టంలేదు.... నన్నొగ్గెయ్.''

''ఏం... ఎందుకు వదలాలి. నేను ఈ చేసేదంతా ఈ శరీరం కోసమేగా. ఏం సాయం చెయ్యని వాళ్ళే అనుభవిస్తుంటే, డబ్బుపెట్టి కొనుక్కున్నాను... నీ పసందేమిటి? నా ఇష్టం...''

మీరా ఏం మాట్లాడలేదు. తన చేతుల్లో నుంచి వదిలించుకుని గుడిసె నిట్రాడి మేకుకు వేల్లాడుతున్న దీపపు వత్తి పెద్దది చేసింది.

''మీరా... చెప్పు... ఇవాళ నిన్ను వదిలేది లేదు''

''నా ఇజ్జత్ తియ్యకు దొరా!''

''పాపం! డబ్బుకోసం వళ్ళమ్ముకునే దానివి... నీకు ఇజ్జత్...'' వెక్కిరింతగా అన్నాడు తను. ఆక్షణంలో ఆమె మాటలు అసహ్యంగా అన్పించాయి తనకు.

''సరే... నీ యిట్టం దొరా! నేన్చెప్పేది కాస్తినుకో. నన్ను పసందుచేసినోళ్ళకీ నాకూ ఏంది సంబందం? ఎంగిలి పండు దేవుడోరి పూజలకు ఎట్టాపెట్టేది దొరా?'' నిస్పృహగా అంటున్న మీరాకళ్ళు, ఎటూ పోలేక అన్నిదిక్కులా బంధింపబడితే భయకంపితమైన లేడి కళ్ళలా వున్నాయి. ఆమె కళ్ళల్లోని నిరీహత, ఆ మాటల్లోని మృదులభావం తనను నిప్పులుణ్ణి చేసేంది. తనమీద తనకే అసహ్యమేసింది. చదువుకుని సంఘంలో పెద్దమనిషిగా చలామణి అయ్యేతను

అనుభూతుల్లోనూ, ఆలోచనల్లోనూ, భావాల్లోనూ ఆమె కంటే ఎంత క్రింద అంతస్థులో వున్నాడో - తల్చుకుంటే మళ్ళీ ఆమె వంక తలెత్తి చూడలేకపోయాడు.

అక్కడ ఒక్క క్షణం వుండలేక గుడిసెబయటకు అడుగుపెట్టాడోలేదో ''కోపం వచ్చినాదా బాబూ!'' అని ఆతృతగా అడుగుతోంది మీరా. తన ఆగ్రహానుగ్రహాల మీద ఆమె జీవిత సర్వస్వం ఆధారపడినట్లు, సర్వజగత్తు తలక్రిందులైనట్టూ ప్రశ్నించింది మీరా.

''లేదు ... మీరా! లేదు... రేపు కనిపిస్తాను మళ్ళీ...'' అని వెళ్ళిపోయాడు తను.

భీమన్నను శానిటోరియం నుండి డిశ్చార్చిజేశారు. మళ్ళీ రావికొలను వెళ్ళిపోదామని పట్టుబట్టాడు భీమన్న.

''అక్కడైనా మీకేంపని దొరకదుగా. ఇక్కడే వుండండి. నువ్వూ ఏదయినా పని చూసుకుందువు గాని. ఇద్దరూ సంపాదించి ఏదో కలో గంజో తాగి బతకొచ్చు'' అని సలహా ఇచ్చాడు తను.

''నాకీ పట్నం పడదయ్యా! కావాలంటే మీరా నుంచుకోండి. నే ఎళ్ళిపోతాను.'' అన్నాడు భీమన్న.

''అయ్యేం మాటలు. నిన్నొదిలి ఈడ నాకేముంది? ఎల్తే ఇద్దరం ఎల్దాం'' అంది మీరా.

అతను వినడు. తనకు తెల్సు. తను మీరాను సొంతం చేసుకున్నాడని అతని భావన, కోపం. మీరా శరీరంతో ఆటలాడుకున్న వాళ్ళంటే కోపం లేదతనికి. ఆమె మనసులో చోటు చేసుకున్న వాళ్ళంటే మంట అతనికి. అతన్ని అర్థం చేసుకున్న తను వాళ్ళని పట్నంలో వుండమని బలవంతం చేయలేదు.

మీరాను, భీమన్ననూ తను డ్యూటీలో వెళ్లేటప్పుడు తీసుకువచ్చి రావికొలనులో దింపాడు. ప్రభుత్వం ఆప్రాంతంలో బలహీనవర్గాలకు బంజరుభూములు పంచిపెడుతున్నారని తెలిస్తే, ఓనెల రోజులు శెలవుపెట్టుకుని భీమన్నను వెంట పెట్టుకుని ఆ ప్రభుత్వ కార్యాలయాల చుట్టూ తిరిగి, అవసరమైన చోట లంచాలు పెట్టి, భీమన్నకు రెండు ఎకరాల బంజరుభూమి ఇప్పించాడు తను. బంజరు భూమిని సాగులోకి తీసుకురావటానికీ, వ్యవసాయానికి కావల్సినవి కొనుక్కోటానికీ అవసరమైన డబ్బు ప్రావిడెంట్‌ఫండు లోను తీసుకుని ఇచ్చాడు తను. వాళ్ళ జీవితం ఓగాడిలో పడిందాకా నెలకింతని పంపేవాడు. అప్పటికింకా తనకు పెళ్ళికాలేదు కనుక పెద్ద ఇబ్బంది లేకుండా చెయ్యగలిగాడు తను.

వాళ్ళ వ్యవహారం కుదుటపడిందనుకున్న తరువాత తనకు కాస్తంత మనస్థిమితం చిక్కింది. చివరిసారిగా రావికొలను నుండి వచ్చేటప్పుడు మీరాకు చెప్పాడు తను, ''ఇంకెప్పుడూ, ఎలాంటి పరిస్థితిలోనూ పడుపువృత్తి చెయ్యవద్దని'' ''సాగితే ఎందుకు చేస్తనయ్యా! మామావఁ కోసమే చేస్తిని మునుపు'' అంది ఆమె.

ఆ తరువాత తను ఆ లైనులో వెళ్ళలేదు. ఆమె రూపులోని జ్వాలారేఖ ద్వేషం చేసేట్టు కన్పించగా దూరందూరంగా వుండటమే మంచిదనుకున్నాడు. ఏనాడైనా దగ్గరితనం ఆశలు మోసులెత్తిస్తుందనే సంకోచం, పచ్చని పంట పొలానికి తెగులు తగులుతుందేమోనన్న భయం, దూరందూరంగా వుండమనే ఆత్మ నిర్దేశంతో, తనను తనే శిక్షించుకున్నాడు. తను కామించి, గౌరవించిన మీరా మళ్ళీ దీనహీన జీవితాన్ని గడపాల్సిన అవసరం లేదు. తనెక్కడున్నా వాళ్ల కాపురం సౌఖ్యవంతంగా జరిగిపోవాలని మనస్ఫూర్తిగా కోరుకున్నాడు. తనకు ఇన్‌స్పెక్టరు ప్రమోషన్ మీద బదిలీ అయింది. మెల్లిమెల్లిగా మీరా స్మృతిపథంలో నుండి దూరమవసాగింది.

బండి రావికొలను స్టేషనులో ఆగింది.

రమణను చూసి మెయిల్ ప్యూన్ గుర్తుపట్టాడు. హెడ్ స్టార్టర్ మెయిల్ ఎక్స్‌చేంజ్‌చేసి వెళ్ళిపోయిన తరువాత ప్రశ్నించాడు రమణ ''మీరా ఎలా వుంది అని''

''అయ్యో! మీకు తెలీదా సార్! మీరానొగ్గేసి భీమన్న మళ్ళీ పెళ్ళిచేసుకున్నాడుగా. వాడికేం ఇప్పుడు. వాడిపని పైలాపచ్చీసుగా వుంది. ఇదివరకులా తెలివితక్కువ దద్దమ్మకాదుసార్ వాడు... ఇప్పుడు పెద్ద పెద్ద వ్యవహారాలు చూస్తున్నాడు. ఇప్పుడాయన పేరు భీమానాయక్. ఓ కొడుక్కూడానూ...''

''వాడి సంగతి సరే, మీరా ఎక్కడుందో, ఎలా వుందో చెప్పు''

''మీరానా... పాపం! దురదృష్టపు మొహంది. వాడు 'లంజా, నీతిమాలినదానా' అని ఇంట్లో నుండి గెంటేసిన తర్వాత, కొంతకాలం అడుక్కుతింది. దానిమొహం చూసేవాళ్ళు ఎవళ్ళూ లేరుసార్! చివరకు వాడికొచ్చిన రోగమే దీనికి పట్టుకుంది. ఇంక ఎక్కువ రోజులు బతికేట్టు లేదు సార్! నేను చూశానుగా. ఒక్కొక్కసారి దగ్గితే చారెడు చారెడు రక్తం పడుతోంది...''

''ఇప్పుడు ఎక్కడవుంటోంది?'' గార్డ్ విజిల్ విని కంపార్ట్‌మెంట్ రాడ్ పట్టుకుని బండి ఎక్కుతూ ఆతృతగా ప్రశ్నించాడు రమణ.

''అక్కడేసార్... దాని అయ్యగుడిసెలో పడుంటోంది. ఏ తల్లయినా దయతల్చి యింత అన్నంపెడితే తింటోంది. లేకపోతే అదీలేదు'' రైలు స్పీడందుకోవటంతో మెయిల్ ప్యూన్ నిలిచిపోయాడు.

''ఇన్‌ట్రిప్పులో ఇక్కడ దిగుతాను'' రమణ పెద్దగా వేసిన కేక గాలిహోరుతో కలిసిపోయింది.

రమణ మనస్సు వికలమయింది. మనిషి జీవితం ఎంత స్వల్పం. మీరా తన శరీరాన్నమ్మి వాడి శరీరాన్ని పోషిస్తే చివరికదే విషమయిందే. వీడి పవిత్రతకది లంజయి పోయింది కాబోలు. లోకంలో ఇంతకంటే కృతఘ్నత ఎక్కడయినా వుంటుందా? డబ్బు, ఆస్తి మనిషి మనసును కప్పేస్తయ్యి కాబోలు.

భీమన్న ఇంటికివెళ్ళి వాడిగొంతు పిసికి పారెయ్యాలన్నంత కోపంగా వుంది రమణకు. తను

మర్నాడక్కడ దిగి ఎలాగయినా వాడు మీరాని చూసేట్టు చూడాలి. తను చెప్తే వినకపోతాడా? టి.బి. మొబయిల్ యూనిట్స్ వుంటాయట. వాళ్ళని కాంటాక్ట్ చేసి మీరా రోగం నయం చేయించాలి.

ఔట్ స్టేషన్ రెస్టహౌస్ ఇన్స్పెక్షనుకు వచ్చిన సూపరింటెండెంటు అక్కడే కాంపువేసి వున్నాడు. అందువల్ల మర్నాడే తిరిగి రావడం పడలేదు రమణకు. రెండురోజులు ఆలస్య మయింది. అక్కడున్నంతకాలం మీరా ఎలాగున్నదోనని పీకుతూనే వుంది రమణ మనస్సులో.

అవాళ రావికొలనులో దిగిపోదామనుకున్నాడు రమణ. బండి స్టేషను సమీపించిన కొలదీ ఆత్రుత పెరిగిపోయింది అతనికి. స్టేషనులో బండి ఆగింది. మెయిల్ ప్యూను కన్పించలేదు. ఇంకా వచ్చినట్టు లేదు. రమణ ఆలోచిస్తూ ప్లాట్‌ఫారం మీద నిలబడ్డాడు. అంతలో వచ్చాడు మెయిల్ ప్యూను.

''మీరా ఎలావుంది?'' రమణ ఆత్రుతగా అడిగాడు.

''ఇంకెక్కడి మీరా సార్! మొన్నే చచ్చిపోయింది. ఆ ముండ మొహం చూడటం ఎవరికీ ఇష్టంలేక మొన్నల్లా ఆ శవాన్ని ఆ ఇంట్లోనే వుంచారు. నిన్నెవరో పిల్లవెధవలు ఆ గుడిసెకే నిప్పంటించారు. గుడిసెతోపాటు అదీ కాలిబుగ్గయిపోయింది.''

అవాక్కయి అలాగే చూస్తూ నిలబడిపోయాడు రమణ.

''మీరు ఇక్కడకొచ్చిన రోజు, మీరాకెళ్ళి కన్పించి తవరొచ్చినట్లు చెప్పాను. దాని మొహం ఎంత వెలిగిపోయిందిబాబూ! తవరికి దండాలెట్టింది.''

గార్డ్ విజిల్ ఊదాడు. బండి కదిలింది. వేగం అందుకుంటోంది.

'తనిక్కడెందుకు? ఎవరికోసం?' అని స్ఫురించింది రమణకు. పరిగెత్తుకుంటూ వెళ్ళి చివరిపెట్టెలో ఎక్కాడు.

పోతున్న బండిలో నుంచి స్టేషను కిటికీలో ఎప్పుడూ మీరా కూర్చునే స్థలంవైపు చూశాడు. ఎర్ర ఓణీ, నీలం పరికిణీలో ఇంకా ఆహ్వానపూర్వకంగా చిరునవ్వు చిందిస్తూ అలాగే తొంగిచూస్తున్నట్లనిపించింది రమణకు.

దూరంగా కాలిపోతున్న మీరా గుడిసె నుండి పొగ ఇంకా వస్తూనే ఉంది. ఆరిపోయిన మీరా లాంటి కొవ్వొత్తి నుండి పొగ వస్తూనే వుంది.

ఆ దీప నిర్వాణ గంధం మీరాలాంటి దీపహీన చరిత్ర అంతమయ్యే ఉషోదయతీరం వరకూ సాగిపోతూనే వుంటుంది.

'విపుల' మాసపత్రిక,

ఆగష్టు, 1990

ఆ ప్త వా క్యం

కాకాని చక్రపాణి అంటే ముందుగా నాకు గుర్తుకు వచ్చేది - మంగళగిరి దగ్గర చినకాకాని. చిన్న ఊరు. పెద్ద చెరువు. దాని ఒడ్డున శివాలయం. అందులో పెద్ద తంగేడు చెట్టు. దాని పక్కగా ధ్వజస్తంభం. దాని క్రిందగా పెద్ద పుట్ట. ఓ సాయంత్రం నేను అందులో ఉన్న పెద్ద నాగేంద్రుడిని కూడా చూసిన గుర్తు. ఆ గుడికి పంద గజాల అవతల వేణుగోపాలస్వామి దేవాలయం. మరో పది గజాలకు సీతారామస్వామి మంటపం. దానిముందు పెద్ద మర్రిచెట్టు. దానిక్రిందగా సున్నపు గానుగ - ఇదంతా ఎందుకు చెప్పొచ్చానంటే - మేం యిద్దరం అదే ఊళ్ళో కళ్ళు తెరిచాం గనుక. అక్కడ వీధుల్లో తిరుగుతూ ఆడుకున్నాం గనుక.

ఇది యాభై ఏళ్ళ క్రితం మాట. ఇప్పుడా దృశ్యానికి ఎన్ని మార్పులూ, చేర్పులూ వచ్చాయో నాకయితే తెలియదుగాని - మా అనుబంధంలో మాత్రం ఏ మార్పూ లేదు.

మా యిద్దరి యిళ్ళకు మధ్య మరో యిల్లు. ఓ చిన్న సందు. నేను ఎక్కువ సమయాన్ని వాళ్ళింట్లోనే గడుపుతుండేవాడిని. తరువాత గుంటూరు రావడం. ఆపైన ముప్ఫయి అయిదు సంవత్సరాలక్రితం హైద్రాబాద్ రావడంతో మా సాన్నిహిత్యం అలాగే కొనసాగింది.

మేం గుంటూరులో వున్నప్పుడే కథలు రాయడం మొదలుపెట్టాం. వాది ఉద్యోగం. చక్రపాణిది చదువు. నాకు పెద్దగా బాధ్యతలు లేకపోవడంతో నా ధ్యాసంతా కథలెలా రాయాలి, ఏ ఏ పత్రికలకు పంపాలి అనే విషయం మీదే ఉండేది. అతడికి చదువు ముఖ్యం గనుక - కథల జోలికి ఎక్కువగా పోలేదు.

నిజాయితీగా ఒప్పుకోవాలీ అంటే **1966**లో నా నవల 'మిథ్యాబింబాలు' ఆంధ్రప్రభ సచిత్ర వారపత్రికలో ద్వితీయ బహుమతి పొందగలిగిందీ అంటే - అది అతడు ఆ నవలకు దిద్దిన మెరుగులే కారణం.

ఈ రోజుకీ నా కథ బాగున్నదీ అని అతడు అంటే అది నాకు ప్రశంసాపత్రం లాగానే అనిపిస్తుంది.

అతడు తక్కువ కథలే రాసినా ఎక్కువమందినే ఆకట్టుకున్నాడని చెప్పాలి. అతడి కథలు

చాలామందిని ఆలోచింపజేసినయి. అలా ప్రచురింపబడిన కథలలోనుంచే ఎన్నిక చేసిన కథలతో ఈ పుస్తకం తయారయింది. థ్రిల్ అంటే అతడికెంతో ఇష్టం. ఎంత ఇష్టమంటే - అతడు హైదరాబాద్‌నుంచి తిరుపతికి కాలినడకన వెళ్ళినంత - తరువాత పదిరోజులు పడకవేయడం వేరే సంగతి!

అతని రచనల్లో వున్న చాలా యదార్థ వాదాల్లో కొన్నింటిని ఇక్కడ గుర్తు చేస్తాను:

ఆడది చాలా విషయాల్లో మొగవాడిని పల్టీ కొట్టిస్తుంది. అసలు ఆడది అంటే బిడియానికి మారుపేరు. అటువంటిది - అందమైన స్త్రీ ముందు నిలబడ్డ మొగవాడు మరింత బిడియస్తుడవుతాడు. పిచ్చి మొక్కలు కోసినంత తేలిగ్గా గులాబీలను త్రుంచడానికి మనవేళ్ళు మనకు సహకరించవు గనుక - మొగవాడు ఆడదాన్ని మహా పర్వతం చేసి తను మరుగుజ్జు అవుతున్నాడు.

చంద్రుడిలోని నల్లని మచ్చను కుందేలులా ఊహించుకునే మనస్సు మనది

ఉత్తముడైన వ్యక్తి మనస్సు చాలా సున్నితంగా ఉంటుంది. చిన్న కలత కూడా పెద్ద ఉపద్రవమే అవుతుంది అతడికి. అది గుర్తించి అతడికి ఊతమిస్తే అతడిని అతని లక్ష్యంవేపు ఎంతో శీఘ్రంగా తీసుకువెళ్ళగలుగుతాం.

- అందుకే ఈ సమాజం పరిహసించి పిచ్చివాడిని చేస్తే మనస్సు ఇచ్చిన ఓ స్త్రీ ఎలా ఆదుకుంటుందో సున్నితంగా చెప్పాడు 'పిచ్చివాళ్ళు'లో.

'దయ్యం వదిలింది!' లో కథనం ఇలా నడుస్తుంది.

ఆయన రాసిన కథలు వయసొచ్చిన ఆడపిల్లల్లాంటివి. వాటిని గుండెల మీద కుంపట్లలా భరించేవాడు ఆయన. తల్లిదండ్రులు కూతురికి వీలయినంత మంచి సంబంధమే చేయాలని చూస్తారు. అలాగే మా బావగారికి తన కథలు మంచి పత్రికలలో రావాలని వుండేది.

ఇలా చెప్పుకుంటూ పోతే ఎన్నో...

నాకు గుర్తున్నంతవరకూ అతడికి మొదటి సారి బహుమతి లభించింది 1971లో. 'ఆంధ్రజ్యోతి' సచిత్రవారపత్రికలో 'మరమరాలు, బఠాణీలు - అందులో సామ్యవాదం' అన్న కథకు. మంచివాళ్ళు దూసుకుపోయే విచ్చుకత్తుల నడుమ ఎలా ఈ సమాజంలో నలిగిపోతారో చక్కగా చెప్పిన కథ ఇది. మొఖమాటం మనిషిని చాలా విషయాల్లో బోల్తా కొట్టిస్తుంది. నేలమీద బొక్కబోర్లా పడేలా చేస్తుంది. నలుగురి మాటలతో నేత అయి, అదే

అతడి భవిష్యత్తుకు కత్తెర్లు అడ్డుపడ్డాయినా అండగా నిలిచిన అతడి ధైర్యమే ఈనాటి చక్రపాణి స్థితికి పునాది.

'తాడూ – పాము' లో ఒకచోట రాస్తాడు – తిరిగి రానంతదూరం నడిచివెళ్ళిన తరువాత వియోగం అనివార్యం అని. కాని నడిచిపోతుండగా కలిగే వియోగం అతి భయంకరమైనది. మనిషిని ఒక కుదుపు కుదుపుతుంది. రైలు ప్రయాణంలాంటి జీవితంలో ఎవరి స్టేషన్‌లో వాళ్ళు దిగిపోక తప్పదు – అని చాలామంది చెప్పి ఓదారుస్తుంటారు. కాని, అది అంత తేలికగాదే. అది నడుస్తున్న రైలుపెట్టెకు చక్రాలు ఊడిపోవడమంత భయంకరమైన ఘటన. అది తట్టుకోవడం అసాధ్యమే అయినా – మనస్సు రోదిస్తున్నా – చీకటిలో దీపంలా పెదాలమీద చిరునవ్వు వెలిగించుకోవడం ఎంత కష్టం. చక్రపాణికి నడి వయస్సులో భార్యావియోగం అతి పెద్ద దెబ్బ.

కష్టాలు లేందే సుఖంలోని మజా తెలియదంటారు. అనారోగ్యంవలన బిఎస్సీ చదువును అర్ధాంతరంగా ఆపేసినా, తరువాత ఉద్యోగం చేస్తూ, సంసారమనే సాగరాన్ని ఈదుతూ – ఇంగ్లీషు లిటరేచర్‌లోను, ప్రాచీన భారతదేశ చరిత్ర, సంస్కృతి, పురాతత్వ శాస్త్రంలోను ఎం.ఏ. పట్టా పుచ్చుకోవడమే గాకుండా, త్వరలోనే అతడు రాసిన 'తెలుగు సాహిత్యంపై సోమర్‌సెట్‌మామ్ ప్రభావం' అన్న విషయం మీద పరిశోధనాత్మక వ్యాసంతో చక్రపాణి డాక్టర్ చక్రపాణి అయ్యేటందుకు కృషి చేస్తున్నాడు అంటే – అతడి పట్టుదల, ఆత్మవిశ్వాసాలు ఎలాంటివో మనకు తెలుస్తుంది. ఈ పరిశోధనలో భాగంగానే, సోమర్‌సెట్ మామ్ మాగ్నం ఓపస్ నవల 'ఆఫ్ హ్యూమన్ బాండేజ్' ను తెలుగులోకి అనువదించాడు. ఈ ప్రయత్నం తెలుగు సాహిత్యాన్ని మరింత సుసంపన్నం చేయటమే.

కథలు రాయడమే కాకుండా, ఇతర భాషా రచనలను తెలుగులోకి అనువదిస్తూ, మిత్రులతో మాట్లాడటం అతనికి తృప్తినిచ్చే పనులు. అతడితో మాట్లాడుతుంటే మనకూ కాలం తెలియదు.

అతడు మరిన్ని మంచి కథలు, నవలలూ రాయాలని మనసారా కోరుకుంటున్నాను.

నాకంటే చక్రపాణి అయిదేళ్ళు చిన్న. నేను రాసిన కథలు చదివి సలహాలిస్తున్నప్పుడు, వాటిమీద తన అభిప్రాయాలను వ్యక్తం చేస్తున్నప్పుడూ నాకంటే అయిదేళ్ళు పెద్దవాడిలా అనిపిస్తాడు.

హైదరాబాద్
4-3-1998

— పి.ఎస్. నారాయణ

ఋణానుబంధం

తన్ను తాను తెలుసుకొనే ప్రయత్నమే రచన. తను, సంఘం, ప్రపంచం - వీటి సంక్లిష్టతలు, బంధాలు, సంఘర్షణలనుండి తన్ను, చుట్టూ వున్న సమాజాన్ని, లోకాన్ని నిర్వచించే ప్రయత్నమే రచన. అయోమయం నుండి నిర్ధారణవైపు, తెలియనితనం నుండి తెలివిడివైపు, చీకటినుండి వెలుగువైపు, తుదినుండి తుదిలేనితనం వైపు పయనించ ప్రయత్నించడమే రచన. ఆత్మ విమోచనం కలిగించేదే రచన. తన్ను తాను నిలవనీయకుండా వివశుణ్ణి చేసేదే రచన. రచయితకు రాయక తప్పదు.

నా ఈ మొదటికథల సంపుటానికి తొలిపలుకు 'పాఠకుడిగా ఒక పరిచయం' రాసిన ప్రొఫెసర్ కేతు విశ్వనాథ రెడ్డిగారు సుప్రసిద్ధ కథకులు, విమర్శకులు, ఆపైన సహృదయులు. వారి ముందుమాట ఈ సంపుటానికి వన్నెలు చిన్నెలు దిద్దుతుంది. ఇంక 'ఆప్తవాక్యం' రాసిచ్చిన పి.ఎస్.నారాయణగారు నాకు ఆది గురువు, పరమ మిత్రుడు, స్నేహ పిపాసులుడు, ఆపైన స్వయంగా కథకుడు. 'ఆప్తవాక్యం' రాయటానికి తగిన వ్యక్తి. వీరిద్దరికీ నా కృతజ్ఞతలు.

డాక్టర్ కె.వి.సుందరాచార్యులు గారు గురుతుల్యులు, సహోద్యోగి. ఆయనతో మాట్లాడడం తాత్త్విక దృష్టితో జీవితాన్ని దర్శించడం. ఆయన 'సాహిత్యభారతి' అధ్యక్షులు. నా ఈ కథల సంకలనం రావటానికి ఆయన ప్రోత్సాలమే మూలం. బిజామళ్ళ శ్రీనివాస్ ఒకప్పుడు మా కాలేజీలో చదువుకున్న విద్యార్థి. అప్పుడు అతనికి నాపట్ల వున్న అభిమానం, గౌరవం ఇప్పటికీ చెరిగిపోలేదు. నా కథా సంకలనం రావాలని నడుం కట్టాడు. 'సాహిత్య భారతి' కి కార్యదర్శి అతను. వీరిద్దరికీ నా కృతజ్ఞతలు. 'సాహిత్య భారతి' తదితర మిత్రులకూ నా ధన్యవాదాలు.

వి. నాగరత్న కుమారి ఎప్పుడో కాలేజీలో నా దగ్గర చదువుకున్న విద్యార్థిని. స్వయంగా రచయిత్రి. కథారచనలో తనకు తొలిపాఠాలు నేను నేర్పానని ఆమె భావన. కాదన్నా ఒప్పుకోదు ఆమె. ప్రేమాభిమానాల్ని కొల్చే తరాజు లేదుకదా ఈ ప్రపంచంలో! ఈ కథా సంకలనంలోని ఐదు కథల కర్తృత్వంలో నాతోపాటు సగపాలు పంచుకున్నదామె. అవి **'నీడ'**, **'రాలనిపూలు'**, **'రురో'**, **'మొగలీ-మల్లె'**, **'సెకండ్ హేండ్ లైఫ్'**. ఈ కథల్ని ఈ సంపుటంలో ప్రచురించ అనుమతించిన ఆమెకు కృతజ్ఞతలు చెప్తే సిగ్గుపడ్తుంది. అందుకే ఆ ప్రయత్నం చేయను.

ఈ సంకలనం తేవడంలో 'సాహిత్యభారతి'కి వెన్నుదన్నుగా నిల్చిన సహృదయశీలురందరికీ నా ధన్యవాదాలు.

ఈ కథలను తొలిసారిగా ప్రచురించిన ఆయా పత్రికల సంపాదకులకు నా కృతజ్ఞతలు.

బతుకు పయనంలో వాళ్ళ అమ్మ ప్రతిరూపాలుగా నిల్చి, ఆవిడలేని లోటును పూరిస్తున్న మా అబ్బాయిలు - రాజశేఖర్, శ్రీకాంత్‌లకు ప్రేమాభినందనలు.

ఈ కథా సంకలనానికి ముఖపత్రరచన చేసి ముస్తాబుచేసిన ప్రసిద్ధ చిత్రకారుడు మోహన్‌గారికి నా కృతజ్ఞతలు.

ఈ సంకలనం ఇంత సుందరంగా రావటానికి ముద్రణలో తన సహాయ సహకారాలను అందించిన పామిళ్ళపల్లి రాంమూర్తి, మహతీ క్రియేషన్స్‌వారికి నా ధన్యవాదాలు.

సికింద్రాబాద్
26-3-1998

short stories
Fiction

— కాకాని చక్రపాణి